

STRAFFELOVSKOMMISSIONENS BETÆNKNING

VEDRØRENDE

UNGDOMS
KRIMINALITETEN

STRAFFELOVSKOMMISSIONENS BETÆNKNING

VEDRØRENDE

UNGDOMS KRIMINALITETEN

BETÆNKNING NR. 232

1959

INDHOLD

I.	Ungdomskriminaliteten	9
1.	Emnets afgrænsning	9
2.	Ungdomskriminalitetens omfang og udvikling	10
II.	Varetægtsfængsling og anden midlertidig anbringelse	12
1.	Varetægtsfængsling m. v.	12
2.	Midlertidig anbringelse i opdragelseshjem	15
3.	Forholdene i arresten	16
III.	Tiltalefrafald og børne- og ungdomsforsorg	18
1.	Indledning	18
2.	Børne- og ungdomsforsorgen	19
3.	Ekspeditionsformen i sager om tiltalefrafald	23
4.	Anvendelsen af gentagne tiltalefrafald	29
5.	Uenighed mellem anklagemyndighed og børneværn	34
6.	Retsafgørelser om børneforsorg	35
7.	Retslig skyldafgørelse uden sanktionsfastsættelse	37
IV.	Ungdomsfængsel	39
1.	Anvendelsen af ungdomsfængsel	39
2.	Ungdomsfængslets anstaltsforhold	42
3.	Regler om fuldbyrdelsesspørgsmål	48
4.	Betingelser for dom til ungdomsfængsel	50
5.	Betinget dom til ungdomsfængsel	53
6.	Varigheden af ophold i ungdomsfængsel	56
7.	Prøveløsladelse og genindsættelse	59
8.	Genanbringelse ved inspektørens foranstaltning	62
9.	Fængselsnævnets virksomhed	64
10.	Tilsyn og andre vilkår for prøveløsladelse	65
11.	Betegnelsen »ungdomsfængsel«	68
V.	Almindelig straf og andre retsfølger	70
1.	Frihedsstraf over for de 15—17 årige	70
2.	Frihedsstraf over for de 18-20 årige	71
3.	Betinget dom og forsorg	72
4.	Kombination af forsorg eller betinget straf med ubetinget straf	
	Ubetinget straf med efterfølgende tilsyn	77
5.	Bøde	80
6.	Afsoning af forvandlingsstraf	81

VI.	Lovudkast med bemærkninger.	84
VII.	Brugstyverier af motorkøretøjer.	91
VIII.	Bilag.	
	1. <i>Karl O. Christiansen</i> , Ungdomskriminaliteten i Danmark 1933-55.	101
	2. Unge lovovertrædere dømt til ungdomsfængsel i årene 1933-53.	143
	3. Redegørelse vedrørende Politiets Ungdomsklubber.	161
	4. Memorandum vedrørende spørgsmålet om indførelse af en adgang til at overføre en ungdomsfængselsfange til psykopatfængsel	163
	5. P. M. om de svenske erfaringer vedrørende anvendelse af ratlås.	167

FORORD

I skrivelse af 19. november 1953 anmodede justitsministeriet straffelovskommissionen om at overveje eventuelle ændringer af de kriminalretlige foranstaltninger over for unge lovovertrædere. Det udtaltes i skrивelsen, at justitsministeriet forudsatte, at kommissionen ved siden af spørgsmålet om ændrede lovregler tog under særlig overvejelse, i hvilket omfang og på hvilke måder der måtte være anledning til at stille forslag om ændringer med hensyn til praktiske spørgsmål af betydning for en hensigtsmæssig reaktion over for unge lovovertrædere. Man pegede særlig på spørgsmålet vedrørende politiets og anklagemyndighedens behandling af sager mod unge mennesker og vedrørende iværksættelsen af de kriminalretlige foranstaltninger.

På det tidspunkt, da straffelovskommissionen indledte behandlingen af disse spørgsmål, bestod den af følgende medlemmer:

professor, dr. jur. Stephan Hurwitz (formand),
højesteretsdommer Bodil Dybdal,
politiinspektør Alex Haslund,
professor, dr. med. H. Helweg,
statsadvokat, nu landsdommer Knud Kirchheiner,
landsdommer F. Lucas,
kontorchef i justitsministeriet, nu landsdommer Chr. Ludvigsen,
landsretssagfører S. M. Karmark Rønsted,
overlæge, dr. med. G. K. Stürup og
direktør for fængselsvæsenet H. Tetens.

Til at deltage i kommissionens arbejde vedrørende de nævnte spørgsmål beskikkede justitsministeriet ved skrivelse af 19. november 1953

fængselsinspektør Aage Hansen,
kontorchef i socialministeriet, nu direktør for børne- og ungdomsforsorgen H. Horsten,
forstander O. Lystrup og
overinspektør for børneforsorgen Oluf J. Skjerbæk.

I marts 1954 udtrådte højesteretsdommer, Bodil Dybdal, og i hendes sted udnævntes direktør Otto Schlegel til medlem.

I september 1954 udtrådte professor, dr. med. H. Helweg af kommissionen.

I maj 1955 beskikkedes rigsadvokat H. Olafsson som medlem.

Hvervet som sekretær for kommissionen har indtil den 1. december 1958 været varetaget af professor, dr. jur. Knud Waaben og derefter af sekretær i justitsministeriet L. Nordskov Nielsen.

Om afgrænsningen af de emner, der er behandlet, og dispositionen for fremstillingen i betænkningen henvises til dennes kap. I.

Det bemærkes, at betænkningens kapitel VII omhandler de lovgivningspolitiske spørgsmål vedrørende brugstyverier af motorkøretøjer, som justitsministeriet ved skrivelse af 4. oktober 1956 forelagde for kommissionen.

København, november 1959.

Aage Hansen.	Haslund.	H. Horsten.	Stephan Hurwitz.
			Formand.
K. Kirchheiner.	Chr. Ludvigsen.	Lucas.	O. Lystrup.
			H. Olafsson.
Karmark Rønsted.	Otto Schlegel.	Oluf J. Skjerbæk.	
Georg K. Stürup.	H. Tetens.		

L. Nordskov Nielsen.

I.

UNGDOMSKRIMINALITETEN

1. *Emnets afgrænsning.*

I dansk ret findes ingen almindelig afgrænsning og inddeling af de unge lovovertrædere, men det fremgår af forskellige regler om tiltalefrafald og ungdomsfængsel, at børn og unge i aldersgruppen mellem 15 og 21 år i flere henseender indtager en særstilling¹⁾. Det er ganske overvejende disse unge lovovertrædere, straffelovskommissionen har beskæftiget sig med, således som det vil fremgå af de følgende afsnit. I overensstemmelse med grundtrækkene i den gældende strafferetlige ordning — som i alt væsentligt foreslås bevaret — har man på en række punkter sondret mellem to aldersgrupper: de 15—17 årige og de 18—20 årige²⁾.

I kap. II omtales nogle spørgsmål om *varetægtsfængsling og anden midlertidig anbringelse* under straffesagens behandling.

Kap. III handler om anvendelsen af *tiltalefrafald* - navnlig i medfør af straffelovens § 30 — og de hertil knyttede former for *børne- og ungdomsforsorg*. De spørgsmål, som behandles her, vedrører stort set kun reaktionen overfor de 15—17 årige, omend mange af de anførte synspunkter har tilsvarende gyldighed med hensyn til tiltalefrafald i medfør af forsorgslovens § 150 overfor unge over 18 år.

Kap. IV behandler lovregler, retspraksis og anstaltsproblemer med hensyn til *ungdoms-*

fængsel, hvis anvendelse overvejende ligger indenfor aldersgruppen 18—20 år.

I kap. V behandles endelig forskellige spørgsmål om *andre retsfølger*: almindelige, tidsbestemte frihedsstraffe, betingede domme, forsorgsdomme og bøder. Ligesom med hensyn til ungdomsfængsel gælder det her, at kommissionens synspunkter ganske overvejende tager sigte på reaktionen overfor de 18—20 årige, men der fremhæves dog nogle særlige spørgsmål vedrørende den lille gruppe af 15—17 årige lovovertrædere, hvis sager ikke afgøres med tiltalefrafald.

Sanktioner overfor unge lovovertrædere *over 21 år* er ikke gjort til genstand for særskilt omtale. Et flertal af kommissionens medlemmer har stillet forslag om en ny regel angående ungdomsfængsel overfor visse unge mellem 21 og 23 år, men bortset herfra har kommissionen ikke ment, at der foreligger særlige lovgivningsmæssige problemer med hensyn til lovovertrædere over 21 år. Det har været nævnt i kommissionen, at man i den internationale kriminalpolitiske diskussion i stigende grad har understreget ønskeligheden af en særbehandling af »young adults« — »unge voksne« —, og at man i den forbindelse har peget på muligheden af at supplere den i mange lande kendte ungdomsfængsels-behandling («Borstaltraining») med andre reaktionsformer, der er beregnede på unge op til 25 års alderen. Det er imidlertid kommissionens opfattelse, at man i Danmark — i hvert fald indtil videre — må anvende de allerede eksisterende frihedsstraffe og særforanstaltninger. Dette udelukker ikke, at der i et vist omfang sker en institutionsmæssig differentiering med henblik på særbehandling af unge.

¹⁾ I forsorgslovens afsnit II om børne- og ungdomsvæm anvendes udtrykket »en ung« om en person mellem 14 og 21 år, jfr. lovens § 84.

²⁾ Disse udtryk er i det følgende benyttet i den betydning, at de 15—17 årige er personer, som er fyldt 15 men ikke 18 år, de 18-20 årige er personer, som er fyldt 18 men ikke 21 år.

Straffelovskommissionen har anset det som sin hovedopgave at tage stilling til de kriminalretlige og processuelle spørgsmål, som melder sig i forbindelse med ungdomskriminaliteten. Om sammenhængen mellem det kriminalretlige reaktionssystem og den børne- og ungdomsforsorg, som anvendes i henhold til lov om offentlig forsorg, henvises til bemærkninger nedenfor i kap. III (se navnlig p. 18-19).

Under kommissionens drøftelser om de spørgsmål, som behandles i denne betænkning, har man lejlighedsvis berørt forskellige former for forsorgsarbejde og anden kriminalitetsforebyggelse, som ikke har tilknytning til sager om straffbare lovovertrædelser. Kommissionen har ikke foretaget nogen systematisk gennemgang af dette forebyggende arbejde eller stillet forslag om lovgivningsmæssige eller andre reformer i så henseende. Man har dog som bilag til betænkningen optaget en redegørelse vedrørende det betydningsfulde arbejde, der udføres af Politiets Ungdomsklubber i København.

Spørgsmål vedrørende strafforfølgning i henhold til den militære retsplejeordning er ikke behandlet. Enkelte af disse problemer har været berørt under kommissionens drøftelser. Emnet vil eventuelt kunne tages op til særskilt behandling på et senere tidspunkt. Det bør da behandles under medvirken af repræsentanter for den militære retspleje.

Under arbejdet med betænkningen har kommissionen tilvejebragt et omfattende materiale af oplysninger og udtalelser fra domstolene, anklagemyndigheden, politiet, fængselsvæsenet, børne- og ungdomsforsorgens myndigheder m. fl.

En henvendelse til statsadvokaterne i 1956 gav bl. a. anledning til, at politifuldmægtig, lektor *Erik Christensen* udarbejdede den udførlige redegørelse for reaktionen overfor unge lovovertrædere i Århus i årene 1954 og 1955, som senere blev udgivet under titlen »Unge lovovertrædere«. I det følgende vil der jævnlig blive henvist til det materiale, som kommissionen har haft adgang til, og

som på mange punkter har haft væsentlig betydning for kommissionens forhandlinger. Som bilag til betænkningen er optaget en statistisk undersøgelse af ungdomskriminaliteten foretaget af docent, dr. jur. *Karl O. Christiansen*, en statistisk redegørelse vedrørende ungdomsfængsel og den allerede nævnte redegørelse for politiets ungdomsklubber i København.

Kommissionen har i 1956 besøgt ungdomsfængslerne i Nyborg, på Søbysøgård og Møgelkær, fængselsafdelingen i Nr. Snede og forvaringsafdelingen i Horsens samt opdragelseshjemmene Bråskovgård, Flakkebjerg og Skibby. Man har endvidere i 1956 haft en forhandling med fængselsnævnets medlemmer og med ungdomsfængslernes forsorgsmedarbejdere.

2. Ungdomskriminalitetens omfang og udvikling.

Disse spørgsmål belyses i den af docent, dr. jur. *Karl O. Christiansen* udarbejdede redegørelse »Ungdomskriminaliteten i Danmark 1933-55«, der er trykt som bilag 1 til betænkningen.

Idet der iøvrigt henvises til denne redegørelse, ønsker kommissionen at fremhæve følgende hovedpunkter.

Det foreliggende statistiske materiale kan alene belyse ungdomskriminalitetens *omfang* gennem tallene for tiltalefrafald og domfældelser.

I det seneste år, for hvilket der foreligger fuldstændige statistiske oplysninger, nemlig 1955, fik — ifølge den statistik, der bygger på indberetninger fra politikredsene — 1255 personer i aldersgruppen 15—20 år, heraf 1100 mænd, tiltalefrafald i medfør af straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 mod børneforsorg eller — i forholdsvis få tilfælde — mod tilsyn af Dansk forsorgsselskab. I samme aldersgruppe dømtes 1207 mænd og 153 kvinder for straffelovsovertrædelser. Disse tal kan sættes i relation til antallet af domfældte i de ældre aldersgrupper, hvor tiltalefrafald på andre vilkår end bødebetaling talmæssigt spiller en ringe rolle. I 1955

blev 60 i 3 mænd og 54 i kvinder over 21 år dømt for straffelovsovertrædelser. Efter disse tal, der ikke afviger væsentligt fra tallene for de foregående år, repræsenterer kriminaliteten for de unge under 21 år 25—30 % af den samlede kriminalitet.

Den foretagne statistiske undersøgelse illustrerer alderens betydning som kriminalitetsfaktor og viser, at den mandlige kriminalitet stiger meget hurtigt med voksende alder fra den kriminelle lavalder frem til 19-20 års alderen, hvorefter den aftager svagt til 23-24 års alderen for derefter at falde stærkt. Den kvindelige kriminalitets forløb afviger ikke væsentligt herfra.

Såvel anmeldelsesstatistikken som statistikken vedrørende tiltalefrafald og domfældelser viser, at *kriminaliteten som helhed* steg stærkt under krigen, men at den derefter - når der tages hensyn til befolkningstilvæksten — er faldet betydeligt og stærkt har nærmet sig førkrigsårenes niveau. Dette sidste synes navnlig at gælde med hensyn til volds- og sædelighedsforbrydelser, medens ejendoms-kriminaliteten stadig er noget højere end før krigen.

Med hensyn til *ungdomskriminalitetens udvikling* fremgår det af undersøgelsen, at der ikke siden 1938 er sket væsentlige ændringer i lovovertrædernes aldersfordeling. Ungdomskriminaliteten har altså - ligesom kriminaliteten iøvrigt - været stærkt faldende siden krigen. Aldersklasserne under 30 år har dog ikke nærmet sig helt så meget til førkrigniveauet som de ældre aldersklasser. Udviklingen er noget forskellig for de forskellige forbrydelsesarter. For så vidt angår volds-kriminaliteten var stigningen under krigen størst i de yngste aldersklasser, og kriminalitetsfrekvensen vedrørende denne kriminalitet ligger stadig noget højere over førkrigsårenes niveau for de yngre end for de ældre aldersklasser. Med hensyn til ejendomsforbrydelser er det aldersgrupperne 15—20 år, 30-39 år og 50-59 år, der har nærmet sig mest til kriminalitetsfrekvensen fra før krigen.

Foranstående bemærkninger vedrører ti-

den indtil 1955. Den forventede udvikling af kriminaliteten i de følgende år med de store fødselsårge er belyst i en undersøgelse, som docent, dr. jur. *Karl O. Christensen* i samarbejde med cand. act. *Arne Nielsen* har foretaget for kommissionen. Undersøgelsen, hvis resultater er offentliggjort i *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* 1958, p. 4 ff., viser, at der alene som følge af stigningen i befolkningstilvæksten i aldersgrupperne over den kriminelle lavalder, må regnes med et »overskud« af unge mandlige lovovertrædere i årene 1955-70 på ca. 12.000, der antagelig vil fordele sig med ca. 300 årligt i de første 4-5 år og 11—1200 om året i perioden 1964—70. Ved »unge lovovertrædere« forstår i redegørelsen personer under 25 år, der dømmes for straffelovsovertrædelser eller modtager tiltalefrafald efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150.

Denne beregning må naturligvis tages med forbehold. Den bygger på den forudsætning, at udviklingen ikke påvirkes af en ændring i den kriminalpolitiske praksis eller en ændring af de almindelige kriminalitetsfaktorer. Det er et åbent spørgsmål, om de foregående års udvikling med en nedadgående kriminalitetsfrekvens vil kunne fastholdes, eller på afgørende måde vil blive modvirket af sociale vanskeligheder med hensyn til arbejde, uddannelse, boligforhold m. v., som kan påregnes i forbindelse med de store åranges opvækst.

Der foreligger i statistiske oplysninger fra de seneste år enkelte tegn på en voksende kriminalitetsfrekvens i de yngste aldersgrupper. Som anført i bilag 1, p. 113 og tabel 11 (p. 131), viser frekvenstillene for de 15—16-årige en moderat stigning fra 1952 til 1955.

For perioden 1956-58 foreligger statistiske oplysninger vedrørende antallet af tiltalefrafald. Disse tal er egnet til at belyse kriminalitetsudviklingen for de 15—17-årige. Tallene viser for denne aldersgruppe en betydelig kriminalitetsstigning i 1957 med påfølgende stagnation i 1958; der henvises herved til bilag I, p. 125 f. og 137 f. (tabel 23 og 24).

Ungdomskriminalitetens udvikling i de

nærmest kommende år vil i høj grad bero på, hvorvidt det lykkes at skabe sunde opvækst- og erhvervsmæssige vilkår i forbindelse med den betydelige tilvækst i befolkningens yngre aldersklasser. Kommissionen

skal pege på vigtigheden af, at kriminalforsorgens og børne- og ungdomsforsorgens myndigheder nøje følger udviklingen og søger disse forsorgsgrene effektiviseret i det omfang, udviklingen tilsiger.

II.

VARETÆGTSFÆNGSLING OG ANDEN MIDLERTIDIG ANBRINGELSE

1. Varetægtsfængsling m. v.

Efter gældende praksis er det et meget ringe antal lovovertrædere i aldersgruppen 15-17 år, der dømmes til frihedsstraf. I aldersgruppen 18-20 år er antallet af ubetingede hæfte- og fængselsstraffe noget større, men der er dog - navnlig i den nyeste praksis - en stærk tilbøjelighed hos anklagemyndighed og domstole til såvidt muligt at foretrække betinget dom eller anbringelse i ungdomsfængsel.

På baggrund af denne praksis, som omtales nærmere i anden sammenhæng, er det indlysende, at også anvendelsen af varetægtsfængsling overfor unge lovovertrædere — særlig de 15-17 årige — som hidtil bør holdes indenfor snævre grænser. Et arrestophold under sagens forberedelse vil ofte have de samme uheldige virkninger som afsoning af en hæfte- eller fængselsstraf, ikke blot hvor varetægtsfængslingen - • som det desværre ikke sjældent sker - bliver af længere varighed, men også ved korte arrestophold. Hertil kommer, at det som regel vil være en fordel, om man tidligst muligt får iværksat en anbringelse og behandling af nogenlunde samme karakter som den, der anordnes ved dom eller tiltalefrafald. Dette kan navnlig ske ved foreløbig anbringelse i en institution under børne- og ungdomsforsorgen.

For at komme til klarhed over, hvilke lovgivningsmæssige og praktiske problemer der foreligger på dette område, har straffelovskommissionen fremskaffet en del oplysninger om praksis. Det vigtigste materiale er frem-

kommet ved en gennemgang af alle tilfælde, i hvilke unge mennesker under 21 år er indsat i arrest i året 1953. Materialet er delt i to grupper: de 15-17 årige og de 18-20 årige. Hovedvægten er lagt på den førstnævnte gruppe.

(a) De 15-17 årige.

I 1953 blev ialt 339 15-17 årige (276 mandlige og 63 kvindelige) indsat i arrest, heraf 282 udenfor København og 57 i Københavns fængsler. Tallet for København indbefatter nogle tilfælde fra Frederiksberg, Nordre og Søndre birk og dækker iøvrigt dels indsættelser på grund af verserende straffesager, dels indsættelser i anden anledning (navnlig personer, der er bortgået fra opdragelseshjem). Det må siges at være et meget lille antal 15-17 årige, der indsættes i arrest; i København, og fra politiets side har man peget på de vigtigste årsager hertil: der er gode muligheder for bevogtning i kriminalpolitiets lokaler og for hurtig kontakt med børneforsorgen, og der er nem adgang til at iværksætte anbringelse i opdragelseshjem i nærheden af København. Varetægtsfængslingens anvendelse holdes bevidst indenfor snævre rammer. Det samme gælder arrestophold i anden anledning. Tilbagetransport til opdragelseshjem o. lign. foretages såvidt muligt i umiddelbar tilknytning til anholdelsen, og man søger for, at nødvendige ophold hos politiet forløber under ikke-fængselsmæssige former. Unge, der er bortgået fra eget hjem, overgives hurtigt til familien eller til børneværnet.

På dette grundlag kan man formentlig konkludere, at der ikke i København foreligger særlige problemer med hensyn til anvendelsen af arrestanbringelse indenfor aldersgruppen 15-17 år.

Udenfor København blev som nævnt 282 15-17 årige indsat i arrest i 1953. Materialet er i nedenstående tabel fordelt efter køn, alder og indsættelsesgrund.

	Mandlige		Kvindelige		Ialt	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
15 år	44	19.0	10	20.0	54	19.1
16 år	80	34.5	18	36.0	98	34.8
17 år	108	46.5	22	44.0	130	46.1
	232	100.0	50	100.0	282	100.0
Sigtelse	155	66.8	20	40.0	175	62.0
Bortgang fra institution	63	27.2	15	30.0	78	27.7
Bortgang fra eget hjem m. v.	14	6.0	15	30.0	29	10.3
	232	100.0	50	100.0	282	100.0

Det fremgår bl. a. heraf, at der forelå kriminel sigtelse i omtrent 2/3 af samtlige tilfælde, og at næsten halvdelen af de 282 var 17 år gamle. Specielt om de 15 årige kan oplyses, at der i sammenligning med det samlede antal var forholdsvis færre sigtelser (29 tilfælde eller 53.7 %) og forholdsvis flere tilfælde af bortgang fra institution (19 tilfælde eller 35.2 %).

Når det samlede antal er så meget større end i København, må det bl. a. skyldes mindre gode praktiske muligheder for at undgå indsættelse i arrest. Det kan ofte være svært at få kontakt med børneværnsudvalget omgående eller at foretage en tilbagetransport straks efter pågribelsen, og mange steder har man ikke en børneforsorgsinstitution i nærheden, hvor den unge sigtede kan anbringes uden ulempe for straffesagens behandling. Anbringelse i politiets lokaler i stedet for i celle støder de fleste steder på praktiske vanskeligheder. Det er derfor uundgåeligt, at der udenfor København vil forekomme et forholdsvis større antal tilfælde, hvor arrestophold bliver nødvendigt.

I næsten tre fjerdedele af de 282 tilfælde varede opholdet kun indtil 2 dage, og kun i 13 % af tilfældene (37 personer, heraf 36 mandlige) varede opholdet 1 uge eller mere. Af disse ophold på mindst 1 uge varede 17

mellem 7 og 14 dage, 10 mellem 15 og 30 dage og endelig 10 over 1 måned.

(b) De 18-20 årige.

Med hensyn til aldersgruppen 18-20 år har forespørgslen til arrestinspektørerne om sagerne fra 1953 kun omfattet varetægtsophold på mere end 14 dage. Det ville have medført en stærk forøgelse af arbejdet med undersøgelsen, hvis der skulle have været fremskaffet oplysninger også om længden af de kortere varetægtsophold. Da det må anses for uundgåeligt, at sådan anbringelse anvendes i en del tilfælde overfor de 18-20 årige, har man lagt mest vægt på at belyse, hvor hyppigt der er forekommet varetægtsophold af længere varighed. Det skal kun bemærkes, at der i 1953 skete indsættelse i arresthus eller i Københavns fængsler i forbindelse med anholdelse eller fængsling af ialt 1246 unge i alderen 18-20 år (1010 mænd og 236 kvinder). Tilfældene fordeler sig med 557 i København (399 m. og 158 k.) og 689 udenfor København (611 m. og 78 k.). Når man fra det samlede tal trækker de nedenfor nævnte 310 varetægtsophold på mere end 14 dage, viser det sig, at 936 unge i alderen 18-20 år har været indsat i forbindelse med anholdelse eller med varetægtsfængsling i

højst 14 dage. Nærmere specifikation kan ikke gives på det foreliggende grundlag.

Det samlede antal varetægtsophold på mere end 14 dage var 310 (285 mænd og 25

kvinder). Af disse 310 har 129 siddet i Københavns fængsler, 181 i arresthuse udenfor København. En fordeling efter køn og alder viser følgende tal:

	Udenfor København			København			Ialt
	M	K	Ialt	M	K	Ialt	
18 år	51	5	56	30	2	32	88
19 år	63	2	65	42	9	51	116
20 år	57	3	60	42	4	46	106
	171	10	181	114	15	129	310

I godt halvdelen af tilfældene varede opholdet mere end 1 måned, og i et ikke ubetydeligt antal tilfælde må man betegne opholdet som langvarigt: 28 personer (9%) har siddet i varetægt i 3-4 måneder, 33 personer (10,6%) i mere end 4 måneder. Det er altså ikke så få 18—20 årige sigtede, der har haft varetægtsophold på mindst 3 måneder, og der er gjort et forsøg på at komme til klarhed over, hvilke forhold der særlig har medvirket til at forlænge varetægtstiden. Det er vanskeligt at drage bestemte konklusioner, men det har i hvert fald vist sig, at mentalundersøgelserne har spillet en ikke uvæsentlig rolle. I ca. halvdelen af de 33 tilfælde, i hvilke varetægtstiden oversteg 4 måneder, har mentalundersøgelse stået på i mindst 1 måned.¹⁾ Der regnes her med det samlede tidsrum, i hvilket retslægelig behandling har stået på. Der kan godt i samme periode være foretaget efterforskningsmæssige skridt, og der kan være tale om behandling både hos embedslæge, på hospital og i retslægerådet, ofte i hvert fald i to »instanser«. Heraf fremgår også, at ikke hele den opgjorte varetægtstid i alle tilfælde er tilbragt i arrest; indlæggelsesperioder går fra. Selv med denne modifikation viser undersøgelsen dog et antal tilfælde, hvor mentalundersøgelse klart har medvirket til en forlængelse af varetægtstiderne.

Det må bemærkes, at de langvarige op-

hold i varetægtsfængsel ofte forekommer i sager om grove forbrydelser (drab, brandstiftelse, voldtægt, røveri), hvor det endelige udfald har været domme til langvarig fængselsstraf.

I Erik Christensens undersøgelse af ungdomskriminaliteten i Århus i 1954-55 oplyses, at af 79 unge, som blev idømt betinget fængsel i mindst 4 måneder, ubetinget fængsel, ungdomsfængsel eller § 70-foranstaltninger, havde 59 siddet i varetægt. Opholdets gennemsnitlige varighed var 60 dage. Det kan særlig fremhæves, at af 37 unge, hvis sag faldt ud til betinget dom, havde de 27 været underkastet varetægtsfængsel i gennemsnitlig 48 dage (hvilket var nogenlunde samme gennemsnit som for 16 af de 26 unge, hvis sag endte med ubetinget fængsel). »Det betydelige tidsrum, hvori disse betinget dømte således har været fængslet under sagen, har dels været nødvendiggjort af et omfattende efterforskningsarbejde, navnlig i bandesager, dels er tiden medgået til mentalundersøgelse og sagens forelæggelse for forskellige myndigheder (Landsnævnet for børneforsorg, ungdomsfængslets inspektør m. v.) med henblik på at finde frem til den hensigtsmæssige reaktion, idet navnlig spørgsmålet om ungdomsfængsel har været genstand for indgående overvejelser i adskillige af de tilfælde, hvor sagen er afgjort med betinget fængselsstraf på mindst 6 måneder.«²⁾ Den gennemsnitlige varighed af

¹⁾ Antallet af dage var i 16 sager: 345, 323, 165, 144, 129, 119, 104, 96, 94, 88, 77, 61, 41, 40, 30, 29.

²⁾ Erik Christensen, Unge Lovovertrædere p. 78.

varetægtsophold for 13 personer, som blev dømt til ungdomsfængsel, var 104 dage.

Straffelovskommissionen skal i tilknytning til det her anførte udtale, at det er af den største betydning, at der tilstræbes en betydelig forkortelse af varetægtstiden i sager mod unge sigtede. Der henvises herved til bemærkningerne p. 24 ff. om ekspeditionstiden i sager om tiltalefrafald.

2. Midlertidig anbringelse i opdragelseshjem.

Det fremgår af de oplysninger, som er refereret ovenfor, at man i København og visse andre steder lægger vægt på at få de 15—17 årige sigtede anbragt i opdragelseshjem, medens straffesagen står på. Udførligere oplysninger om brugen af denne form for anbringelse får man gennem en statistisk undersøgelse, som for året 1951 er foretaget på foranledning af den danske sektion af »Nordisk sammenslutning til værn for børn og unge«. En tilsvarende undersøgelse er for året 1956 foretaget af Direktoratet for børrie- og ungdomsforsorgen. Nedenfor angives tallene for 1956, tildels sammen med tallene for 1951, der anføres i parentes.

Antallet af personer over 15 år, der ved politiets foranstaltning under en verserende straffesag var anbragt på opdragelseshjem, udgjorde 174 (226), heraf 169 (198) drenge og 5 (28) piger. I forbindelse hermed bemærkes, at der ialt i henhold til for sorgslovens § 130, stk. 1, og § 131 blev fjernet 487 (539) unge over 15 år fra hjemmet, nemlig 277 (271) drenge og 210 (268) piger.

Af drengene er næsten tre fjerdedele, 124, modtaget på ungdomshjemmene Bråskovgård, 28 (43), og Flakkebjerg, 11 (26), samt optagelseshjemmene Egevang, 29 (10), Skibby, 19 (4), og Bustrup, 37 (15); i 1951 modtog optagelseshjemmet Stengården, der nu er nedlagt, 32. Som helhed er optagelseshjemmene anvendt hyppigere end ungdomshjemmene, nemlig i 74,5 (51,5) % mod 23,7 (39,9) % af tilfældene.

Ca. 48 (52) % af anbringelserne er fore-

taget af politiet i København og Frederiksberg, nordre og søndre birk. Af de øvrige politikredse har 35 (46) foretaget anbringelser, heraf Århus 11 (4), Ålborg 2 (11) og Odense 4 (10). Anledningen til anbringelsen var i 88 (88) % af tilfældene berigelseskriminalitet. 163 (158) sager - eller ca. 96 (79,8) % af sagerne - afsluttedes med tiltalefrafald, 4 (27) med dom og 2 (13) med henlæggelse. Varigheden af anbringelserne fremgår af følgende oversigt:

Anbringelsestid	Antal		i %	
1- 60 dage	41	(45)	24,2	(22,7)
61-100 dage	39	(42)	23,1	(21,2)
101-200 dage	57	(75)	33,7	(37,9)
201-300 dage	32	(25)	19,0	(12,6)
301 og derover		(11)		(5,6)
	169	(198)	100	(100)

Den gennemsnitlige anbringelsestid var 127 (128) dage, altså godt 4 måneder. (Hermed kan sammenlignes tallene for ekspeditionstiden i sager om tiltalefrafald, se nedenfor p. 24). Undersøgelsen vedrørende året 1951 synes at vise, at personer, der er i sag med andre, gennemgående har en længere opholdstid end andre.

Et bemærkelsesværdigt resultat af undersøgelserne er oplysningerne om antallet af *rømninger* under disse ophold i opdragelseshjem. Af samtlige 169 (198) drenge har 97 (104) eller 57,4 (52,5) % gjort sig skyldige i rømninger³⁾.

Den gennemsnitlige rømningstid har været 12 dage. Af de 97 drenge har 69 gjort sig skyldige i rømninger af mere end 1 døgn varighed, og disse 69 har ialt foretaget 103 rømninger, svarende til 842 rømningssdage. Antallet af drenge med rømninger af mere end 1 døgn varighed er — for Bråskovgård 17, Flakkebjerg 5, Egevang 7, Skibby 9 og Bustrup 17. Det er undersøgt, hvorvidt rømninger har medført en forlængelse af anbringelsestiden. Den gennemsnitlige anbringelsestid for elever, der er rømt, har været 132 dage, medens den for andre elever har været

³⁾ Også tallene 109 og 55,1 % forekommer dog i undersøgelsen vedrørende 1951.

119 dage. For de ovennævnte 69 drenge med rømninger på længere tid end 1 døgn er den gennemsnitlige anbringelsestid 123 dage. Rømningerne synes således ikke at have medført en væsentlig forlængelse af anbringelsestiden.

Det må erkendes, at anbringelsen i opdragelseshjem som surrogat for arrestophold ikke er uden svage sider. De hyppige rømninger er et stort problem, og der forekommer sikkert i de institutioner, hvor de unge med særlige tilpasningsvanskeligheder er samlede, megen uheldig indbyrdes påvirkning. Det kan derfor ikke afvises, at et arrestophold i nogle tilfælde er en bedre løsning på spørgsmålet om anbringelse under sagens gang. Straffelovskommissionen finder det dog rigtigt, at man fremdeles i vidt omfang tilstræber anbringelse under børne- og ungdomsforsorgen, særlig hvis det kunne lykkes at overvinde de vanskeligheder, som nu gør sig gældende, bl. a. som følge af rømninger. Man fremhæver særlig det urigtige i at gøre udstrakt brug af fængsling med den begrundelse, at der følger gavnlige psykologiske virkninger med den første forskrækkelse eller med ensomheden i cellen. Det holder måske stik i nogle tilfælde, men som regel har man ikke større muligheder for at vide på et tidligt stadium af sagens gang, om man står overfor et af de tilfælde, hvor man bør regne med overvejende positive virkninger af et arrestophold.

Det er i øjeblikket en stor ulempe, at der mange steder savnes mulighed for at sende unge sigtede til en egnet institution, som er beliggende indenfor en forholdsvis kort afstand fra det sted, hvor straffesagen behandles. Det har f. eks. flere gange vist sig umuligt for politiet i Odense at få anbragt unge sigtede i en institution på Fyn; tilsvarende vanskeligheder har man også mødt andre steder. Det vil naturligvis ikke være muligt at indrette et større antal nye institutioner rundt om i landet med dette specielle formål for øje, men kommissionen må understrege vigtigheden af, at børne- og ungdomsforsorgens myndigheder søger manglerne afhjulpet på de steder, hvor de er mest følelige.

En anden svaghed ved den nuværende tilstand er, at børne- og ungdomsforsorgen kun råder over een »lukket« afdeling (efter ændring af forsorgslovens § 161 i 1958: »specialafdeling«), nemlig på Bråskovgård. Det er fra politiets og anklagemyndighedens synspunkt meget uheldigt, at unge sigtede, som man anbringer i opdragelseshjem, regelmæssigt har mulighed for at rømme og faktisk rømmer gang på gang, således at straffesagens behandling forhales, bl. a. til skade for de medsigtede. Det er antagelig nødvendigt, at man i videre omfang kommer ind på at anbringe visse kategorier af unge i specialafdelinger for at sikre deres tilstedeværelse. Om specialafdelinger henvises iøvrigt til bemærkningerne nedenfor p. 22.

3. *Forholdene i arresten.*

Selvom mulighederne for anbringelse under børne- og ungdomsforsorgen forbedres, vil det dog i lang tid fremover være således, at en del unge - både under og over 18 år - må anbringes under arrestforhold i en kortere eller længere tid, medens sagen står på. Straffelovskommissionen går også ud fra, at der indtil videre vil være tale om anbringelse i de samme fængsler og arresthuse som med hensyn til ældre varetægtsfanger. Kommissionen har overvejet, om det ville være praktisk muligt at oprette en eller flere særlige institutioner (ungdomsarrester) under fængselsvæsenet til dette formål. Der synes imidlertid at være forskellige vanskeligheder - navnlig økonomiske - forbundet med at slå ind på denne løsning. En ungdomsarrest må - ligesom et opdragelseshjem, der benyttes til samme formål - være således beliggende, at en arrestant nogenlunde let kan transporteres frem og tilbage under efterforskningen. Man måtte derfor oprette 5-6 eller endnu flere af disse institutioner, hvis denne form for anbringelse skulle være mulig over hele landet. Men med en passende geografisk fordeling ville man samtidig støde på den vanskelighed, at i hvert fald nogle af

disse ungdomsarrester ikke kunne regne med til stadighed at have et tilstrækkelig stort belæg. Straffelovskommissionen anser det ikke for muligt at stille aktuelle forslag om oprettelse af særlige vare tægtsinstitutioner under fængselsvæsenet, men mener på den anden side, at der - særlig med henblik på forholdene i København - kan være grund til senere at tage spørgsmålet om en udvikling i denne retning op til ny overvejelse.

Man bør lægge vægt på, at unge varetægtsfanger er *beskæftigede*, og at der tilbydes dem *undervisning*. I begge disse henseender står fængselsvæsenet overfor ret vanskelige opgaver. For det første kan og bør en varetægtsfange ikke i samme omfang som den, hvis skyld er fastslået ved dom, tvinges til at undergives bestemte forskrifter om arbejdspligt o. lign. For det andet er det meget vanskeligt at organisere varierede arbejdsformer og systematisk undervisning i et arresthus, dels fordi man ofte kender for lidt til de indsatte, dels fordi man jo på forhånd må regne med, at opholdet vil blive ret kortvarigt. Endelig er tilrettelæggelsen af en hensigtsmæssig beskæftigelse og undervisning i nogen grad afhængig af, at flere fanger anbringes sammen, hvilket kan være udelukket af efterforskningsmæssige grunde og betænkeligt af hensyn til faren for uheldig påvirkning.

Straffelovskommissionen anser det dog for muligt at gennemføre visse ændringer i behandlingen af unge varetægtsfanger. Der bør gælde en regel om, at varetægtsfanger *under 18 år* i almindelighed skal have pligt til at holde sig beskæftigede i arresten, og det bør ligeledes foreskrives, at varetægtsfanger *under 21 år* i almindelighed skal have pligt til at deltage i undervisning. Kommissionen har formuleret disse forslag i følgende

udkast til en ny bestemmelse i retsplejelovens § 784, stk. 1, nr. 5:

»Det skal som regel pålægges varetægtsfanger under 18 år at holde sig beskæftigede ved anvist arbejde, såfremt de ikke selv skaffer sig passende beskæftigelse. Hvor forholdene gør det muligt at gennemføre undervisning i fængslet, skal det som regel pålægges varetægtsfanger under 21 år at deltage i sådan undervisning.«

Efter retsplejelovens § 784, stk. 1, nr. i, sidste punktum, må varetægtsfanger under 18 år ikke sættes sammen med fanger over denne alder. Da det ikke vil være praktisk muligt at organisere undervisning og arbejde alene baseret på det lille antal unge under 18 år, foreslår kommissionen en udtrykkelig modifikation i den nævnte regel ved følgende tilføjelse: »Undtagelse fra sidstnævnte bestemmelse kan dog gøres, for så vidt angår undervisning og arbejde under direkte tilsyn«.

Mulighederne for at tilbyde beskæftigelse og undervisning vil antagelig være betydelig større i København end i arresthusene udenfor København. Med hensyn til undervisning af unge arrestanter udenfor København er det fra fængselsmyndig side nævnt, at man kan tænke sig undervisning etableret gennem kontakt med en lærer eller forsorgsmedhjælper, som får til opgave at besøge de unge varetægtsfanger, vejlede dem med hensyn til læsning etc. Sådan undervisning er allerede påbegyndt forsøgsvis i flere arresthuse. Man skal samtidig fremhæve, at de praktiske muligheder for øget forsorgsmæssig virksomhed i arresthusene - særlig gennem Dansk Forsorgsselskab — bør udnyttes i videst muligt omfang.

III.

TILTALEFRAFALD OG BØRNE- OG UNGDOMSFORSORG

1. Indledning.

Langt de fleste sager mod personer under 18 år, som sigtes for straffelovsovertrædelser, afgøres med anklagemyndighedens betingede eller ubetingede tiltalefrafald.

Ifølge den officielle kriminalstatistik blev i 1955 kun 74 lovovertrædere under 18 år, alle mandlige, dømt for overtrædelser af straffeloven (bortset fra betleri og løsgænger). I samme år blev der i denne aldersgruppe meddelt 774 tiltalefrafald indenfor de typer af tiltalefrafald, som efter justitsministeriets cirkulære nr. 99 af 30. juni 1939 skal optages i strafferegistret og indberettes til statistisk departement; det drejer sig om 1) tiltalefrafald i henhold til straffelovens § 30 og forsorgslovens § 150, 2) tiltalefrafald for handlinger, der er straffri efter straffelovens § 16, og 3) tiltalefrafald i henhold til retsplejelovens § 723, stk. 2, jfr. stk. 3, på andre vilkår end bøde eller erstatning.

For årene 1956-58 foreligger den officielle kriminalstatistik endnu ikke, men statistisk departement har til brug for kommissionen foretaget en beregning af de tilsvarende tal for tiltalefrafald i disse år: 1956: 845, 1957: 1074 og 1958: 1082. Disse tal må dog nok anses som noget for lave, jfr. herved betænkningens bilag 1, p. 119 ff., hvorefter de i beretningen fra landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg anførte tal for tiltalefrafald efter straffelovens § 30 må antages at være pålideligere. Disse tal, der også omfatter tiltalefrafald meddelt efter det fyldte 18. år for lovovertrædelser begået før dette tidspunkt, er for årene 1955-58 henholdsvis 923, 936, 1192 og 1241. Om antallet af tiltalefrafald over for personer under 18 år i medfør af retsplejelovens § 723 (mod bøder eller uden vilkår) giver landsnævnet følgende oplysninger: 1955: 533, 1956: 581, 1957: 601 og 1958: 715. Selv

om disse tal er forbundet med nogen usikkerhed, tør man formentlig anslå antallet af tiltalefrafald over for personer i den heromhandlede aldersgruppe i året 1958 til omkring 2000.

Når man skal tage stilling til, om den kriminalretlige reaktion overfor personer i aldersgruppen 15-18 år i øjeblikket hviler på et tilfredsstillende grundlag, må udgangspunktet altså tages i tiltalefrafaldene, som i de fleste tilfælde ledsages af børneforsorgsmyndighedernes afgørelse om iværksættelse af forsorg i medfør af lov om offentlig forsorg. Domstolsafgørelserne spiller i denne aldersgruppe kun en ganske ringe rolle.

Efter straffelovskommissionens mening bør denne ordning bevares principielt uændret. Man har ikke fundet holdepunkter for at antage, at der tiltrænges en fuldstændig omlægning af de afgørelsesformer eller sanktionsarter, som anvendes overfor disse unge lovovertrædere. Der kan vel stort set kun blive tale om at overveje to andre løsninger: (1) man kan forhøje den kriminelle lavalder til 18 år, eller (2) man kan som hovedregel henlægge afgørelserne til domstolene, eventuelt til specielle børne- og ungdomsdomstole.

(1) En forhøjelse af den kriminelle lavalder til 18 år ville medføre visse processuelle og administrative fordele og samtidig klart tilkendegive det standpunkt, som allerede nu kendetegner dansk ret: at unge lovovertrædere i alderen 15-17 år principielt bør undergives forsorgsmæssige foranstaltninger og ikke frihedsstraf. Der kan imidlertid ikke være tale om en generel forhøjelse af den kriminelle lavalder¹⁾. Man kan ikke fritage

¹⁾ Jfr. herved den svenske betænkning *Skyddslag* p. 44 og *Erik Christensen*, *Unge lovovertrædere* p. 17-19.

de 15-17 årige for bødeansvar for småforseelser, og anvendelsen af ungdomsfængsel overfor unge under 18 år forudsætter ligeledes, at der kan rejses tiltale mod disse unge, og at betingelserne for at pådrage sig strafansvar er opfyldt. Problemet kan derfor ikke være, om den kriminelle lavalder bør harves, men om der bør gives specielle sanktionsregler, som udelukker eller begrænser anvendelsen af frihedsstraffe o. lign. overfor personer under 18 år. Dette spørgsmål omtales nærmere nedenfor i afsnit V.

(2) Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt den nu praktiserede administrative ordning helt eller i det væsentlige bør erstattes af en judiciel kompetence — udøvet af de almindelige domstole eller af særlige børne- og ungdomsdomstole —, må det efter straffelovskommissionens opfattelse lægges til grund, at der formentlig råder et almindeligt ønske om at bevare den gældende ordning. Under hensyn hertil har kommissionen ment, at der ikke var anledning til at drøfte i enkeltheder, hvilke fordele og ulemper der ville være forbundet med en judiciel ordning, og hvorledes en sådan ordning burde udformes for at virke bedst muligt. Forhandlingerne i kommissionen har iøvrigt vist, at næsten alle medlemmer bestemt foretrækker den nugældende ordning, som historisk bygger på den i de nordiske lande udviklede værgerådsinstitution. Et par af kommissionens medlemmer er tilbøjelige til at mene, at det egentlig ville være rationelt at gennemføre et systemskifte, således at anvendelsen af forsorg overfor unge mennesker blev henlagt til særlige domstole, i hvilke den fornødne sagkundskab var repræsenteret. Disse medlemmer har imidlertid ikke ønsket at gå ind på en nærmere drøftelse af spørgsmålet, men tiltræder, at den bestående ordning videreføres uden principielle ændringer.

Uanset hvorledes man bedømmer den gældende kompetenceordning, vil det væsentlige kriminalpolitiske spørgsmål være, hvilke behandlingsformer samfundet bør og kan stille til rådighed overfor unge, som har gjort sig skyldige i kriminelle forhold. Straffelovskom-

missionen har ikke anset det som sin opgave at behandle alle sider af dette spørgsmål. Kommissionens opgaver ligger overvejende på kriminalretlige og straffeprocessuelle områder og omfatter ikke en almindelig behandling af spørgsmålet om, hvorledes det ved lov om offentlig forsorg regulerede forsorgsområde bør være udformet med henblik på forebyggelse af ungdomskriminalitet. Kommissionen kan f. eks. tage stilling til, hvilke anstalter der bør være til rådighed indenfor ungdomsfængselsinstitutionen, og hvorledes kriminalforsorgens tilsynsvirksomhed m. v. bør tilrettelægges, men ikke i samme grad til de anstalts- og tilsynsformer, som iværksættes gennem børne- og ungdomsforsorgens myndigheder.

Det skal dog fremhæves, at kommissionen ikke har holdt de to nævnte områder — kriminalforsorg og børne- og ungdomsforsorg — skarpt adskilt. Det er på mange punkter nødvendigt eller naturligt at betragte spørgsmål vedrørende anvendelsen af tiltalefrafald, ungdomsfængsel og betingede domme i sammenhæng med børne- og ungdomsforsorgens problemer, og som nævnt ovenfor p. 7 har repræsentanter fra forsorgsmyndighederne fra første færd deltaget i kommissionsarbejdet vedrørende ungdomskriminaliteten, ligesom kommissionen har aflagt besøg i nogle af de institutioner, hvor unge lovovertrædere anbringes i henhold til tiltalefrafald. Kommissionen ønsker at understrege det generelle synspunkt, at lovgivningsmæssige og administrative reformer med hensyn til behandlingen af unge lovovertrædere i videst muligt omfang bør bygges på et samarbejde mellem kriminalforsorgen og børne- og ungdomsforsorgen, særlig med henblik på tilfælde, hvor der kan være tale om at vælge mellem de to forsorgsformer.

2. Børne- og ungdomsforsorgen.

I lovgivningen om børne- og ungdomsforsorgen er der sket en række ændringer ved lov nr. 192 af 7. juni 1958, som i alt væsentligt bygger på to udvalgsbetænkninger

om børneforsorgens administration²⁾). Som baggrund for de følgende afsnit om tiltalefrafald m. v. vil det formentlig være praktisk her at give en oversigt over hovedtrækkene i den nugældende ordning med hensyn til kompetenceforhold, foranstaltninger m. v. indenfor børne- og ungdomsforsorgen. Der lægges mest vægt på de spørgsmål, som vedrører reaktionen overfor lovovertrædere over 15 år.

Det offentlige børne- og ungdomsværn³⁾ omfatter navnlig tilsyn med børn, forebyggende foranstaltninger samt opdragelse og forsørgelse af børn og vinge udenfor deres hjem.

Disse opgaver varetages udenfor København af lokale børneværnsudvalg, i København af magistraten. De vigtigste funktioner er i København henlagt til et børnenævn, som består af en borgmester som formand, en næstformand, en stedfortræder for denne, et antal kredsvarger og yderligere mindst 6 og højst 8 medlemmer.

Et børneværnsudvalg skal bestå af mindst 5 og højst 7 medlemmer. Den tidligere gældende forskrift om, at flertallet af pladserne i udvalget skulle beklædes af medlemmer af kommunalbestyrelsen, er ophævet i 1958; nu kræves det blot, at mindst eet af det sociale udvalgs medlemmer, herunder altid dets formand, skal være medlem, og det er herved i højere grad end hidtil blevet muligt at drage kyndige og interesserede personer udenfor kommunalbestyrelsen ind i forsorgsarbejdet. Retskredsens underretsdommer tiltræder udvalget ved behandlingen af visse sager, bl. a. når der skal træffes beslutning om anbringelse af et barn udenfor dets hjem

i medfør af lovens § 131. Dommeren skal vejlede udvalget med hensyn til retlige og bevismæssige spørgsmål; han leder forhandlingerne, men har ikke stemmeret.

Loven af 7. juni 1958 skærper gennem ændringer i § 92 børneværnets pligter til at søge sagerne bedst muligt undersøgt, bl. a. ved at kræve, at der skal indhentes erklæring fra skolepsykolog, konsulent for særundervisning el. lign., hvis barnet er undersøgt af sådanne, og det kan forlanges, at sådanne sagkyndige personlig kommer til stede i udvalgets møder og afgiver mundtlig forklaring. Endvidere bør udvalget, hvor det skønnes nødvendigt, søge yderligere bistand til psykiatrisk, psykologisk eller pædagogisk undersøgelse af barnet, og det *skal* søge bistand, hvis der er grund til at antage, at barnet lider af udprægede sjælelige mangler eller har udvist alvorlige tilpasningsvanskeligheder. Embedslægen er forpligtet til på udvalgets anmodning at yde dette fornøden bistand ved en lægelig bedømmelse af sagen, herunder at deltage i udvalgets møder.

De vigtigste af de foranstaltninger, som et børneværnsudvalg kan træffe overfor et barn, er beskikkelse af en tilsynsværge og anbringelse af barnet udenfor dets hjem. Efter forsorgslovens § 131, stk. 1 (som affattet i 1958) skal der — forudsat at mindre indgribende foranstaltninger skønnes utilstrækkelige — træffes beslutning om anbringelse udenfor hjemmet, når et barn

» 1) på grund af meget vanskelig karakter eller betydelige adfærdsvanskeligheder ikke har kunnet tilpasse sig omgivelserne, skolen eller samfundet, og forældrene ikke magter dets opdragelse,

2) på grund af alvorlige brist i familielivet, forældres eller andre forsørgeres uegnethed som opdragere, deres grove forsømmelighed eller mangel på vilje til at forsørge barnet eller på evne til at opdrage det findes at være udsat for vanrøgt eller fordærvelse eller af forældre eller andre opdragere mishandles eller behandles således, at dets sjælelige eller legemlige sundhed eller udvikling udsættes for alvorlig fare,

3) på grund af legemlige eller sjælelige mangler er trængende til særforsorg, der ikke kan iværksættes i hjemmet, såsom når det er åndssvagt,

²⁾ Betænkning vedrørende børneforsorgens administration m.v., I. del (Betænkning nr. 181, 1957) og II. del (Betænkning nr. 191, 1958).

³⁾ Indtil lovændringen af 1958 hed det: børneværn. Forsorgsloven har samtidig indført betegnelsen »en ung« om en person mellem 14 og 21 år. Ordet »barn«, som ikke føles ganske rammende, når det drejer sig om unge i 17-20 års alderen, bruges dog stadig som fællesbetegnelse for alle af lovens afsnit II omfattede personer under 21 år.

sindssygt, epileptisk, døvt, talelidende, blindt, vanført, eller tuberkuløst, og forældre eller andre opdragere ikke sørger for, at barnet undergives den fornødne særforborg i overensstemmelse med reglerne i §§ 252 flg.»

Disse kriterier - af hvilke det første har størst betydning i sager, hvor der foreligger kriminel sigtelse — finder også anvendelse med hensyn til iværksættelse af tilsyn o. lign., men behøver ikke her at være opfyldt, såfremt barnets velfærd af andre grunde kræver forebyggende foranstaltninger iværksat.

Børneværnsudvalgets formand (eller næstformand) kan efter § 88 iværksætte uopsættelige foreløbige foranstaltninger; beslutning herom skal snarest muligt forelægges udvalget til godkendelse. Også udvalget kan efter lovændringen af 1958 iværksætte foreløbige foranstaltninger, nemlig når der bør indhentes yderligere oplysninger, inden der kan træffes endelig beslutning om anbringelse udenfor hjemmet.

Såfremt der er rejst sigtelse mod nogen over 15 år, kan børneværnsudvalget, indtil tiltalefrafald er meddelt eller straf udsættelse besluttet, principielt kun træffe bestemmelse om tilsyn eller andre forebyggende foranstaltninger. Denne hovedregel i § 89, stk. 1, modificeres dog væsentligt ved § 89, stk. 2: »Er de strafbare handlinger, den unge har begået, af en sådan karakter, at udvalget skønner, at der ikke vil blive rejst tiltale mod den unge, kan udvalget dog; straks iværksætte de efter dets skøn fornødne foranstaltninger, ligesom udvalget, selv om det ikke kan anses for udelukket, at tiltale vil blive rejst, kan iværksætte sådanne foranstaltninger, som af hensyn til den unges velfærd ikke skønnes at kunne udsættes.« Ordene »af en sådan karakter« er ved lovændringen af 1958 sat i stedet for ordene »af en så lidet alvorlig karakter«. Baggrunden for ændringen må søges i anklagemyndighedens vidtgående praksis med hensyn til tiltalefrafald. Samtidig er der sket den ændring i stk. 2, at udvalget, selvom det ikke **kan** anses for udelukket, at tiltale **vil** blive

rejst, kan iværksætte ikke blot foreløbige, men også endelige foranstaltninger.

Om stillingen efter afgørelse om tiltalefrafald eller betinget dom hedder det i § 89, stk. 3: »Frafaldes tiltale mod et barn på vilkår, at dette undergives forborg efter dette afsnit, eller udsættes på samme vilkår fuldbyrdelsen af en ikendt straf, eller eftergives straffen, overgår sagen straks til børneværnsudvalget«. På dette tidspunkt skal det altså afgøres, om der under hensyn til tiltalefrafaldets formulering eller af andre grunde skal ske nogen ændring i de tidligere truffe afgørelser.

Børneværnsudvalgets beslutninger om anbringelse af et barn udenfor hjemmet eller om afslag på andragende om ophør af sådan forborg kan indankes for Landsnævnet for børne- og ungdomsforsorgen. (Derimod er amtet: ankeinstans med hensyn til tilsvarende afgørelser om forebyggende foranstaltninger.) Tiltræder landsnævnet børneværnsudvalgets afgørelse, eller træffer det selv beslutning om fjernelse, kan sagen indbringes for vedkommende landsret. I dennes behandling af sådanne sager skal deltage en børneforsorgskyndig dommer og en dommer, der er kyndig i børnepsykiatri.

Ved afgørelser om fjernelse af et **barn** fra hjemmet skal børneværnsudvalget træffe nærmere bestemmelse om anbringelsesmåden. Herom gælder bl. a. følgende regler i forborsloven:

§ 137-

Stk. 1. Elever over 14 år, som ikke har udvist betydelige adfærdsvanskeligheder, og som ikke er trængende **til** særforborg, jfr. § 135, bør som regel anbringes i lære eller plads eller på anden måde til uddannelse efter deres anlæg, evner og øvrige forhold.

Stk. 2. For så vidt elever over 14 år ikke kan anbringes på den i stk. 1 foreskrevne måde, kan eleverne anbringes i en af børneforsorgens i henhold til § 157, stk. 1 og 2, anerkendte institutioner. Anbringelse kan således finde sted:

- a) i opdragelseshjem, der er beregnet til at yde kost og logi til elever over 14 år, der er under oplæring udenfor institutionen,
- b) i et til uddannelse og oplæring bestemt opdra-

gelseshjem for elever over 14 år, der har udvist adfærdsvanskeligheder,

- c) i opdragelseshjem for elever over 14 år, der har udvist adfærdsvanskeligheder, og for hvem en støtte af kortere varighed med hensyn til undervisning og opdragelse må anses for tilstrækkelig. Fra disse hjem kan der ske overflytning til de under a) og b) nævnte hjem,
- d) i opdragelseshjem for elever over 14 år, der har udvist adfærdsvanskeligheder, og for hvem en længerevarende støtte med hensyn til undervisning og opdragelse skønnes nødvendig, eventuelt i sådanne hjem, der særligt er anerkendt til at modtage unge, hvis udvikling ikke står mål med det normale, uden at de dog er trængende til særforsorg. Fra disse hjem kan der ske overflytning til de under a) og b) nævnte hjem.

§ 138.

Stk. 1. Er udvalget i tvivl om, hvorledes et barn bor anbringes, kan det anbringe barnet til iagttagelse i et hertil egnet opdragelseshjem.

Stk. 2. Kan et barn ikke straks anbringes som af udvalget besluttet, anbringes det i et opdragelseshjem, der er beregnet på foreløbige anbringelser, eller på anden hensigtsmæssig måde.

Efter lovændringen af 1958 benytter forsorsloven ikke længere de hidtil anvendte betegnelser for forskellige typer af hjem: skolehjem, fredeshjem, læringleplejehjem, optagelseshjem, iagttagelseshjem, ungdomshjem etc. Opdragelseshjemmene for unge over 14 år inddeles nu som anført i § 137, stk. 2. De under d) nævnte institutioner svarer nærmest til »ungdomshjem«. Den tidligere bestemmelse om statsungdomshjem i § 160, stk. 1, har nu følgende ordlyd: »Staten skal altid opretholde mindst to opdragelseshjem af den i § 137, stk. 2 d, omhandlede art, et for mandlig og et for kvindelig ungdom, til modtagelse af elever, der i andre opdragelseshjem eller i øvrigt har udvist betydelige adfærdsvanskeligheder«.

Det bestemmes endvidere i § 160, stk. 2, at der for elever, der har udvist ganske særlige vanskeligheder, kan indrettes specialafdelinger ved bestående opdragelseshjem eller indrettes særlige institutioner for sådanne elever.

Et statshjem af den i § 137, stk. 2 d) nævnte type med specialafdeling for piger er

under indretning i Viby ved Århus; planer til en forbedring af den hidtidige lukkede afdeling ved Bråskovgård er udarbejdet, og der er allerede fuldført en ny afdeling for 8 særlig vanskelige elever. Der kan formentlig regnes med, at der vil blive tilvejebragt mindst een yderligere specialafdeling ved et andet opdragelseshjem for store drenge.

I »Betænkningen vedrørende børneforsorgens administration«, II. del, p. 64, gives følgende oversigt over belægningen i de anerkendte opdragelseshjem pr. 1. januar 1958:

Drenge over 14 år.

Optagelses- og iagttagelseshjem	358
Fredeshjem	95
Ungdomshjem	190
Læringleplejehjem	462
Læringlehjem, landbrugshjem	30
lait	1135

Piger over 14 år.

Optagelses- og iagttagelseshjem	204
Mødrehjem	73
Fredeshjem	178
Ungdomshjem	77
Læringleplejehjem	11
Husholdningsskoler	99
lait	642

Efter § 140 kan et børneværnsudvalg selv træffe aftale med forstanderen for et opdragelseshjem om anbringelse. Der skal dog normalt sendes indberetning til direktøren for børne- og ungdomsforsorgen, og for så vidt angår statsdrevne hjem og opdragelseshjem, der har tilsagn om underskudsdækning fra statskassen, kræver anbringelsen ifølge § 141 forudgående samtykke fra direktøren. Herefter kræves forudgående samtykke til anbringelse i næsten alle hjem for vanskelige eller svagt begavede børn og unge. Et børneværnsudvalg kan overlade til direktøren at træffe bestemmelse om anbringelsesstedet.

Forsorgsforanstaltninger vedvarer som hovedregel, indtil den unge fylder 18 år (medmindre de er ophævet forinden). Børneværnsudvalget kan dog inden dette tidspunkt træffe bestemmelse om forlængelse af

forsorgen for et nærmere bestemt tidsrum, som senere kan forlænges yderligere. Forsorgen for unge, der er eller har været endeligt anbragt i de i § 137, stk. 2 d, nævnte hjem, vedvarer til det 21. år. Ingen foranstaltning kan opretholdes udover det fyldte 21. år. Forsorg kan altså ophøre derved, a) at den unge fylder 18 eller 21 år, b) at et særligt fastsat tidsrum for forsorg udløber, eller c) at beslutning om forsorgens; ophør træffes, fordi formålet med den skønnes at være nået⁴). Desuden d) kan unge, som er anbragt udenfor hjemmet, udgå af forsorgen som uopdragelige, jfr. § 170, stk. 1: »Viser det sig, at formålet med en anbringelse uden for hjemmet i henhold til kap. IX ikke kan ventes opnået, fordi den unge, navnlig på grund af, at han gentagne gange, medens han har været under forsorg, har gjort sig skyldig i alvorlige lovovertrædelser, skønnes at være uimodtagelig for opdragelse, kan landsnævnet efter indstilling af det børneværnsudvalg, der har forsorgen for den unge, eller af forstanderen for det opdragelseshjem, hvori den unge er anbragt, beslutte, at han skal udgå af forsorg efter kap. IX. Er den unge idømt ubetinget straf af fængsel, kan beslutningen træffes af vedkommende børneværnsudvalg.« (Sidste punktum er tilføjet ved loven af 7. juni 1958.)

3. Ekspeditionsjormen i sager om tiltalefrafald.

Straffelovskommissionen har set det som en af sine opgaver at tage stilling til, om ekspeditionsformen i sager om tiltalefrafald gi-

ver anledning til kritik og ændringsforslag. Som grundlag for disse overvejelser har man kunnet benytte et fyldigt materiale, som på kommissionens foranledning er indsamlet hos anklagemyndigheden. For det første foreligger der udtalelser fra statsadvokaterne indeholdende en almindelig bedømmelse af den nu anvendte ekspeditionsform og en stillingtagen til nogle af de reformspørgsmål, som melder sig. Endvidere er et stort antal sager om tiltalefrafald gennemgået af anklagemyndigheden med henblik på en opgørelse af varigheden af de enkelte stadier i sagernes behandling.

Forinden man omtaler de enkelte spørgsmål, skal der gives en kort oversigt over ekspeditionsformen i sager om tiltalefrafald i henhold til straffelovens § 30.

Når der er rejst sigtelse mod en person mellem 15 og 18 år, og den politimæssige efterforskning er afsluttet med det resultat, at sigtelsen opretholdes, foranlediger politiet retslig forundersøgelse foretaget. Endvidere sendes sagen til børneværnet, som udtaler sig om tiltalespørgsmålet (undertiden sker denne høring af børneværnet inden forundersøgelserforhøret). Hyppigt har børneværnet i forvejen fået kendskab til sagen, navnlig i tilfælde hvor det har givet møde under politimæssige afhøringer af den unge. For børneværnet kan der på disse indledende stadier være tale om at iværksætte foreløbige forsorgsforanstaltninger. I en del sager indhenter politiet også andre oplysninger om sigtedes personlige forhold (§ 56-undersøgelse, udtalelser fra skole, præst, arbejdsplads etc.).

Politimesteren (politidirektøren) indsender sagen til statsadvokaten med indstilling om, hvilken afgørelse der bør træffes fra anklagemyndighedens side. Forelæggelse for statsadvokaten sker, selvom sagen efter sin beskaffenhed er egnet til at fremmes efter retsplejelovens § 925 (jfr. herved rigsadvokatens cirkulære nr. 260 af 7. december 1932 afsnit: III A, stk. 1). I nogle tilfælde anser statsadvokaten det for nødvendigt, at der af politiet foretages yderligere efterforskning i

Ifølge § 169, stk. 5, kan der i indtil 2 år efter forsorgens endelige ophør eller forsøgsvis hjemgivelse som børneværnsudgifter afholdes udgifter ved underhold m. v. af en tidligere børneværnselev, der skal afslutte en uddannelse påbegyndt under børneforsorg udenfor hjemmet. Denne bestemmelse i forbindelse med den udbygning af efterværnsarbejdet, som har fundet sted siden 1956, og som støttes med en betydelig statsbevilling, jfr. forsorgslovens § 65, stk. 11, skulle give gode muligheder for at gennemføre børne- og ungdomsforsorgen for de ældste elever med bedre resultater end hidtil.

sagen eller fremskaffes supplerende oplysninger om sigtedes personlige forhold.

Når sagen er tilstrækkeligt oplyst fra politiets side, indhenter statsadvokaten i den tilfælde en udtalelse fra Landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg. Det sker navnlig i de i rigsadvokatens cirkulære afsnit II A i, stk. 6, nævnte tilfælde, »når der kan være tvivl om, hvorvidt tiltale overhovedet bør frafaldes, eller når der er tvivl om, hvilket tilsyn den pågældende bør underkastes, eller om, hvorvidt der bør knyttes særlige vilkår til tiltalefrafaldet«; endvidere hvor der er spørgsmål om forlængelse af anbringelse udenfor hjemmet udover det 18. år, om en første anbringelse udenfor hjemmet eller om ændring af tidligere fastsatte vilkår for tiltalefrafald. Men høring finder også sted i visse andre tilfælde, f. eks. hvor det er ønskeligt at foranledige en prøvelse af en indstilling afgivet af et børneværnsudvalg med få sager og ringe praktisk erfaring. De her gengivne retningslinier er fremhævet af statsadvokaterne i østre landsretskreds; ifølge den statistiske undersøgelse er der sket høring af landsnævnet i 83 af ialt 395 sager. Statsadvokaten i Viborg bemærker, at forelæggelse for landsnævnet sker »efter et skøn over, om forelæggelse er ønskelig eller nødvendig«.

På grundlag af de således fremkomne oplysninger og indstillinger træffer statsadvokaten afgørelse i tiltalerspørgsmålet. I enkelte tilfælde forelægges sagen for rigsadvokaten. Fra statsadvokaturen sendes sagen endelig tilbage til politiet, hvorefter afgørelsen om tiltalefrafald tilkendegives den pågældende i et retsmøde eller, hvis han er anbragt i opdragelseshjem, af forstanderen for dette (se om denne tilkendegivelse nærmere nedenfor). Først når anklagemyndighedens afgørelse om tiltalefrafald og om vilkårene herfor foreligger, træffer børneværnet endelig beslutning om iværksættelse af forsorg.

Man har jævnlig set kritik af ekspeditionstiden i sager mod unge, og det vil næppe fra nogen side blive bestridt, at det - særlig i sager mod de 15—17 årige — er meget vig-

tigt at undgå forsinkelse af straffesagens behandling. Spørgsmålet er bl. a. berørt af ungdomskommissionen, der betegner det som uheldigt, »at unge mennesker i for lang tid er anbragt på et opdragelseshjem, medens straffesagen mod dem står på, idet dette både kan være uheldigt for de andre elever på opdragelseshjemmet og for de unge selv, da hjemmet sjældent vil kunne gennemføre opdragende foranstaltninger under opholdet, når opholdet kun er midlertidigt, og det er uvist, hvilken afgørelse der vil falde i straffesagen.« Man fremhæver, at de mange rømninger og myndighedernes høringspraksis medvirker til at forsinke sagernes behandling⁵⁾. Østre Landsret har overfor straffelovskommissionen udtalt, at der både fra anklagemyndighedens og fra domstolenes side bør gøres en effektiv indsats for at fremme behandlingen af sager mod unge lovovertrædere mest muligt.

Den statistiske undersøgelse af et større antal sager i østre landsretskreds i 1953 viser, at den gennemsnitlige varighed af sageres behandling fra første udenretlige sigtelse til statsadvokatens resolution var ca. 135 dage for 395 sager. Hvis man ser bort fra 62 sager med en ekspeditionstid på mere end 6 måneder, bliver tallet for de resterende 333 sager *ca. 110 dage eller henved 4 måneder*. Kun i 30 af ialt 395 sager er afgørelsen truffet mindre end 2 måneder fra den første sigtelse. Med tallet 135 dage kan sammenlignes det tal for 83 sager, som statsadvokaten i Sønderborg er nået til: 155 dage. Fradrager man også her sager, som har varet mere end 6 måneder, bliver gennemsnittet for 63 sager 115 dage. I denne undersøgelse er varigheden regnet helt frem til forkyndelsen af resolutionen; man kan derfor trække et par dage fra og nå til det resultat, at gennemsnittet svarer ret nøje til det, som den større undersøgelse fra østre landsretskreds viser.

På baggrund af disse tal kan der ikke være nogen tvivl om, at ekspeditionstiden i

⁵⁾ Se »Den tilpasningsvanskelige ungdom« p. 137-38.

sager om tiltalefrafald frembyder et alvorligt problem. Selv når man bortser fra et — iøvrigt ikke ubetydeligt — antal ekstraordinært langvarige sager, går der gennemsnitlig næsten 4 måneder fra første politiafhøring til den endelige afgørelse om tiltalefrafald, og i denne opgørelse er der endda ikke taget hensyn til den yderligere tid, som kan gå, før børneværnet har truffet endelig afgørelse om forsorgens karakter.

I det følgende omtales de enkelte led i sagens ekspedition. Det oplyses på grundlag af de ovenfor nævnte undersøgelser, hvor lang tid der går med sagens behandling hos politiet, hos domstolene, i børneværnsudvalget o. s. v., og kommissionen tager stilling til de foreliggende muligheder for at finde frem til en mere tilfredsstillende praksis. Det skal allerede her bemærkes, at kommissionen ikke kan anbefale væsentlige principielle ændringer i ekspeditionsformen, og at hovedvægten derfor må lægges på bestræbelser for at fremskynde sagernes behandling indenfor den gældende ordnings rammer. Man skal henstille, at anklagemyndigheden fører kontrol med den fortsatte udvikling på dette område, og at der om et par år foretages nye statistiske undersøgelser, som kan vise, om sagerne behandles med fornøden hurtighed på de enkelte stadier og i de enkelte lokale områder.

(a) Politiet.

Politiets første og vigtigste opgave i sager mod unge lovovertrædere er den rent efterforskningsmæssige. Efter den første udenretlige sigtelse skal man søge sagens nærmere omfang og karakter klarlagt, navnlig med henblik på spørgsmål om antallet af begåede lovovertrædelser, eventuelle medimplicerede og tilståelse. Når sagen ligger tilstrækkelig klart, kan der ske retslig forundersøgelse. Den anden opgave er fremskaffelsen af personlige oplysninger udover dem, som selve efterforskningen har bragt frem. Til denne side af sagen hører også henvendelsen til børneværnet.

Om varigheden af sagens behandling hos

politiet er det oplyst ved den statistiske undersøgelse, at der i 385 sager gennemsnitlig er gået 56 dage fra den første udenretlige sigtelse til begæringen om retslig forundersøgelse. Efter fradrag af 58 sager med en samlet ekspeditionstid på mere end 6 måneder bliver gennemsnittet for 327 sager 44 dage, d. v. s. halvanden måned. Dette svarer temmelig nøje til det gennemsnit for 100 sager, som nævnes af statsadvokaten i Sønderborg: 46 dage fra første afhøring til sagens fremsendelse til retten eller børneværnet. Statsadvokaten finder, at dette er »alt for langt et tidsrum«. De øvrige statsadvokater giver imidlertid ikke i deres erklæringer udtryk for en tilsvarende bedømmelse af det politimæssige arbejde. Statsadvokaten i Viborg har det indtryk, at sagen af politiet behandles »så hurtigt, som man kan vente« (det gælder også efter modtagelsen af børneværnets erklæring), men peger dog på vigtigheden af, at personlige oplysninger såvidt muligt indsamles allerede under sagens opklaring.

Det siger sig selv, at der ikke kan gælde nogen norm for, hvor lang tid der må gå med de undersøgelser, som vedrører efterforskningen. Det vil bero på den enkelte sags omstændigheder, om sagen kan klarlægges meget hurtigt, eller om undersøgelser vedrørende medsigtede og/eller et større antal forhold vil bevirke, at sagen bliver besværlig og kræver tid.

Selvom der således ikke kan drages bestemte konklusioner af de ovenfor anførte gennemsnitstal for varigheden af behandlingen mellem første sigtelse og begæringen om retslig forundersøgelse, er der dog grund til at formode, at politiet ikke altid med tilstrækkelig hurtighed fremmer sagerne mod de unge. Anklagemyndigheden bør gennem skriftlige og personlige instruktioner pånylenlede politiets opmærksomhed på spørgsmålet og påse, at de efterleves.

Behandlingen af egentlige bandesager og andre sager med flere sigtede medfører ikke sjældent, at en afgørelse om tiltalefrafald overfor en af de implicerede først træffes i forbindelse med afslutningen af hele sagen

eller i hvert fald på et senere tidspunkt, end hvis den pågældende havde været alene i sagen. En sådan forsinkelse er principielt uheldig, men på den anden side må der naturligvis lægges vægt på de vigtige retsplejemæssige hensyn, som taler for en samlet behandling af hele sagen.

Kommissionen har overvejet, om det er muligt i videre omfang, end det nu sker, at udskille en eller flere unge sigtede af sådanne sager og fremme en afgørelse om tiltalefrafald, når efterforskningen og indsamlingen af personlige oplysninger har givet grundlag derfor.

Statsadvokaternes udtalelser giver ikke noget for hele landet ensartet billede af, i hvilken grad der her kan være trang til en ændret praksis. Statsadvokaten i Sønderborg udtaler, at med enkelte undtagelser ses sigtelsen af flere unge i samme sag ikke at have gjort hele ekspeditionen væsentlig langsommere. Statsadvokaten anbefaler dog i almindelighed, at afgørelsen vedrørende den enkelte sigtede fremskyndes og færdiggøres for sig, hvor det er muligt. Statsadvokaten i Viborg mener, at en udskillelse normalt ikke er praktisk, men dog kan ske, hvor en medsigtet er flygtet, undergivet mentalobservation eller lignende. Statsadvokaten i Aalborg udtaler, at der formentlig kan gøres mere for at fremme sagerne vedrørende enkelte sigtede. Endelig udtaler statsadvokaterne i østre landsretskreds, at fremskyndelse kan ske, såfremt politiet indsender et sæt genparter vedrørende den sigtede, hvis sag skal fremmes særskilt.

Den statistiske undersøgelse rummer 58 sager, i hvilke den samlede ekspeditionstid var over 6 måneder. Om ca. 20 af disse sigtede er det oplyst, at de var i sag sammen med flere (eller mange) andre, hvilket formentlig i de fleste tilfælde har forsinket afgørelsen om tiltalefrafald. Der er ikke foretaget en tilsvarende detailgennemgang af de sager, som har varet mindre end 6 måneder, men det må antages, at det nævnte forhold også her har spillet ind i en del tilfælde.

På grundlag af de fremkomne oplysninger må kommissionen komme til det resultat, at man allerede efter gældende praksis lejlighedsvis fremmer sager vedrørende enkelte sigtede - især når den samlede sag trækker i langdrag som følge af mentalundersøgelse, rømning, fravær på grund af hyre som sømand etc. —, men at der er mulighed for at gå videre i denne retning. På den anden side kan denne fremgangsmåde i nogle tilfælde have ulemper — f. eks. i form af forsinkelse - for behandlingen af den øvrige del af sagen, og der må derfor under alle omstændigheder udøves et konkret skøn over sagens beskaffenhed. Man fremhæver særlig den foran nævnte fremgangsmåde med fremsendelse af genparter som grundlag for særskilt behandling.

(b) Retten.

Hovedformålet med den retslige forundersøgelse er at sikre bevis for sigtedes tilståelse (som i praksis er en betingelse for tiltalefrafald), således at sagen har den fornødne klarhed, dels når den forelægges statsadvokaten til afgørelse, dels ved en eventuel genoptagelse.

De foreliggende oplysninger om ekspeditionstiden i sager om tiltalefrafald tyder på, at det må være muligt for domstolene at behandle disse sager noget hurtigere, end det hidtil er sket. 326 sager i østre landsretskreds var gennemsnitlig under ekspedition hos retten i 20 dage, altså næsten 3 uger, og for 105 sager under den sønderjydske statsadvokatur var gennemsnittet 28 dage eller 4 uger. Straffelovskommissionen anser det for vigtigt, at der gøres noget effektivt for at forkorte det tidsrum, som medgår til sagens behandling ved retten. Man henstiller, at der gennem cirkulærer fra retspræsidenterne gives domstolene forskrifter om hurtig behandling af disse sager.

Kommissionen har overvejet, om det ville være forsvarligt helt at stryge den retslige forundersøgelse. Man har anmodet statsadvokaterne om at tage stilling til denne mu-

lighed, og de afgivne udtalelser går overvejende imod en ændring af den gældende ordning. Statsadvokaten i Ålborg betegner retsforklaringen som *meget ønskværdig*. Statsadvokaterne for København, Fyn og Sjælland anser en retslig fikseret tilståelse for *nødvendig* af hensyn til sikkerheden i grundlaget for tiltalefrafald og med henblik på eventuel genoptagelse. Statsadvokaten i Sønderborg udtaler på linie hermed, at den indenretlige behandling af sagerne *ikke kan undværes*; der peges bl. a. på virkningen af retsmødet på den sigtede. Mest velvilligt stemt overfor tanken om at opgive retsbehandlingen er statsadvokaten i Viborg, Han finder ikke hensynet til bevissikring tungtvejende, idet meget få sager faktisk genoptages ved senere tiltalerejsning, og han udtaler, at man formentlig kan gå med til en ny ordning, hvis det sikres, at tilståelse afgives overfor politimesteren eller en politifuldmægtig til politiprotokollen. Det skulle da bero på statsadvokatens afgørelse, om forundersøgelse skal foretages; det bør f. eks. ske i sager om grov legemsbeskadigelse, voldtægt, brandstiftelse og lignende grove forbrydelser, endvidere hvor der er tvivl om tilståelsens holdbarhed eller om sigtedes psykiske tilstand.

De statistiske undersøgelser viser, at det ville have en ikke ringe betydning for sagernes fremskyndelse, om den indenretlige behandling kunne falde bort. Komissionen må imidlertid slutte sig til det af statsadvokaterne for København, Sjælland og Fyn udtalte, at den retslige behandling af sagerne er nødvendig af hensyn til sikkerheden i grundlaget for tiltalefrafald og med henblik på eventuel genoptagelse, hvortil kommer, at det ikke går an i realiteten at berøve domstolene kontakten med den strafferetlige reaktion overfor de 15—17 årige lovovertrædere. Yderligere er det, som af statsadvokaten i Sønderborg fremhævet, af betydning, at behandlingen i et retsmøde utvivlsomt bidrager til at understrege sagens alvor. Sammenfattende kan det altså siges, at de praktiske erfaringer peger på ønskeligheden af

en væsentlig forkortelse af ekspeditionstiden hos domstolene, men at man ikke bør give afkald på domstolenes medvirken.

I forbindelse med disse spørgsmål om domstolenes deltagelse i sagernes behandling skal man gøre nogle bemærkninger om *tilkendegivelse af tiltalefrafald*.

Når resolution om tiltalefrafald er truffet, sker der normalt en tilkendegivelse af resolutionens indhold i retten eller - hvis den pågældende er anbragt i opdragelseshjem — ved hjemmets forstander (jfr. rigsadvokatens cirkulære af 1932 afsnit III, A, stk. 4). Der synes at være delte meninger om, hvorvidt domstolene bør medvirke på dette stadium af sagernes ekspedition. Københavns byret har udtalt, »at man i tilfælde, hvor tiltalefrafald meddeles i medfør af straffelovens § 30, må anse det for en naturlig afslutning på sagen, at tilkendegivelsen herom finder sted i retten i den heraf følgende højtideligere form«. I en udtalelse fra Østre landsret bemærkes på den anden side, »at flere af rettens dommere på grundlag af erfaringerne fra deres virksomhed i byretten ganske har kunnet tiltræde det i andre besvarelser fremhævede utilfredsstillende ved, at anklagemyndighedens tiltalefrafald skal tilkendegives de pågældende af retten; ordningen er som anført af dommer Harbou principielt uheldig og utilfredsstillende for vedkommende dommer⁶). Det for effektiviteten påkrævede pædagogiske islæt ved behandlingen synes også ganske at mangle, når

I den udtalelse af dommer N. Harbou, hvortil der her henvises, hedder det: »Retten bør ikke medvirke til tilkendegivelse af anklagemyndighedens beslutninger, på hvilke den ingen indflydelse har, fordi den sådan fremgangsmåde udvisker grænsen mellem domstolenes og anklagemyndighedens kompetence og er vanskelig at forstå for de pågældende. Særlig grelt virker det, når det drejer sig om gentagne tiltalefrafald, hvor truslen om genoptagelse er ganske virkningsløs. Den nævnte praksis, der antagelig skyldes, at underretsdommeren **før** retsplejeloven tillige var politimester, er, så vidt jeg kan se, heller ikke påbudt i loven. Jeg bestemmer derfor i reglen, at tilkendegivelsen skal foretages af vedkommende børneværn.«

dommerens virksomhed begrænses til en meddelelse i retten af statsadvokatens afgørelse, og ordningen bliver derfor formentlig uden væsentlig virkning, så meget mere som det ved gentagne tiltalefrafald ofte er åbenbart, at de pågældende er klare over, at bestemmelsen om sagens eventuelle genoptagelse kun er en tom trusel«. De pågældende dommere finder det tvivlsomt, om der kan findes en mere hensigtsmæssig fremgangsmåde »uden radikal ændring af reglerne for behandling af sagerne mod den kriminelle ungdoms yngste«, men man mener dog, at det var at foretrække, »om disse tilkendegivelser i stedet blev meddelt til politiprotokol«. Det antages, at virkningen af denne fremgangsmåde næppe ville blive væsentlig anderledes.

Straffelovskommissionen skal udtale, at der efter dens formening ikke kan ses bort fra, at det efter omstændighederne, som af byretten fremhævet, kan give den advarsel, som bør forenes med tiltalefrafaldet, forøget vægt, at den meddeles den unge i retten i passende højtidelig form. Denne fremgangsmåde bør i almindelighed følges også i de tilfælde, hvor den unge er anbragt i opdragelseshjem, medmindre vægtige modhensyn taler for, at tilkendegivelsen sker i vedkommende institution ved forstanderens foranstaltning.

(c) Børne- og ungdomsværnet.

Under politiets behandling af sager mod 15—17 årige lovovertrædere indhentes der som nævnt en udtalelse fra børneværnsudvalget (i København børnenævnet) om eventuelt tiltalefrafald på vilkår af børneforsorg. De statistiske opgørelser over sager, som er afgjort i 1953, viser, at den gennemsnitlige ekspeditionstid hos børne- og ungdomsværnet var ca. 18 dage; dette gælder både for 256 sager indenfor østre landsretskreds og for 93 sager under den sønderjydske statsadvokatur. Om særlig langvarig behandling hos børneværnet kan det eksempelvis oplyses, at der blandt de 93 sønderjydske sager var 16,

som var under ekspedition hos børneværnet i mere end 4 uger; ekspeditionstiden var i disse sager følgende antal dage: 69, 63, 62, 52, 45, 45, 45, 44, 43, 38, 37, 35, 32, 32, og 30. Samtlige statsadvokater har i deres udtalelser om ekspeditionsformen fremhævet, at børneværnsmyndighederne i en del tilfælde er for længe om at behandle sagerne, og det er også straffelovskommissionens opfattelse, at der må kunne opnås en hurtigere ekspedition på dette stadium. Børneværnsudvalgene er sikkert undertiden tilbøjelige til at lade for lang tid gå, før de afholder møde om nyindkomne sager, men man bør også være opmærksom på adgangen til at afgøre sagerne uden afholdelse af møde. I et cirkulære af 17. august 1940 fra Landsnævnet for børneforsorg til magistratens 3. afdeling og samtlige børneværnsudvalg udtales (i punkt D) følgende om børneværnets behandling af sagerne:

»Med hensyn til afgivelse af erklæring om eventuelt tiltalefrafald skal landsnævnet - idet iøvrigt henvises til overværgerådets cirkulære af 1. august 1933 (Børnesagens Tidende 1933, side 235) - fremhæve, at børneværnsudvalgets erklæring på grund af disse sagers hastende karakter altid bør afgives snarest muligt. Det vil derfor kun være rigtigt, at børneværnsudvalget afholder et egentligt møde om sagen, såfremt dette kan finde sted med meget kort varsel; erklæringen vil iøvrigt efter omstændighederne kunne afgives af udvalgets formand, eventuelt efter en formløs mundtlig, mulig telefonisk forhandling med de øvrige medlemmer af udvalget. Det bemærkes, at udvalget ikke er pligtig at indkalde forældre eller værge til det møde, udvalget eventuelt afholder. I erklæringen bør det udtales, om den pågældende efter udvalgets formening bør fritages for tiltale og i bekræftende fald på hvilke nærmere vilkår. Hvis udvalget mener, at tiltale bør rejses, bør dette fremhæves i erklæringen.«

I forbindelse med disse bemærkninger om børneværnsudvalgene skal det nævnes, at sagerne behandling i *Landsnævnet for børne-*

forsorg i anledning af høring fra statsadvokaten ikke synes at give anledning til nogen kritik. Den statistiske undersøgelse viser en gennemsnitlig ekspeditionstid på godt 11 dage. Det må herved fremhæves, at høring af landsnævnet langt fra sker i alle sager om tiltalefrafald.

(d) *Statsadvokaten.*

Afgørelsen om tiltalefrafald træffes normalt af statsadvokaten, i sjældnere tilfælde af rigsadvokaten. Straffelovskommissionen har overvejet, om det ville være hensigtsmæssigt og forsvarligt at henlægge en del afgørelser om tiltalefrafald efter straffelovens § 30 til politimesteren (i København politidirektøren). En sådan kompetencedelegation kunne navnlig tænkes indenfor det kvantitativt betydelige område, hvor der er tale om et første tiltalefrafald - hyppigst i anledning af berigelseskriminalitet - mod vilkår om børne- og ungdomsforsorg uden særlige krav om anbringelse i opdragelseshjem eller lignende. Det måtte være en selvfølge, at politiets afgørelse straks skulle indberettes til statsadvokaten, som derefter måtte have adgang til indenfor en vis frist at ændre afgørelsen.

Statsadvokaterne har i deres erklæringer til straffelovskommissionen taget stilling til spørgsmålet, og alle udtalelserne går ud på, at en ordning som den her omtalte ikke bør gennemføres. Selvom nogle af de indvendinger, der er anført mod ordningen, ikke er tungtvejende, er det også kommissionens opfattelse, at den nuværende kompetenceordning bør bevares. Man lægger navnlig vægt på, at en ændret kompetenceordning ikke ville betyde nogen nævneværdig fremskynelse af sagernes behandling, og at statsadvokaternes medvirken efter de hidtidige erfaringer har en væsentlig betydning for sagernes grundige forberedelse og rette afgørelse.

Tidsmæssigt vil der være vundet meget lidt ved at udskyde statsadvokaturerne som ordinært led i sagernes behandling. Den statistiske undersøgelse viser, at 333 sager gen-

nemsnitlig har været *10 dage* i statsadvokaturen, og de oplysninger, som iøvrigt foreligger fra anklagemyndigheden, tyder på, at behandlingen i statsadvokaturen normalt ikke kræver mere end 4-10 dage. I disse tal er ikke medregnet den tid, som medgår ved indhentelse af erklæring fra Landsnævnet for børneforsorg; om denne høring sker fra statsadvokaturen eller fra politiet, er uden betydning for den samlede ekspeditionstid.

Det må endvidere antages, at behandlingen i statsadvokaturen har en ikke uvæsentlig reel betydning med hensyn til tilvejebringelsen af de fornødne oplysninger som grundlag for afgørelsen. Ikke sjældent må statsadvokaterne sende en sag tilbage til politiet til indhentelse af supplerende oplysninger. Dette gælder også i København, hvor betænkelighederne ved at henlægge afgørelserne til politiet iøvrigt kunne være mindre end i den øvrige del af landet, fordi politiets funktioner indenfor strafferetsplejen her er organiseret på særlig måde. Statsadvokaten i Sønderborg har oplyst, at af 172 sager i en bestemt periode blev næsten 10 % sendt tilbage til politiet med anmodning om nye oplysninger.

Endelig må det fremhæves, at behandlingen i statsadvokaturen i en del tilfælde fører til en anden afgørelse end den af politiet foreslåede. Afvigende synspunkter kan navnlig gøre sig gældende med hensyn til valget mellem tiltalefrafald efter straffelovens § 30 og retsplejelovens § 723 og med hensyn til det nærmere indhold af vilkår om børneforsorg.

4. Anvendelsen af gentagne tiltalefrafald.

Det ses undertiden hævdet, at man i dansk praksis er tilbøjelig til at fortsætte for længe med tiltalefrafald og børneforsorg overfor unge lovovertrædere. Man burde, siges det, i mange tilfælde rejse tiltale på et tidligere tidspunkt for at sætte andre reaktionsformer — navnlig ungdomsfængsel — i stedet for børne- og ungdomsforsorg. Disse synspunkter er

også kommet til orde under straffelovskommissionens forhandlinger, og der er på kommissionens foranledning foretaget et par undersøgelser med det formål at få belyst, om der fra praksis kan hentes materiale, der underbygger de nævnte synspunkter.

(a) *Direktoratet for fængselsvæsenet* har foretaget en gennemgang af de tilfælde, hvor unge mennesker i årene 1933—53er dømt til ungdomsfængsel efter i forvejen at have modtaget tiltalefrafald mindst fire gange (tidligere betinget dom er i den forbindelse medregnet). Det samlede antal domfældte i denne kategori var 49. Hvis man udskyder 9 tilfælde fra 1933, bliver resultatet 40 sager i løbet af 20 år eller 2 om året. Ser man på de sandsynlige årsager til valget af sanktionsformer i de enkelte tilfælde, må man efter kommissionens opfattelse konstatere, at det i de fleste tilfælde har en rimelig forklaring, at der ikke under de tidligere sager er rejst tiltale med påstand om ungdomsfængsel. Det antal tilfælde, hvor tidligere tiltalefrafald muligvis kan kritiseres, må betragtes som yderst beskedent, — måske i den sidste del af perioden et tilfælde om året. Selv om man regner med den mulighed, at en undersøgelse af sager med kun tre forudgående tiltalefrafald også ville bringe nogle tilfælde frem, kan der næppe ad denne vej hentes klar støtte for en kritik af anklagemyndighedens praksis. Det kan naturligvis i almindelighed siges, at hvor et tredje eller fjerde tiltalefrafald ikke har virket efter sin hensigt, men er blevet efterfulgt af ny kriminalitet og dom til ungdomsfængsel, kunne det for så vidt have været en fordel at prøve ungdomsfængsel en omgang før (hvis betingelserne derfor iøvrigt var opfyldt). Men det må samtidig erindres, at der kan være tilfælde, hvor det sidste tiltalefrafald *ikke* efterfølges af ny straffesag og for så vidt har været en hensigtsmæssig afgørelse.

(b) I en undersøgelse, som er foretaget af *rigsadvokaturen*, har man søgt at nærme sig problemet fra en anden side. Man har gennemgået alle de sager, i hvilke der i årene 1950 og 1951 i medfør af straffelovens § 30

eller forsorgslovens § 150 er meddelt unge lovovertrædere tiltalefrafald for mindst fjerde gang. Der forekom ialt 14 tilfælde af denne art. Af disse 14 unge klarede de 4 sig i det væsentlige kriminalitetsfrit i årene nærmest efter det sidste tiltalefrafald, medens 10 ret hurtigt gjorde sig skyldige i ny væsentlig kriminalitet. Det må fremhæves, at det samlede antal personer er meget lille. Undersøgelsen giver ikke særlige holdepunkter for en vurdering af praksis med hensyn til gentagne tiltalefrafald.

(c) I denne sammenhæng skal også omtales en undersøgelse, foretaget indenfor *børneforsorgen*, vedrørende personer som i årene 1951—53 er udgået af børneforsorgen som *uopdragelige*. (forsorgslovens § 170, stk. 1, se ovf. p. 23). De vigtigste punkter i denne undersøgelses resultater er følgende:

De i henhold til § 170 udskrevne udgør 4-5 % af samtlige udskrevne. Det drejer sig i de tre år 1951-53 om 166 drenge og 48 piger. I ca. 84 % af tilfældene er fjernelsen sket på grund af vanskelig karakter eller opførsel; den dominerende fjernelsesårsag var — navnlig hos drengene — berigelsesforbrydelser, for pigernes vedkommende dog næsten lige så hyppigt usædelighed. 91 af de 166 drenge er fjernet i 14-18 års alderen. Den gennemsnitlige varighed af anbringelsen var for drengenes vedkommende 5V4 år og for pigernes vedkommende 3¹/₂ år. Godt 50 % af drengene var anbragt i 3-8 år, 20 % i længere tid. De langvarige anbringelser skyldes, at de vanskeligheder, som har givet anledning til fjernelse fra hjemmet, har vist sig på et tidligt tidspunkt. Langt de fleste har gjort sig skyldige i een eller flere rømninger.

Af størst interesse i den foreliggende sammenhæng er oplysningerne om tidligere tiltalefrafald og om straffesager i forbindelse med udskrivningen. 144 af de 166 drenge (d. v. s. 87%) havde modtaget tiltalefrafald (medens der for pigernes vedkommende kun var tale om 11 eller 23 %). Antallet af tiltalefrafald fremgår af denne oversigt:

1 tiltalefrafald	48 drenge
2 tiltalefrafald	49 drenge
3 tiltalefrafald	31 drenge
4 tiltalefrafald	13 drenge
5 tiltalefrafald	1 drenge
6 tiltalefrafald	2 drenge
	144 drenge

De »uopdragelige« fra denne tre års periode er således som helhed stærkt præget af tidligere kriminalitet, men kun 16 personer eller 11.1 % af samtlige tiltalefritagne har 4 tiltalefrafald eller endnu flere. 97 personer eller 67.4 % har kun eet eller to tiltalefrafald, og 31 personer eller 21.5 % har tre tiltalefrafald.

For langt de fleste af de 166 drenges vedkommende er nye kriminelle forhold — ofte under rømning eller hjemgivelse på prøve — den umiddelbare årsag til udskrivningen i medfør af § 170. Der var mindst 118 tilfælde af taltalerejsning, og med få undtagelser var alle domme afsagt, inden den administrative afgørelse om udskrivning af børneforsorgen var truffet. Dommene i de 118 sager, om hvilke der foreligger oplysning, faldt således ud:

Fængsel	15
Ungdomsfængsel	71
Straffelovens § 70	3
Psykopatfængsel	2
Betinget dom	26
Dagbøder	1
	118

I yderligere 36 tilfælde har Landsnævnet for børneforsorg indstillet taltalerejsning, men man har ingen oplysning om det endelige udfald. Kun i 10 tilfælde forelå der på det tidspunkt, da de unge udgik af forsorgen, intet om, at tiltale var rejst eller skulle rejses. 2 drenge fik tiltalefrafald mod tilsyn af Dansk Forsorgsselskab.

Som medvirkende årsag til udskrivningen er henvist til drengenes psykiske egenart. Et par drenge havde truet med selvmord, såfremt de ikke blev udskrevet af børneforsorgen, og andre drenge havde fremsat ønske om straf fremfor ophold under børneforsorg. For nogles vedkommende er det oplyst, at

deres fortsatte ophold i et opdragelseshjem ville virke skadeligt på de øvrige elever. Nogle forstandere har indstillet drenge, der havde begået kriminelle handlinger, til dom, bl. a. ud fra det generalpræventive hensyn til påvirkning af de øvrige elever.

Som det fremgår af det foregående, viser børneforsorgsmyndighedernes undersøgelse ikke mange tilfælde, hvor der kan tænkes at være anvendt for mange tiltalefrafald. Det fremgår af undersøgelsen, at meget få unge er blevet udskrevet af børneforsorgen som uopdragelige på en sådan måde, at de er overladt til sig selv. I langt de fleste tilfælde hænger udskrivningen sammen med, at den unge overgår til kriminalforsorg under en eller anden form. Det er nærliggende at slutte, at det i nogle tilfælde havde været bedre, om der i stedet for et andet, tredje eller fjerde tiltalefrafald var givet dom til ungdomsfængsel, således at en formentlig nytteløs tid under børneforsorg var undgået. Vanskeligheden er at udskille disse tilfælde allerede på det tidspunkt, hvor afgørelsen skal træffes.

Straffelovskommissionen må alt i alt konkludere, at de under a-c omtalte undersøgelser ikke giver positive holdepunkter for at antage, at man skulle være for tilbøjelig til at gøre gentagne forsøg med tiltalefrafald og børneforsorg.

Det her omtalte spørgsmål er berørt i flere af de udtalelser, som er afgivet til straffelovskommissionen fra anklagemyndighedens og domstolenes side. Idet der iøvrigt henvises til afsnit IV om ungdomsfængsel, skal man her gengive hovedindholdet af nogle af de afgivne udtalelser.

I Østre landsrets erklæring hedder det: »Retten må på forhånd nære tiltro til, at anbringelse i ungdomsfængsel på et forholdsvis tidligt tidspunkt af den forbryderiske løbebane vil give større mulighed for en resocialisering, end der kan opnås ved gentagne tiltalefrafald forbundet med anbringelse på hjem for endelig at slutte med ungdomsfængsel på et tidspunkt, da mulighe-

derne for et positivt resultat af et sådant ophold må antages at være væsentligt forringet. Ved afgørelsen af spørgsmålet om tiltalerejsning og tiltalefrafald med forsorg forbundet med anstaltsanbringelse bør der . . . næppe lægges afgørende vægt på 18 års grænsen«.

Statsadvokaten for København udtaler om de 18-20 årige: »Efter min erfaring er jeg tilbøjelig til at mene, at man for tiden går lidt for vidt i retning af fortsatte tiltalefrafald, men det er . . . vanskeligt for anklagemyndigheden at underkende børneforsorgsmyndighedernes vurdering, hvorefter der bør gøres endnu et forsøg med børneforsorg, når kriminaliteten ikke er så grov, at den klart kræver tiltale og dom til ungdomsfængsel.« Indenfor aldersgruppen 15—17 år bør problemerne efter statsadvokatens opfattelse »i videst muligt omfang løses gennem en udbygning af børneforsorgens institutioner, hvorved bemærkes, at den senere tids noget udvidede anvendelse af ungdomsfængsel i aldersgruppen vel også bør betragtes som udslag af en vurdering af børneforsorgsinstitutionernes kvalitet sammenlignet med ungdomsfængslets.«

Statsadvokaten for Sjælland fremhæver - i anledning af en af flere politimestre rejst kritik af praksis med hensyn til gentagne tiltalefrafald -, at »en efterfølgende betragtning ved fornyet kriminalitet kan let lede ind i den opfattelse, at det eller de foregående tiltalefrafald var fejlagtige afgørelser, hvilket ikke behøver at være tilfældet«. Statsadvokaten advarer også imod at basere vurderingen af praksis på selve antallet af tiltalefrafald i stedet for på omfanget af den kriminalitet, som er begået. Ofte vil kriminaliteten være »af så begrænset omfang, at det må være udenfor diskussion, at fornyet tiltalefrafald bør gives«. »løvrigt er det ved afgørelsen af disse sager mit hovedsynspunkt, at det i almindelighed må forekomme betænkeligt at se bort fra børneværnsmyndighedernes indstilling om at forsøge endnu et tiltalefrafald, når dette fra anklagemyndighedernes synspunkt overhove-

det kan anses for forsvarligt. De nævnte myndigheders indstilling er begrundet med (eller båret af), at man efter det personlige kendskab, som man - ofte institutionslederen - har til den pågældende, trods alt mener, at rent opdragende foranstaltninger kan have nogen udsigt til at gavne og nytte. Et sådant arbejde, der er eller menes at være i gang, er det vanskeligt at afbryde på andet grundlag end sikre, afgørende modhensyn«. Statsadvokaten tilføjer dog, at børneværnsmyndighederne formentlig er for tilbøjelige til at vige tilbage fra at lade de unge udgå af forsorgen som uopdragelige, og at man måske i videre omfang ville være indstillet på at slippe de vanskeligste unge og dermed undgå gentagne tiltalefrafald, hvis sanktionen ungdomsfængsel ikke længere blev kaldt en »straf«, men henregnedes blandt de ikke-strafmæssige forsorgsforanstaltninger (se herom nedenfor p. 68 f.).

Statsadvokaten konkluderer, at der ikke er nogen mulighed for udvidet brug af tiltalefrafald mod børneforsorg, »men at man snarere bør søge at begrænse anvendelse af disse og i stedet i passende tilfælde anvende bødevedtagelse (specielt ved brugstyveri af motorkøretøjer) og i grovere tilfælde ungdomsfængsel. Derimod mener jeg ikke, at der er behov for eller — som tilsynsorganisationen nu kan virke — praktisk mulighed for anvendelse af betinget dom med tilsyn i stedet for tiltalefrafald i videre omfang end det nu sker i enkelte tilfælde«.

Statsadvokaten for Fyn mener ikke, at der i større omfang er anledning til at foretrække ungdomsfængsel fremfor tiltalefrafald mod børneforsorg. Man må være betænkelig »ved at afbryde det opdragelsesarbejde, der er i gang, medmindre det på forhånd må anses for aldeles overvejende sandsynligt, at fortsat børneforsorg er uden enhver virkning«.

Statsadvokaten i Ålborg mener, »at anklagemyndighedens og domstolenes udnyttelse af de gældende lovbestemmelser stort set medfører en hensigtsmæssig behandling af de unge lovovertrædere.«

Ved de foretagne undersøgelser er det påvist, at 4. gangs tiltalefrafald er sjældne, medens 3. gangs tiltalefrafald forekommer i noget større udstrækning. Det må ved bedømmelsen af, hvorvidt det er rigtigt gentagne gange at frafalde tiltale, i første række tages i betragtning, at et meget stort antal af disse tiltalefrafald meddeles unge, der er anbragt i et opdragelseshjem, og som er bortgået fra et sådant hjem og under bortgangen har gjort sig skyldige i tyverier. Problemet er i disse tilfælde, om det er rigtigt at frafalde tiltale mod fortsat anbringelse i opdragelseshjem, eller om man skal rejse tiltale med påstand om anbringelse i ungdomsfængsel. I denne situation er anklagemyndigheden tilbøjelig til at meddele tiltalefrafald, når hjemmets forstander mener, at han stadig har mulighed for at få noget positivt ud af anbringelsen, og når børneværnsudvalg og landsnævn tiltræder forstanderens opfattelse. Det drejer sig her om overordentlig vanskelige unge, hvis prognose i mange tilfælde må anses for dårlig, hvadenten man vælger den ene eller den anden løsning. Anklagemyndighedens almindelige retningslinier for afgørelsen af denne type af sager må efter straffelovskommissionens opfattelse tiltrædes. Om betydningen af, at der indenfor børne- og ungdomsforsorgen tilstræbes forbedrede behandlingsmuligheder, henvises til bemærkningerne nedenfor p. 34.

Enkelte medlemmer (*Lucas* og *Tetens*), som iøvrigt kan slutte sig til de her anførte synspunkter, ønsker dog at bemærke, at der efter deres formening er nogen tendens til at holde de unge for længe under børne- og ungdomsforsorg, jfr. også herved flere af de ovenfor gengivne udtalelser. I tilfælde, hvor man i realiteten ikke har særlig store forventninger om et godt resultat af fortsat anbringelse i opdragelseshjem, og hvor de i ungdomsfængsel anvendte opdragende, oplærende og disciplinære foranstaltninger må ventes at kunne bringe noget nyt ind i behandlingen, bør man ikke udskyde tidspunktet for dom til ungdomsfængsel. -

Der foreligger ingen recidivundersøgelser,

som er egnede til at vise, hvilken institutionsbehandling der er den mest effektive overfor den gruppe af unge lovovertrædere, om hvis rette placering der kan være tvivl. I afsnit IV omtales en opgørelse af tilbagefaldet blandt de til ungdomsfængsel dømte; her skal nævnes en anden undersøgelse, som vedrører personer undergivet børneforsorg.

Materialet for undersøgelsen udgøres af samtlige unge, som i 1953 blev fritaget for tiltale i medfør af straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 og undergivet børneforsorg eller tilsyn ved Dansk Forsorgsselskab. Fra afgørelsen om tiltalefrafald til undersøgelsens afslutning var der forløbet mellem knap 4 og knap 5 år, heri inkluderet de perioder, i hvilke en del af de undersøgte personer har været anbragt på opdragelseshjem. Recidiv er i denne undersøgelse defineret som straffelovsovertrædelser, der medfører a) betinget eller ubetinget frihedsstraf, b) foranstaltninger efter straffelovens § 70, og c) tiltalefrafald af de kategorier, som skal indføres i strafferegistret (se herom ovf. p. 18). Lovovertrædelser begået under undvigelse fra opdragelseshjem er ikke anset som recidiv, hvis der i den anledning er meddelt tiltalefrafald i medfør af straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150.

Af 638 mænd recidiverede 295 eller 46.2 %, når recidiv defineres som ovenfor nævnt. (Såfremt man ser bort fra personer, som kun har haft nye tiltalefrafald i undersøgelsesperioden, bliver tallet 247 eller 38.7 %).

En særskilt recidivopgørelse for personer, som i medfør af det i 1953 meddelte tiltalefrafald har været anbragt i opdragelseshjem (hvadenten tiltalefrafaldet indeholdt udtrykkeligt vilkår herom eller ej), viser et recidiv på 59.6 %, medens tallet for personer, som blot blev undergivet tilsyn o. lign., kun var 39.0%.

Som en særlig gruppe kan man udskille 42 personer, om hvilke tiltalefrafaldet udtrykkelig bestemte, at de skulle anbringes i ungdomshjem. 33 personer eller 78.6 % indenfor denne kategori faldt tilbage i undersøgelsesperioden.

De hyppigst anvendte sanktioner overfor de 295 recidivister var:

Betinget fængsel	34.2 %
Tiltalefrafald mod børneforsorg	30.2 %
Ubetinget fængsel	15.6 %
Ungdomsfængsel	12.9 %
lovrigt	7.1 %
	100.0 %

De tre aldersgrupper 16, 17 og 18 år havde et nogenlunde ensartet recidiv, omkring 47 %, medens tallet var ca. 35 % for de 15 årige. Af de 19 årige recidiverede godt 81 %, men det samlede antal var kun 16.

Når man sonderer mellem personer, som ikke tidligere havde modtaget tiltalefrafald, og personer, overfor hvem der tidligere var meddelt eet, to eller flere tiltalefrafald efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150, fremkommer følgende recidivtal:

Tidligere tiltalefrafald	ingen	eet	flere	ialt
Ialt i gruppen	516	97	25	638
Heraf recidivister . .	212	62	21	295
Recidivister i % ...	41.1	63.9	84.0	46.2

Recidivet blandt personer med mere end eet forudgående tiltalefrafald var altså stort, 84 %, men det samlede antal i gruppen var kun 25. Heraf havde de 22 kun to tidligere tiltalefrafald.

Når det samlede recidiv ligger så højt som 46.2 % og recidivet for de anstaltsanbragte på ca. 60 %, understreger dette vigtigheden af, at der indenfor børne- og ungdomsforsorgen sættes stærke kræfter ind på en udbygning af behandlingsmulighederne, særlig med hensyn til institutionsbehandlingen af de udpræget vanskelige unge. Straffelovskommissionen kan fuldtud tilslutte sig de fra mange sider fremsatte ønsker om, at der indenfor børne- og ungdomsforsorgen oprettes nye og tidssvarende institutioner beregnet for unge med særlige tilpasningsvanskeligheder.

Visse af de spørgsmål om forholdet mellem børne- og ungdomsforsorg og kriminalforsorg, som her er omtalt, behandles også

i afsnit IV om ungdomsfængsel. Kommissionens flertal stiller her forslag om indførelse af en »betinget dom« til ungdomsfængsel, som har til formål at skabe mulighed for en hurtig overflytning fra opdragelseshjem til ungdomsfængsel, særlig i tilfælde, hvor man kun under tvivl er gået med til at gøre et nyt forsøg med ophold i opdragelseshjem.

5. Uenighed mellem anklagemyndighed og børneværn.

Anklagemyndigheden og børneværnet er som regel enige om, hvilke afgørelser der bør træffes overfor unge lovovertrædere. Anklagemyndigheden meddeler ikke tiltalefrafald i tilfælde, hvor børne- og ungdomsforsorgens myndigheder mener, at der bør rejses tiltale; derimod vil anklagemyndigheden som allerede omtalt undertiden rejse tiltale — særlig med henblik på dom til ungdomsfængsel —, selvom forsorgsmyndighederne anbefaler tiltalefrafald.

Det forekommer i sjældnere tilfælde, at anklagemyndigheden og børneværnet, skønt de i og for sig er enige om, at tiltale bør frafaldes, ikke når til enighed om det nærmere indhold af et tiltalefrafald. Der tænkes særlig på sager om ret grove forbrydelser (f. eks. voldtægt), hvor anklagemyndigheden ønsker et tiltalefrafald gjort betinget af anbringelse i ungdomshjem eller anden institution, men hvor børneværnet ikke har villet træffe beslutning om sådan anbringelse. Normalt vil anklagemyndigheden naturligvis ikke have grundlag for at anfægte børneværnets skøn over, hvilken form for forsorg der er den mest hensigtsmæssige. Når divergenser af den nævnte art opstår, vil baggrunden som oftest være den, at anklagemyndigheden lægger særlig vægt på hensynet til retssikkerheden eller finder det uheldigt at lade den unge forblive i de omgivelser, i hvilke en grov forbrydelse er begået og endnu er i frisk erindring.

Det betegnes fra anklagemyndighedens side som ønskeligt, at der gennem nye lovregler skabes mulighed for at imødekomme så-

danne synspunkter, således at anklagemyndigheden ikke som følge af modstand fra børneværnsudvalget mod anbringelse i institution tvinges til at rejse tiltale, når der dog er enighed om, at et tiltalefrafald bør foretrækkes. Den nærmeste udvej vil være en regel om, at landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg kan ændre børneværnsudvalgets afgørelse og anordne den form for forsorg, som anklagemyndigheden ønsker. Men hvis landsnævnet slutter sig til børneværnsudvalgets opfattelse, vil konflikten kun kunne løses gennem en supplerende kompetenceregulering, som f. eks. åbner mulighed for en domstolsafgørelse.

Børneforsorgsmyndighedernes repræsentanter i straffelovskommissionen kan tiltræde, at der her foreligger et begrænset praktisk behov for nye lovregler, og der er i kommissionen enighed om at stille forslag om følgende tilføjelser til forsorgsloven og straffeloven:

I forsorgslovens § 153 indføres en regel af følgende indhold:

»Når en person over 15 år har gjort sig skyldig i et strafbart forhold, og anklagemyndigheden er sindet at frafalde tiltale på det vilkår, at den pågældende anbringes i opdragelseshjem eller på anden måde udenfor hjemmet, kan landsnævnet beslutte sådan anbringelse, såfremt vedkommende børneværnsudvalg trods henstilling fra landsnævnet ikke finder grundlag for at træffe beslutning herom«.

Dette er en speciel kompetenceregulering, som regulerer forholdet mellem børneværnsudvalgets og landsnævnets beføjelser. Det fremgår af bestemmelsens ordlyd, at landsnævnet ikke kan ændre udvalgets afgørelse, før det forgæves gennem en henstilling har søgt at få udvalget til at skifte standpunkt.

I straffelovens § 30 indføres følgende bestemmelse:

Stk. 1, 2. pkt.: »I alvorligere tilfælde kan tiltalefrafaldet betinges af, at den pågældende anbringes udenfor sit hjem, om fornødent i et opdragelseshjem af nærmere angivet art.«

Stk. 2: »Såfremt landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg mener, at et af påtalemyndigheden i medfør af stk. 1, 2. pkt., fastsat vilkår ikke bør gælde, kan nævnet begære, at spørgsmålet af påtalemyndigheden indbringes for den ret, ved hvilken sagen har været behandlet, eller for underretten i den retskreds, hvor sigtede bor eller opholder sig. Retten afgør da ved kendelse, om vilkåret bør gælde«. (Det hidtidige stk. 2 bliver herefter stk. 3.)

Ved tilføjelsen til stk. 1 fremhæves udtrykkelig anklagemyndighedens adgang til at opstille vilkår om anbringelse i opdragelseshjem. Bestemmelsen i stk. 2 er en forsorgsretlig kompetenceregulering, efter hvilken retten kan træffe bindende afgørelse om iværksættelse af forsorg som nævnt i stk. 1, 2. pkt., såfremt landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg ikke har set sig i stand til at træffe sådan bestemmelse i medfør af forsorgslovens § 153.

6. Retsafgørelser om børneforsorg.

Selvom anvendelsen af børne- og ungdomsforsorg i forbindelse med domme i straffesager formelt falder udenfor de spørgsmål om tiltalefrafald og forsorgsforanstaltninger, som omtales i dette afsnit, vil det dog være naturligt at gøre kort rede for sammenhængen mellem de to områder og for kommissionens principielle synspunkter med hensyn til domstolenes kompetence.

Efter de gældende regler har domstolene ingen mulighed for at træffe bestemmelse om iværksættelse eller opretholdelse af foranstaltninger i henhold til forsorgsloven, hvis anklagemyndigheden har ment at burde rejse tiltale mod en person, som opfylder betingelserne for at inddrages eller forblive under forsorg. Denne ordning føles i nogle tilfælde mindre tilfredsstillende. Hvis anklagemyndigheden er stærkt i tvivl, om den unge sigtede bør anbringes i opdragelseshjem eller i ungdomsfængsel, kunne det være naturligt at henskyde denne afgørelse til retten, men som

forholdene nu ligger, har domstolene ikke noget valg mellem disse to foranstaltninger. De kan dømme til ungdomsfængsel, men hvis de finder anbringelse i opdragelseshjem eller anden børne- og ungdomsforsorg mere velegnet, kan de — som nærmere omtalt nedenfor — kun nå til denne løsning gennem en betinget dom, og de kan ikke træffe nogen bindende afgørelse om indholdet af den forsorg, som de finder hensigtsmæssig. Tilsvarende problemer kan opstå i sager, hvor valget ikke står mellem opdragelseshjem og ungdomsfængsel, men f. eks. mellem børneforsorg og tilsyn ved Dansk Forsorgsselskab som led i en betinget dom.

Som det allerede er fremhævet ovenfor i afsnit III, i, ønsker straffelovskommissionen ikke at stille forslag om en dyberegående omlægning af den gældende kompetenceordning; reaktionsformen overfor de 15—17 årige bør i nogenlunde samme omfang som hidtil fastlægges gennem tiltalefrafald og børneværnsafgørelser.

Dette standpunkt udelukker imidlertid ikke, at man overvejer begrænsede reformer med det formål at tillægge domstolene visse muligheder for at træffe bestemmelse om børne- og ungdomsforsorg. Fra et kriminalretligt synspunkt vil der ikke været noget overraskende eller betænkeligt i en sådan ordning. Overfor sindssyge og åndssvage lovovertrædere har man gennem lang tid truffet bestemmelse om behandlings- og forsorgsforanstaltninger dels ved domme i straffesager, dels ved administrative afgørelser i tilknytning til tiltalefrafald, og straffelovskommissionens forslag om dom til forsorg i den i 1953 afgivne betænkning om forsorgsdomme og betingede domme bygger på den grundtanke, at en række forskelligartede forsorgsforanstaltninger bør kunne pålægges umiddelbart ved domme i kriminelle sager. Fra et børneforsorgssynspunkt vil regler om dom til børne- og ungdomsforsorg i højere grad blive anset som et brud med de traditionelle fremgangsmåder, men man kan dog i hvert fald pege på den udvikling i retning af domstolskompetence, som er sket gennem

reglerne om adgang til judiciel prøvelse af administrative beslutninger om fjernelse fra hjemmet eller om nægtelse af hjemgivelse. (Retsplejelovens kap. 43 a og § 152 A i bekendtgørelse nr. 329 af 19. november 1958 af lov om offentlig forsorg).

Det blev ovenfor nævnt, at der efter gældende ret er en vis adgang til at anvende børne- og ungdomsforsorg i forbindelse med betingede domme. Denne domsform adskiller sig noget fra den almindelige betingede dom med vilkår om tilsyn. En domstol kan nemlig ikke med bindende virkning bestemme, at den betinget dømte skal undergives børne- og ungdomsforsorg (f. eks. i form af tilsyn eller anbringelse i opdragelseshjem) i et nærmere angivet tidsrum. Bestemmelse herom kan kun træffes af de kompetente børneforsorgsmyndigheder. Rettens vilkår om forsorg kan derfor kun få virkning ved at henvise til en fra anden side iværksat foranstaltning, som dommen tillægger strafferetlig betydning ved at gøre straffudsættelsen betinget af, at domfældte ikke unddrager sig forsorgen. Straffelovskommissionen har fået forelagt en sag, i hvilken retten afsagde betinget dom med vilkår om forbliven under børneforsorg og anbringelse i ungdomshjem indtil det fyldte 19. år. Dette vilkår, som ikke var formuleret i forståelse med børneværnet, viste sig mindre hensigtsmæssigt, idet man konstaterede, at der var trang til ændringer i forsorgen udover, hvad dommen forudsatte. Der måtte derfor træffes afgørelse om ændring af dommens vilkår, hvilket skete i medfør af en analogi af straffelovens § 58. Børneforsorgen, som ikke var bundet af rettens vilkår, havde strengt taget næppe behovet af foranledige ny retskendelse. En ny disposition fra børneforsorgens side kunne ikke være kommet domfældte til skade ved at bevirke straffens fuldbyrdelse, men havde blot sat dommens særvilkår ud af kraft. Sagen giver derfor anledning til at fremhæve, at efter gældende ret er foranstaltninger i henhold til forsorgsloven kun egnede til at indgå som vilkår i betingede domme, såfremt retten på forhånd ved, hvil-

ken afgørelse der er truffet eller vil blive truffet fra børneværnets side.

Efter straffelovskommissionens opfattelse vil det ikke være tilfredsstillende fortsat at bygge på den her omtalte kombination af betinget dom og børne- og ungdomsforsorg. Domstolene bør have adgang til selv at anordne børne- og ungdomsforsorg som retsfølge i kriminelle sager (naturligvis under forudsætning af, at forsorgslovens betingelser for sådan forsorg er opfyldt), og reglerne herom bør knyttes til den »dom til forsorg«, som straffelovskommissionen foreslog i sin betænkning af 1953 om forsorgsdomme og betingede domme. Kommissionen har lagt vægt på at udforme sit nye forslag således, at der ikke sker noget væsentligt indgreb i børneværnsudvalgenes kompetence. Reglerne går ud på, at der ved dom skal kunne anordnes børne- og ungdomsforsorg, enten uden nærmere specifikation eller i den form, at domfældte skal anbringes udenfor sit hjem, om fornødent i et opdragelseshjem af nærmere angivet art. Rettens afgørelse herom er bindende, men nærmere bestemmelse om forsorgens art og varighed skal træffes af børneforsorgsmyndighederne. Rettens kompetence vil være noget snævrere end den, som følger af de almindelige regler om forsorgsdomme, men man opnår, at børneværnstilsyn og anbringelse i opdragelseshjem sidestilles med f. eks. tilsyn ved Dansk Forsorgsselskab og ungdomsfængsel blandt de retsfølger, som står til domstolenes rådighed.

En nærmere omtale af kommissionens forslag vil følge nedenfor i afsnit V, 3 i forbindelse med andre spørgsmål om forsorgsdomme og betingede domme overfor unge lovovertrædere.

7. Retslig skyldafgørelse uden sanktionsfastsættelse.

Anvendelsen af tiltalefrafald med vilkår om børne- og ungdomsforsorg forudsætter, at der er tilstrækkeligt bevis for den kriminalitet, som sigtelsen angår. Hvis der ikke aflægges tilståelse, og man dog finder det bedst at

undgå domssag, kan det for anklagemyndigheden og børneforsorgsmyndigheden være en ulempe, at man ikke kan få det bevismæssige grundlag for en afgørelse om forsorg fastslået på samme måde som i en domssag.

Dette problem har man beskæftiget sig en del med i Sverige, og i sin betænkning af 1956, »Skyddslag«, har strafflagberedningen stillet nogle forslag til lovregler om retslig bevisprøvelse uden sanktionsfastsættelse. Man foreslår, at der indføres »ett rättgångsliknande förfarande inför domstol, kallat bevistalan« (p. 391 og 401-05 samt udkast til skyddslag 14 kap. 11 og 12 § 8).

Hovedbestemmelsen siger, at hvis nogen mistænkes for at have begået en strafbar handling før det fyldte 75. år, kan anklageren - når det findes påkrævet - efter henstilling fra børneværnsnævn eller lensstyrelse begære domstolsprøvelse af, om den pågældende er skyldig. Der foreslås en kontradiktorisk forhandling og i det hele en ordning, som i hovedtrækkene svarer til behandlingen af kriminelle sager. Sagen rejses af anklagemyndigheden, som har prøvelsesret overfor den modtagne begæring. Det er i almindelighed en forudsætning, at lovovertrædelsen er af alvorlig karakter.

Den nærmere fremgangsmåde er i lovudkastet 14:12 reguleret ved en henvisning til de almindelige retsplejebestemmelser om kriminelle sager angående forbrydelser, for hvilke der er hjemlet fængsel i mindst to år. Der tilføjes nogle modifikationer (vedr. udelukkelse af offentlighed, beskikkelse af forsvare, udelukkelse af fængsling og rejseforbud, visse sagsomkostninger og begrænsning af appel). Afgørelsen træffes ved dom. Hverken fældende eller frifindende dom binder teoretisk set børneværnsmyndighederne med hensyn til spørgsmålet om anvendelse af forsorg.

Disse regler skal ikke anvendes overfor unge, som er sigtet for forbrydelser begået efter det fyldte 75. år (den kriminelle lavalder). Den svenske kommission har foreslået, at det tilsvarende behov for skyldafgørelse her udfyldes gennem tiltalerejsning.

Blandt de hensyn, som — undtagelsesvis — kan begrunde tiltalerejsning mod en person mellem 15 og 18 år, nævnes i lovudkastet 10:2 (p. 305) som det første punkt »att handläggning vid domstol erfordras för utredning om brottet«. Hvis den unge findes skyldig, kan retten efter 7:1 dømme ham til overgivelse til børneforsorgens myndigheder, men disse forpligtes ikke til at anordne forsorg (p. 243-44).

Efter straffelovskommissionens opfattelse er der ikke i dansk ret noget stort praktisk behov for regler om retslig skyldafgørelse. Når det undtagelsesvis forekommer, at den unge sigtede ikke aflægger tilståelse, vil det i de fleste tilfælde være rigtigst at rejse tiltale, og retten kan da afsige betinget dom med vilkår om passende forsorg⁷⁾). Når det drejer sig om børn under den kriminelle lavalder, kan denne fremgangsmåde ikke anvendes. Forsorgsmyndighederne må da enten afstå fra (indtil videre) at gribe ind, eller også - hvis man mener, at det bevismæssige grundlag er i orden træffe forsorgsforanstaltninger, hvis lovlighed eventuelt kan begæres efterprøvet ved retten.

Straffelovskommissionen mener dog på den anden side ikke, at der kan anføres særlige grunde *imod* indførelsen af regler om skyldafgørelse. Selvom der ikke kan ventes at blive meget brug for disse regler, kan de måske af og til vise sig formålstjenlige. Med hensyn til ungdomsfængsel har man ved lov nr. 120 af 17. maj 1956 § 3 gennem en tilføjelse til straffelovens § 42 skabt hjemmel for en skyldafgørelse uden sanktionsfastsættelse som grundlag for genindsættelse ved fængselsnævnets foranstaltning (se herom senere).

⁷⁾ Se dog Erik Christensen, Unge lovovertrædere p. 23-24 om et tilfælde, hvor det klart var ønskeligt at undgå tiltalerejsning. Sagen blev henlagt på bevisets stilling. Da beviserne fandtes tilstrækkelige, burde der formentlig have været meddelt tiltalefrafald uden vilkår.

Som et sidestykke hertil bør man efter straffelovskommissionens mening give regler om, at der kan træffes retsafgørelse om det faktiske grundlag for anvendelse af børne- og ungdomsforsorg. Reglerne bør omfatte både personer under og over den kriminelle lavalder.

Reglerne om skyldafgørelse kan knyttes til retsplejelovens § 1018 (kap. 93, som har overskriften: »Særlige bestemmelser om nogle forhør m. m.«). Hovedindholdet af denne paragraf er, at der »i samme omfang som hidtil« kan optages forhør ved undersøgelsesret »dels angående stedfundne ildebrande, undvigelse af fanger, ulykkestilfælde, dødfundne personer og deslige, dels efter begæring af myndigheder til oplysning om trængendes forsørgelseshjem og undersøgelse af personlige forhold af retlig betydning«. Stk. 2 indeholder en bestemmelse om straffeprocessuelle oplysningsmidlers anvendelse udenfor strafferetsplejen.

De af straffelovskommissionen foreslåede regler, der bør placeres som stk. 3 i § 1018, adskiller sig fra hovedbestemmelsen i stk. 1 derved, at der ikke blot er tale om afholdelse af *forhør*, men tillige om en *afgørelse*, ved hvilken retten giver udtryk for resultatet af en bevisbedømmelse, men ikke faststætter nogen retsfølge.

Man foreslår følgende bestemmelse:

»Stk. 3. Spørgsmålet om, hvorvidt en person under 18 år har gjort sig skyldig i et strafbart forhold, der ville kunne begrunde anvendelse af foranstaltninger i henhold til afsnit II i lov om offentlig forsorg, kan af anklagemyndigheden indbringes for underretten. Det afgøres ved dom, om der foreligger tilstrækkeligt bevis for, at den pågældende har begået den handling, for hvilken han er mistænkt. Afgørelsen træffes under medvirken af domsmænd. Strafferetsplejens almindelige regler kommer iøvrigt til anvendelse med de fornødne lempelser.«

IV.

UNGDOMSFÆNGSEL

1. Anvendelsen af ungdomsfængsel.

På grundlag af den officielle kriminalstatistik's tal for de enkelte år siden 1933 kan man belyse den praktiske anvendelse af ungdomsfængsel indtil 1955 ved nedenstående oversigt, som viser dels det samlede antal afsagte domme lydende på ungdomsfængsel, dels disse domme beregnet i procent af samtlige domme for straffelovsovertrædelser i sager mod mandlige lovovertrædere. (Ifølge kriminalstatistikken er kun een kvinde blevet dømt til ungdomsfængsel; det var i 1948).

Oversigten viser, at dommene til ungdoms-

Domme til ungdomsfængsel (mænd)

År	Antal	I % af samtlige domme
1933	75	1,7
1934	37	0,7
1935	44	0,8
1936	51	0,9
1937	38	0,7
1938	54	1,0
1939	62	1,2
1940	50	0,9
1941	77	1,0
1942	92	0,8
1943	76	0,6
1944	77	0,8
1945	80	0,9
1946	61	0,6
1947	79	0,7
1948	110	1,0
1949	128	1,4
1950	77	1,0
1951	83	0,9
1952	81	1,0
1953	67	0,9
1954	62	0,8
1955	105	1,5

År	Antal	I % af samtlige domme
1956 ¹⁾	142	Procenttallene kan endnu ikke oplyses
1957 ¹⁾	136	
1958 ¹⁾	157	

fængsel i perioden 1934-54 ret konstant har udgjort mellem 0,6 % og 1,0 % af samtlige domme for straffelovsovertrædelser. Det årlige antal domme har siden slutningen af 1930'erne normalt ligget mellem 50 og 80. Årene 1948 og 1949 viser særlig høje tal, 110 og 128 domfældelser ; man bemærker endvidere en stærkt stigning fra 62 domme (0,8%) i 1954 til 105 domme (1,5%) i 1955. Denne udvikling skyldes, at der i 1955 blev indledet en ny praksis med hensyn til den kriminalretlige reaktion overfor unge lovovertrædere mellem 18 og 21 år.

Efter at Direktoratet for fængselsvæsenet havde henledt opmærksomheden på, at der i de almindelige statsfængsler hensat et ikke ubetydeligt antal unge under 21 år, overfor hvem behandling i ungdomsfængsel efter fængselsmyndighedernes skøn ville have været hensigtsmæssig, indførte rigsadvokaten i juni 1955 en midlertidig ordning, efter hvilken sager mod personer under 21 år skulle forelægges for rigsadvokaten, såfremt der af anklagemyndigheden påtænkes nedlagt påstand om idømmelse af ubetinget fængselsstraf eller ungdomsfængsel. Formålet med denne ordning, som varede indtil juli 1957,

¹⁾ Tallene for 1956-58 er modtaget fra direktoratet for fængselsvæsenet. Tallet for 1958 angiver antallet af *indsættelser* i ungdomsfængsel, der kan afvige lidt fra tallet for domfældelser.

var at søge opnået en ændring af retspraksis, således at almindelig ubetinget fængselsstraf overfor personer under 21 år blev anvendt i mindre omfang end tidligere, idet valget af reaktionsform overfor sådanne unge kriminelle efter rigsadvokatens opfattelse sædvanligvis måtte stå mellem ungdomsfængsel og betinget dom. Dette principielle synspunkt vandt i betydeligt omfang tilslutning hos domstolene. Udviklingen i praksis siden 1955 kan endnu ikke belyses gennem den officielle kriminalstatistik, som kun er ført frem til 1955, men der kan nævnes enkelte tal, som giver en forestilling om **den** ændrede kurs i retspraksis.

I perioden fra 1. oktober 1955 til 1. oktober 1956 blev der afsagt 139 domme til ungdomsfængsel og 73 domme til ubetinget tidsbestemt fængselsstraf overfor unge under 21 år²⁾. Anvendelsen af ungdomsfængsel i 139 tilfælde i løbet af et år kan ses på baggrund af tallene for årene 1952, 1953 og 1954, henholdsvis 81, 67 og 62. Uden at **der** er sket nogen forøgelse af det samlede antal tiltalte i aldersgruppen under 21 år, er der altså fra 1955 indtrådt en væsentlig stigning i anvendelsen af ungdomsfængsel. Dette bekræftes eftertrykkeligt af den nedenfor meddelte oversigt over ungdomsfængslernes belæg. Samtidig er der sket en kraftig reduktion af antallet af almindelige ubetingede fængselsstraffe. Det ovenfor nævnte **tal** for 12 måneders perioden 1955-56 - 73 - **kan** sammenlignes med antallet af afsonede fængselsstraffe i samme aldersgruppe i årene 1952, 1953 og 1954, henholdsvis 250, 289 og 303³⁾. Der er fra 1955 i mange tilfælde anvendt ungdomsfængsel, hvor man tidligere ville have idømt almindelig fængselsstraf, og

samtidig er der også sket en forskydning fra ubetingede til betingede domme (se herom nedenfor i afsnit V).

I flere af de udtalelser, som forskellige myndigheder har afgivet overfor straffelovskommissionen, er det fremhævet, at en øget anvendelse af ungdomsfængsel i forhold til praksis indtil 1955 er ønskelig. I Østre Landsrets erklæring af 30. april 1957 hedder det således: »Landsretten er i det hele af den opfattelse, at man i praksis har været for tilbageholdende med idømmelse af ungdomsfængsel.« Landsretten bemærker i den forbindelse, at »domstolene måske i **for** høj grad, muligvis som følge af den fastsatte minimumstid for ungdomsfængsel, har været noget for tilbøjelige til at lægge vægt på forbrydelseernes objektive grovhed og stillet krav om, at lovovertrædelserne, hvis almindelig fængselsstraf skulle være anvendt, ville have kvalificeret de pågældende til en følelig straf, måske ikke under eet år. For unge lovovertrædere er en straf af denne længde imidlertid en meget streng straf, der sjældent idømmes udenfor tilfælde af bandeforbrydelser, eller hvor der er tale om seriøse begåede lovovertrædelser eller hyppigt recidiv. Det påpegede hensyn, der synes at ligge til grund for byrettens standpunkt, kan, når det stilles overfor formålet med anbringelse i ungdomsfængsel, kun være af underordnet værdi. Da disse sager imidlertid forholdsvis sjældent bringes videre til ankeinstansen, har landsretten kun haft ringe indflydelse på praksis«. Den udtalelse fra Københavns Byret, hvortil der her hentydes, er afgivet overfor straffelovskommissionen og går ud på, at man må »stille sig skeptisk med hensyn til tilrådeligheden af udvidet anvendelse af ungdomsfængsel, specielt overfor personer under 18 år, idet man i det hele må nære betænkelighed ved anvendelse af (relativt) ubestemte straffe overfor ganske unge personer«. Østre Landsret deler ikke disse principielle betænkeligheder, men er på den anden side enig i, »at betinget dom (til almindelig fængselsstraf) forbundet med passende forsorgsforanstaltning i mange til-

²⁾ Se herved A. Berg i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1957 p. 363-64, hvor det også oplyses, at tallene for den følgende 9 måneders periode var 100 domme til ungdomsfængsel og 62 domme til ubetinget fængsel.

³⁾ Det må dog bemærkes, at der i de nævnte tal er indbefattet ca. 40 fængselsstraffe årlig idømt under militære sager. Disse sager skal altså trækkes fra, når man sammenligner med de 73 fængselsstraffe i 1955-56.

fælde vil kunne være en hensigtsmæssig reaktion overfor sådanne lovovertrædere, forinden man går til anbringelse i ungdomsfængslet.»

Med hensyn til rigsadvokatens standpunkt er det tilstrækkeligt at henvise **til**, hvad der er sagt ovenfor om initiativet til den nye linie i praksis.

Også fra fængselsvæsenets side finder man den øgede anvendelse af ungdomsfængsel rigtig. I de statsfængsler, som modtager unge lovovertrædere, havde man som ovenfor nævnt i mange tilfælde gjort den erfaring, at anbringelse i ungdomsfængsel ville have været en mere hensigtsmæssig foranstaltning end tidsbestemt straf. Fængselsdirektoratet har foretaget en opgørelse, der belyser forekomsten af sådanne tilfælde. Antallet af personer under 21 år, som indsattes til første afsoning af statsfængselsstraf i fængselsafdelingerne Renbæk og Nr. Snede og i statsfængslet i Nyborg, var i årene 1950-54 henholdsvis 99, 116, 125, 123 og 143. Heraf er henholdsvis 29, 22, 22, 28 og 37 - altså gennemsnitlig 28 om året, eller ca. 23 % - af fængselsmyndighederne blevet anset som egnede til behandling i ungdomsfængsel. En almindelig åben eller halvåben afdeling kan i nogle henseender frembyde lige så gode forhold som et ungdomsfængsel, men det er vanskeligt at organisere tilfredsstillende former for arbejde, oplæring og undervisning beregnet for personer under 21 år. En fængselsafdeling for unge må under de nuværende forhold modtage flere aldersgrupper end ungdomsfængslerne, og hertil kommer, at de dømte afsoner straffe af meget forskellig længde, således at belægget er mere skiftende og vanskeligt tillader et på længere sigt tilrettelagt undervisningsmæssigt og arbejdsmæssigt gruppearbejde. Fra fængselsvæsenets side understreger man dog samtidig vigtigheden af, at der sker en praktisk differentiering indenfor ungdomsfængslet, når anvendelsen af denne foranstaltning øges. Dette spørgsmål vil blive nærmere omtalt nedenfor.

I Direktoratet for fængselsvæsenets stati-

stiske undersøgelse (se bilag 2) er der gjort udførligt rede for recidivet blandt de personer, som er løsladt fra ungdomsfængsel siden 1933. De vigtigste oplysninger fra denne recidivundersøgelse er følgende.

For alle ungdomsfængselsfanger, som er løsladt indtil udgangen af 1948, er det bl. a. undersøgt, om der er registreret recidiv i en 5 års periode regnet fra den *sidste* løsladelse fra ungdomsfængsel. Kriminalitet, som har medført genindsættelse, er ikke medregnet. Recidiv foreligger efter den her benyttede definition, når en person i løbet af 5 års perioden i anledning af ny kriminalitet er idømt arbejdsbus, sikkerhedsforvaring eller § 70-foranstaltning eller straf af fængsel, betinget eller ubetinget; derimod ikke hvis der alene er idømt bøde eller hæfte.

Med udgangspunkt i dette recidivbegreb er der konstateret følgende tilbagefald hos de senest løsladte årgange:

seneste løsladelse i 1945: recidiv	41,7 %
seneste løsladelse i 1946: recidiv	42,6 %
seneste løsladelse i 1947: recidiv	46,0 %
seneste løsladelse i 1948: recidiv	39,1 %

Gennemsnitlig havde de i årene 1945-48 løsladte et recidiv på 42.4%, hvilket er noget mindre end gennemsnitstallet for de i årene 1937-44 løsladte: 52.0 % (dette tal må antages at være påvirket af krigsårenes ugunstige forhold).

Når man tager i betragtning, at det drejer sig om unge lovovertrædere, som frembyder betydelige vanskeligheder, må det formentlig betegnes som tilfredsstillende, hvis man over en længere årrække kan opnå, at 55-60 % af de til ungdomsfængsel dømte efter deres sidste løsladelse (og altså efter et måske mislykket første løsladelsesforsøg) undgår ny kriminalitet, der medfører sværere sanktion end bøde eller hæfte.

Der kan være grund til at fremhæve, at tilbagefald indenfor en vis periode efter løsladelse ikke uden videre er ensbetydende med, at man ligeså godt kunne have anvendt almindelig fængselsstraf. Trods tilbagefaldet kan opholdet i ungdomsfængsel

meget vel i det lange løb have virket mere stabiliserende end udståelsen af almindelig fængselsstraf.

2. Ungdomsfængslets anstaltsforhold.

De sidste års stigende antal domme til ungdomsfængsel har akcentueret de institutionsmæssige problemer i forbindelse med denne sanktionsform, men om nyopdukkede problemer er der egentlig ikke tale. Allerede under straffelovskommissionens første drøftelser om anstaltsspørgsmålet var der enighed om, at man måtte regne med en øget anvendelse af ungdomsfængsel, og der var navnlig tilslutning til et gammelt ønske hos fængselsmyndighederne om at skabe muligheder for mere differentierede anstaltsfor-

hold. I det følgende omtales først det samlede pladsantal og pladsbehov, derefter spørgsmålet om, hvilke anstalter der bør være til rådighed.

Indtil 1954 fandtes der kun to afdelinger af ungdomsfængslet: den lukkede modtagelses- og isolationsafdeling i *Nyborg statsfængsel* og den åbne hovedafdeling på *Søbysøgård*. I november 1954 blev et nyt åbent ungdomsfængsel taget i brug, indrettet i statsfængslet i *Møgelkær*, som fortsat skulle huse også et antal førstegangsstraffede ældre statsfængselsfanger, anbragt i særlige fra ungdomsfængslet adskilte lokaliteter.

Belægget i disse institutioner gennem de senere år kan belyses gennem følgende oversigt:

Nyborg								
	Modt. afd.	Alm. afd.	Isol. afd.	Ialt	Søbysø- gård	Møgel- kær	Belæg ialt	Arrest- hus
Oktober 1954	12	23	22	57	96	—	153	
Januar 1955	14	15	9	38	77	32	147	
April 1955	11	13	8	32	74	36	150	
Juli 1955	7	13	5	25	70	40	135	
Oktober 1955	13	30	8	51	59	40	150	4
Januar 1956	8	44	2	54	76	38	168	6
April 1956	11	57	5	73	88	44	205	4
Juli 1956	9	43	8	60	88	65	213	3
Oktober 1956	4	43	17	64	91	63	218	3
Januar 1957	11	49	7	67	90	64	221	11
April 1957	15	42	8	65	97	65	227	27
Juli 1957	16	44	7	67	89	62	218	5
Oktober 1957	9	42	16	67	96	67	230	5
Januar 1958	6	50	13	69	94	64	227	26
April 1958	16	58	11	85	93	61	239	26
Juli 1958	29	48	3	80	95	82	257	6
Oktober 1958	23	45	11	79	91	94	264	7
Januar 1959	12	64	10	86	99	92	277	13
April 1959	19	63	5	87	93	93	273	31

Tabellen viser den stigende anvendelse af ungdomsfængsel. Indtil slutningen af 1955 lå ungdomsfængslernes daglige belægningstal på 135-155 personer; siden foråret 1956 har det ligget over 200, siden januar 1958 over 250. Vanskelighederne ved at skaffe plads i

ungdomsfængslerne viser sig bl. a. derved, at der i de sidste par år til stadighed har siddet »ventere« i arresthus, henved 30 i foråret 1957 og 1958, ellers kun nogle få stykker. De unge har også ofte måttet sidde længere i modtagelsesafdelingen end ønskeligt.

For at klare pladsproblemerne har man flere gange foretaget udvidelser af de tre ungdomsfængsler. Det gælder navnlig i Møgelkær, hvor den almindelige statsfængselsafdeling nu er nedlagt, således at Møgelkær er et rent ungdomsfængsel. Endvidere har man i statsfængslet i Nyborg midlertidigt inddraget til ungdomsfængsel en tidligere tuberkuloseafdeling med 15 pladser. I løbet af 1958 har man herefter nået en samlet *normal* kapacitet på 257 pladser, fordelt med 75 pladser i Nyborg, 90 pladser på Søbysøgård og 92 pladser på Møgelkær.

Selvom man ved den herefter tilvejebragte kapacitet og ved midlertid inddragelse af visse andre lokaliteter i de forhåndenværende ungdomsfængsler er i stand til nogenlunde at huse det antal domfældte til ungdomsfængsel, hvorom der i de sidste år har været tale, er anstaltsproblemerne ikke dermed klaret. Der er ikke taget hensyn til en eventuel yderligere stigning i antallet af domfældte, heller ikke til behovet for mere differentierede anstaltsforhold. Hertil kommer, at man mangler den pladsreserve på ca. 10 %, som erfaringsmæssigt bør forefindes indenfor ethvert anstaltssystem for at undgå, at man i den enkelte anstalts sortering af de dømte for stærkt skal være bundet af tilfældige anbringelsesmuligheder.

Det er vanskeligt at danne sig en bestemt mening om, hvorvidt antallet af domme til ungdomsfængsel vil blive væsentligt forøget. Såfremt ungdomskriminaliteten får et nogenlunde konstant omfang i de kommende år, omtrent på samme niveau som nu, er det ikke sandsynligt, at der skulle blive brug for meget mere end ca. 300 pladser i ungdomsfængslerne. Men som omtalt i afsnit I, p. 11, bør man regne med, at der fra de »store årgange« vil komme et stigende antal unge lovovertrædere (selvom den *procentvise* kriminalitetsfrekvens skulle blive uændret), og det er da sandsynligt, at også antallet af domme til ungdomsfængsel vil vise en ny stigning. Hertil kommer, at der måske vil komme en vis yderligere udvikling i retning af anvendelse af ungdomsfængsel i fortsæt-

telse af den p. 40 omtalte kriminalpolitiske kursændring overfor unge.

Straffelovskommissionen anser det for rigtigst, at man ved planlæggelsen af en varig anstaltsordning for ungdomsfængslet går ud fra et behov for ca. 375 pladser, beregnet til et belæg på ca. 350 personer og med en rimelig pladsreserve. Da ingen af de nuværende institutioner bør være større, end de er nu, er det allerede af den grund klart, at man må overveje at oprette nye institutioner. Herfor taler også de behandlingsmæssige hensyn, som skal omtales nærmere i det følgende.

Indenfor fængselsvæsenet har man i en årrække været klar over, at det ikke i længden ville være tilfredsstillende kun at råde over eet eller to åbne ungdomsfængsler. Erfaringerne har nemlig vist, at domstolene i ikke ringe omfang idømmer ungdomsfængsel i sager mod unge, der frembyder særlige behandlingsproblemer. Denne udvikling stemmer ikke med de forudsætninger, som man gik ud fra, da straffeloven blev givet. Der kan imidlertid ikke være tvivl om, at udviklingen i retspraksis har været velbegrundet. Selvom behandlingen i ungdomsfængslet ikke i første række har været tilrettelagt med psykisk afvigende personer for øje, har det dog i mange tilfælde været klart, at denne sanktionsform var den relativt bedst egnede og burde foretrækkes fremfor ubetinget tidsbestemt straf, betinget domfældelse etc. Inspektøren for ungdomsfængslet på Søbysøgård har da også hyppigt i udtalelser afgivet under verserende straffesager anbefalet, at man i ungdomsfængslet modtog unge lovovertrædere, som afveg væsentligt fra det normale belæg, selvom de kunne blive en belastning for det samlede behandlingsarbejde i institutionen.

De unge, som i kraft af personligheds-mæssige forhold frembyder særlige behandlingsproblemer, falder navnlig indenfor to hovedgrupper: *sinkerne* og *de karakternærsigt stærkt afvigende* (psykopatisk prægede). I en redegørelse for ungdomsfængslets anstaltsproblemer har Direktoratet for fængsles-

væsenet fremsat følgende bemærkninger om disse to persongrupper:

»De *svagt begavedes* vanskeligheder i det hidtidige ungdomsfængsel har navnlig bestået i, at de dårligt kan følge med i den undervisning og den arbejdsstræning, der har været tilrettelagt. Sinkens reaktion overfor krav, han ikke kan honorere, kan være udisciplinerethed, trang til at gøre sig bemærket ved at spille klovn, ved at foretage hovedløse undvigelse o. lign.

Den omstændighed, at den *svagt begavede* har vanskeligheder ved at følge med i en undervisning, der er tilrettelagt med henblik på normalt begavede unge kriminelle, bør imidlertid ikke medføre, at han udelukkes fra anbringelse i ungdomsfængsel. Det samme gælder den *svagt begavede*, hvis arbejdsindsats ikke slår til, og som derfor let under arbejdet i fællesskab med bedre begavede kammerater udsættes for drillerier og spot. Den domstol, der skal afgøre, om den *svagt begavede* kriminelle er egnet til at gennemgå den åndelige og legemlige udvikling, som omhandles i straffelovens § 43, stk. 2, vil i almindelighed kun have valget mellem dom til ungdomsfængsel eller dom til almindelig tidsbestemt straf. Under afsoning af en straf i et almindeligt fængsel vil der i endnu ringere grad end i det nuværende ungdomsfængsel kunne tages særlige hensyn til den *svagt begavede* såvel i henseende til undervisning som til arbejde. Hertil kommer, at en kortere, tidsbestemt straf ofte vil være særlig uhensigtsmæssig som reaktion overfor en *svagt begavet* person, der viser tendens til kriminalitet af vanemæssig karakter.

Det langsomme tilegnelsestempo og den senere modning kan indicere en længere tilbageholdelse. Er sinken imidlertid anbragt i fællesskab med normalt begavede kriminelle, der har større muligheder end sinken for at gentilpasse sig i samfundet, og som derfor opnår hurtigere løsladelse, uanset at de i kriminel henseende måske er betydeligt mere belastet end sinken, påføres der på denne måde gang på gang sinken anledninger til at foretage sammenligninger, der kan medføre, at han får opfattelsen af, at han behandles uretfærdigt. Fæstner en sådan opfattelse sig, vil den *selvsagt* kunne medføre store vanskeligheder for gennemførelsen af en hensigtsmæssig behandling.

De anførte betragtninger fører til, at anvendelse af ungdomsfængsel som reaktion også overfor den *svagt begavede* kriminelle bør holdes åben, og anvendelse af ungdomsfængsel må i almindelighed anbefales som en bedre udvej end dom til almindelig tidsbestemt straf. Dette har imidlertid til forudsætning, at der i hvert fald for de personers vedkommende indenfor denne gruppe, hvis ringe begavelse giver sig særlig mærkbare udtryk i en skoleklasse, på en arbejdsplads eller under samvær

med andre unge, gennemføres mulighed for en særbehandling i en mindre anstaltsafdeling indenfor ungdomsfængslets rammer. Hertil kommer, at der for sinkens vedkommende vil være brug for en længere overgangsperiode mellem opholdet i en anstalt og en tilværelse helt på fri fod. Der vil derfor være brug for en længere forsorgsperiode, indenfor hvilken den pågældende kan hentes tilbage til fortsat ophold i særafdelingen, så såre der viser sig vanskeligheder for ham i hans ophold udenfor anstalten, f. eks. i tilfælde af arbejdsløshed eller iøvrigt i tilfælde af, at hans forhold har udviklet sig i ugunstig retning, så ny kriminalitet må påregnes som det aldeles overvejende sandsynlige resultat af hans videre udvikling indenfor den nærmeste fremtid.

En sådan længerevarende forsorgsperiode, der muligvis vil være forbundet med adskillige prøveløsladelser og genindsættelser, vil lettere kunne etableres fra en særafdeling end fra det normale ungdomsfængsel, hvor genindsættelse i reglen kun iværksættes i tilfælde af ny kriminalitet, eller i tilfælde af grovere overtrædelser af de almindelige vilkår for løsladelsen, og hvor genindsættelsen i reglen medfører nødvendigheden af et ikke ganske kortvarigt nyt ophold i ungdomsfængslet, inden man tør iværksætte en ny prøveløsladelse.

Det er fremhævet, at ikke alle sinker behøver en sådan særbehandling, idet navnlig de intelligensmæssigt gunstigst stillede i nogen grad vil kunne påvirkes godt af konkurrencen med de normalt begavede kammerater, medens de som de bedst begavede i en sinkegruppe vil udfolde mindre heldige egenskaber. Det er imidlertid her tilstrækkeligt at fastslå, at der efter praktikerens erfaring er sinker, der tiltrænger behandling i et særligt miljø. Dette bør være hjemlignende, hvilket vil sige, at antallet af elever ikke bør være så stort.

Den anden gruppe kriminelle, der i det foregående betegnes som *psykopatiske*, indeholder en betydelig variation. De kan foreløbigt karakteriseres som psykisk afvigende, der af andre årsager end intelligensmangel trænger til særbehandling. Hovedtypen vil utvivlsomt blive den (periodisk) urolige, selvhævdende og eksplosive, der volder særlig vanskelighed i et normalt miljø og nødvendiggør sikkerhedsforanstaltninger og bevogtning, som hindrer en friere pædagogisk form, men desuden kan tænkes inddraget f. eks. neurotiske typer, der ganske vist ikke volder større vanskeligheder i det daglige liv på ungdomsfængslet, men som her ikke kan få en nødvendig intensiv psykoterapi.

Når der her tales om en gruppe af *psykopatisk* prægede ungdomsfanger, må det understreges, at der ikke er og ikke kan være en skarp afgrænsning af denne gruppe overfor de såkaldt normale unge kriminelle. I beskrivelsen af det enkelte individ indenfor gruppen indgår i reglen en lang

række karaktertræk - eksempelvis: følelseskold, afstumpet, selvhævdende, sårbar, hæmningsløs, selvoptaget, veg, uselvstændig, kortsynet, impulsiv, opfarende, hidsig, følelsesforsømt, forkælet — altsammen karakteregenskaber, der går igen hos den mere normale unge. Hos mange af personerne indenfor denne gruppe er billedet af personligheden desuden uklart på grund af den pubertetsuro, han befinder sig i. Det afgørende er imidlertid, at en række af de karakteregenskaber, som efter den gængse opfattelse betragtes som uheldige, hos disse personer fremtræder med en sådan styrke og i sådanne uheldige kombinationer, at hele den pågældendes personlighed præges deraf i en sådan grad, at han ikke er modtagelig for behandling eller påvirkning, der er tilrettelagt efter hævdevundne pædagogiske principper. Han passer derfor dårligt ind i en gruppe, der behandles efter sådanne principper; han reagerer i mange situationer helt modsat de øvrige i gruppen, og skal der nås et nogenlunde tilfredsstillende resultat med ham, vil det ofte være nødvendigt at foretage en langt mere indgående og tidkrævende personlighedsanalyse, end der er mulighed for at iværksætte, hvor det drejer sig om mere normale unge. De praktiske erfaringer går ud på, at der indenfor kredsen af unge kriminelle findes en række typer med så udtalte karakterdefekter, at de frembyder ganske ekstraordinære tilpasningsvanskeligheder, både hvor det gælder kravet om at indordne sig under tilværelsen i en anstalt, og når hans evne og vilje til at tilrettelægge en tilværelse under frie forhold skal prøves. Af de anførte grunde bør en særbehandling af disse unge med særlig store tilpasningsvanskeligheder søges gennemført, men det vil være uheldigt, om en sådan særafdeling får udseende af eller skilter med at være et psykopatfængsel. Afdelingen bør formentlig kun adskille sig fra de normale anstalter på en ganske neutral måde, f. eks. gennem det stednavn, som den påtænkte særafdeling får, og behandlingsformen bør kun være afvigende i den forstand, at der både i henseende til valget af anstalts leder og dennes nærmeste medarbejdere samt ved udvælgelsen af personalet tages hensyn til, at der skal etableres et team-work, der på den mest hensigtsmæssige måde er i stand til at gennemføre et behandlingsprogram efter de principper, som den til enhver tid herskende opfattelse indenfor den psykologiske, pædagogiske og psykiatriske sagkundskab tilråder det overfor dette særegne klientel. Når der i det følgende for nemheds skyld tales om en psykopatafdeling, må det derfor erindres, at der ikke tænkes på en afdeling for unge personer, der med større eller mindre sikkerhed er diagnosticerede som konstitutionelle psykopater af den ene eller den anden type, men om en afdeling for unge kriminelle, hvis karakterdefekter er så udtalte, at

alle praktiske erfaringer går ud på, at en behandling af dem med hjælpemidler, som er til rådighed i et normalt fængsel eller ungdomsfængsel, ikke slår til.

I psykopatafdelingen bør man principielt tilstræbe samme norm for undervisning og arbejds-træning som i normale ungdomsfængsler. Man kan og bør utvivlsomt af hensyn til ønskeligheden af mere differentierede behandlingsmuligheder have et større belæg end i sinkeafdelingen, hvor arbejds-træningen og undervisningen vil komme til at ligge på et mere enkelt plan. På den anden side indicerer klientellets urolige karakter en noget mindre anstalt end for de normale. Det vil være nødvendigt at foretage en sikkerhedsmæssigt bestemt opdeling af anstalten med mulighed for oprykning fra lukkede til mere åbne afdelinger. Principielt må det anses som det bedste, at gruppen ikke splittes anstaltsmæssigt af sikkerhedsgrunde, men at anstalten 1 hvert fald i en vis udstrækning kan beholde undvigere, evt. i en lukket pavillon. Viser en ung fange sig helt umulig at holde her, er det spørgsmålet, om han ikke bør udskilles af ungdomsfængselsbehandlingen og (formentlig ved retsbeslutning) overføres til andre former for kriminalforsorg. Ved foranstående er ikke taget afstand fra muligheden for to sidestillede psykopatafdelinger med i det hele samme udrustning, såfremt tallet på dem, der trænger til behandling måtte indicere det.«

Direktoratet for fængselsvæsenet har forelagt straffelovskommissionen nogle oplysninger om antallet af psykisk afvigende personer indenfor belægget i ungdomsfængslerne. På dette grundlag har direktoratet opstillet en beregning over det antal pladser, som bør være til rådighed i de enkelte institutioner, såfremt ungdomsfængslet foruden modtagelsesafdeling og normalafdelinger skal omfatte to specialafdelinger, og man giver herom følgende oplysninger.

Anstaltslederne foretog i maj 1957 en gennemgang af belægget i ungdomsfængslerne med henblik på placering efter psykisk egenart. Undersøgelsen blev foretaget uden medvirken af psykiatere. Det viste sig, at af de 221 fanger, som på dette tidspunkt hensad i ungdomsfængslerne, skønnedes 176 eller ca. 80 % bedst anbragt i en normalanstalt, medens 17 eller 8 % burde anbringes i en særlig sinkeafdeling og 28 eller ca. 12 % i en særlig afdeling for psykopater. Hvis man går

ud fra et samlet pladsbehov på ca. 375 pladser (se herom ovenfor) og regner med en fordeling nogenlunde efter de her nævnte procenttal, bør der i modtagelsesafdelingen og i normalafdelingerne være en samlet kapacitet på ca. 310 pladser, medens en sinkeafdeling bør have plads til ca. 25 personer og en psykopatafdeling til ca. 40 personer.

For særafdelingernes vedkommende svarer denne beregning nogenlunde til de tal, som man når til, når man uafhængigt af belæggets faktiske sammensætning opstiller retningslinier for, hvilken størrelse særafdelinger for de her omtalte persongrupper bør have.

Derimod er det ikke muligt at opnå tilfredsstillende anbringelsesmuligheder for 310 personer i den nuværende modtagelsesafdeling og i de to normalafdelinger.

Det vil efter fængselsvæsenets opfattelse indtil videre være hensigtsmæssigt, at der som hidtil er en for alle ungdomsfængsler fælles modtagelsesafdeling. Opholdet i modtagelsesafdelingen bør normalt ikke vare mere end ca. 1 måned. Det betyder, at der maksimalt skulle være brug for ca. 50 pladser i modtagelsesafdelingen. Herved er også taget hensyn til, at der i modtagelsesafdelingen bør være mulighed for midlertidigt at tilbageholde unge, som ikke for tiden skønnes egnet til overførelse til en af normalafdelingerne, og som heller ikke hører hjemme i en af særafdelingerne, ligesom der også bør være mulighed for midlertidigt at tilbageføre en person fra normalafdeling til isolation i modtagelsesafdelingen.

Den nuværende ordning, hvorefter ungdomsfængslets modtagelsesafdeling er indrettet i en fløj af statsfængslet i Nyborg, blev gennemført ved straffelovens ikrafttræden i 1933 og var foreslået af det af justitsministeriet den 18. juni 1930 nedsatte udvalg angående tilvejebringelse af et ungdomsfængsel som en foreløbig spareforanstaltning, men utilfredsstillende som varig ordning. De siden da forløbne år har vist, at ordningen er utilfredsstillende, og at modtagelsesafdelingen bør indrettes uafhængigt af nogen af de

bestående anstalter. Det vil være hensigtsmæssigt at indrette en ny modtagelsesafdeling for ungdomsfængslet i forbindelse med den førnævnte psykopatafdeling på 40 pladser. I modtagelsesafdelingen er der ligesom i psykopatafdelingen brug for psykologisk og psykiatrisk specialviden, og ved at etablere disse 2 afdelinger i forbindelse med hinanden vil specialisterne i psykiatri og psykologi kunne være fælles for begge afdelinger. Ved en sådan sammenknytning bliver der endvidere tale om en anstalt med ca. 90 pladser, hvilket er af en ikke mindst i økonomisk henseende mere hensigtsmæssig størrelsesorden såvel i henseende til personale som til arbejdsmuligheder end 2 anstalter med hver 40-50 pladser.

Af det beregnede pladsantal på ca. 375 skulle herefter ca. 260 være til rådighed indenfor normalafdelingerne. De 2 eksisterende normalafdelinger på Søbysøgård og på Møgelkær vil imidlertid selv efter den seneste udbygning ikke omfatte mere end ca. 180 pladser, og de bør heller ikke være større. Man må derfor på anden måde søge at fremskaffe de resterende ca. 80 pladser.

Den bedste løsning på dette problem vil efter Direktoratet for fængselsvæsenets opfattelse være at indrette dels 2 mindre udgangshjem for særligt udvalgte ungdomsfængselsfanger, som kan beskæftiges udenfor ungdomsfængslet, dels yderligere en tredje normalafdeling.

Med hensyn til de foreslåede udgangshjem bemærkes følgende:

I Sverige har man i de senere år indrettet 2 udgangshjem for ungdomsfængselsfanger, og erfaringerne tyder på, at der indenfor den bedste del af ungdomsfængslernes klientel er et antal unge, som med fordel kan anbringes under meget frie forhold og vænnes til at passe regelmæssigt arbejde på en fri arbejdsplads, inden de løslades på prøve. I de danske ungdomsfængsler har man også fundet det hensigtsmæssigt at råde over sådanne anbringelsesmuligheder, og Direktoratet for fængselsvæsenet anser det for ønskeligt, at der i tilknytning til hver af de to nu-

værende normalafdelinger af ungdomsfængslet og under disses administration oprettes et mindre udgangshjem. Hjemmene bør placeres i eller i nærheden af Århus og Odense, hvor der vil være gode beskæftigelsesmuligheder. De bør hver have en kapacitet af ca. 10 pladser, og det bygningsmæssige problem vil formentlig kunne klares på en tilfredsstillende måde ved køb af en stor villa el. lign. til hvert hjem.

En tredje normalafdeling bør herefter etableres med ca. 60 pladser. Direktoratet for fængselsvæsenet anser det ikke for ganske udelukket under de nuværende pladsforhold at indrette en sådan afdeling indenfor det bestående anstaltsystem ved inddragelse af en af de nuværende åbne fængselsafdelinger. Men om en anstalt kan afgives på længere sigt, må dog afhænge af den fremtidige udvikling af belægningsforholdene i statsfængslerne⁴).

Da alle de bestående fængselsafdelinger væsentligt er indrettet med fælles soverum, forudsætter indretningen af en ny ungdomsfængselsafdeling imidlertid bl. a. bygningsmæssige ændringer i henseende til indretning af enkeltstuer til 60 fanger. Hertil kommer indretning af visse værksteder med henblik på tilvejebringelse af nødvendige oplæringsmuligheder for fangerne samt opførelse af flere funktionærboliger.

En fuldt udbygget anstaltsordning for ungdomsfængslet skulle da efter Direktoratet for fængselsvæsenets forslag omfatte følgende:

	Antal pladser ca.
Ny <i>modtagelsesafdeling</i> i forbindelse med særafdeling for psykopater.	50
<i>Normalafdelinger</i>	
Søbysøgård	90
Møgelkær	90
Ny afdeling	60
<i>Nye særafdelinger</i>	
for sinker	25
for psykopater	40
<i>Nye udgangshjem</i>	
til Søbysøgård	10
til Møgelkær	10
lait	375

Straffelovskommissionen kan fuldtud tiltræde, at ungdomsfængslet udbygges efter de her omtalte retningslinier. Det må understreges, at ungdomsfængslets intensive arbejdsform har vist sig egnet til behandling ikke alene af det i psykisk henseende mere normale klientel, men også kan tilpasses overfor de svagere begavede (sinkerne) og de mere udtalt karakterologisk afvigende. De bestående muligheder for en nuancering af behandlingen af disse kategorier må dog yderligere udbygges.

Det er af særlig betydning, at overgangen fra anstaltsliv til fri tilværelse lettes, og ligeledes, at der omvendt er mulighed for — måske kortvarig — tilbagedragning til mere anstaltspræget tilværelse efter udskrivningen. Dette gælder ikke mindst de fra det normale psykisk afvigende, der oplever større vanskeligheder i tilpasningen til den almindelige tilværelse. (Sml. iøvrigt s. 44 f.).

Eventuelle sær af delinger bør i så ringe grad som muligt fremtræde som særafdelinger, men udbygges således, at der til det almindelige behandlingsapparat tilknyttes flere specialkyndige medarbejdere, der her får bedre tid til at beskæftige sig med de særligt afvigende og således får større medindflydelse på sammensætningen af de mindre grupper indenfor disse afdelinger og på livet i disse. Dette ønske må føre til, at de samme specialkyndige deltager i udvælgelsen af klientelet til særafdelingerne.

Det er, som det fremgår af det foregående, ikke alle sinker og heller ikke alle med udtalte karaktermæssige afvigelser, der bør behandles i de mindre afdelinger. Det må i hvert enkelt tilfælde afgøres, om den ene eller den anden placering er den rigtigste, og der bør tages hensyn såvel til den direkte virkning på den enkelte som til virkningen

⁴) Direktoratet for fængselsvæsenet har nu bestemt, at fængselsafdelingen på Kærshovedgård fra den 1. april 1959 og indtil videre skal anvendes som ungdomsfængsel. Fængslet har plads til ca. 40 ungdomsfængselsfanger. Der henvises til direktoratets cirkulære af 31. marts 1959.

på den gruppe, hvorfra han evt. fjernes, eller i hvilken han anbringes. -

Efter den seneste udvikling i anvendelsen af ungdomsfængsel anser kommissionen det for stærkt påkrævet, at udbygningen af ungdomsfængslets organisation ikke udskydes længere. Man stiller derfor forslag om, at sagen straks tages op til løsning. Forhåbentlig vil det af fængselsvæsenet beregnede pladsantal vise sig at være tilstrækkeligt, men det kan ikke ganske udelukkes, at de store årgange vil give anledning til vidererækkende anstaltsmæssige problemer.

3. Regler om fuldbyrdelsesspørgsmål.

Straffeloven indeholder nogle regler om fuldbyrdelsen af ungdomsfængsel. I § 41, stk. 2, bestemmes, at straffen udstås »i en særlig dertil bestemt anstalt eller for kvinders vedkommende anstaltsafdeling, der tilhører staten eller dog står under dens styre«. § 43 lyder således:

»Stk. 1. Det bestemmes ved kgl. anordning, i hvilket omfang ungdomsfængsel skal fuldbyrdes i enrum eller i fællesskab.

Stk. 2. Ved fuldbyrdelsen lægges særlig vægt på fangens åndelige og legemlige udvikling gennem undervisning, legemsøvelser og udførelse af friluftsarbejde samt på hans uddannelse til et erhverv, hvorved han efter løsladelsen kan ernære sig.

Stk. 3. Findes en fange at have en dårlig indflydelse på de andre fanger eller i øvrigt at være uegnet til behandling sammen med disse, kan han overføres til en fra det øvrige ungdomsfængsel adskilt fængselsafdeling.«

§§ 45-48 indeholder nogle for alle frihedsstraffe fælles regler om arbejde, beregning af straffetid, disciplinærstraffe og sikringsmidler. Endelig giver § 49 hjemmel til at træffe nærmere bestemmelser om frihedsstraffene, derunder om ungdomsfængsel, ved kgl. anordning. Den nugældende anordning om ungdomsfængsel er af 27. november 1951. Hertil knytter sig et reglement for fanger i ungdomsfængsel af samme dato.

Straffelovskommissionen har ikke set det som sin opgave at drøfte alle enkeltheder vedrørende den praktiske fuldbyrdelse af ungdomsfængsel. På nogle punkter ville det være nødvendigt at inddrage også de andre strafarter i overvejelserne, hvis man skulle tage stilling til de gældende regler; det gælder f. eks. de spørgsmål, som er omtalt i §§ 45-48. Man skal dog knytte enkelte bemærkninger til reglerne i § 41, stk. 2, og § 43-

Reglen i § 41, stk. 2, efter hvilken ungdomsfængsel udstås i en anstalt, der tilhører staten eller står under dens styre, havde praktisk betydning i 1933, men har det ikke i dag. Kommissionen foreslår derfor, at bestemmelsen udgår af loven.

Fuldbyrdelsesreglerne i § 43 har ikke nogen helt tilfredsstillende form. Kommissionen stiller forslag om følgende affattelse af paragraffen:

»Stk. 1. Ved fuldbyrdelsen lægges vægt på den unges sociale og karaktermæssige udvikling gennem arbejdsstræning, oplæring og undervisning.

Stk. 2. Fuldbyrdelsen foregår i særlige halv- eller helåbne eller lukkede anstalter.

Stk. 3. Hvor ganske særlige hensyn gør det formålstjenligt, kan den til ungdomsfængsel dømte i overensstemmelse med nærmere i kgl. anordning fastsatte regler anbringes til behandling eller oplæring udenfor dette«.

Til udkastet skal blot bemærkes, at der i stk. 3 er foreslået en regel om adgang til i særlige tilfælde at anbringe den dømte udenfor de i stk. 2 nævnte anstalter. Bestemmelsen tager navnlig sigte på tilfælde, hvor det findes hensigtsmæssigt, at den unge efter nogen tids ophold i ungdomsfængsel anbringes til oplæring på en fabrik eller hos en håndværksmester.

Et *mindretal* på 3 medlemmer (*Aage Hansen, Skjerbæk og Tetens*) foreslår, at der som stk. 4 i § 43 optages følgende bestemmelse:

»Findes den dømte at være så psykisk af-

vigende, at han må anses for uegnet til behandling i ungdomsfængsel, kan fængselsnævnet bestemme, at han skal overføres til en anstalt eller anstaltsafdeling som omhandlet i § 17, stk. 2, 1. pkt.»

Som begrundelse for dette forslag ønsker mindretallet at anføre følgende:

Til anbringelse i ungdomsfængsel er der i den forløbne tid dømt et mindre antal unge, som på grund af psykiske afvigelser dels har vist sig at være ganske uegnede til behandling i ungdomsfængslet, dels i betydelig grad har skadet behandlingsarbejdet vedrørende ungdomsfængslets øvrige belæg. Problemets betydning synes voksende, idet der samtidig med den øgede anvendelse af ungdomsfængsel tilsyneladende sker en relativ stigning i antallet af unge med større eller mindre psykiske afvigelser, som dømmes til ungdomsfængsel.

Det foreliggende problem lader sig ikke løse ved øget anvendelse af mentalundersøgelse i sager, i hvilke der er spørgsmål om idømmelse af ungdomsfængsel. I et vist omfang kan spørgsmålet om en persons egnethed til behandling i ungdomsfængslet først afgøres, efter at sådan behandling er forsøgt.

Efter bestemmelsen i straffelovens § 70, jfr. § 17, stk. 2, 3. og 4. pkt., kan det ved retskendelse bestemmes, at en person, der er idømt frihedsstraf, skal overføres til f. eks. psykopatforvaring. Anvendelsen af denne bestemmelse betegner imidlertid ikke nogen farbar vej i de heromhandlede tilfælde; dels forudsætter den nævnte ændring af reaktionsformen, at domfældte ved dommen er henført under straffelovens § 17, stk. 1, dels vil en ændring fra ungdomsfængsel til tidsubestemt psykopatforvaring i almindelighed være forbundet med overvejende betænkeligheder.

Bestemmelsen i straffelovens § 17, stk. 2, 2. pkt., hvorefter fængselsnævnet, såfremt det skønnes formålstjenligt, kan bestemme, at en af § 17, stk. 1, omfattet person, der er idømt almindelig fængselsstraf, skal udstå straffen i psykopatfængsel, anses ikke for anvendelig med hensyn til personer, som er idømt ungdomsfængsel.

I praksis har man måttet overføre en del af de omhandlede stærkt psykisk afvigende ungdomsfængselsfanger til fængselsvæsenets psykiatriske observationsafdeling i Herstedvester. I løbet af den sidste halve snes år er der overført 15 fanger. Heraf har 8 været anbragt i afdelingen indtil løsladelsen, 1 blev overført til sindssygehospital, og 3 er stadig anbragt på afdelingen. Disse overførsler må betragtes som nødløsninger; observationsafdelingen er i første række beregnet på midlertidige ophold, og behandlingen af de heromhandlede unge ligger egentlig uden for afdelingens rammer.

Endelig ønsker mindretallet at fremhæve, at det foreliggende problem ikke kan forventes løst gennem oprettelsen af den p. 45 omhandlede specialafdeling for karaktermæssigt afvigende ungdomsfængselsfanger. Der vil være unge, der er så stærkt afvigende, at de ikke hensigtsmæssigt lader sig placere i en sådan specialafdeling, og oprettelsen af denne må antages at forøge tilgangen af psykisk afvigende til ungdomsfængsel.

løvrigt henvises til det af direktør H. Tens udarbejdede memorandum, der er optrykt som bilag 4 til betænkningen. I dette memorandum indeholdes bl. a. oplysninger om den gældende norske ordning og om et forslag i den svenske betænkning »Skyddslag«.

På den således foreliggende baggrund finder mindretallet det påkrævet, at der søges gennemført en bestemmelse, hvorefter personer, der er idømt ungdomsfængsel, men som på grund af psykiske afvigelser viser sig ikke at være egnede til behandling i ungdomsfængslet, kan overføres til psykopatfængsel. Den foreslåede bestemmelse tilsigter alene at muliggøre en ændring af den anstaltsmæssige placering. Derimod er den pågældende også efter overførslen undergivet de almindelige for ungdomsfængselsfanger gældende regler vedrørende opholdets varighed, løsladelse og genanbringelse (§ 42). Under hensyn hertil synes det upåkrævet at foreskrive, at bestemmelsen om overførsel skal træffes ved retskendelse, og det findes bedst stemmende med straffelovens øvrige kompetenceordning, jfr.

navnlig § 17, stk. 2, 2. pkt., at tillægge fængselsnævnet afgørelsen af overførselsspørgsmålet.

Et andet *mindretal* (Lucas) kan tiltræde forslaget under den forudsætning, at kompetencen til at træffe bestemmelse om overførsel tillægges domstolene.

Der er efter de to mindretals formening ingen grund til, som af flertallet nedenfor foreslået, at udskyde gennemførelsen af den foreslåede stærkt tiltrængte bestemmelse, der naturligt hører hjemme blandt reglerne om fuldbyrdelse af ungdomsfængsel, indtil det mere omfattende spørgsmål om en almindelig adgang til overførsel fra een reaktionsform til en anden kan løses.

Kommissionens *flertal* (Haslund, Horsten, Hurwitz, Kirchheiner, Ludvigsen, Olajsson, Karmark Rønsted, Schlegel og Stiirup) må tage afstand fra det første mindretals forslag i den foreliggende form, hvorefter administrativ myndighed kan træffe bestemmelse om overførsel. Derimod fortjener spørgsmålet om gennemførelse af en regel, hvorefter der ved retskendelse kan ske overførsel fra ungdomsfængsel til psykopatfængsel, nærmere overvejelse. Dette spørgsmål er imidlertid efter flertallets opfattelse af en sådan principiel betydning, at det ikke egner sig til isoleret behandling, men bør behandles i sammenhæng med nogle af fængselsnævnet fremsatte forslag om en mere almindelig adgang til overførsel fra een reaktionsform til en anden; disse forslag er af justitsministeriet forelagt for kommissionen, der i den nærmeste fremtid vil tage dem op til behandling.

4. Betingelser for dom til ungdomsfængsel.

(a) Aldersbetingelser.

Efter straffelovens § 41, stk. 1, er det en betingelse for anvendelse af ungdomsfængsel, at lovovertræderen på gerningstiden var mindst 15 år gammel, men ikke fyldt 21 år. I praksis er ungdomsfængsel kun anvendt i et forholdsvis ringe omfang overfor personer, som var under 18 år eller over 21 år på domstiden. Følgende oversigt viser aldersfordelin-

gen blandt de ialt 1483 lovovertrædere, som blev dømt til ungdomsfængsel i årene 1933-53 (tallene angår alderen på domstiden):

31 =	2.9 %	af de dømte var 16 år ved dommen
139 =	9.3 %	- - - - 17 - -
550 =	37.1 %	- - - - 18 - -
535 =	36.1 %	- - - - 19 - -
224 =	15.1 %	- - - - 20 -
4 =	0.3 %	- - - - 21 -

Specielt med hensyn til de i årene 1947-53 domfældte kan fremhæves, at 9 % var under 18 år på domstiden, medens aldersgrupperne 18, 19 og 20-21 år omfattede henholdsvis 33.4%, 37.5% og 20.1% af de dømte. I forhold til den nærmest forudgående periode (1940-46) skete der en forskydning i retning af højere gennemsnitsalder (relativt færre domfældte under 19 år, men flere over 19 år). Der henvises iøvrigt til de statistiske oplysninger i bilag 2.

Efter de *norske* regler om »arbeidsskole« skal lovovertræderen på domstiden være fyldt 18, men ikke 23 år. I særlige tilfælde kan dog også personer under 18 år dømmes til denne foranstaltning. I *svensk* ret gælder den regel, at tiltalte skal være mindst 18 år på domstiden men under 21 år på gerningstiden. I betænkningen »Skyddslag« foreslås den ændring, at den pågældende som hovedregel skal være mellem 18 og 21 år på domstiden, men når særlige grunde taler derfor, kan også personer under 18 år eller mellem 21 og 23 år dømmes til »skyddsfostran«. Efter lovudkastets formulering gælder der særlige betingelser med hensyn til fravigelse af 18 års grænsen, idet »skyddsfostran« skal findes åbenbart bedre egnet end anden for-sorg.

Der er i straffelovskommissionen enighed om, at *den nedre aldersgrænse* fortsat bør være 15 år. Der henvises iøvrigt til bemærkningerne ovenfor om den praktiske anvendelse af ungdomsfængsel overfor personer mellem 15 og 18 år.

Med hensyn til *den øvre aldersgrænse* foreslår et flertal indenfor kommissionen, at der i et vist omfang åbnes mulighed for anvendelse af ungdomsfængsel overfor unge

mellem 21 og 23 år, medens et mindretal ønsker en fast grænse ved 21 års alderen. Man har i den forbindelse taget stilling til, om der skal lægges vægt på alderen på gerningstiden eller på domstiden.

Flertallet, som består af 11 medlemmer (*Hansen, Horsten, Hurwitz, Kirchheiner, Lucas, Ludvigsen, Lystrup, Karmark Rønsted, Skjerbæk, Stilrup og Tetens*), er af den opfattelse, at der til en hovedregel om 21 års grænsen bør føjes en undtagelsesbestemmelse, efter hvilken det bliver muligt at dømme en person mellem 21 og 23 år til ungdomsfængsel, når særlige grunde taler derfor.

Det er ikke flertallets mening, at man herved skal tilstræbe nogen udstrakt anvendelse af ungdomsfængsel overfor lovovertrædere i aldersgruppen 21-22 år. Den særlige behandlingsform, som er udviklet i ungdomsfængselsene, vil normalt kun være på sin plads overfor personer under 21 år. På den anden side forekommer der tilfælde, hvor en 21 eller 22 årig lovovertræder efter hele sin udvikling må sidestilles med en person under 21 år, eller hvor andre særlige forhold — f. eks. ønskeligheden af, at en faglig uddannelse fuldføres — gør det nærliggende at foretrække ungdomsfængsel fremfor andre reaktionsformer. Efter flertallets opfattelse er det hensigtsmæssigt og ubetænkeligt, at der i sådanne tilfælde er mulighed for at anvende ungdomsfængsel.

I nogle af de udtalelser, som er afgivet til straffelovskommissionen, anbefales en generel forhøjelse af 21 års grænsen (således politiinspektøren ved Københavns politis undersøgelseskamre). De statsadvokater, som har udtalt sig om spørgsmålet, giver udtryk for nogen betænkelighed ved en udvidelse af anvendelsesområdet for ungdomsfængsel, men statsadvokaten for København finder dog en undtagelsesbestemmelse som den her omtalte hensigtsmæssig, og statsadvokaten for Sjælland stiller sig ikke afvisende overfor en sådan bestemmelse.

Allerede efter den nugældende bestemmelse i § 41, stk. 1, er der adgang til at dømme

visse personer over 21 år til ungdomsfængsel, idet loven blot kræver, at lovovertræderen skal have været under 21 år *på gerningstiden*. Efter flertallets opfattelse er det mere rationelt at lægge vægt på alderen *på domstiden*, da afgørelsen jo først og fremmest må baseres på en bedømmelse af behandlingsmulighederne på dette tidspunkt.

Flertallets forslag går herefter ud på, at den hidtidige regel om en grænse ved det fyldte 21. år bevares som lovens hovedregel, dog med den ændring, at alderen på domstiden skal være afgørende, og at der hertil føjes en bestemmelse om, at man undtagelsesvis (»såfremt særlige grunde taler derfor«) kan afsige dom til ungdomsfængsel, når den pågældende på domstiden var fyldt 21, men endnu ikke 23 år. Der vil således være en absolut grænse ved en alder af 23 år på domstiden.

Et mindretal på 3 medlemmer (*Haslund, Olafsson og Schlegel*) kan ikke tiltræde forslaget om en forhøjelse af aldersgrænsen. De tilfælde, i hvilke der kunne være anledning til at anvende ungdomsfængsel overfor personer mellem 21 og 23 år, er efter mindretallets opfattelse så fåtallige, at der ikke kan siges at være noget virkeligt behov for den af flertallet foreslåede regel. Man finder det derfor rettest, at loven ikke af hensyn til nogle sjældent forekommende særtilfælde udvisker den hidtil gældende grænse for ungdomsfængsels anvendelsesområde. Mindretallet kan tiltræde flertallets bemærkninger om, at alderen på domstiden egentlig er et mere rationelt kriterium end alderen på gerningstiden. Man finder dog ikke tilstrækkelig anledning til på dette punkt at foreslå en lovændring, som vil betegne en indskrænkning af anvendelsesområdet for ungdomsfængsel. Domstolene vil antagelig som hidtil være meget tilbageholdende med at anvende ungdomsfængsel overfor personer, som på domstiden er fyldt 21 år, men der kan næppe indvendes noget imod, at loven åbner denne begrænsede mulighed for at dømme personer over 21 år til ungdomsfængsel.

(b) *Andre betingelser.*

Straffelovskommissionen foreslår ingen ændring i kravet om, at tiltalte skal have gjort sig skyldig til straf af fængsel. Den eneste ændring, som her kan komme på tale, er en tilføjelse om, at der skal være forskyldt fængselsstraf af en vis størrelse. Kommissionen finder det imidlertid rigtigst, at man som hidtil overlader til domstolene at afgøre, om den pådømte kriminalitet er tilstrækkelig grov til at kunne give grundlag for en dom til ungdomsfængsel. Efter de oplysninger, som foreligger for kommissionen, er der i forbindelse med den øgede anvendelse af ungdomsfængsel i de sidste par år sket en vis svækkelse af kravene til kriminalitetens grovhed, men næppe i en sådan grad, at retspraksis kan give anledning til kritik. Statsadvokaten for København har udtalt overfor straffelovskommissionen, at »en sag, der ikke kan bære en almindelig fængselsstraf af op mod i års varighed, bør ikke som hovedregel give anledning til ungdomsfængselsdom«. Straffelovskommissionen er tilbøjelig til at mene, at man med en formulering som denne kan komme til at lægge for stor vægt på en normalgrænse omkring i års fængsel. Dette vil stemme dårligt med den opfattelse, som allerede inden straffelovens ikrafttræden fandt udtryk i rigsadvokatens cirkulære nr. 260 af 7. december 1932, efter hvilket der ikke fra anklagemyndighedens side skal tages hensyn til, »om den efter de almindelige regler forskyldte straf vil kunne forventes at nå minimaltiden for varighed af ungdomsfængsel« (I, A, 1), og der forekommer formentlig ikke helt få tilfælde, hvor domstolene efter almindelige udmålingssædvaner ville fastsætte en straf mellem 6 og 12 måneders fængsel, men hvor forholdene dog klart taler for anvendelse af ungdomsfængsel. En mindstegrænse i loven burde næppe sættes højere end ved 6 måneders fængsel, men en regel herom ville sikkert ikke have nogen praktisk betydning for anklagemyndighedens og domstolenes afgørelser. —

Efter den nugældende bestemmelse er det iøvrigt en forudsætning for anvendelse af

ungdomsfængsel, at forbrydelsen »må anses som udslag af forbryderske tilbøjeligheder eller af hang til lediggang eller til at søge slet selskab«, og at »varige opdragende og uddannende foranstaltninger vil være formålstjenlige.«

Efter kommissionens opfattelse er det den sidstnævnte passus, der giver den bedste vejledning. Der må i ethvert tilfælde lægges vægt på, om den opdragende og oplærende behandling, som ungdomsfaingslerne råder over, er formålstjenlig, - og det vil normalt sige: om den må anses for bedre egnet end andre sanktionsformer til at forebygge fortsat kriminalitet. Kommissionen foreslår derfor, at der som hidtil blandt lovens betingelser for anvendelse af ungdomsfængsel henvises til behovet for opdragende og uddannende foranstaltninger.

Det i § 41 opstillede krav om, at lovovertrædelsen skal være »udslag af forbryderske tilbøjeligheder eller af hang til lediggang eller til at søge slet selskab«, rummer efter kommissionens opfattelse en for snæver og i det hele mindre tilfredsstillende karakteristik af lovovertrædernes personligheds-mæssige forhold. Der er i kommissionen enighed om, at den citerede passus bør udgå af loven, og det er den overvejende opfattelse, at man kan indskrænke sig til at angive betingelserne for anvendelse af ungdomsfængsel gennem følgende formulering af straffelovens § 41, stk. 1, 1. pkt.:

»Når en person mellem 15 og 21 år findes skyldig til straf af fængsel, og det skønnes påkrævet med henblik på forebyggelse af fortsat kriminalitet, at han gennem længere tid undergives den særlige opdragende og uddannende påvirkning, som opholdet i ungdomsfængsel tager sigte på, bør sådan foranstaltning idømmes.«

Hovedvægten er her lagt på det ovenfor omtalte spørgsmål om foranstaltningens egnethed til at forebygge fortsat kriminalitet. Om de yderligere hensyn, som herved bør tages i betragtning, kan loven næppe give nogen regel af virkelig vejledende betydning;

det vil under alle omstændigheder være domstolenes sag at afgøre ud fra samtlige foreliggende omstændigheder, om ungdomsfængsel bør foretrækkes.

Enkelte medlemmer er af den opfattelse, at selvom det ikke er muligt at give domstolene megen vejledning med henblik på konkrete afgørelser, kunne det dog være betænkeligt, om loven ikke gav nogensomhelst antydning om de hensyn, som bør være bestemmende for anvendelsen af dom til ungdomsfængsel. Man foreslår derfor, at der i det gengivne udkast indføres: »(og det) under hensyn til hans karakter, tidligere opførsel og de forhold, hvorunder lovovertrædelsen er begået, (skønnes påkrævet etc.)«. Disse ord vil nok i de fleste tilfælde være uden betydning for domstolenes overvejelser, men det er dog ikke udelukket, at de i visse tilfælde kan henlede opmærksomheden på relevante forhold og dermed modvirke mulige tendenser til anvendelse af ungdomsfængsel udover de rammer, som er afstukket ved den nugældende praksis.

De af kommissionens flertal stillede ændringsforslag vedrørende betingelserne for dom til ungdomsfængsel kan sammenfattes i følgende udkast til affattelse af straffelovens § 41, stk. 1:

»Når en person mellem 15 og 21 år findes skyldig til straf af fængsel, og det skønnes påkrævet med henblik på forebyggelse af fortsat kriminalitet, at han gennem længere tid undergives den særlige opdragende og uddannende påvirkning, som opholdet i ungdomsfængsel tager sigte på, bør sådan foranstaltning idømmes. Såfremt særlige grunde taler derfor, kan ungdomsfængsel anvendes overfor en person, som er over 21 år, men ikke fyldt 23 år.«

Til udtrykket »opdragende og uddannende påvirkning« bemærkes, at man har overvejet at skrive »opdragende *eller* uddannende«, idet der forekommer tilfælde, hvor dom til ungdomsfængsel er på sin plads, selvom der

i og for sig ikke er behov for uddannelse, kun for opdragelse. Man har imidlertid ikke ment at burde give udtryk for nogen modsætning mellem opdragelse og uddannelse, da begreberne i virkeligheden ligger hinanden nær og tilsammen udtrykker det typiske formål med foranstaltningen.

5. Betinget dom til ungdomsfængsel.

Efter de nugældende regler kan der ikke afsiges betinget dom til ungdomsfængsel. Straffelovens § 56 om betingede domme angår kun tidsbestemte frihedsstraffe og bødestrafte, og § 41 om ungdomsfængsel er affattet således, at der *skal* ske anbringelse i ungdomsfængsel, når betingelserne derfor er opfyldt.

Straffelovskommissionen har taget stilling til, om en form for betinget dom til ungdomsfængsel ville være en egnet reaktionsform i visse tilfælde, særlig når det drejer sig om unge, som er eller har været anbragt på opdragelseshjem og nu sigtes for nye lovovertrædelser, uden at det kan anses for påkrævet straks at skride til indsættelse i ungdomsfængsel. Der er i kommissionen enighed om, at det praktiske behov for en art betinget dom til ungdomsfængsel ikke er stort. Forholdene vil normalt ligge således, at man *enten* må søge den unge lovovertræder anbragt i ungdomsfængsel med det samme *eller* foretrække en anden reaktionsform og lade spørgsmålet om senere anvendelse af ungdomsfængsel stå åbent. Det må i den forbindelse fremhæves, at kommissionen stiller forslag om en dom til forsorg, som lyder på, at tiltalte skal undergives (eller fortsat være undergivet) børne- og ungdomsforsorg (se herom ovf. p. 35 ff. og ndf. p. 74 ff.). Ved en sådan dom kan det f. eks. bestemmes, at den unge skal anbringes eller forblive i opdragelseshjem, og man har herved særlig tænkt på nogle af de tilfælde, som ligger på grænseområdet mellem opdragelseshjem og ungdomsfængsel.

Men selvom man kun regner med et ringe behov for anvendelse af betinget dom til

ungdomsfængsel, kan det ikke udelukkes, at denne fremgangsmåde i nogle tilfælde kan være hensigtsmæssig, og et flertal indenfor kommissionen (samtlige medlemmer med undtagelse af eet) anbefaler, at der indføres regler herom. Dette flertal har atter delt sig i to grupper, som ikke er enige om, hvilken form og rækkevidde man skal give de nye regler. Disse to grupper betegnes i det følgende som flertallet og det første mindretal.

Flertallet, som består af 7 medlemmer (*Hansen, Haslund, Ludvigsen, Lystrup, Olafsson, Skjerbæk og Tetens*), foreslår en ret snæver regel om adgang til at afsige betinget dom til ungdomsfængsel. Det er efter flertallets opfattelse en relativt klart afgrænset type af tilfælde, der kan gøre spørgsmålet om anvendelse af en sådan domsform aktuelt. Det drejer sig om tilfælde, hvor den unge allerede er anbragt i en institution under børne- og ungdomsforsorgen (hyppigst i forbindelse med tiltalefrafald), og hvor man fra anklagemyndighedens side kan gå med til at gøre endnu et forsøg ad denne vej, men dog er så nær ved at foretrække ungdomsfængsel, at man finder det ønskeligt ufortøvet at kunne gribe til denne foranstaltning, hvis forsøget slår fejl. For at muliggøre hurtig overflytning uden ny domssag foreslår flertallet, at man efter § 41, stk. 1, om dom til ungdomsfængsel indfører følgende stk. 2:

»Såfremt tiltalte er undergivet børne- og ungdomsforsorg i opdragelseshjem eller anden institution, og det ikke med tilstrækkelig sikkerhed kan antages, at øjeblikkelig anbringelse i ungdomsfængsel er påkrævet, kan retten ved dom i medfør af stk. 1 bestemme, at anbringelse i ungdomsfængsel først skal ske, såfremt det viser sig formålsløst fortsat at anvende forsorg som nævnt. Opstår der spørgsmål om senere anbringelse i ungdomsfængsel, skal anklagemyndigheden indbringe sagen for retten, som ved kendelse afgør, om anbringelse skal ske. Adgangen til at iværksætte anbringelse i ungdomsfængsel bortfal-

der ved forsorgens ophør og senest efter forløbet af 1 år fra dommen.«

Som det fremgår af udkastet, anser flertallet det for nødvendigt, at der foreskrives en obligatorisk domstolsprøvelse forud for overflytning til ungdomsfængsel i henhold til dommen. Selvom man derved i nogen grad går glip af muligheden for hurtig overflytning til ungdomsfængsel, kan det dog have visse fordele, at man undgår en egentlig domssag. Hertil kommer, at man måske kan tillægge det præventiv betydning, at sanktionen ungdomsfængsel nævnes i dommen som den, der venter lovovertræderen i næste omgang. Flertallet nævner endvidere den mulighed, at der hjemles adgang til overflytning ved anklagemyndighedens foranstaltning med forbehold af rettens senere godkendelse; man har dog fundet det rigtigst at afstå fra en regel herom.

Efter flertallets mening er der ikke praktisk trang til at gå videre end skitseret i ovenstående lovudkast. Det opstilles som en forudsætning, at den unge i forvejen er institutionsanbragt (hvis dette ikke er tilfældet, kan man som regel ikke vide, om opdragelseshjem eller ungdomsfængsel er bedst i næste omgang); endvidere kan forsorgsvilkåret kun være sådan institutionsanbringelse (hvorved man bl. a. undgår det første mindretals specialregler om forsorg ved Dansk Forsorgsselskab, som næppe vil blive meget anvendt i de omhandlede situationer, hvor en dom til forsorg er en nærliggende mulighed). Ved at begrænse sig til en overflytningsregel om det snævre grænseområde mellem opdragelseshjem og ungdomsfængslernes klientel opnår man, at fremgangsmåden tydeligt fremtræder som en undtagelsesforanstaltning. Betinget dom til ungdomsfængsel må ikke gerne blive en almindeligt anvendt mellem løsning, som modvirker, at der sættes rettidigt ind med ungdomsfængsel. Hvis man giver videregående regler om betingede domme, som foreslået af det første mindretal, er der en fare for, at domsformen finder anvendelse i tilfælde, hvor den helst burde

undgå. Det er endvidere ønskeligt, at man så lidt som muligt fremstiller ungdomsfængsel som noget skræmmende, der lurer i baggrunden. Flertallet mener, at dets forslag i mindre grad end det første mindretals kan kritiseres for at legalisere »trusler« om anbringelse i ungdomsfængsel.

Efter flertallets forslag skal dommen kun have virkning i i år (evt. i kortere tid, hvis for sorgen er ophørt forinden). Til støtte herfor kan anføres, at domsformen kun er på sin plads, hvor man på dommens tid nogenlunde sikkert kan overse, om de personlige forudsætninger og behovet for behandling i ungdomsfængsel vil være uændrede efter nye forseelser, hvilket formentlig kun gælder i en ret kort tid efter dommens afsigelse. Den foreslåede bestemmelse har udpræget karakter af en overflytningsregel, og den har sin naturlige plads i sammenhæng med de øvrige regler om ungdomsfængsel. Flertallet finder det lovteknisk uheldigt at placere reglerne i kapitlet om almindelige betingede domme. De fleste regler om betingede domme er - også efter det første mindretals forslag - uanvendelige på denne domsform, og flertallet har i sit lovudkast undladt at bruge betegnelsen »betinget dom til ungdomsfængsel«.

Det første mindretal, bestående af 6 medlemmer (*Horsten, Hurwitz, Kirchheiner, Kar-mark Rønsted, Schleget og Stürup*), kan i alt væsentligt tiltræde flertallets bemærkninger om det praktiske anvendelsesområde for en betinget dom til ungdomsfængsel. Men selv om der først og fremmest vil være brug for domsformen overfor nogle unge, som allerede er anbragt i en institution under børnefor sorgen, og som indtil videre bør forblive under sådan for sorg, finder man det dog praktisk, at der også bliver mulighed for at anvende domsformen i andre tilfælde. Man kan formentlig regne med, at domstolene vil vide at begrænse anvendelsen af denne fremgangsmåde til de tilfælde, hvor den er virkelig hensigtsmæssig, og der kan derfor ikke ske nogen skade ved at give reglerne et videre område end foreslået af flertallet.

Mindretallets udkast ser således ud:

§ 61 e.

»Stk. 1. Når det ikke med tilstrækkelig sikkerhed kan antages, at øjeblikkelig anbringelse i ungdomsfængsel er påkrævet, og det findes rettest indtil videre at anvende børne- og ungdomsforsorg eller anden egnet for sorg, kan retten, såfremt betingelserne i § 41, stk. i, er opfyldt, afsige betinget dom til ungdomsfængsel. Det skal fastsættes som vilkår i sådan dom, at domfældte undergiver sig en nærmere angivet for sorg, som enten kan være en af vedkommende myndighed iværksat børne- og ungdomsforsorg eller en af retten anordnet for sorg af anden art. I sidstnævnte tilfælde skal der ved dommen fastsættes en længstetid af mindst 1 og højst 3 år for forsorgens varighed; ved senere kendelse kan retten træffe bestemmelse om forsorgens ophør.

Stk. 2. Såfremt det efter dommen viser sig formålsløst fortsat at anvende den anordnede for sorg, skal spørgsmålet om anbringelse i ungdomsfængsel i henhold til dommen af anklagemyndigheden indbringes for retten, som ved kendelse afgør, om anbringelse skal ske.

Stk. 3. Adgangen til at bestemme anbringelse i ungdomsfængsel i henhold til dommen bortfalder ved forsorgens ophør af andre grunde end den i stk. 2 nævnte.«

Efter dette udkast er det ikke nogen forudsætning for betinget dom til ungdomsfængsel, at den pågældende før dommen er under børne- og ungdomsforsorg. Der opstilles heller ikke nogen begrænsning med hensyn til arten af den for sorg, som kan gøres til vilkår. Forsorgen kan være en form for børne- og ungdomsforsorg (tilsyn eller anbringelse udenfor hjemmet) eller anden for sorg (f. eks. tilsyn ved Dansk Forsorgsselskab).

Hvis retten vil anvende tilsyn af *Dansk forsorgsselskab*, træffer den efter udkastet selv bestemmelse herom og fastsætter samtidig en længstetid for forsorgen af mindst 1

og højst 3 år; forsorgen kan senere ved retskendelse ophæves inden udløbet af den i dommen fastsatte længstetid. Finder retten derimod, at *børne- og ungdomsforsorg* bør anvendes som vilkår, forudsættes det, at den på forhånd skaffer sig sikkerhed for, at den ønskede forsorg er eller vil blive etableret gennem en beslutning truffet af de kompetente forsorgsmyndigheder; det følger endvidere forudsætningsvis af den foreslåede formulering, at bestemmelser om børne- og ungdomsforsorgens varighed og ophør skal træffes af forsorgsmyndighederne.

Virkningen af betinget dom til ungdomsfængsel er efter udkastet alene den, at i den periode, i hvilken forsorg er i kraft, kan der ske anbringelse i ungdomsfængsel, hvis forsorgen viser sig formålsløs. Der gælder ingen regler om en fra forsorgsperioden forskellig prøvetid, og det er ikke et vilkår for den betingede dom, at der ikke begås ny kriminalitet; sådan kriminalitet er kun rent praktisk en af de omstændigheder, som kan indicere, at forsorgen er nytteløs, og at anbringelse skal ske. Rejses der tiltale for en ny forbrydelse, er det ældre forhold og den betingede dom uden selvstændig betydning, bortset fra den strafudmålingsmæssige.

Selvom den af mindretallet foreslåede domsform i væsentlige henseender adskiller sig fra almindelige betingede domme, har man dog fundet det naturligt at anbringe reglerne i straffelovens kapitel om betingede domme. Mindretallet er herved gået ud fra det udkast, som findes i kommissionens betænkning om forsorgsdomme og betingede domme, og har placeret de nye regler i slutningen af dette udkasts kap. 7 a som § 61 e. Mindretallet lægger dog ikke afgørende vægt på, om reglerne får denne systematiske plads, eller de indføjes i reglerne om ungdomsfængsel.

Det *andet mindretal* (Lucas) kan ikke tiltræde noget af forslagene om betinget dom til ungdomsfængsel. Som tidligere nævnt er der i kommissionen i al fald enighed om, at det praktiske behov for en betinget dom til ungdomsfængsel ikke er stort. Efter mindre-

tallets mening er der overhovedet ikke behov for en sådan nydannelse, som tilmed vil gøre det i lovgivningen fastlagte sanktionssystem mere uoverskueligt og vanskeligere at administrere. Der er en ikke ringe fare for, at reglerne om den betingede dom ville blive anvendt på en uheldig måde i praksis, bl. a. fordi der ofte vil være en fristelse til at vælge denne løsning som et kompromis mellem almindelig betinget dom (dom til forsorg) og dom til ungdomsfængsel.

Flertallet mener, »at man måske kan tillægge det præventiv betydning, at sanktionen ungdomsfængsel nævnes i dommen som den, der venter lovovertræderen i næste omgang«, men anser det dog for »ønskeligt, at man så lidt som muligt fremstiller ungdomsfængsel som noget skræmmende, der lurer i baggrunden«. Hertil bemærkes, at den bagved en betinget dom eller den af kommissionen foreslåede forsorgsdom liggende advarende straffetrusel efter mindretallets formening er en uundværlig bestanddel af dommen, og det samme må gælde en betinget dom til ungdomsfængsel, hvis en sådan indføres.

Det skal allerede her bemærkes, at en del af kommissionens medlemmer nedenfor (p. 68 f.) går ind for, at betegnelsen »ungdomsfængsel« ændres til »arbejdsskole«. Efter dette forslag vil følgelig den betingede dom blive en betinget dom til arbejdsskole. Dette vil naturligvis ikke bidrage til at styrke dommens præventive virkning. Og offentligheden vil sikkert have vanskeligt ved at holde begreberne opdragelseshjem og arbejdsskole ude fra hinanden og ved at forstå, at en ung lovovertræder betingelsesvis dømmes til anbringelse i, hvad man vil anse for et opdragelsesinstitut, navnlig når han i forvejen er anbragt i et sådant.

6. Varigheden af ophold i ungdomsfængsel.

Løsladelse fra ungdomsfængsel kan tidligst finde sted efter forløbet af 1 år fra indsættelsen. Løsladelse skal på den anden

side ske senest efter 3 års forløb; dog kan anbringelsestiden efter straffelovens § 42, stk. 4, forlænges med maksimalt 1 år, d. v. s. indtil 4 år, såfremt den dømte har været løsladt og derefter er genindsat. Ved afvendelsen af reglerne om mindste- og længstetid skal et varetægtsophold, for hvilket der er givet fradrag ved dommen, betragtes som en del af anbringelsestiden (straffelovens § 86). Afgørelser om prøveløsladelse og genindsættelse træffes af fængselsnævnet, jfr. nærmere nedenfor. Uanset at det synes forudsat i loven, at der kun kan træffes afgørelser om prøveløsladelse ved årsterminerne, er det i fængselsnævnets praksis antaget, at spørgsmålet om prøveløsladelse også kan tages op mellem disse terminer. En statistisk opgørelse over nævnets praksis kan derfor ikke begrænses til en oversigt over, hvorledes løsladelserne fordeler sig over 1, 2 og 3 års terminer. Af de i årene 1933-46 indsatte personer blev ifølge en opgørelse fra 1952 14.2 % løsladt ved 1 års terminen, 24.4 % i løbet af det 2. år, 35.4 % ved 2 års terminen, 11.9% i løbet af det tredje år og 14% efter 3 års forløb⁵⁾. 74% er således løsladt (første gang) senest efter 2 års forløb. Hertil skal føjes nogle bemærkninger om gennemsnitsvarigheden af ophold i ungdomsfængsel.

Opgørelsen fra 1952 viste, at gennemsnitsvarigheden af første ophold i ungdomsfængsel for de i årene 1933-47 indsatte personer var 1 år og 319 dage, altså næsten 2 år. Der havde dog i periodens sidste år været en nedadgående tendens; gennemsnitsvarigheden af første ophold for de i 1946-47 indsatte var kun *lidt over 1½ år*.

Det er desværre ikke muligt at supplere denne oversigt med nyere tal, der ligesom de her anførte inkluderer den varetægtstid, som er kommet til fradrag og derfor indgået i den i § 42 nævnte opholdstid. I den statistiske undersøgelse af ungdomsfængslets anvendelse i årene 1933-53, ^{som} er foretaget til brug

for straffelovskommissionen, er der kun foretaget en opgørelse af opholdstiden i ungdomsfængsel (herunder Nyborg-afdelingen), og der er ikke udregnet nogen gennemsnitsvarighed. Idet der iøvrigt henvises til bilag 2, skal her fremhæves nogle tal fra denne undersøgelse. Med hensyn til de 620 personer, som i årene 1947-53 blev løsladt første gang, var den effektive opholdstid i ungdomsfængsel:

for 76 personer el.	12.3 %:	højest 12 måneder
for 193 personere i.	31.1 %:	13-18 måneder incl.
for 222 personer el.	35.8 %:	19-24 måneder incl.
for 79 personer el.	12.7 %:	25-30 måneder incl.
for 50 personer el.	8.1 %:	mindst 31 måneder

620	100.0	%
-----	-------	---

Man ser altså, at der i 20.8 % af alle tilfælde er gået mere end 2 år fra indsættelsen, før der første gang er meddelt prøveløsladelse. Tallet var for perioden 1940-46 33 % og for perioden 1933-39 28.1 %, altså noget højere end i nyere praksis. Som fremhævet ovenfor bør der dog hertil lægges en ikke nærmere oplyst varetægtstid. En gennemsnitlig varighed af den totale frihedsberøvelse — svarende til de ca. 18 måneder for personer indsat i ungdomsfængsel i årene 1946-47 — er ikke udregnet, men det må antages, at tallet også for de senere årgange ligger mellem 1½ og 2 år.

Alle de her nævnte tal vedrører opholdets varighed indtil første prøveløsladelse. De viser, at ungdomsfængslet i betydelig udstrækning anser det for muligt at forberede prøveløsladelse i løbet af ca. 1½ år. Men det må herved erindres, at prøveløsladelse i mange tilfælde anvendes, uden at man kan være overbevist om, at behandlingen er afsluttet. Prøveløsladelsen kan have karakter af et eksperiment, der anvendes som led i behandlingen, og i en del tilfælde må man vente, at der ret hurtigt bliver grundlag for genindsættelse som følge af brud på løsladelsesvilkårene. Det er derfor nærliggende at supplere de nævnte tal med oplysninger om hyppigheden og varigheden af de genindsattes andet ophold i ungdomsfængsel. Her-

⁵⁾ Jesper Simonsen i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1952 p. 131.

om henvises til tallene i bilag 2, som bl. a. viser, at af 218 genindsatte personer blev 71.6 % løsladt anden gang efter et yderligere ophold i ungdomsfængsel på mellem 7 og 18 måneder, medens det yderligere ophold i 19.7 % af tilfældene fik en varighed af 19-24 måneder.

Der er i straffelovskommissionen enighed om, at reglerne om den maksimale varighed af ophold i ungdomsfængsel bør bevares uændrede. Derimod er der ikke enighed om, hvorvidt der fortsat bør gælde en ufravigelig regel om en mindstevarighed af 1 år.

Et flertal på 11 medlemmer (*Hansen, Has-hind, Horsten, Hurwitz, Kirchheiner, Lud-vigsen, Olafsson, Karmark Rønsted, Skjer-bæk, Stürup* og *Tetens*) foreslår, at der åbnes mulighed for prøveløsladelse før forløbet af 1 år, når særlige omstændigheder taler derfor. Der er ikke i praksis noget stort be-hov for en sådan regel; i de fleste tilfælde må opholdet i ungdomsfængsel strække sig over mindst 1 år, hvis man skal gøre sig håb om at opnå den tilsigtede opdragelse og oplæring. Det bør derfor fortsat være således, at spørgsmålet om prøveløsladelse normalt ikke rejses før efter 1 års forløb; først ved denne termin skal der være *pligt* til at træffe afgørelse. Men der forekommer tilfælde, i hvilke prøveløsladelse på et tid-ligere tidspunkt ville være hensigtsmæssig, og flertallet finder ikke, at noget væsentligt hensyn taler imod en undtagelsesbestemmelse om, at der under særlige omstændigheder kan ske løsladelse, før 1 år er forløbet. En tilsvarende undtagelsesbestemmelse kendes i svensk ret, og efter forslaget i betænkningen »Skyddslag« skal loven overhovedet ikke an-give nogen mindstevarighed af anstaltsop-holdet ved dom til »skyddsfostran«. Der skal kun gælde en længstetid af 3 år.

Efter flertallets forslag bør bestemmelserne om prøveløsladelse i straffelovens § 42 af-fattes således:

»Stk. 2. Når 1 år er forløbet efter indsæt-telsen, afgør fængselsnævnet efter indstilling fra fængslets styrelse, om fangen skal løs-lades. Finder løsladelse ikke sted, optages

spørgsmålet påny ved udgangen af det føl-gende år.

Stk. 3. Hvor særlige omstændigheder taler derfor, kan fængselsnævnet beslutte løsla-delse udenfor de i stk. 2 nævnte tider.«

Bestemmelsen i stk. 2 svarer — med en sproglig ændring - til den nugældende. Stk. 3 er en undtagelsesbestemmelse om løsladelse udenfor årsterminerne. I medfør af denne bestemmelse kan der ske løsladelse før for-løbet af 1 år, og fængselsnævnet kan end-videre beslutte løsladelse udenfor de normale årsterminer mellem 1 og 3(4) år, således som det allerede nu sker i praksis.

Et mindretal på 3 medlemmer (*Lucas, Ly-strup* og *Schlegel*) kan ikke tiltræde flertal-lets forslag om adgang til prøveløsladelse før forløbet af 1 år. Som nævnt af flertallet vil det i de fleste tilfælde være udelukket, at en opdragende og oplærende behandling i ungdomsfængsel kan afsluttes på kortere tid end 1 år, så meget mere som de domfældte jo i mange tilfælde har haft et forudgående varetægtsophold, der forkorter behandlings-tiden i ungdomsfængsel. Mindretallet mener ikke, at de undtagelsestilfælde, på hvilke fler-tallets regel skulle tage sigte, forekommer i et sådant antal, at de kan motivere en sær-lig hjemmel til løsladelse før forløbet af 1 år. Når først en sådan hjemmel er givet, kan praksis let udvikle sig således, at bestemmel-sen anvendes i videre omfang end forudsat af lovgiveren, ligesom bestemmelsen kan medvirke **til**, at domstolene kommer ind på at anvende ungdomsfængsel i tilfælde, hvor den pådømte kriminalitet ikke er tilstrække-lig grov til at bære denne foranstaltning. For arbejdet i institutionerne vil det antage-lig være en fordel, at der som følge af mini-mumsreglens ufravigelighed er ro om be-handlingen i hvert fald i det første år. Det sidstnævnte hensyn har bl. a. været frem-draget i norsk ret, hvor der gælder et mini-mum af 1½ år for ophold i arbejdsskole. Justitsministeren kan i exceptionelle tilfælde afkorte opholdet, »såfremt elevens helbreds-tilstand, familieforhold eller andre væktige

grunner tilsier det«; blandt de grunde, som her kan komme i betragtning, har man også nævnt ganske særlig gode muligheder for arbejde efter løsladelsen. I den norske fængselsbetænkning af 1956 er foreslået en regel om adgang til prøveudskrivning efter 1 års ophold gennem beslutning truffet af Fængselsstyret. Hvad svensk ret angår, bemærkes, at den af flertallet omtalte undtagelsesregel om prøveløsladelse inden forløbet af 1 år må ses i sammenhæng med, at den normale varighed af anstaltsophold dér er væsentlig kortere end i Danmark, nemlig ca. 1 år⁶). Sverige og Danmark er gået hver sin vej med hensyn til den normale varighed af anstaltsopholdet, hvorfor den svenske undtagelsesregel ikke egner sig til at overføres til Danmark.

Mindretallet kan tiltræde, at man ved en udtrykkelig bestemmelse lovfæster den af fængselsnævnet fulgte praksis, hvorefter spørgsmålet om løsladelse kan optages udenfor årsterminerne, forudsat at mindst 1 år er forløbet.

Som det allerede er nævnt, skal varetægtsophold medregnes ved beregningen af det tidspunkt, på hvilket spørgsmålet om prøveløsladelse skal tages op, og af det tidspunkt, hvor prøveløsladelse senest skal ske. Navnlig for 1 års terminens vedkommende foreligger der her et praktisk problem. Jo længere tid den unge har tilbragt i varetægtsfængsel (og derefter i ungdomsfængslets modtagelsesafdeling i Nyborg), desto kortere bliver den faktiske behandlingstid i de åbne ungdomsfængsler, indtil spørgsmålet om prøveløsladelse skal tages op. Det ville utvivlsomt have visse fordele, om ungdomsfængslerne disponerede over en effektiv behandlingstid på mindst 1 år, før spørgsmålet om prøveløsladelse skulle rejses. Kommissionen finder det dog betænkeligt at foreslå nogen forandring i reglerne herom. For de dømte er det en realitet, at varetægtsopholdet er en del af afsoningstiden. De nærer en forståelig forventning om, at langvarig varetægtsfængsling

tages i betragtning ved afgørelsen om løsladelsestidspunktet, og der kunne fremkomme meget stødende uligheder, hvis prøveløsladelse i alle tilfælde forudsatte mindst 1 års ophold i ungdomsfængsel, uanset om der forud herfor var gået 14 dage eller 5 måneders varetægtsophold. Visse uligheder kunne undgås ved en regel om, at varetægstiden skulle tages i betragtning i relation til længstetiden for anbringelse i ungdomsfængsel, men selv i denne form har en lovændring ikke fundet støtte i kommissionen, og man stiller derfor ikke forslag om nogen ændring.

7. Prøveløsladelse og genindsættelse.

Efter de gældende regler i straffelovens § 42 træffes alle afgørelser om prøveløsladelse fra og genindsættelse i ungdomsfængsel af *fængselsnævnet*. Det er også fængselsnævnet, som træffer bestemmelse om tilsynstid og særlige vilkår i forbindelse med prøveløsladelse. Fængselsnævnets afgørelser er endelige (ikrafttrædelseslovens § 12, stk. 3).

Ved lov nr. 120 af 17. maj 1956 er der i straffelovens § 42 indsat et nyt stk. 5, efter hvilket domstolene i en speciel situation kan komme til at medvirke ved afgørelser om genindsættelse i ungdomsfængsel. Når en person under prøveløsladelse gør sig skyldig i nye strafbare handlinger, vil det ofte være det mest hensigtsmæssige, at han genindsættes i ungdomsfængsel. I nogle tilfælde støder man på den vanskelighed, at den pågældende ikke aflægger tilståelse om den nye kriminalitet, således at det bevismæssige grundlag for genindsættelse ikke er tilstrækkelig klart. Før lovændringen af 1956 måtte man i sådanne tilfælde først rejse tiltale for at få skyldspørgsmålet afgjort, og da den nye dom som regel lød på tidsbestemt frihedsstraf, måtte man - hvis genindsættelse i ungdomsfængsel burde foretrækkes - søge den idømte straf eftergivet ved benådning, før genindsættelse kunne ske. Den i 1956 tilføjede bestemmelse gør det muligt at rejse en straffesag med det ene formål at få skyldspørgsmålet afgjort, uden at der fastsættes nogen

⁶) Se *Skyddslag* p. 82.

ny sanktion. Den nye bestemmelse er i sin tid anbefalet af straffelovskommissionen.

Kommissionen har indgående drøftet, om det fortsat bør være fængselsnævnet og kun fængselsnævnet, der er kompetent til at træffe afgørelse om prøveløsladelse og genindsættelse. Der er ikke opnået enighed om dette spørgsmål. Et flertal på 7 medlemmer ønsker at bevare den nugældende ordning. Et mindretal på 6 medlemmer foreslår, at der indføres en adgang til domstolsprøvelse af fængselsnævnets afgørelser om nægtelse af prøveløsladelse og om genindsættelse. Endelig foreslår eet medlem, at man indfører den rene domstolskompetence, svarende til den ordning som gælder indenfor området for straffelovens § 70.

Flertallet (Hansen, H åslund, Ludvigsen, Lystrup, Schlegel, Skjerbæk og Tetens) er af den opfattelse, at den gældende ordning har virket fuldt tilfredsstillende, og at der fra mindretallets side hverken er anført teoretiske eller praktiske betragtninger, som kan motivere en ændring i retning af domstolskompetence. Mellem flertallets og det første mindretals synspunkter består der i en henseende ingen uoverensstemmelse, idet dette mindretal ikke vil afskaffe fængselsnævnet eller fratage det nogen afgørelse, men alene indføre en adgang til domstolsprøvelse af nævnets afgørelser, for så vidt disse går domfældte imod. Dette forslag om domstolsprøvelse er imidlertid efter flertallets opfattelse udtryk for en underkendelse af fængselsnævnets saglige forudsætninger for at træffe rigtige afgørelser, ligesom mindretallet ikke tager tilstrækkeligt hensyn til karakteren af de spørgsmål, om hvilke der skal træffes afgørelse. Da det er retten, som bestemmer, om ungdomsfængsel overhovedet skal anvendes, og da straffeloven giver bestemte regler om foranstaltningens minimale og maksimale varighed, er der herigennem sikret domstolene tilstrækkelig indflydelse på frihedsberøvelsens varighed. Herved adskiller dette område sig fra § 70-foranstaltningerne, som er helt tidsubestemte, og fra afgørelser om institutionsanbringelse i henhold til for-

sorgsloven, hvor den første afgørelse træffes af administrative myndigheder uden domstolens medvirken. Spørgsmålet om, hvornår prøveløsladelse fra ungdomsfængsel i det enkelte tilfælde skal ske, må efter lovens forudsætninger afgøres ud fra en sagkyndig bedømmelse af, hvilken opdragende og oplærende påvirkning der er nået i ungdomsfængsel. Fængselsnævnet er sammensat således, at det i særlig grad er i stand til at foretage en sådan på pædagogiske, psykologiske og sociale hensyn baseret vurdering af de enkelte tilfælde. Nævnet har også i sin praktiske virksomhed vist, at det formår at holde sig orienteret om de enkelte institutioners og de enkelte fangers forhold. Flertallet finder ingen grund til at antage, at man ved at åbne mulighed for domstolsprøvelse af nævnets afgørelser om nægtelse af prøveløsladelse skulle opnå en mere betryggende bedømmelse af de forhold, på hvilke afgørelsen skal baseres. Man må derimod regne med, at det kan blive vanskeligere at følge en ensartet praksis, når sagerne fordeles mellem et stort antal dommere. Fordelene ved en central myndighed er iøvrigt blevet accentueret, efter at der er oprettet et nyt ungdomsfængsel, og de vil blive endnu mere iøjnefaldende, hvis der etableres yderligere en hovedafdeling og to specialafdelinger af ungdomsfængslet.

Særlig med hensyn til afgørelser om genindsættelse skal man fremhæve, at der ikke ses at være mere grund til at åbne adgang til en domstolsprøvelse på dette område, end når det drejer sig om genindsættelse af personer, der er prøveløsladt fra almindeligt fængsel.

Da de domfældte formentlig i betydeligt omfang vil benytte sig af en adgang til at begære retskendelse, må man regne med, at fængselsnævnets afgørelser om nægtelse af prøveløsladelse i meget mindre grad end nu bringer den for det fortsatte behandlingsarbejde fornødne ro om løsladesspørgsmålet. Hurtig genindsættelse vil blive vanskeligere, hvis man efter fængselsnævnets afgørelse skal afvente en retskendelse; skal nævnets afgørelse kunne iværksættes straks, vil man på

den anden side få de samme behandlingsmæssige ulemper, som hvor fangen efter nægtelse af prøveløsladelse afventer en retskendelse.

Det fremgår af det anførte, at flertallet også må tage afstand fra det andet mindretals forslag om helt at afskaffe fængselsnævnets kompetence og henlægge alle afgørelserne til domstolene. Indenfor flertallet er dog nogle medlemmer tilbøjelige til at mene, at man hellere må indføre den rene domstol kompetence end den af det første mindretal anbefalede ordning, som medfører en unødvendig dobbeltbehandling af sagerne.

Det første mindretal (*Horsten, Hurwitz, Kirchheiner, Olafsson, Karmark Rønsted og Stürup*) foreslår som allerede nævnt, at der gives domfældte adgang til at begære domstolsprøvelse af fængselsnævnets afgørelser om nægtelse af prøveløsladelse og om genindsættelse. Dette forslag er på ingen måde udtryk for kritik af fængselsnævnets hidtidige virksomhed. Mindretallet kan tiltræde flertallets almindelige synspunkter vedrørende nævnets forudsætninger for at bedømme de forhold, om hvilke der skal træffes afgørelse, og man lægger vægt på, at dette centrale, sagkyndige organ bevares. Det er ikke sandsynligt, at domstolene i ret mange tilfælde vil komme til et andet resultat end fængselsnævnet. Når man dog foreslår en adgang til domstolsprøvelse af nævnets afgørelser, skyldes det i første række, at den bestående kompetenceordning ikke opfylder de krav, som man ud fra principielle overvejelser må stille på et område som dette. Det er ikke tilstrækkeligt, at domstolene har afgørelsen med hensyn til selve anvendelsen af ungdomsfængsel, og at fængselsnævnet i kraft af sin sammensætning og sin kontakt med det praktiske behandlingsarbejde rummer væsentlige garantier for en forsvarlig afgørelse af spørgsmål om prøveløsladelse og genindsættelse. Efter mindretallets opfattelse må det fastholdes, at en fuldt betryggende behandling af sådanne spørgsmål om varigheden af frihedsberøvelse ikke er opnået, så-

længe domfældte er afskåret fra at henskyde sin sag til endelig afgørelse ved en domstol. Der består altid den mulighed, at sagens behandling for en domstol kan hindre urigtige afgørelser, f. eks. derved at de af anstaltsledelsen, af fængselsnævnet og af domfældte fremførte synspunkter gøres til genstand for en kontradiktorisk forhandling. De anførte synspunkter harmonerer med dem, som har ført til regler om domstolsprøvelse af administrative afgørelser om frihedsberøvelse, jfr. grundlovens § 71, stk. 6, og retsplejelovens kap. 43 a.

Mindretallet mener ikke, at der er grund til at befrygte praktiske ulemper af den foreslåede ordning. Erfaringerne med hensyn til anvendelse af foranstaltninger efter straffelovens § 70 har vist, at en ordning, som er baseret på domstolskompetence, kan virke fuldt tilfredsstillende i praksis, men det er iøvrigt et spørgsmål, om de til ungdomsfængsel domfældte i særlig stort omfang vil benytte sig af adgangen til at begære retskendelse, når fængselsnævnet har truffet sin afgørelse. Den, som ikke opnår prøveløsladelse, vil formentlig i de fleste tilfælde forstå, at han ikke kan regne med et gunstigere udfald ved domstolene. En eventuel fare for uensartethed i domstolenes praksis vil blive modvirket gennem fængselsnævnets forudgående behandling af sagen og gennem normal adgang til appel til landsretterne.

Det vil utvivlsomt være en stor fordel, at domstolene får lejlighed til at følge med i denne sanktionsforms virkemåde, således at de ikke som nu kun har den opgave at iværksætte en behandlingsform, hvis forløb og resultater de kun tilfældigt bliver bekendt med.

Den af mindretallet foreslåede kompetenceordning forudsætter visse lovregler om domstolsprøvelsen.

Det andet mindretal (*Lucas*) foreslår, at alle afgørelser om prøveløsladelse fra og genindsættelse i ungdomsfængsel henlægges til domstolene. Som fremhævet af det første mindretal må det anses for principielt for-

kert — særlig også med henblik på bestemmelsen i grundlovens § 71, stk. 6 - at bevære de domfældte de garantier for en betryggende afgørelse, som er forbundet med domstolsbehandling. Men i modsætning til det første mindretal mener dette medlem, at man uden betænkelighed kan gå det skridt videre at afskaffe fængselsnævnet som første instans. Det vil utvivlsomt være en stor praktisk fordel at undgå den dobbeltbehandling af sagerne, som i en del tilfælde vil blive følgen af det første mindretals forslag, og det kan ikke ud fra saglige hensyn betragtes som nogen nødvendighed at bevare et særligt administrativt organ, som træffer den første afgørelse i sagen. Det er naturligvis rigtigt, at domstolene ikke besidder fængselsnævnets sagkundskab i spørgsmål om anvendelse af opdragende og oplærende foranstaltninger. I så henseende adskiller dette område sig imidlertid ikke fra så mange andre, som efter gældende ret er undergivet domstolenes kompetence, f. eks. spørgsmål om ændring eller ophævelse af foranstaltninger overfor psykisk unormale personer. For disses vedkommende er det samme organ, domstolene, der træffer bestemmelse såvel fra først af om interneeringen som senere om dennes ophør, i begge tilfælde selvsagt bl. a. på grundlag af en psykiatrisk udtalelse. Lige så selvfølgelig er det, at der, når der bliver spørgsmål om prøveløsladelse fra eller genindsættelse i ungdomsfængsel, må forelægges retten de fornødne sagkyndige erklæringer, først og fremmest en fyldestgørende begrundet indstilling fra den institution, i hvilken behandlingen har fundet sted. Efter mindretallets opfattelse vil det, hvadenten afgørelserne vedrørende ungdomsfængsel træffes af fængselsnævnet eller af domstolene, være ungdomsfængslets ledelse, der - eventuelt bistået af en psykiatrisk udtalelse - repræsenterer den egentlige sagkundskab, og der vil derfor under alle omstændigheder blive lagt megen vægt på de udtalelser, som afgives af inspektøren. Iøvrigt forelægges der også særdeles ofte domstolene en udtalelse fra dem i straffesager, i hvilke der bliver spørgs-

mål om idømmelse af ungdomsfængsel, hvilket af domstolene betragtes som betryggende og tilfredsstillende. Dette mindretal må yderligere lægge vægt på, at det forhold, at også spørgsmål om prøveløsladelse og genindsættelse af de unge lovovertrædere undtagelsesfrit - og ikke som af det første mindretal foreslået kun på domfældtes begæring — forelægges domstolene, må ventes ikke at ville være uden betydning for disses føling med ungdomskriminaliteten. Denne føling er det særdeles betydningsfuldt at styrke mest muligt.

De to mindretal henleder opmærksomheden på de tilsvarende kompetenceproblemer, som vil melde sig med hensyn til arbejds- og sikkerhedsforvaring, såfremt fængselsnævnets afgørelse vedrørende ungdomsfængsel suppleres eller erstattes af domstolsafgørelser. Man har ikke taget nærmere stilling til disse spørgsmål, som falder udenfor straffelovskommissionens aktuelle arbejdsopgave.

8. Genanbringelse ved inspektørens foranstaltning.

Fra flere sider er det gjort gældende, at den nuværende genindsættelsesordning i flere henseender virker for tung og usmidig. Vilkåret for prøveløsladelse er, at den pågældende fører et straffrit og ordentligt liv, men i praksis er det ganske overvejende ny kriminalitet, der giver anledning til genindsættelse. Der er, hævdes det, trang til i højere grad at bruge genindsættelse ud fra behandlingsmæssige, pædagogiske hensyn, og det var ønskeligt, om ungdomsfængslets inspektør havde en vis adgang til at træffe hurtige afgørelser om genanbringelse, som bagefter kunne forelægges den kompetente myndighed til godkendelse. Man ser f. eks. ofte, at den prøveløsladte hurtigt og gentagne gange forlader anvist arbejde. Hvadenten der er begået nye forbrydelser eller ej, kan det i sådanne situationer, hvor faresignaler har vist sig, være af vigtighed at gribe til hurtig genindsættelse i umiddelbar forbindelse med den opståede kritiske situation.

I den svenske betænkning »Skyddslag« fremhæves det stærkt, at »skyddsfostran« bør være en hensigtsmæssig kombination af institutionsmæssig behandling og forsorg i frihed. Synspunktet har fundet direkte udtryk flere steder i den svenske kommissions lovudkast: »Behandlingen äger rum i och utom anstalt...« (5 kap. 2 §). »Behandlingen skall taga sin början i anstalt. Om vårdens fortsättande utom anstalt förordnar ungdomsnämnden. Sådant förordnande skall meddelas, när nämnden finner att syftet med skyddsfostran bäst vinnes därigenom« (5 kap. 4 §). »Så länge prøvotiden fortgår, äger ungdomsnämnden, när skäl äro därtill, förordna att den dömda skall återintagas i anstalt...« (5 kap. 11 §). Ifølge en motivbemærkning skal ungdomsnævnet have »stor frihet att låta dessa vårdformer växla allt efter den dömdes behandlingsbehov« (p. 180).

I straffelovskommissionen er der enighed om, at man bør søge at imødekomme de ovenfor anførte synspunkter. Hvis man for strengt begrænser anvendelsen af genindsættelse til tilfælde, hvor der er begået: ny kriminalitet, vil man utvivlsomt ofte forspilde gode muligheder for at få hold på unge, som ikke har klaret prøveløsladelsens vanskeligheder på tilfredsstillende måde. Det er også klart, at en hensigtsmæssig brug af genindsættelse i mange tilfælde forudsætter en hurtig afgørelse, og at man derfor bør overveje eventuelle muligheder for en mindre omstændelig fremgangsmåde end den nu praktiserede. Det må iøvrigt fremhæves, at en videregående praksis med hensyn til genindsættelse og en forenkling af den praktiske afgørelsesform ikke udelukkende betyder en skærpelse af kursen i forhold til de dømte. Det er nærliggende at tro, at en udvikling i den nævnte retning vil bevirke en større tilbøjelighed til at forsøge prøveløsladelse på et relativt tidligt tidspunkt.

Med undtagelse af eet medlem kan straffelovskommissionen anbefale, at der indføres en ordning, hvorefter inspektøren for ung-

domsfængslet bemyndiges (eller kan bemyndiges) til, om fornødent med politiets bistand, at foranledige en prøveløsladt person genanbragt i ungdomsfængsel, når oplysningerne om den pågældendes opholdssted, arbejdsforhold og hele vandel i særlig grad gør det ønskeligt, at han hurtigt føres tilbage til anstalten. Der må dog i alle tilfælde kræves en efterfølgende godkendelse af inspektørens beslutning. Der er imidlertid ikke enighed om, hvorvidt inspektøren bør kunne handle i henhold til en *generel* bemyndigelse, som er givet umiddelbart ved loven, eller alene i henhold til en *speciel* bemyndigelse, meddelt af fængselsnævnet med gyldighed i relation til en bestemt person.

Et flertal bestående af 9 medlemmer (*Hansen, H åslund, Horsten, Hurwitz, Kirchheiner, Lystrup, Olafsson, Karmark Rønsted* og *Stiirup*) kan anbefale den generelle bemyndigelse. Man lægger herved vægt på, at det vil være meget vanskeligt for fængselsnævnet at afgøre i forbindelse med en persons prøveløsladelse fra ungdomsfængsel — eller forholdsvis hurtigt derefter —, om fængselsinspektøren kan tænkes at ville få brug for en bemyndigelse til at træffe afgørelse om genanbringelse. Og hvis nævnet tøver med at meddele bemyndigelse, kan inspektøren pludselig og uventet — selv i tilfælde som ellers har tegnet godt — stå overfor den situation, i hvilken han har brug for hurtigt at kunne føre den unge tilbage til ungdomsfængslet. Flertallet mener ikke, at der er afgørende betænkeligheder ved at tillægge inspektøren en *generel* bemyndigelse. Det vil være en selvfølge, at inspektøren kun benytter sin bemyndigelse i tilfælde, hvor der foreligger særdeles gode grunde dertil. Han har pligt til indenfor en kort frist at indberette det passerende til fængselsnævnet og vil naturligvis ikke risikere, at hans disposition kan kritiseres. Endelig fremhæver de medlemmer, som går ind for en regel om adgang til domstolsprøvelse af afgørelser om genindsættelse (se herom ovenfor p. 61), at for så vidt fængselsnævnet godkender inspektørens beslutning og altså træf-

fer formel afgørelse om genindsættelse, vil inspektørens handlemåde kunne inddrages under domstolsprøvelsen.

Et *mindretal* bestående af 4 medlemmer (*Ludvigsen, Schlegel, Skjerbæk og Tetens*) finder det principielt betænkeligt og praktisk upåkrævet at tillægge inspektøren en generel bemyndigelse til på egen hånd at bestemme, at en person skal genanbringes i ungdomsfængsel på grund af overtrædelse af et prøveløsladelsesvilkår. Mindretallet foreslår i stedet en ordning, efter hvilken fængselsnævnet i forbindelse med prøveløsladelse eller ved en senere beslutning kan meddele fængselsinspektørens bemyndigelse til at bestemme genanbringelse af den pågældende. Det er mindretallets tanke, at en sådan bemyndigelse kun bør gives i tilfælde, hvor der ved selve prøveløsladelsen eller i løbet af tilsynstiden findes holdepunkter for at regne med, at der kan blive brug for den. Det vil sikkert blive det almindelige, at bemyndigelsen gives efter indstilling fra inspektøren. Det er rigtigt, at der efter mindretallets ordning kan forekomme tilfælde, hvor inspektøren savner bemyndigelsen, men her må man gøre den prøveløsladte klart, at han står i umiddelbar fare for at blive genindsat, og iøvrigt søge at få spørgsmålet om genindsættelse afgjort på sædvanlig måde hurtigst muligt. Retsplejelovens § 1002, stk. 1, indeholder hjemmel til fængsling af en person ved underretten på domsstedet eller på gribsesstedet, når han er sigtet for overtrædelse af vilkårene for prøveløsladelse.

Fængselsnævnet har i en forhandling med straffelovskommissionen i 1956 givet udtryk for tilslutning til den ordning, som mindretallet foreslår.

Flertallets og mindretallets forslag er udformet i følgende udkast til en lovbestemmelse:

»Fængselsinspektøren kan (mindretallet: I forbindelse med løsladelse eller ved en senere beslutning kan fængselsnævnet meddele fængselsinspektøren bemyndigelse til) som en midlertidig foranstaltning (at) for-

anledige den løsladte genanbragt i ungdomsfængsel, såfremt han overtræder de foreskrevne vilkår under sådanne omstændigheder, at genanbringelse findes at burde ske omgående og uden forudgående indhentelse af fængselsnævnets afgørelse. Inspektørens beslutning om genanbringelse skal ufortøvet og senest 8 dage (et medlem, *Ludvigsen*: 3 dage) efter forelægges fængselsnævnet.«

Eet medlem af kommissionen (*Lucas*) kan ikke tiltræde disse forslag, men bemærker i tilslutning til sin udtalelse under punkt 7 (p. 61 f.) om enekompetence for domstolene, at inspektørens kompetence efter hans formening ikke bør gå ud over en adgang til at lade den pågældende anholde og inden en kortere frist - formentlig 24 timer - ved politiet fremstille for en dommer, som afgør, om han skal holdes i varetægtsfængsel, eventuelt midlertidig afgives til ungdomsfængsel, og holdes forvaret, indtil afgørelse vedrørende genindsættelse er truffet, eventuelt således, at der fastsættes en frist for forelæggelse for retten af spørgsmålet om genindsættelse.

9. Fængselsnævnets virksomhed.

Hvad enten den bestående kompetenceordning bevares uændret, eller der indføres en adgang til domstolsprøvelse af visse af fængselsnævnets afgørelser, kan der være grund til at tage stilling til, om de nuværende lovregler om nævnet og de praktiske retningslinier for dets sagsbehandling kan anses for tilfredsstillende. Kommissionen har haft lejlighed til at drøfte dette spørgsmål med fængselsnævnets medlemmer i et møde den 18. juni 1956.

Efter ikrafttrædelseslovens § 12 består fængselsnævnet af »en dommer som formand, direktøren for fængselsvæsenet, en i psykiatri uddannet læge og en eller flere personer, som deltager i forsorgsarbejdet for unge personer eller for løsladte fanger.« Beskikkelse af medlemmerne og af stedfortrædere for disse sker for 4 år ad gangen. I

medfør af § 12, stk. 1, 4. pkt. er det ved kgl. anordning nr. 351 af 31. december 1953 bestemt, at der skal være to forsorgskyndige medlemmer af nævnet; det ene deltager i afgørelsen af sager om prøveløsladelse fra og genindsættelse i ungdomsfængsel, det andet i de afgørelser, som iøvrigt henhører under nævnet.

Straffelovskommissionen foreslår ingen ændringer i reglerne om fængselsnævnets sammensætning.

Sagsbehandlingen sker normalt skriftligt ved cirkulation, og der afholdes ikke mange møder. Nævnet foretaget nu årlig et par rejser til institutionerne. Ved disse lejligheder forhandler man med anstaltsledelsen om almene behandlingsspørgsmål og om enkelte fangers forhold. Det er almindeligt, at nogle fanger ønsker sig fremstillet for nævnet i forbindelse med institutionsbesøgene. En sådan samtale kan have psykologisk betydning for den unge, men spiller sjældent nogen større rolle for nævnets afgørelser. Det vigtigste grundlag for nævnets beslutninger er fængselsinspektørens skriftlige indstillinger, som normalt er ret udførlige, og som bygger på grundige drøftelser i funktionærmøder. Nævnets afgørelser indeholder ingen begrundelse, men efter gældende praksis kan fængselsinspektøren altid hos nævnet få oplysning om begrundelsen for en afgørelse, der ikke følger indstillingen, hvilket kan have betydning, når inspektøren - som det altid sker - drøfter den trufne afgørelse med fangen.

Fængselsnævnet har overfor kommissionen givet udtryk for den opfattelse, at den praktiske fremgangsmåde med hensyn til sagernes behandling og afgørelse på alle væsentlige punkter må anses for tilfredsstillende. Man er dog opmærksom på, at der muligvis bør afholdes flere møder og aflægges flere institutionsbesøg, end det hidtil er sket. Med hensyn til spørgsmålet om formel begrundelse af de trufne afgørelser mener man ikke, at der er grund til at gøre nogen forandring i nævnets praksis. Nævnet følger i langt de fleste tilfælde inspektørens indstilling, og

for så vidt der er tale om nægtelse af prøveløsladelse, vil inspektøren derfor næsten altid kende baggrunden for afgørelsen og være i stand til at forklare situationen for den unge. Skriftlige begrundelser ville iøvrigt efter sagens natur blive ret stereotype, fordi den afgørende vægt normalt må lægges på en helhedsbedømmelse af fangens forhold og af de opnåede behandlingsresultater, ikke på bestemte fakta som er egnede til at udtrykkes i en begrundelse. Et enkelt medlem af fængselsnævnet har dog udtalt, at man formentlig i tvivlsomme sager burde gå noget videre end hidtil i retning af at knytte en begrundelse til afgørelsen.

Der er ikke fremkommet noget, som giver straffelovskommissionen anledning til at stille forslag om ændringer i fængselsnævnets arbejdsmåde. Man skal dog i almindelighed understrege betydningen af, at den skriftlige sagsbehandling suppleres med mundtlige drøftelser i nævnet og med institutionsbesøg, ved hvilke fangerne får lejlighed til at fremføre deres synspunkter for nævnet.

10. Tilsyn og andre vilkår for prøveløsladelse.

Ved løsladelse fra ungdomsfængsel skal der anordnes tilsyn, også når løsladelse først sker efter fulde 3 års ophold i ungdomsfængsel. Tilsynstidens varighed bestemmes af fængselsnævnet, som dog skal iagttage de i straffelovens § 42, stk. 6, angivne begrænsninger: »Den i stk. 3 nævnte tilsynstid kan ikke strække sig udover 4 år fra den første indsættelse i ungdomsfængsel. Dog kan den, når efter genindsættelse fornyet løsladelse finder sted, udstrækkes til 1 år fra denne«. Den sidste passus må forstås således, at den ikke nødvendiggør en begrænsning af tilsynstiden til 1 år, hvis der er mulighed for en længere tilsynstid inden 4 års periodens udløb, men at den på den anden side gør det muligt ved enhver fornyet løsladelse at anordne indtil 1 års tilsyn, uanset hvor lang tid der er forløbet siden den første indsættelse. Det er i praksis antaget, at den i lo-

vens hovedregel angivne 4 års frist kan regnes fra den faktiske indsættelse i ungdomsfængsel (normalt i Nyborg-afdelingen), således at der ikke — som ved beregning af mindstetid og længstetid for selve opholdet efter § 42, stk. 2 - skal tages hensyn til udstået varetægtsfængsel.

Fængselsnævnet fastsætter normalt tilsynstiden til 2 år (medmindre 4 års reglen er til hinder herfor).

Efter § 42, stk. 3, anordner fængselsnævnet tilsyn » i overensstemmelse med § 38, stk. 4«, hvilket betyder, at tilsynet skal udøves »gennem en i sådant øjemed virkende institution eller af en dertil egnet og villig person« (se herom nedenfor). Når § 42, stk. 3, hertil føjer, at den løsladte i tilsynstiden er »underkastet de ham i medfør af nævnte bestemmelse (d. v. s. § 38, stk. 4) pålagte vilkår«, må meningen med denne ikke helt præcise formulering være, at den løsladte (obligatorisk) skal undergives det vilkår, at han »fører et straffrit og ordentligt liv samt overholder de ham af den tilsynsførende givne pålæg«, ligesom der (fakultativt) kan »tilføjes yderligere vilkår«.

Straffelovskommissionen foreslår, at bestemmelserne i § 42, stk. 3 og 6, samles i eet stykke, der affattes således: »Når fængselsnævnet træffer afgørelse om løsladelse, bestemmes det samtidig, at den dømte i et nærmere angivet tidsrum skal undergives tilsyn. Tilsynstiden kan ikke strække sig udover 4 år fra den første indsættelse i ungdomsfængsel. Dog kan den, når der efter genindsættelse sker fornyet løsladelse, udstrækkes til 1 år fra denne. De i § 38, stk. 4, indeholdte bestemmelser om tilsyn og andre vilkår finder tilsvarende anvendelse.«

Fængselsnævnets resolution om prøveløsladelse fastsætter normalt som vilkår, at den pågældende »i et tidsrum af 2 år fra løsladelsen at regne fører et straffrit og ordentligt liv, samt at han i samme tidsrum underkaster sig tilsyn ved ungdomsfængslets foranstaltning og holder sig de ham af tilsynet givne pålæg efterrettelig, herunder efter tilsynets nærmere bestemmelse tager ophold på

et optagelseshjem eller lignende i tilfælde af arbejdsledighed.« Hertil føjes: »Løsladelserne finder sted, når der er skaffet ham passende arbejde og anbringelse.«

Kun i en lille del af tilfældene er der brug for særlige vilkår. Af 57 resolutioner ekspederet indenfor en halvårsperiode indeholdt kun de 7 særlige vilkår, nemlig følgende:

1) »at den pågældende i prøvetiden ikke indfinder sig i eller tager ophold i København«;

2) »Den pågældende må i prøvetiden ikke tage ophold eller arbejde øst for Storebælt«;

3) i to tilfælde: »at han efter tilsynets nærmere bestemmelse skal være pligtig at tage ophold på et optagelseshjem eller lignende i tilfælde af arbejdsledighed, samt at han i prøvetiden efter tilsynets nærmere bestemmelse skal underkaste sig en effektivt kontrolleret antabuskur«;

4) »at den pågældende i prøvetiden efter nærmere bestemmelse af tilsynet skal underkaste sig psykiatrisk behandling og tilsyn«;

5) »at han i prøvetiden skal være pligtig efter tilsynets nærmere bestemmelse at tage ophold i kontrolleret familiepleje«;

6) »at den pågældende i prøvetiden skal forblive i fast plads ved landbrug«.

Indsættelsen af særvilkår sker som regel efter forslag fra fængselsinspektøren.

Opfattelsen af begrebet »tilsyn« har på dette område - ligesom med hensyn til betingede domme - ændret sig en del i tidens løb. Det er ikke hovedformålet med tilsyn at føre stadigt opsyn eller kontrol med den prøveløsladte, men derimod at yde ham den positive støtte, som han har brug for. Udtrykket *forsorg* dækker bedre de opgaver, som melder sig i forbindelse med prøveløsladelse. Forsorgsarbejdet må have sit tyngdepunkt i selve den institution, fra hvilken den pågældende løslades. Det er her, man har det grundigste kendskab til hans personlighedsmæssige og sociale forhold, og der bør i videst muligt omfang tilstræbes kontinuitet

mellem behandlingsarbejdet i ungdomsfængsel og forsorgen under prøveløsladelse. Som regel vil der allerede under institutionsopholdet blive gjort et stort arbejde for at klare de problemer, som venter den unge efter prøveløsladelse, og det ville i mange tilfælde være uheldigt, om kontakten mellem institutionen og den unge blev afbrudt ved løsladelsen, idet tilsynet blev overdraget en person udenfor institutionen. Den praktiske tilsynsordning er derfor baseret på det princip, at der beskikkes en tilsynsførende ved selve ungdomsfængslet. Men der kan også på grund af de geografiske afstande være visse praktiske vanskeligheder ved at føre tilsyn fra ungdomsfængslet. I praksis må man derfor indrette sig således, at ungdomsfængslernes forsorgsmedarbejdere i stor udstrækning foretager rejser til de steder, hvor de prøveløsladte opholder sig (navnlig København), og at der desuden er mulighed for at få lokal bistand i tilsynsarbejdet, særlig gennem Dansk Forsorgsselskab.

Der har i den forbindelse meldt sig et rent organisatorisk spørgsmål med hensyn til udførelsen af tilsynsarbejde. Ved de almindelige fængsler gælder den ordning, at der til fængslet er knyttet en afdeling af Dansk Forsorgsselskab, som arbejder i kontakt med selskabets hovedkontor i København. Denne ordning har ikke været gældende for Søby Søgårds vedkommende; her får den tilsynsførende umiddelbart hvervet overdraget og virker ikke som repræsentant for Dansk Forsorgsselskab. Da ungdomsfængslet i Møgelkær blev oprettet, rejste man her spørgsmålet om efter forbilledet fra de almindelige fængsler at etablere en afdeling af Dansk Forsorgsselskab. Ordningen er dog også her blevet den, at de prøveløsladte sættes under tilsyn ved ungdomsfængslets foranstaltning, således at vedkommende institution enten selv kan udøve tilsynet eller overdrage det til Dansk Forsorgsselskab, som afgiver en månedlig rapport til ungdomsfængslet.

Straffelovskommissionen har ikke ment at burde tage stilling til, hvilken organisatorisk

ordning der bør vælges. Der synes i nogen grad at være tale om et formelt spørgsmål, som ikke behøver at berøre den faktiske tilrettelæggelse af tilsynsarbejdet. Hvadenten den tilsynsførende ved ungdomsfængslet udfører et personligt hverv eller arbejder for Dansk Forsorgsselskab, vil de praktiske problemer være de samme. Det gælder om at afgøre i de enkelte tilfælde, om bestemte opgaver kræver forsorgsmedarbejdernes personlige indsats, eller det vil være hensigtsmæssigt at overlade arbejdet til lokale repræsentanter for Dansk Forsorgsselskab. Straffelovskommissionen vil, hvad det organisatoriske spørgsmål angår, indskrænke sig til at fremhæve betydningen af, at ungdomsfængslerne og Dansk Forsorgsselskab tilstræber en udbygning af det samarbejde, som allerede gennem en årrække har bestået.

Efter de oplysninger, som er forelagt kommissionen, må det anses for meget vigtigt, at man sætter ungdomsfængslerne i stand til at intensivere det forsorgsmæssige arbejde, dels under anstaltsopholdet, dels i forbindelse med prøveløsladelse. Ungdomsfængslernes forsorgssekretærer har for tiden - og havde allerede før den stigende anvendelse af ungdomsfængsel satte ind - en alt for stor arbejdsbyrde, og de føler stærkt det utilfredsstillende i at måtte lade mange opgaver ligge, fordi de simpelthen ikke kan overkommes. For et godt resultat af ungdomsfængslernes behandlingsarbejde er det af den største betydning, at man ikke alene betoner den regelmæssige gruppearbejde i form af klasseundervisning, værkstedsarbejde o. lign., men også skaffer sig grundigt kendskab til de unges helt individuelle problemer, og det kræver megen tid til samtaler, korrespondance, rejser o. s. v. at løse de store og små problemer, som man her støder på. Det bør være således, at der er fuldt tilstrækkeligt personale til at løse denne betydningsfulde del af ungdomsfængslernes opgaver, således at man ikke af praktiske grunde skal være nødsaget til at forsømme en indsats, som kunne have været gjort.

77. Betegnelsen »ungdomsfængsel«.

Kommissionen har overvejet, om man bør bevare betegnelsen *ungdomsfængsel* og fortsat anse foranstaltningen som en *straf*. Selvom det ikke har stor juridisk betydning, om man vælger den ene eller den anden betegnelse og systematiske placering, er det dog naturligt at tage stilling til spørgsmålet, bl. a. fordi det er ønskeligt, at betegnelserne for de kriminalretlige sanktioner er nogenlunde adækvate udtryk for deres formål og karakter, og fordi spørgsmålet har været rejst under nordiske kriminalpolitiske drøftelser⁷⁾. Den tilsvarende foranstaltning kaldes i *norsk* ret »arbeidsskole« og betragtes ikke som straf. I *svensk* ret benyttes betegnelsen »ungdomsfängelse«, men i betænkningen »Skyddsbalk« foreslås betegnelsen »skyddsfostran«.

De grunde, som taler for en terminologisk ændring i dansk ret, kan udtrykkes således:

Foranstaltningen er i udpræget grad et udslag af specialpræventive bestræbelser. Den anvendes overfor en gruppe af lovovertrædere, som det er vigtigt at søge påvirket ved opdragelse og oplæring i stedet for ved »straf«. At det specialpræventive formål allerede er anerkendt med hensyn til anvendelsen af ungdomsfængsel, fremgår af straffelovens § 41, som lægger vægt på en bedømmelse af lovovertræderens personlighed og muligheden for påvirkning. Det fremgår endvidere af den kendsgerning, at foranstaltningens varighed ikke bestemmes på forhånd på grundlag af forbrydelsens grovhed - således som det ellers, ganske vist med modifikationer, er et almindeligt kendetegn for frihedsstraffen -, men afhænger af muligheden for opdragelse og oplæring. Kun en mindstetid og en længstetid står på forhånd

fast. Betydningen af, at foranstaltningen er udformet således, træder navnlig frem, når man betragter den i sammenhæng med andre foranstaltninger overfor unge lovovertrædere. Det er den altovervejende hovedregel, at lovovertrædere mellem 15 og 18 år via tiltalefrafald kommer under børneforsorg, og ofte vedvarer forsorgen i længere tid efter det fyldte 18. år. Mellem ungdomsfængsel og de forsorgsforanstaltninger, som består i ophold i en institution, kan der ikke sættes noget skarpt skel. For mange unges vedkommende kan det siges, at fortsat kriminalitet vil betyde ungdomsfængsel i fortsættelse af opdragelseshjem, men det er ofte tvivlsomt, hvornår ungdomsfængsel bør sættes ind, og både i henseende til klientellets beskaffenhed og til opholdets karakter er der store ligheder mellem ungdomsfængsel og visse opdragelseshjem. Det er naturligt at anlægge det synspunkt, at både børne- og ungdomsforsorg og ungdomsfængsel bør være led i eet system af foranstaltninger, som bæres af det fælles formål at påvirke de unge på hensigtsmæssig måde i de år, hvor så meget afhænger af deres personlige udvikling og tilpasning til samfundet. Jo større vægt man lægger på ungdomsfængslets reelle tilknytning til de forsorgsmæssige foranstaltninger, desto mere nærliggende er det at lade dette komme til udtryk i lovens sprogbrug, således at man undlader at benytte betegnelser som »fængsel« og »straf«.

Et forslag herom har dog kun vundet tilslutning hos et mindretal indenfor kommissionen.

Mindretallet, som består af 4 medlemmer (*Hurwitz, Olafsson, Karmark Rønsted* og *Tetens*), er af den opfattelse, at de anførte synspunkter har større vægt end de grunde, der kan fremføres til gunst for de nu anvendte betegnelser. Efter hele foranstaltningens karakter og funktion i reaktionssystemet er der mest, som taler for, at den ikke betegnes som fængsel eller straf. I tilknytning til de ovenfor nævnte betragtninger skal man bemærke, at de nu anvendte betegnel-

⁷⁾ På den nordiske kriminalretskonference i Oslo i februar 1954 var der »ganske overvejende enighed om, at det ved fremtidig lovgivning på dette område er ønskeligt at undgå betegnelsen ungdomsfængsel for den her omhandlede institution«. Se *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* 1954 p. 6.

ser muligvis i et vist omfang er en hindring for et hensigtsmæssigt sanktionsvalg. Som fremhævet i en udtalelse fra statsadvokaten for Sjælland er det tænkeligt, at børneværnsmyndighederne tillægger det lidt for stor betydning, at ungdomsfængsel er en »straf«, og derfor er for tilbøjelige til at fortsætte med børneforsorg i tilfælde, hvor ungdomsfængsel burde sættes i stedet.

Mindretallet foreslår, at man indfører betegnelsen *arbejdsskole* og placerer foranstaltningen blandt de retsfølger, som ikke kaldes straf. Subsidiært anbefaler mindretallet betegnelsen *ungdomsanstalt*.

Flertallet, bestående af 10 medlemmer (*Hansen, Haslund, Horsten, Kirchheiner, Lucas, Ludvigsen, Lystrup, Schlegel, Skjerbæk og Sturup*), kan tiltræde de ovenfor udviklede synspunkter med hensyn til institutionens formål og dens forbindelse med andre foranstaltninger overfor unge lovovertrædere. Men selvom visse teoretiske eller systematiske hensyn kan tale for at betragte foranstaltningen som nært knyttet til børne- og ungdomsforsorgens behandlingsformer indenfor et videre system af retsfølger, ligger der dog ikke heri nogen nødvendighed for at opgive betegnelsen fængsel og straf, og flertallet nærer betænkelighed ved at gå ind for et navneskifte, i særdeleshed da hverken »ungdomsanstalt«, »arbejdsskole« eller nogen anden af de betegnelser, som er bragt på tale, forekommer helt vellykket. Betegnelsen ungdomsfængsel har nu været anvendt i 26 år, uden at den vist af ret mange er følt som unaturlig eller uheldig, og det synes heller ikke at have givet anledning til betænkeligheder, at foranstaltningen har været anset som en straf. Der kan da også peges på flere forhold, som gør det berettiget at bruge de nævnte betegnelser. Flertallet vil

særlig fremhæve, at den i Nyborg statsfængsel indrettede modtagelses- og isolationsafdeling er en del af ungdomsfængselsinstitutionen; det forekommer ikke helt forsvarligt at ændre de nu anvendte betegnelser for en foranstaltning, der rummer en så klart fængselsmæssig afdeling. Der er ikke særlige holdepunkter for at antage, at fængsels- og straf be tegneiserne virker til skade for de domfældte; der er snarere grund til at tro, at disse betegnelser kan gøre nytte ved at markere, at domfældte nu er undergivet en indgribende og langvarig foranstaltning, som betyder en skærpelse i forhold til tidligere ophold i opdragelseshjem. Endelig fremhæves, at der vil være visse lovtekniske vanskeligheder forbundet med et navneskifte, fordi paragrafferne om ungdomsfængsel er placeret midt i straffelovens kapitel om »straffene«.

Et enkelt medlem (*Lucas*) henleder opmærksomheden på, hvad ovenfor, p. 56, er sagt om betinget dom til arbejdsskole. For det tilfælde, at det anses ønskeligt at forlade betegnelsen fængsel, foreslår *Lucas* subsidiært betegnelsen institutet for social skoling, forkortet skolingsinstitutet, således at dommen kommer til at lyde på, at vedkommende undergives social skoling.

To af de medlemmer, som hører til flertallet (*Horsten og Sturup*), ønsker at tilføje, at de kun lægger afgørende vægt på det forhold, at der findes en udpræget fængselsmæssig afdeling indenfor ungdomsfængslets rammer. Såfremt afdelingen i Nyborg kan afløses af en selvstændig modtagelses- og isolationsafdeling (se p. 46), vil disse medlemmer anse det for rigtigt at forlade betegnelserne »fængsel« og »straf« og i stedet indføre betegnelsen »arbejdsskole« som foreslået af mindretallet.

V.

ALMINDELIG STRAF OG ANDRE RETSFØLGER

i. Frihedsstraf overfor de 15-17årige.

Som tidligere omtalt bliver der kun i forholdsvis få tilfælde rejst tiltale mod unge i aldersgruppen 15-17 år for straffelovsovertrædelser. Denne officielle kriminalstatistik viser følgende antal domssager i årene 1938—39 og 1950-55¹⁾:

	Mænd	Kvinder	Ialt
1938	12	1	13
1939	23	1	24
1950	48	6	54
1951	42	1	43
1952	52	2	54
1953	57	5	62
1954	79	2	81
1955	74	-	74

I de 6 år 1950-55 har gennemsnittet været 61 domme årlig.

Udfaldet af de 74 sager, som pådømtes i 1955, blev:

dagbøder	36	tilfælde
betinget dom	16	-
ungdomsfængsel	18	-
hæfte	1	-
militær arrest	1	-
§ 70-foranstaltning ...	2	-
ialt ..	74	tilfælde

I aldersgruppen 15-17 år er der således ikke i 1955 idømt nogen almindelig ubetinget fængselsstraf og kun een hæftestraf. For årene forud for 1955 kan der på grund af kriminalstatistikens systematik ikke foreta-

ges en tilsvarende opdeling af retsfølgerne indenfor denne aldersgruppe, men på grundlag af erfaringer fra praksis og oplysninger i Landsnævnet for børneforsorgs årsberetninger kan det fastslås, at der i sager mod de 15-17 årige gennemgående afsiges nogle få domme til almindelig frihedsstraf årlig.

Efter straffelovskommissionens opfattelse er der ikke noget, der tyder på, at der skulle være trang til en øget anvendelse af almindelig frihedsstraf. Der er snarere anledning til at overveje, om der bør gennemføres lovregler, hvorefter muligheden for at idømme lovovertrædere under 18 år almindelig frihedsstraf helt afskæres²⁾.

Dette spørgsmål har gennem nogle år været genstand for drøftelser i Sverige. Initiativet hertil kom oprindeligt fra riksåklageren, som i 1951 henledte opmærksomheden på en stigning i antallet af ubetingede frihedsstraffe overfor unge under 18 år. Det blev anset for ønskeligt, at der skete en ændring i praksis, og i 1952 gennemførtes en lov, efter hvilken personer, som ikke er fyldt 18 år, ikke kan dømmes til fængsel, strafarbejde eller »förvaring«, medmindre der findes at foreligge særlige grunde dertil. Loven trådte i kraft den 1. juli 1954. I betænkningen »Skyddslag« (1956) har strafflagberedningen taget stilling til, om denne ordning bør bevares. Man fremhæver, at når loven af 1952 ikke kom til at indeholde et absolut forbud mod anvendelse af frihedsstraf overfor de 15-17 årige, skyldtes det bl. a., at børneforsorgens institutioner næppe var tilstrækkeligt udbygget til at kunne overtage den vanskeligste del af lovovertræderne i denne aldersgruppe. Dette forhold kan nu efter strafflagberedningens opfattelse ventes

¹⁾ De tal, som opgives i årsberetningerne fra Landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg, og som bygger på indberetninger fra statsadvokaterne, ligger noget lavere end tallene i kriminalstatistikken. For årene 1950-57 opgives følgende antal domme: 26, 39, 38, 34, 70, 67, 87 og 55. For året 1958 har Landsnævnet opgivet antallet af domme til 57.

²⁾ Sml. herved ovf. afsnit III, 1.

ændret, og man stiller forslag om en ufravigelig regel af følgende indhold: »Den som ej fyldt aderton år må icke dömas till fängelse« (2 kap. 6 §). I tilknytning hertil siges udtrykkelig om bødeforvandling: »Talan om förvandling av böter må ej väckas mot den som är under aderton år« (10:2). Unge under 18 år, som ikke overgives til børneforsorgen, skal kunne få betinget dom (i hvilken der ikke udmåles fængsel) eller dømmes til »skyddstillsyn«, »skyddsfostran« (ungdomsfængsel) eller i sjældne tilfælde »skyddsinternering«, men de kan ikke i iorbindelse med »skyddstillsyn« undergives den anbringelse i »tillsynsanstalt« for et tidsrum af to måneder, som ellers kan anordnes (4:3).

Straffelovskommissionen stiller ikke forslag om, at der i dansk ret indføres en tilsvarende bestemmelse om generel udelukkelse af dom til anden frihedsstraf end ungdomsfængsel overfor unge under 18 år. Som ovenfor nævnt har det gennem en længere årrække været muligt uden særlige lovregler at opretholde en praksis, hvorefter de ubetingede frihedsstraffe kun forekommer i et meget lille antal. Den ordning, som man tilsigtede i Sverige med loven af 1952., er for så vidt gennemført i Danmark i anklagemyndighedens og domstolenes praksis. Straffelovskommissionen finder på den anden side ikke grundlag for at antage, at ubetinget frihedsstraf *aldrig* kan være den rigtige sanktion overfor unge i 15—17 års alderen.

Ved visse meget grove forbrydelser (navnlig drab og voldtægt), hvor en følelig reaktion er påkrævet, kan det stille sig således, at en fængselsstraf må foretrækkes fremfor anbringelse i ungdomsfængsel eller opdragelseshjem. Det er måske ud fra tilsvarende synspunkter, at den svenske strafflagberedning i sit forslag holder muligheden for dom til »skyddsinternering« åben, men efter danske forhold synes det klart, at dom til sikkerhedsforvaring, psykopatforvaring o. 1. i de fleste tilfælde vil være udelukket (fordi betingelserne derfor ikke er opfyldt) eller i hvert fald vil være en mindre formålstjenlig reaktion end almindelig frihedsstraf. Både

fra børne- og ungdomsforsorgens og fra fængselsvæsenets side har man under forhandlingerne i straffelovskommissionen givet udtryk for den opfattelse, at der formentlig forekommer et lille antal tilfælde, hvor unge, som har begået grove forbrydelser, vil være bedre anbragt i et fængsel end i opdragelseshjem eller ungdomsfængsel, selv efter en udbygning af disse institutioner.

Også udenfor tilfælde af særlig grov kriminalitet må man efter kommissionens opfattelse erkende, at der *kan* forekomme tilfælde, hvor man, alt taget i betragtning, må anse en dom til fængsel eller hæfte som den bedste løsning. Man finder det endvidere rigtigt, at frihedsstraf principielt er anvendelig som tvangsmiddel bag en bøde, en betinget dom eller en dom til forsorg. Om bødeforvandling henvises særlig til bemærkningerne nedenfor i afsnit 81 ff., om betingede domme og forsorgsdomme til kommissionens betænkning herom, særlig p. 42 ff.

Straffelovskommissionen finder herefter ikke grund til at foreslå nye lovregler med hensyn til det omhandlede spørgsmål. Der findes således heller ikke anledning til ændring af bestemmelsen i straffelovens § 84, stk. 1, nr. 2, jfr. stk. 2, hvorefter straffen for personer, der ikke er fyldt 18 år, efter omstændigheder kan nedsættes eller bortfalde og aldrig kan overstige fængsel i 8 år.

Kommissionen anbefaler, at man fastholder den praksis, som har udviklet sig. Der vil formentlig fra alle sider være enighed om, at man i hvert enkelt tilfælde nøje bør undersøge mulighederne for at undgå idømmelse eller afsoning af frihedsstraf gennem valg af andre foranstaltninger. Der bør således i videst muligt omfang gives børne- og ungdomsforsorgen og fængselsmyndighederne lejlighed til at udtale sig om mulighederne for en hensigtsmæssig anbringelse.

2. Frihedsstraf overfor de 18—20 årige.

Den nyere praksis med hensyn til reaktionen overfor lovovertrædere i aldersgruppen 18-20 år er omtalt i afsnit IV, p. 39 ff.

Det blev fremhævet, at man endnu ikke gennem den officielle kriminalstatistik kan få nærmere oplysning om, i hvilket omfang anvendelse af ubetinget frihedsstraf er blevet reduceret til fordel for betingede domme og domme til ungdomsfængsel; men man kan måske foreløbig anslå, at det årlige antal ubetingede fængselsstraffe er faldet fra ca. 300 til henved 100, hvortil kommer et antal hæftestrafte.

Såvidt man allerede nu kan bedømme denne praksis, må det anses som et stort fremskridt, at et øget antal unge i alderen 18-20 år er blevet undergivet forsorg i frihed eller behandling i ungdomsfængsel i stedet for at afsone almindelige frihedsstraffe af kortere eller længere varighed. Der er næppe holdepunkter for at antage, at det skulle være nødvendigt i almindelighed at vende tilbage til den større anvendelse af frihedsstraffe, som prægede praksis indtil for få år siden. På den anden side kan man vanskeligt vide, om en væsentlig yderligere reduktion af disse straffes antal er mulig. Der må her være en vis frihed for domstolene til at fastlægge hensigtsmæssige retningslinier. Om særlige lovgivningsmæssige skridt synes der ikke at kunne blive tale.

Den svenske strafflagberedning har i betænkningen »Skyddslag« foreslået, at der sker en stærk begrænsning i adgangen til at dømme 18—20 årige lovovertrædere til fængsel. I lovudkastets 2 kap. 6 § hedder det - i fortsættelse af den ovenfor omtalte regel om unge under 18 år -: »Den som fyllt aderton men ej tjuogoett år må dömas till fängelse allenast vid förvandling av böter eller när av särskilda skäl fängelse på viss tid överstigande tre år finnes böra ådömas«. Der skal altså kun kunne idømmes fængsel i mere end tre år, hvilket betyder, at så godt som alle i den hidtidige praksis forekommende domme til fængsel fremtidig må erstattes af domme til bøde, »skyddstillsyn« (eventuelt med to måneders ophold i en anstalt), »skyddsfostran« (ungdomsfængsel) eller anden retsfølge. Strafflagberedningen anfører i betænkningen, at adgangen til at

vælge tidsbestemte straffe har været til skade for ungdomsfængselsforanstaltningen. Man mener ikke, at tidsbestemt fængsel giver mulighed for den behandling, som i almindelighed er påkrævet overfor unge lovovertrædere, når frihedsberøvelse er indiceret, og fængsel skal derfor kun kunne anvendes i tilfælde af politiske forbrydelser (f. eks. spionage) og ved visse andre forbrydelser, hvor en frihedsberøvelse af mere end 3 års varighed er påkrævet ud fra generalpræventive hensyn.

Efter den seneste udvikling i dansk praksis må det fastslås, at en væsentlig reduktion i anvendelsen af tidsbestemte fængselsstraffe har været mulig uden særlige lovbestemmelser. Straffelovskommissionen finder det ikke rigtigt generelt at udelukke disse straffes anvendelse overfor de 18—20 årige. Der forekommer en del tilfælde, hvor et behov for opdragende og oplærende behandling i ungdomsfængsel ikke er til stede, eller hvor kriminaliteten ikke er betydelig nok til at danne grundlag for dom til denne foranstaltning, men hvor det af general- eller specialpræventive grunde er nødvendigt at dømme til frihedsberøvelse. I sådanne tilfælde bør man kunne anvende en tidsbestemt frihedsstraf. Der bør endvidere være adgang til at fuldbyrde frihedsstraf i tilfælde, hvor personer under 21 år, som har modtaget betinget dom eller dom til forsorg, gør sig skyldige i overtrædelser af vilkår eller pålæg. Herom henvises til straffelovskommissionens betænkning om forsorgsdomme og betingede domme og til bemærkningerne nedenfor.

3. Betinget dom og forsorg.

Betinget domfældelse er den hyppigst anvendte retsfølge overfor personer i aldersgruppen 18-20 år, som dømmes for straffelovsovertrædelser. I 1955 var det samlede antal domfældte i denne aldersgruppe 1286 (1133 mænd og 153 kvinder). Heraf fik 696 personer eller 54,1 % betinget dom (574 mænd eller 50,7 %, 122 kvinder eller 79,7 %).• Det må antages, at anvendelsen af

betingede domme er steget noget efter 1955 (jfr. herved ovenfor p. 40).

Antallet af betingede domme med tilsyn ved Dansk Forsorgsselskab var 400 eller 57,5 % af det samlede antal betingede domme. For mandlige domfældte lå antallet af tilsynssager lidt lavere end dette gennemsnit (56,4%), for kvinder lidt højere (62,3%). Tilsyn er i det hele anvendt væsentlig hyppigere i aldersgruppen 18-20 år end overfor ældre lovovertrædere; når alle betingede domme tages under eet, var i 1955 kun 32,3 % forbundet med tilsyn.

Om de reformspørgsmål, som kan rejses med hensyn til anvendelsen af betingede domme og forsorg, må straffelovskommissionen i første række henvise til betænkningen om forsorgsdomme og betingede domme (1953). I indledningen til denne betænkning bemærkede kommissionen, at de foreslåede regler var beregnede på at anvendes overfor lovovertrædere af alle aldersgrupper, men man fremhævede samtidig, at der med hensyn til unge lovovertrædere forelå problemer, som burde gøres til genstand for særlige overvejelser.

Kommissionens forslag i den tidligere afgivne betænkning går ud på, at den hidtidige betingede dom spaltes i to retsfølger: *dom til forsorg* og *betinget dom*.

Den førstnævnte domsform er af kommissionen tænkt anvendt i den overvejende del af de tilfælde, hvor der efter hidtidig praksis er afsagt betinget dom med tilsyn og eventuelt andre tillægsvilkår. Afgørelsen skal ikke fremtræde som en »betinget dom«, men som en »dom til forsorg«, d. v. s. en dom, ved hvilken tiltalte direkte dømmes til tilsyn og eventuelt andre forsorgsforanstaltninger indenfor rammerne af lovudkastets § 56, stk. 2. Ved udformningen af reglerne herom er der dog bevaret en nær tilknytning til den betingede domfældelse. Tilsynstiden (mindst i og højst 5 år) er tillige en prøvetid; blandt sanktionerne overfor den, som overtræder de meddelte pålæg, nævnes i lovudkastet, at der kan idømmes en ubetinget straf eller anden retsfølge for det forhold, som gav an-

ledning til dom til forsorg. Rejses der i prøvetiden tiltale for ny kriminalitet, skal der i almindelighed fastsættes en straf, som også omfatter det oprindelig pådømte forhold. En række regler er fælles for forsorgsdomme og betingede domme.

Anvendelsesområdet for den hidtil kendte betingede dom begrænses efter kommissionsflertallets forslag i det væsentlige til de tilfælde, i hvilke der ikke er brug for tilsyn eller andre særlige foranstaltninger. Lovudkastets § 61 er dog affattet således, at betinget dom til en fastsat straf undtagelsesvis kan kombineres med tilsyn og visse andre vilkår.

Med henblik på unge lovovertrædere giver de foreslåede regler om *betingede domme* kun anledning til enkelte bemærkninger. Man må regne med, at der fortsat vil forekomme et ikke ringe antal betingede domme uden tillægsvilkår overfor unge i alderen 18-20 år. I 1955 af sagdes 296 domme af denne type, og selvom forsorgsforanstaltninger skulle blive anvendt i øget omfang, vil det absolutte antal betingede domme uden tilsyn næppe blive væsentlig mindre end i 1955, idet den samlede anvendelse af betingede domme har været stigende i de senere år.

Efter straffelovskommissionens forslag skal der altid udmåles straf i betingede domme. Den form for betinget domfældelse, som består i en udsættelse af både strafudmåling og straf fuldbyrdelse (»domsudsættelse«), og som kendes i Norge og Sverige, har efter forslaget fået form af en dom til forsorg og kan ikke anvendes, uden at der iværksættes tilsyn. I den svenske betænkning »Skyddslag« er det foreslået, at man helt forlader den traditionelle form for »villkorlig dom«. Det må vistnok erkendes, at der særlig overfor unge lovovertrædere jævnlig kunne være trang til at anvende betinget dom uden straf-fastsættelse, særlig hvor det stiller sig som sandsynligt, at fuldbyrdelsen af den fastsatte straf vil være en mindre hensigtsmæssig reaktion end dom til forsorg i tilfælde af ny kriminalitet. Kommissionen er imidlertid fort-

sat af den opfattelse, som man gav udtryk for i betænkningen af 1953 (p. 15-16), at det ville gøre sanktionssystemet for kompliceret og vanskeligt at administrere, hvis loven skulle give regler om 1) forsorgsdomme, 2) betingede domme indeholdende straffastsættelse - med eller uden tillægsvilkår — og 3) betingede domme uden straffastsættelse.

Efter kommissionens forslag af 1953 vil det ikke i noget tilfælde være obligatorisk at idømme ubetinget straf ved ny kriminalitet i prøvetiden. De uheldige følger af den nuværende § 57 i straffeloven viser sig ikke sjældent i sager mod unge lovovertrædere, hvor betinget dom med vilkår om tilsyn eller børneforsorg kan gøre det uomgængeligt nødvendigt at idømme ubetinget fælsesstraf af fængsel ved ny kriminalitet — navnlig berigelsesforbrydelser — i prøvetiden (medmindre der er grundlag for at afsige dom til ungdomsfængsel)³⁾.

Med hensyn til anvendelsen af *forsorgsdomme* overfor unge lovovertrædere har kommissionen navnlig taget stilling til, om der bør være mulighed for at afsige dom til børne- og ungdomsforsorg.

Når kommissionen i 1953 fandt det rigtigst at holde børneforsorg udenfor det foreslåede system af forsorgsforanstaltninger (se betænkningen p. 36), var det med den begrundelse, at spørgsmålet krævede forhandling mellem børneforsorgsmyndighederne og den kriminalretlige sagkundskab, og at den videre behandling af spørgsmålet burde ske i forbindelse med drøftelser om foranstaltninger overfor unge lovovertrædere. Efter at spørgsmålet påny er taget op under medvirken af repræsentanter for børne- og ungdomsforsorgen, har det vist sig, at der fra alle sider er enighed om at foreslå reglerne om forsorgsdomme udbygget, således at børne- og ungdomsforsorg indgår blandt de forsorgsformer, som kan anordnes ved dom. Kommissionens begrundelse for dette standpunkt er allerede omtalt ovenfor p. 35 ff.

Man foreslår, at lovudkastet af 1953 vedrørende dom til forsorg suppleres med en paragraf af følgende indhold:

»Dersom retten finder, at forsorgslovens betingelser for at iværksætte eller fortsætte børne- og ungdomsforsorg er til stede, kan den, i stedet for at fastsætte en straf, efter indhentet erklæring fra Direktoratet (Landsnævnet) for børne- og ungdomsforsorgen anordne sådan forsorg eller træffe bestemmelse om dens fortsættelse. Det kan herunder bestemmes, at den pågældende skal anbringes udenfor sit hjem, om fornødent i et opdragelseshjem, eventuelt af nærmere angivet art. Direktoratet (Landsnævnet) for børne- og ungdomsforsorgen træffer foranstaltning til, at der tages bestemmelse om forsorgens art og varighed i henhold til forsorgslovens regler.«

Bestemmelsen foreslås placeret som den første paragraf i kap. 7 om forsorgsdomme, således at den efterfølges af den i betænkningen af 1953 foreslåede hovedregel (§ 56) om dom til forsorg. Heraf følger et par formelle ændringer i denne paragraf.

Når kommissionen har valgt at indlede kapitlet om forsorgsdomme med den specielle regel om børne- og ungdomsforsorg, skyldes det, at de øvrige bestemmelser i kapitlet ikke fuldtud skal finde anvendelse på denne domsform. Der skal ikke fastsættes nogen prøvetid efter § 56, stk. 1, idet børneforsorgsmyndighederne bestemmer forsorgens varighed, og der skal ikke være mulighed for at kombinere børne- og ungdomsforsorg med de i § 56, stk. 2, nævnte pålæg. Det skal endvidere være udelukket at anvende reglerne i § 57 (om forskrifter fra forsorgsmyndigheden og senere retskendelse om ændring af forsorgen), § 58, stk. 1 (om advarsel, bøde m. v. i tilfælde af overtrædelse af pålæg) og § 59 b, stk. 2 (om kæretilfælde).

Derimod bør følgende regler finde anvendelse:

§ 56, stk. 3 (om kombination af forsorg og ubetinget straf, se herved afsnit 4, p. 77), § 58, stk. 2 (om idømmelse af straf eller

³⁾ Se herved Erik Christensen, *Unge lovovertrædere*, p. 20-22 og 31-32.

anden retsfølge, når fortsat anvendelse af forsorg anses for formålsløs), § 59 a (om gentagelses virkning), § 59 b (om værneting) og § 60 (om forudgående personundersøgelse og indskærpelse af dommens betydning). Endvidere bør reglerne i udkastets § 59 finde tilsvarende anvendelse, hvis den dømte, medens han er undergivet børne- og ungdomsforsorg, sigtes for ny lovovertrædelse eller for en overtrædelse, der er begået før dommen til børne- og ungdomsforsorg. I denne henseende bør forsorgstiden således tillægges samme betydning som en i henhold til § 56 fastsat prøvetid.

Det foreslås derfor, at der til den ovenfor foreslåede regel føjes følgende bestemmelse som stk. 2:

»I forbindelse med afgørelse efter stk. 1 finder § 56, stk. 3, § 58, stk. 2, § 59, § 59^a3 § 59 b, stk. 1, og § 60 tilsvarende anvendelse. Ved anvendelsen af § 59 anses den tid, i hvilken den dømte er undergivet børne- og ungdomsforsorg, som prøvetid«.

Hovedindholdet af den foreslåede ordning vil herefter være følgende:

Retten kan afsige en dom, som lyder på, at tiltalte skal undergives — eller fortsat være undergivet — børne- og ungdomsforsorg. Der skal være foretaget personundersøgelse som i andre sager om dom til forsorg; der skal desuden foreligge en udtalelse fra børne- og ungdomsforsorgen, og forsorgslovens betingelser for at anordne eller fortsætte forsorg skal være opfyldt. Dommen kan eventuelt udtrykkelig bestemme, at den pågasldende skal anbringes udenfor hjemmet; hvis forholdene taler derfor, kan det f. eks. foreskrives, at han skal anbringes i et opdragelseshjem af den i forsorgslovens § 137, stk. 2, d) nævnte type. Direktoratet (landsnævnet) for børne- og ungdomsforsorg skal derefter sørge for, at der iværksættes forsorg i overensstemmelse med dommens indhold; straf-felovskommissionen har ikke taget stilling til,

hvorledes børne- og ungdomsforsorgens interne kompetenceforhold skal ordnes. Hvor flere lovovertrædelser foreligger til pådømmelse, kan retten i forbindelse med dom til forsorg idømme ubetinget straf for en enkelt eller flere lovovertrædelser, f. eks. bøde eller hæfte for en særlovsovertrædelse.

Når dommen er afsagt, kan der ikke træffes nogen retsafgørelse om ændring, forlængelse eller ophævelse af forsorgen; disse spørgsmål henhører under forsorgsmyndighederne, som teoretisk set kan ophæve forsorgen meget hurtigt, efter at den er etableret. Derimod kan der blive tale om at afsige dom til ubetinget straf eller anden retsfølge for den begåede lovovertrædelse, hvis domfældte har overtrådt givne forskrifter, og forsorgsmyndighederne finder det formålsløst at fortsætte med forsorgsforanstaltninger. På dette punkt har dommen samme retsvirkninger som en dom til forsorg med tilsyn ved Dansk Forsorgsselskab. Rejses der sigtelse for et strafbart forhold begået før eller efter dommen, skal der i almindelighed fastsættes en straf eller anden retsfølge (eventuelt forsorg i henhold til § 56) efter straffelovens §§ 88—89, ^{m e n} hvis forholdene taler derfor, kan der træffes bestemmelse om fortsættelse af den anordnede børne- og ungdomsforsorg, eventuelt i forbindelse med ændring af forsorgens art og fastsættelse af straf for en af lovovertrædelserne.

Medens den her omtalte dom til forsorg muligvis kun vil blive anvendt i forholdsvis få tilfælde, må den almindelige dom til forsorg ventes at ville spille en væsentlig rolle overfor unge lovovertrædere, idet den træder i stedet for størstedelen af de betingede domme, som nu er forbundet med tilsyn ved Dansk Forsorgsselskab. Efter straffelovskommissionens forslag af 1953 opretholdes ganske vist en adgang til at knytte tilsyn og visse andre mindre indgribende vilkår til betinget dom af den hidtil kendte type, men dette forudsættes efter flertallets forslag at ske »undtagelsesvis«, og kommissionen antager, at det specielt overfor unge mennesker vil være rigtigt som altovervejende hovedre-

gel at foretrække dom til forsorg fremfor betinget dom, når tilsyn skal anvendes.

Nogle af de særlige pålæg, som er opregnet i lovudkastets § 56, stk. 2, vil sjældent blive anvendt overfor de unge, andre kan få praktisk betydning, særlig de under nr. 1 og 2 nævnte. I *Erik Christensens* redegørelse for den kriminalretlige praksis i Århus i årene 1954-55 findes en udførlig omtale af de spørgsmål, som hænger sammen med straffelovskommissionens forslag om dom til tilsyn og andre forsorgsforanstaltninger⁴⁾.

Blandt de praktiske problemer, som melder sig i forbindelse med øget anvendelse af forsorg, skal man særlig fremhæve, at der i øjeblikket langt fra er tilstrækkelige muligheder for at anvise unge lovovertrædere ophold i et hjem eller en institution som led i forsorgen (lovudkastets § 56, stk. 2, nr. 2). Dansk Forsorgsselskab har siden 1957 rådet over hjemmet »Brøndbyhus« i den sydlige udkant af København. Det benyttes til anbringelse af unge mennesker i 18-25 års alderen, som er under selskabets tilsyn, fortrinsvis i tilfælde, hvor man gerne vil sørge for, at den unge er under en vis kontrol og får lejlighed til at falde til ro, medens hans arbejdsmæssige forhold søges stabiliseret. Dette hjem kan dog ikke i det lange løb dække behovet for anbringelsesmuligheder i København, og i den øvrige del af landet vil det under de nuværende forhold i reglen ikke være muligt at anvende pålæg om sådant ophold. Kommissionen ønsker navnlig at fremhæve behovet for og værdien af oprettelsen af flere ungdomspensioner svarende til »Brøndbyhus«.

I betænkningen om forsorgsdomme og betingede domme nævnte kommissionen bl. a., at der er brug for mere hensigtsmæssige anbringelsesmuligheder overfor unge kvinder, som er på vej ud i prostitution (p. 28). I den betænkning om foranstaltninger til bekæmpelse af prostitutionen, som blev afgivet i 1955 af et udvalg under justitsministeriet, blev der stillet forslag om en række ændrin-

ger i lovgivningen om prostitution. Det blev bl. a. foreslået, at en væsentlig del af forsorgen for prostituerede kvinder skulle henlægges under den sociale forsorg, således at bestemmelse om iværksættelse af forsorg ikke blev truffet ved dom i en straffesag om overtrædelse af pålæg i medfør af straffelovens § 199, men derimod af et særligt nævn, som bl. a. skulle kunne anordne anbringelse på en oplærings- og uddannelsesskole. En tilsvarende ordning skulle finde anvendelse med hensyn til homoseksuel prostitution. Efter anmodning fra justitsministeriet har straffelovskommissionen i skrivelse af 28. juni 1958 afgivet en udtalelse om de forslag, der er fremsat i betænkningen af 1955. Kommissionens flertal har - i tilslutning til en erklæring af 7. februar 1957 fra rigsadvokaten — taget afstand fra tanken om at oprette en særlig forsorg og anbefalet, at man bevarer den nugældende ordning, hvorefter det er pålæg i henhold til straffelovens § 199 og overtrædelse af sådanne pålæg, der danner grundlag for iværksættelse af forsorgsmæssige foranstaltninger overfor prostituerede. På tilsvarende måde mener man, at straffelovens § 230 fortsat vil være et egnet grundlag for anvendelse af forsorg overfor unge mænd, som indlader sig på homoseksuel prostitution. Kommissionen har fremhævet, at de i 1953 foreslåede regler om forsorgsdomme vil give tilfredsstillende muligheder for et mere effektivt forsorgsarbejde. Såfremt kommissionens standpunkt vinder tilslutning, vil der altså - som forudsat i betænkningen af 1953 — melde sig det praktiske spørgsmål, hvorledes det af Dansk Forsorgsselskab udøvede forsorgsarbejde for prostituerede skal udbygges i fremtiden, bl. a. gennem oprettelse af særlige hjem og institutioner.

Det har ligget uden for kommissionens muligheder i enkeltheder at tage stilling til, i hvilket omfang der bør tilvejebringes nye hjem og institutioner for de forskellige grupper af unge lovovertrædere. Man understreger imidlertid vigtigheden af, at der ofres de nødvendige beløb på denne side af for-

⁴⁾ *Erik Christensen* p. 81-108.

sorgsarbejdet, hvad enten det skal ske gennem oprettelse af institutioner direkte under staten eller ved en udbygning af de institutioner, som henhører under Dansk Forsorgsselskab.

4. Kombination af forsorg eller betinget straf med ubetinget straf. Ubetinget straf med efterfølgende tilsyn.

Disse spørgsmål er behandlet i betsenkningen af 1953 om forsorgsdomme og betingede domme (p. 47-52). Kommissionen, der nu har en noget anden sammensætning, har imidlertid fundet anledning til at tage spørgsmålene op til fornyet overvejelse. Det nedenfor anførte har relation til såvel unge som ældre lovovertrædere.

(a) Kombination ved dom for flere uligeartede forhold.

I sin betænkning fra 1953 (p. 69) foreslog kommissionen følgende bestemmelse (§ 56, stk. 3) om kombination af ubetinget straf og forsorg:

»Hvor overtrædelser af straffeloven og af anden lov foreligger til samlet pådømmelse, kan retten, såfremt særlige grunde taler derfor, uanset reglerne i §§ 88-89 fastsætte en ubetinget straf for sidstnævnte lovovertrædelse i forbindelse med afgørelse efter stk. 1.«

En tilsvarende bestemmelse foresloges (p. 71) som § 61, stk. 2 om kombination af ubetinget og betinget straf.

Som det fremgår af det anførte, var disse forslag begrænsede til tilfælde, hvor der foreligger sammenstød af en straffelovsovertrædelse og en særlovsovertrædelse (f. eks. tyveri og motorkørsel i spirituspåvirket tilstand). Med hensyn til sammenstød af de to straffelovsovertrædelser fremhævede kommissionen, at der vel også i sådanne tilfælde kunne være trang til at kombinere betinget straf (forsorg) og ubetinget straf, men at en kombinationsregel, der omfattede disse tilfælde, kunne føre til afgørelser, der havde karakter af uheldige kompromisløsninger,

Efter den norske straffelovs § 62, stk. 2, som affattet ved lov af 3. juni 1955, kan retten, når der foreligger særlige grunde, i ethvert tilfælde af sammenstød mellem flere lovovertrædelser, idømme ubetinget straf for et eller nogle af forholdene, samtidig med at der fastsættes betinget straf for de andre forhold.

I den svenske betænkning »Skyddslag« (11 kap. 1 §) foreslås, at der i sammenstødstilfælde, når særlige grunde foreligger, skal kunne idømmes (ubetinget) fængsel i forbindelse med »villkorlig dom«, der svarer til betinget dom uden tilsyn.

Fra anklagemyndighedens side er det fremhævet, at der består et praktisk behov for at kunne kombinere betinget og ubetinget straf, også når der foreligger flere uligeartede straffelovsovertrædelser til påkendelse (f. eks. tyveri og vold eller tyveri og brugs-tyveri af motorkøretøj), og at dette behov er trådt klarere frem ved de senere års tendens til øget anvendelse af betingede straffe over for unge lovovertrædere.

Et flertal på 10 medlemmer (*Aage Hansen, H. Åslund, Horsten, Hurwitz, Kirchheiner, Olafsson, Schlegel, Skjerbæk, Stürup og Tetens*) foreslår herefter følgende bestemmelse (§ 56, stk. 3):

»Foreligger flere uligeartede lovovertrædelser til samlet pådømmelse, kan retten, såfremt særlige grunde taler derfor, uanset reglerne i §§ 88—89 i forbindelse med afgørelse efter stk. 1 fastsætte en ubetinget straf for en eller nogle af lovovertrædelserne.«

Endvidere foreslås som § 61, stk. 2, formuleret en tilsvarende bestemmelse om kombination af ubetinget og betinget straf.

Et mindretal på 3 medlemmer (*Lucas, Ludvigsen og Karmark Rønsted*) kan ikke tiltræde dette forslag, men foretrækker de i betænkningen af 1953 (p. 69 og 71) indeholdte udkast til § 56, stk. 3, og § 61, stk. 2.

(b) *Kombination ved dom for eet forhold eller flere ligeartede forhold.*

I den nævnte betænkning (p. 49-50 og p. 72) foresloges en bestemmelse (§ 50, stk. 2), hvorefter bøde kan idømmes som tillægsstraf til anden strafart i forbindelse med forsorgsdom eller betinget dom. Derimod mente kommissionen at måtte tage afstand fra, at frihedsstraf for een lovovertrædelse deles i en betinget og en ubetinget straf. Man lagde herved vægt på, at grundene til en betinget dom i langt de fleste tilfælde taler for en udsættelse af hele den forskyldte straf, og at der efter kommissionens opfattelse var en betydelig fare for, at en kombinationsregel ville føre til uheldige kompromisafgørelser, bl. a. hvor der under voteringen er delte meninger om, hvorvidt betinget eller ubetinget straf bør anvendes.

Et flertal på 9 medlemmer (*Haslund, Horsten, Hurwitz, Kirchheiner, Lucas, Ludvigsen, Karmark Rønsted, Schlegel og Skjerbæk*) henholder sig til de i betænkningen af 1953 anførte synspunkter. Flertallet mener påny at måtte fremhæve faren for, at en kombinationsadgang vil medføre en betænkelig forøgelse af antallet af korte frihedsstraffe.

Et mindretal på 4 medlemmer (*Age Hansen, Olafsson, Stürup og Tetens*) finder, at der for så vidt angår recidivister, der tidligere har afsonet frihedsstraf, bør tilvejebringes hjemmel for samtidig idømmelse af ubetinget og betinget straf (forsorg), også i tilfælde, hvor der kun foreligger eet forhold (eller flere ligeartede forhold) til pådømmelse.

Fra anklagemyndighedens side er det oplyst, at der i praksis er en betydelig trang til at kunne kombinere ubetinget straf med forsorg. Dette synspunkt er i overensstemmelse med resultaterne af den i *Karen Berntsen* og *Karl O. Christiansen*, Mandlige arresthusfanger, 1955, offentliggjorte undersøgelse (p. 149-51, 157 og 165). Dette forsorgsbehov kan ikke fuldt ud imødekommes gennem de gældende regler om prøveløsla-

delse, hvorefter prøveløsladelse forudsætter, at mindst 4 måneder af straffetiden er udstået. Efter de i betænkningen af 1953 foreslåede regler om forsorgsdomme vil der kunne dømmes direkte til en forsorg, der indebærer anbringelse i et optagelseshjem eller lignende, men selv om denne reform gennemføres, må der efter mindretallets opfattelse påregnes fortsat at ville foreligge et betydeligt antal tilfælde, hvor der på den ene side er et udtalt forsorgsbehov, men hvor retten på den anden side af generalpræventive grunde finder det nødvendigt, at en afsoning finder sted. Mindretallet er endvidere af den opfattelse, at en afsoning af en del af straffen efter omstændighederne kan have specialpræventiv værdi, dels som en markering af forholdets alvor, dels som et udgangspunkt for efterforsorg. Mindretallet forstår vel flertallets betæneligheder ved en kombinationsregel, men ønsker heroverfor at fremhæve følgende: Den betingede doms *nuværende* anvendelsesområde er så fast forankret i domspraksis, at der næppe er nogen reel fare for, at dette område vil blive nævneværdigt begrænset gennem en kombinationsregel. I øvrigt synes de omhandlede betæneligheder væsentligt begrænset, når reglen indskrænkes til at angå personer, der tidligere har afsonet frihedsstraf. For disses vedkommende vil den mulige skadevirkning af en afsoning være relativt mindre end for begyndere. Hertil kommer, at området for anvendelse af betinget dom over for recidivister efter gældende praksis er meget begrænset. I 1955 idømtes således kun 357 mandlige recidivister betinget straf, og i 225 af disse tilfælde var straffen fængsel i 30 dage og således en straf, der ikke kunne være delt op i en betinget og en ubetinget. Mindretallet anser det endvidere for muligt at fastlægge en sådan tiltale- og domspraksis, at kombinationsreglen ikke kommer til at hæmme en hensigtsmæssig udvikling af området for forsorgsdomme og betingede domme på grundlag af eventuelle nye lovregler udformet i overensstemmelse med betænkningen af 1953. Der peges i forbindelse hermed på, at anven-

delse af forsorgsdomme, der indeholder bestemmelse om ophold i optagelseshjem eller lignende, vil virke i retning af en begrænsning i antallet af domme efter den omhandlede kombinationsregel.

Mindretallet anlægger således den helhedsbedømmelse af kombinationsregien, at denne ikke kan antages i nævneværdig grad at ville virke restriktivt over for anvendelsen af rene forsorgsdomme og betingede domme., men på et betydeligt område vil give mulighed for at supplere ubetinget straf med tilsyn og anden forsorg.

Mindretallet foreslår herefter følgende bestemmelse som § 56, stk. 4:

»Har den pågældende tidligere udstået frihedsstraf, og skønnes anvendelsen af ubetinget frihedsstraf påny påkrævet, uanset at oplysningerne om hans personlige forhold taler for, at han undergives forsorg, kan retten træffe afgørelse efter stk. 1 i forbindelse med idømmelse af ubetinget straf af hæfte eller fængsel. Straf kan i dette tilfælde ikke idømmes for længere tid end 3 måneder«.

Endvidere foreslår mindretallet, at der som § 61, stk. 3, optages en tilsvarende bestemmelse om kombination af ubetinget og betinget straf.

(c) *Ubetinget straf med efterfølgende tilsyn.*

I betænkningen af 1953 (p. 51—52) er det drøftet, om der bør hjemles adgang til i en straffedom at bestemme, at domfældte efter afsoningen skal undergives tilsyn, således at der er en selvstændig sanktion - og ikke en reststraf — bag tilsynet.

Efter fornyet overvejelse af spørgsmålet er et flertal på 11 medlemmer (*Aage Hansen, Horsten, Hurwitz, Kirchheiner, Lucas, Ludvigsen, Olafsson, Karmark Rønsted, Skjerve, Stiirup og Tetens*) af den opfattelse, at en bestemmelse af denne type bør gennemføres; Aage Hansen, Olafsson, Stiirup og Tetens tilslutter sig dog kun forslaget som en subsidær løsning i forhold til det af disse medlemmer ovenfor under (b) fremsatte forslag.

Flertallet må efter de foreliggende oplysninger lægge til grund, at der foreligger et behov for at kunne undergive korttidsstraffede en efterforsorg.

Endvidere tillægger de fleste medlemmer af kommissionen det afgørende betydning, at en regel som den heromhandlede lader sig udforme således, at det klart fremgår, at den kun bør anvendes over for personer, der efter de foreliggende omstændigheder ikke kunne få en ren forsorgsdom eller betinget dom.

Flertallet foreslår, at bestemmelsen placeres i forbindelse med reglerne om prøveløsladelse (som § 40 a) og udformes således:

»Når nogen dømmes til fængselsstraf i så kort tid, at prøveløsladelse ikke kan finde sted efter § 38, og retten finder, at det efter den dømtes hidtidige levevis eller på grund af andre særlige omstændigheder må anses for formålstjenligt for at afholde ham fra at begå nye lovovertrædelser, at han efter udståelsen af fængselsstraffen undergives tilsyn af en forsorgsinstitution, kan det i dommen bestemmes, at han skal undergives sådant tilsyn i et i dommen fastsat tidsrum af ikke over 2 år fra udståelsen af fængselsstraffen at regne.«

Der har ikke inden for det nævnte flertal kunnet opnås enighed om, hvilke følger der bør knyttes til den omstændighed, at den dømte unddrager sig tilsynet.

7 medlemmer, (*Aage Hansen, Horsten, Hurwitz, Lucas, Olafsson, Stiirup og Tetens*) mener, at unddragelse af tilsyn bør kunne medføre advarsel, bøde eller hæfte indtil 3 måneder, og at en bestemmelse herom bør føjes som stk. 2 til den ovenfor foreslåede regel. Disse medlemmer anser det for nødvendigt for tilsynets effektivitet, at der består en straffetrusel, og da bødestraf kun i undtagelsestilfælde vil være en hensigtsmæssig reaktion, har man fundet det nødvendigt at hjemle adgang til idømmelse af hæftestraf. Man er opmærksom på, at en bestemmelse herom kan indeholde en fare for, at korte frihedsstraffe anvendes i større omfang end ønskeligt; man forudsætter imidlertid,

at straffebestemmelsen, ligesom den nugældende bestemmelse i straffelovens § 58, anvendes på en lempelig måde og således overvejende får betydning som en straf fetrusel, der kan støtte tilsynet i dets arbejde.

4 medlemmer (*Kirchheiner, Ludvigsen, Karrnark Rønsted og Skjerbæk*) er betænkelige ved, at der hjemles adgang til at anvende hæftestraf som selvstændig sanktion over for den, der unddrager sig tilsyn, og mener, at den omhandlede forsorg overvejende bør have karakter af et tilbud om støtte til de pågældende. *Kirchheiner, Karmark Rønsted og Skjerbæk* mener dog, at unddragelse af tilsyn bør kunne medføre advarsel og -undtagelsesvis - bøde, jfr. udkastet til § 58, stk. 1 a, i betænkningen af 1953 (p. 70), medens *Ludvigsen* finder det rettest, at der ikke hjemles adgang til at anvende sanktioner over for den, der unddrager sig tilsyn.

Et mindretal på 2 medlemmer (*Haslund og Schlegel*) kan ikke tiltræde flertallets forslag. Mindretallet finder det ikke godtgjort, at der er noget væsentligt praktisk behov for forslaget og må nære afgørende betænkeligheder ved, at unddragelse af tilsyn efter forslaget gøres til et selvstændigt delikt; dette er efter mindretallets opfattelse principielt uheldigt og skadeligt for tillidsforholdet mellem den dømte og den tilsynsførende. Endvidere er mindretallet af den opfattelse, at forslaget vil gøre sanktionssystemet for kompliceret og hermed indebære en risiko for retsafgørelser, der har karakter af uheldige kompromisløsninger.

5. Bøde.

Om anvendelsen af bødestraf overfor unge mennesker i anledning af straffelovsovertrædelser kan der gives enkelte oplysninger på grundlag af kriminalstatistikken for 1955.

I aldersgruppen 15-17 år, hvor der ialt blev rejst tiltale i 74 sager, blev der afsagt 36 domme til dagbøder (jfr. ovf. p. 70).

I aldersgruppen 18-20 år var det samlede antal domfældelser for straffelovsovertrædelser 1286 (1133 mænd og 153 kvinder). Af

disse domme faldt 113 eller 8.8 % ud til dagbøder (102 mænd og 11 kvinder)⁵⁾. Af kriminalstatistikken kan man ikke se, hvilke straffelovsovertrædelser det har drejet sig om, men det er rimeligt at antage, at tilfældene for de mandlige lovovertrædere vedkommende overvejende falder indenfor de delikter, som efter den samlede opgørelse hyppigst giver anledning til bødestraf, nemlig voldsforbrydelser og brugstyverier. Den relative anvendelse af bødestraf for straffelovsovertrædelser er lidt mindre overfor de 18-20 årige end overfor alle lovovertrædere taget under eet. Men det må herved erindres, at der i aldersgruppen 18-20 år er forholdsvis mange af de sager, som ellers ville falde ud til dagbøder, der afgøres med tilfældig frafald.

Efter straffelovskommissionens opfattelse giver de foreliggende oplysninger om anklagemyndighedens og domstolens praksis ikke holdepunkter for at antage, at der bør ske nogen væsentlig ændring i anvendelsen af bødestraf overfor unge lovovertrædere. Der kan i hvert fald næppe blive tale om øget anvendelse af bøder for så vidt angår den del af de 18-20 årige, som efter nugældende praksis dømmes til ungdomsfængsel eller almindeligt fængsel. Derimod er det ikke udelukket, at der i visse tilfælde kunne anvendes bødestraf overfor unge, som nu får betinget dom uden dog at trænge til at undergives tilsyn eller andre forsorgsforanstaltninger. Det er endvidere tænkeligt, at udviklingen bør gå i retning af en øget anvendelse af ungdomsfængsel, almindeligt fængsel eller betinget dom med tilsyn (dom til forsorg), eventuelt i forbindelse med bøde (se p. 91 ff.), overfor nogle af de unge biltyve, hvis sager nu afgøres alene med bøde.

I den svenske betænkning »Skyddslag« er foreslået en almindelig bestemmelse om, at personer under 21 år kan dømmes til bøde, uanset om den ellers for vedkommende forbrydelse foreskrevne retsfølge er fængsel (2:6,

⁵⁾ Der var endvidere een betinget dom til dagbøder i denne aldersgruppe.

stk. 3, og »Skyddslag« p. 93). Forslaget hænger sammen med, at der i almindelighed ikke skal være adgang til at dømme en person under 21 år til tidsbestemt fængsel (se ovf. p. 72), og den svenske kommission tænker sig, at muligheden for at anvende bøde særlig vil blive benyttet i tilfælde, hvor der nu dømmes til fængsel i en måned.

Straffelovskommissionen har drøftet, om en tilsvarende bestemmelse bør indføres i den danske straffelov. Noget stort praktisk behov herfor foreligger ikke; i de fleste tilfælde, hvor det på grund af lovovertræderens unge alder findes rettest at anvende bødestraf i stedet for frihedsstraf, vil dette være muligt efter den for den pågældende lovovertrædelse fastsatte strafferamme, jfr. således med hensyn til berigelsesforbrydelser straffelovens § 287, og for så vidt angår personer, der på gerningstidspunktet ikke er fyldt 18 år, hjemler straffelovens § 84, stk. 1, nr. 2, en almindelig adgang til strafnedsættelse. Kommissionens *flertal* (alle medlemmer med undtagelse af Lucas) finder det dog principielt rigtigt, at der gives domstolene en adgang til, når ekstraordinære forhold taler derfor, at anvende bødestraf over for lovovertrædere under 21 år, selv om bødestraf ikke er hjemlet i strafferammen for vedkommende lovovertrædelse. Bestemmelsen bør udformes således, at der skal lægges vægt på lovovertræderens alder *på domstidspunktet*, idet afgørelsen navnlig bør bero på, hvorvidt hans unge alder tilsiger, at afsoning af frihedsstraf undgås, smig. herved p. 51 om dom til ungdomsfængsel.

Det nævnte flertal stiller herefter forslag om, at der i straffeloven som § 50, stk. 3, optages følgende bestemmelse:

»Over for den, der ikke er fyldt 21 år, kan straf af bøde anvendes, selv om der i loven kun er foreskrevet frihedsstraf for den pågældende lovovertrædelse.«

Man skal endelig henlede opmærksomheden på, at kommissionen i sin betænkning af 1953 har stillet forslag om, at der altid skal være mulighed for at idømme bøde som

tillægsstraf i forbindelse med betinget dom eller dom til forsorg (udkast til straffelovens § 50, stk. 2). Den svenske betænkning »Skyddslag« går videre ved at give adgang til at kombinere fængsel og bøde: »Jämte fängelse som ådömes omedelbar för brott må, om särskilda skäl äro därtill, dömas till dagsböter, vare sig böter äro stadgade för brottet eller ej« (2:3, betænkningen p. 88 ff). Straffelovskommissionen har ikke fundet anledning til at foreslå en tilsvarende kombination af frihedsstraf og bøde udenfor sammenstødtilfælde.

Et *mindretal* (Lucas) kan ikke tiltræde forslaget. Mindretallet finder, at der er fare for, at en sådan bestemmelse, der omfatter selv de groveste lovovertrædelser, vil blive anvendt i for vidt omfang, og mener ikke, at der er noget praktisk behov for bestemmelsen ved siden af de i betænkningen om forsorgsdomme og betingede domme stillede forslag om adgang til at anvende forsorgsdom eller betinget dom uden hensyn til lovovertrædelsens grovhed og til i forbindelse dermed at idømme ubetinget bødestraf.

6. Afsoning af forvandlingsstraf.

I forbindelse med anvendelsen af frihedsstraf overfor unge lovovertrædere har straffelovskommissionen taget stilling til, i hvilket omfang man anvender og bør anvende afsoning af forvandlingsstraf for bøder. Man har særlig interesseret sig for aldersgruppen 15—17 år.

Direktoratet for fængselsvæsenet har på kommissionens foranledning foretaget en gennemgang af de sager, i hvilke 15-17 årige personer i årene 1950-53 har været indsat til afsoning af bødeforvandlingsstraf. Opgørelsen omfatter 78 sager, hvortil kommer en halv snes sager, med hensyn til hvilke der ikke har kunnet fremskaffes akter. Afsoning af forvandlingsstraf har altså fundet sted i henved 25 tilfælde årlig. Det drejer sig som regel om små bøder, og i mange tilfælde er der tale om bude, landbrugsmedhjælpere, arbejdsløse m. v., som ved vedtagelsen eller for-

kyndelsen erklærer sig ude af stand til at betale, og som faktisk heller ikke betaler i løbet af de første uger efter afgørelsen. Akterne i sådanne sager indeholder i de fleste tilfælde meget få eller slet ingen oplysninger om de unges arbejdsforhold, økonomi etc. Ofte er der kun givet sagen en fast (stempelt) påtegning om, at udpantning ikke skønnes at kunne foretages, og at bøden vil være at afsone. I de bedst oplyste sager er der påtegnet bemærkninger om, at den pågældende flere gange forgæves er tilsat- til afhøring, at en afdragsordning ikke er overholdt eller lign., og det er flere gange fremhævet, at forældrene er gjort bekendt med indsættelsen til afsoning. Det må efter kommissionens opfattelse anses for ønskeligt, at man i videre omfang end hidtil påfører akterne de fornødne bemærkninger om, hvad der sker i sagen, og om grundlaget for en afgørelse om afsoning.

Antallet af afsoninger i årene 1950-53 og oplysningerne om de enkelte sager berettiger ikke til nogen slutning om, at der i mange tilfælde dekretes afsoning, som kunne og burde have været undgået. Fra politiets side er der da også fremkommet udtalelser, som viser, at man i hvert fald nogle steder — bl. a. i København — lægger vægt på at undgå indsættelse af unge under 18 år til afsoning af forvandlingsstraf. Man gør, hvad der er muligt, for at få bøderne ind ved afdragsordninger o. lign. og søger ofte forbindelse med forældrene (hvis betalingstilbud akcepteres).

På den anden side er der tilfælde, som tyder på, at man ikke altid har gjort nok for at undgå afsoning. Straffelovskommissionen finder derfor grund til at fremhæve,

at der i bødesager mod unge mennesker bør foretages en særlig nøje prøvelse af mulighederne for at opnå bøders betaling, inden man skrider til afsoning. Dette gælder ikke blot personer under 18 år. Også med hensyn til de 18-20 årige bør det undersøges nøje i de enkelte tilfælde, om arrestophold kan undgås, særlig når det drejer sig om unge, der ikke tidligere har været i arrest. Man bør strække sig langt med hensyn til forslag om afdragsordninger, selvom der kun kan opnås små indbetalinger, og hvis en bøde skønnes uerholdelig, må man tage stilling til, om der er forhold, der gør det rimeligt at foretrække eftergivelse fremfor afsoning. Det må normalt være en forudsætning for eftergivelse, at den pågældende har vist god vilje til at betale.

Straffelovskommissionen har i 1957 gjort justitsministeriet bekendt med disse synspunkter og med et forslag om, at afgørelser om afsoning burde henlægges til en overordnet myndighed, i hvert fald som en midlertidig ordning. Justitsministeriet har derefter i en cirkulæreskrivelse af 20. september 1957 anmodet politiet om »at der, når en bøde, som er pålagt en person under 18 år, forgæves er søgt inddrevet, ikke sker henrettelse til afsoning af forvandlingsstraffen, forinden sagen har været forelagt justitsministeriet. Ved forelæggelsen bør de fornødne oplysninger om den pågældendes personlige og økonomiske forhold medfølge.«

Om de sager, der i henhold til denne cirkulæreskrivelse har været forelagt for justitsministeriet i tiden fra den 20. september 1957 til den 1. november 1958, kan følgende oplysninger meddeles:

Bødefældtes alder	15 år	16 år	17 år	Ialt
Eftergivelse efter anbringelse i børnehjem, i ungdomsfængsel, anstalter eller lign.	1	5	17	23
Eftergivelse iøvrigt	1	2	4	7
Tilsagn om eftergivelse på betingelse af 2 års straffri vandel eller tilsvarende henstandsordning	1	7	10	18
Resolution om afsoning		2	30	32

Det bemærkes, at justitsministeriet i de tilfælde, hvor politimesterens indstilling om afsoning er tiltrådt, har pålagt politiet forinden bøde-fældtes hensættelse til afsoning at rette henvendelse til forældrene, således at der er givet disse lejlighed til at overveje, om de ville betale bøden for den pågældende. I 17 af de 32 sager, i hvilke justitsministeriet har resolveret afsoning, er afsoningen afværget ved betaling af bøden. Resolution om afsoning er alene truffet i de tilfælde, hvor bøde-fældte slet ikke har reageret på gentagne henvendelser fra politiet eller ikke har tilkendegivet nogen interesse for at overholde en indgået afdragsordning. Normalt er det alene arbejdsløse, der er hensat til afsoning; skoleelever, lærlinge eller andre unge under uddannelse har ikke afsonet.

Straffelovskommissionen har overvejet, om der er anledning til at foreslå videregående foranstaltninger, eventuelt særlige lovregler.

I den svenske betænkning »Skyddslag« er det foreslået, at der ikke skal være nogen adgang til at iværksætte subsidiære: sanktioner overfor personer under 18 år, som er idømt bøde (10:2). Straffelovskommissionen kan ikke gå ind for en tilsvarende generel regel i dansk ret. Når man overhovedet anvender bødestraf overfor 15—17 årige — hvilket er nødvendigt — må der også være et tvangsmiddel til rådighed. Unge menneskers villighed til at betale bøder kunne let tage af, hvis de på forhånd vidste, at der ikke fandtes tvangsmidler, og der forekommer tilfælde, hvor afsoning af forvandlingsstraf er hensigtsmæssig. Spørgsmålet kan derfor kun være, om man ved særlige lovregler bør sikre en forsvarlig anvendelse af forvandlingsstraf.

Straffelovskommissionen har drøftet, om der bør søges gennemført en bestemmelse, hvorefter unge kun kan hensættes til afsoning af forvandlingsstraf efter retskendelse. Et flertal på 10 medlemmer (*Aage Hansen, Haslund, Horsten, Kirchheiner, Lucas, Ludvigsen, Olafsson, Karmark Rønsted, Schlegel*

og *Skjerbæk*) anser det for tvivlsomt, om en sådan regel, der vil gøre afsoningsordningen mere kompliceret, vil begrænse antallet af afsoninger. De foreliggende oplysninger tyder efter flertallets opfattelse ikke på, at der er trang til den omhandlede regel, som det iøvrigt findes mindre naturligt at opstille alene med henblik på unge lovovertrædere. Derimod foreslår flertallet, at de ovenfor anførte almindelige synspunkter vedrørende unges afsoning af forvandlingsstraf kommer til udtryk i et vejledende cirkulære til politiet, og man ville i og for sig finde det ønskeligt, at der midlertidigt praktiseredes en ordning, hvorefter sager vedrørende bøde-fældte i aldersgruppen 18-20 år, der ikke er omfattet af justitsministeriets ovennævnte cirkulæreskrivelse, blev forelagt for ministeriet, således at dette derigennem kunne blive bekendt med de retningslinier, der følges af politiet.

Et mindretal på 3 medlemmer (*Hurwitz, Tetens og Stiirup*) foreslår, at der optages følgende bestemmelse i straffeloven som § 53, stk. 2 :

»Når der opstår spørgsmål om at hensætte en person under 21 år til afsoning af forvandlingsstraf, skal sagen indbringes for underretten i den retskreds, i hvilken den pågældende bor eller opholder sig. Retten afgør da ved kendelse, om afsoning skal finde sted. Der skal herved lægges vægt på, om det kan lægges den pågældende til last, at bøden ikke er betalt, og om hans unge alder og forhold iøvrigt i særlig grad taler imod, at han hensættes til afsoning.«

Mindretallet finder, at man gennem en sådan bestemmelse bedst sikrer, at unge ikke hensættes til afsoning af forvandlingsstraf uden en grundig prøvelse af omstændighederne i det enkelte tilfælde, og fremhæver, at det principielt må anses for rigtigst, at den omhandlede prøvelse foretages af domstolene.

LOVUDKAST MED BEMÆRKNINGER

1. Udkast til lov om ændringer i borgerlig straffelov.

I borgerlig straffelov, jfr. bekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939, foretages følgende ændringer:

1. Til § 30, stk. 1, føjes som sidste pkt.:

»I alvorligere tilfælde kan tiltalefrafaldet betinges af, at den pågældende anbringes uden for sit hjem, om fornødent i et opdragelseshjem af nærmere angivet art.«

2. I § 30 indføres som stk. 2:

»Såfremt Landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg mener, at et af påtalemyndigheden i medfør af stk. 1, 2. pkt., fastsat vilkår ikke bør gælde, kan nævnet begære, at spørgsmålet af påtalemyndigheden indbringes for den ret, ved hvilken sagen har været behandlet, eller for underretten i den retskreds, hvor sigtede bor eller opholder sig. Retten afgør da ved kendelse, om vilkåret bør gælde«.

3. I § 30 ændres stk. 2 til stk. 3.

4. Som § 40 a indsættes:

»Når nogen dømmes til fængselsstraf i så kort tid, at prøveløsladelse ikke kan finde sted efter § 38, og retten finder, at det efter den dømtes hidtidige levevis eller på grund af andre særlige omstændigheder må anses for formålstjenligt for at afholde ham fra at begå nye lovovertrædelser, at han efter udståelsen af fængselsstraffen undergives tilsyn af en forsorgsinstitution, kan det i dommen bestemmes, at han skal undergives sådant tilsyn i et i dommen fastsat tidsrum af ikke over 2 år fra udståelsen af fængselsstraffen at regne.

Stk. 2. Forsorgsmyndigheden meddeler de forskrifter, som er nødvendige til gennemførelsen af tilsynet.

Stk. 3. Såfremt den dømte unddrager sig tilsynet eller undlader at efterkomme de forskrifter, der meddeles ham i medfør af stk. 2, kan retten

- a) tildele advarsel eller ved kendelse pålægge bøde, eller
- b) idømme straf af hæfte indtil 3 måneder.

Stk. 4. Med hensyn til de i stk. 3 nævnte afgørelser finder bestemmelsen i § 59 b, stk. 1¹⁾, tilsvarende anvendelse. Afgørelser vedrørende tildeling af advarsel eller ikendelse af bøde kan kun med justitsministerens tilladelse indbringes for højere ret.«

5. § 41 affattes således:

»Når en person mellem 15 og 21 år findes skyldig til straf af fængsel, og det skønnes påkrævet med henblik på forebyggelse af fortsat kriminalitet, at han gennem længere tid undergives den særlige opdragende og uddannende påvirkning, som opholdet i ungdomsfængsel tager sigte på, bør sådan foranstaltning idømmes. Såfremt særlige grunde taler derfor, kan ungdomsfængsel anvendes overfor en person, som er over 21 år, men ikke fyldt 23 år.

Stk. 2. Såfremt tiltalte er undergivet børne- og ungdomsforsorg i opdragelseshjem eller anden institution, og det ikke med tilstrækkelig sikkerhed kan antages, at øjeblikkelig anbringelse i ungdomsfængsel er påkrævet, kan retten ved dom i medfør af stk. 1 bestemme, at anbringelse i ungdomsfængsel først skal ske, såfremt det viser sig formålsløst fortsat at anvende forsorg som nævnt. Opstår der spørgsmål om senere anbringelse i ungdomsfængsel, skal anklagemyndigheden indbringe sagen for retten, som ved kendelse afgør, om

¹⁾ Jfr. straffelovskommissionens betænkning af 1953 om forsorgsdomme og betingede domme, p. 70.

anbringelse skal ske. Adgangen til at iværksætte anbringelse i ungdomsfængsel bortfalder ved forsorgens ophør og senest efter forløbet af i år fra dommen«.

6. § 42 affattes således :

»Den til ungdomsfængsel dømte kan holdes tilbage i dette i indtil 3 år, jfr. dog § 42 a, stk. 1, andet punktum.

Stk. 2. Når 1 år er forløbet efter indsættelsen, afgør fængselsnævnet efter indstilling fra fængslets styrelse, om fangen skal løslades. Finder løsladelse ikke sted, optages spørgsmålet påny ved udgangen af det følgende år.

Stk. 3. Hvor særlige omstændigheder taler derfor, kan fængselsnævnet beslutte løsladelse udenfor de i stk. 2 nævnte tider.

Stk. 4. Når fængselsnævnet træffer afgørelse om løsladelse, bestemmes det samtidig, at den dømte i et nærmere angivet tidsrum skal undergives tilsyn. Tilsynstiden kan ikke strække sig udover 4 år fra den første indsættelse i ungdomsfængsel. Dog kan den, når der efter genindsættelse sker fornyet løsladelse, udstrækkes til 1 år fra denne. De i § 38, stk. 4, indeholdte bestemmelser om tilsyn og andre vilkår finder tilsvarende anvendelse ved afgørelser efter dette stykke.«

7. Som § 42 a indsættes :

»Overtræder den løsladte de foreskrevne vilkår, afgør fængselsnævnet, om han skal genindsættes. En genindsat person kan efter fængselsnævnets bestemmelse holdes tilbage i ungdomsfængsel indtil 1 år udover den i § 42, stk. 1, foreskrevne tid.

Stk. 2. Fængselsinspektøren kan som en midlertidig foranstaltning foranledige den løsladte genanbragt i ungdomsfængsel, såfremt han overtræder de foreskrevne vilkår under sådanne omstændigheder, at genanbringelse findes at burde ske omgående og uden forudgående indhentelse af fængselsnævnets afgørelse. Inspektørens beslutning om genanbringelse skal ufortøvet og senest 8 dage efter forelægges fængselsnævnet.

Stk. 3. Rejses tiltale mod den løsladte for et strafbart forhold, indhentes en udtalelse fra fængselsnævnet om, hvorvidt domfæl-

delse for det pågældende forhold vil medføre genindsættelse. Såfremt dette er tilfældet, kan retten med anklagemyndighedens samtykke ved dommen indskrænke sig til at afgøre skyldspørgsmålet.

Stk. 4. Bestemmelsen i § 40, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.«

8. § 43 affattes således :

»Ved fuldbyrdelsen lægges vægt på den unges sociale og karaktermæssige udvikling gennem arbejdsstræning, oplæring og undervisning.

Stk. 2. Fuldbyrdelsen foregår i særlige halv- eller helåbne eller lukkede anstalter.

Stk. 3. Hvor ganske særlige hensyn gør det formålstjenligt, kan den til ungdomsfængsel dømte i overensstemmelse med nærmere i kgl. anordning fastsatte regler anbringes til behandling eller oplæring udenfor dette.«

9. Til § 50 føjes som stk. 3 :

»Over for den, der ikke er fyldt 21 år, kan straf af bøde anvendes, selv om der i loven kun er foreskrevet frihedsstraf for den pågældende lovovertrædelse.«

10. Som § 55 a indsættes i kapitel 7 :

»Dersom retten finder, at forsorgslovens betingelser for at iværksætte eller fortsætte børne- og ungdomsforsorg er til stede, kan den, i stedet for at fastsætte en straf, efter indhentet erklæring fra Direktoratet (Landsnævnet) for børne- og ungdomsforsorgen anordne sådan forsorg eller træffe bestemmelse om dens fortsættelse. Det kan herunder bestemmes, at den pågældende skal anbringes udenfor sit hjem, om fornødent i et opdragelseshjem, eventuelt af nærmere angivet art. Direktoratet (Landsnævnet) for børne- og ungdomsforsorgen træffer foranstaltning til, at der tages bestemmelse om forsorgens art og varighed i henhold til forsorgslovens regler.

Stk. 2. I forbindelse med afgørelse efter stk. 1 finder § 56, stk. 3, § 58, stk. 2, § 59, § 59^a3 § 59 d, stk. 1, og § 60²) tilsvarende

²) Jfr. straffelovskommissionens betænkning af 1953, p. 69-71.

anvendelse. Ved anvendelsen af § 59 anses den tid, i hvilken den dømte er undergivet børne- og ungdomsforsorg, som prøvetid.«

11. § 56, stk. 3³⁾, affattes således:

»Foreligger flere uligeartede lovovertrædelser til samlet pådømmelse, kan retten, såfremt særlige grunde taler derfor, uanset reglerne i §§ 88-89 i forbindelse med afgørelse efter stk. 1 fastsætte en ubetinget straf for en eller nogle af lovovertrædelserne.«

12. § 61, stk. 2⁴⁾, affattes således:

»Foreligger flere uligeartede lovovertrædelser til samlet pådømmelse, kan retten, såfremt særlige grunde taler derfor, uanset reglerne i § 88-89 i forbindelse med betinget dom efter stk. 1 fastsætte en ubetinget straf for en eller nogle af lovovertrædelserne.«

Bemærkninger til lovudkastet.

Til nr. 1-3.

Ved tilføjelsen til § 30, stk. 1, fremhæves det udtrykkeligt, at anklagemyndigheden — som det allerede nu sker i praksis — kan gøre tiltalefrafaldet betinget af anbringelse udenfor hjemmet, om fornødent i opdragelseshjem. Børneværnsudvalget afgør på sædvanlig måde, om der skal iværksættes forsorgsforanstaltninger i overensstemmelse med det vilkår, som anklagemyndigheden ønsker at stille, men efter kommissionens forslag om en tilføjelse til forsorgslovens § 153 skal der dog ske den ændring, at Landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg kan træffe bestemmelse om anbringelse i opdragelseshjem eller på anden måde udenfor hjemmet, såfremt børneværnsudvalget ikke mener at kunne træffe sådan afgørelse. Med henblik på tilfælde, hvor heller ikke landsnævnet finder grundlag for at opfylde det fra anklagemyndighedens side ønskede vilkår, foreslår kommissionen en ny regel i straffelovens § 30, stk. 2, efter hvilken nævnet kan begære retsafgørelse af spørgsmålet om, hvorvidt vilkåret bør gælde.

³⁾ Jfr. samme betænkning, p. 69.

⁴⁾ Jfr. samme betænkning, p. 71.

Der henvises iøvrigt til bemærkningerne ovenfor p. 34 f.

Til nr. 4.

Efter bestemmelsen i § 38 kan prøveløsladelse med hensyn til fængselsstraf tidligst ske, når den dømte har udstået halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder. Det følger heraf, at prøveløsladelse ikke kan finde sted for så vidt angår personer, der er idømt straf af fængsel i 4 måneder eller derunder. For at imødekomme det behov for efterforsorg, som også kan gøre sig gældende for disse korttidsstraffedes vedkommende, foreslår kommissionens flertal, at der hjemles adgang til i selve dommen til ubetinget fængselsstraf at bestemme, at den dømte efter løsladelsen skal underkastes tilsyn, således at der er en selvstændig sanktion, jfr. stk. 3, bag tilsynet.

Det er forudsat, at bestemmelsen kun finder anvendelse over for personer, for hvis vedkommende det ikke findes forsvarligt at give en ren forsorgsdom eller betinget dom.

Et *mindretal* vil fremfor dette forslag foretrække, at der indsættes følgende bestemmelse som stk. 4 i straffelovens § 56 (jfr. betænkningen af 1953, p. 69) :

»Har den pågældende tidligere udstået frihedsstraf, og skønnes anvendelsen af ubetinget frihedsstraf påny påkrævet, uanset at oplysningerne om hans personlige forhold taler for, at han undergives forsorg, kan retten træffe afgørelse efter stk. 1 i forbindelse med idømmelse af ubetinget straf af hæfte eller fængsel. Straf kan i dette tilfælde ikke idømmes for længere tid end 3 måneder.«

Det samme mindretal foreslår, at en tilsvarende bestemmelse indsættes som § 61, stk. 3, jfr. betænkningen af 1953, p. 71.

Om mindretallets synspunkter henvises iøvrigt til p. 78 f.

Bestemmelsen i stk. 2 svarer til udkastet til § 57, stk. 1, i betænkningen af 1953, p. 69.

Stk. 3 angår de reaktioner, der skal kunne anvendes over for den, der unddrager sig tilsynet eller tilsidesætter dets forskrifter.

Inden for det flertal, der foreslår § 40 a, har der ikke kunnet opnås enighed om dette spørgsmål. 7 medlemmer foreslår, at der foruden advarsel og bøde, jfr. udkast til § 58, stk. 1, i betænkningen af 1953 (p. 70), skal kunne anvendes straf af hæfte indtil 3 måneder, men forudsætter, at straffebestemmelsen — ligesom den nugældende bestemmelse i § 58 — anvendes på en lempelig måde; ofte vil en advarsel være den mest hensigtsmæssige reaktion. 3 medlemmer er af den opfattelse, at uddragelse af tilsyn alene bør kunne medføre advarsel eller bøde, og et medlem mener ikke, at der bør kunne anvendes sanktioner over for den pågældende. Se herom p. 79 f.

Til nr. 5.

Udkastet til § 41, stk. 1, som svarer til det nugældende stk. 1 i § 41, indeholder betingelserne for dom til ungdomsfængsel.

Kommissionen foreslår en ændret formulering af lovens almindelige vejledende kriterier for anvendelse af ungdomsfængsel. Et *mindretal* foreslår dog følgende formulering indføjet i bestemmelsen: »og det under hensyn til hans karakter, tidligere opførsel og de forhold, hvorunder lovovertrædelsen er begået, skønnes påkrævet etc.« Se herom p. 53.

Et *flertal* foreslår endvidere, at der indføres en adgang til under særlige omstændigheder at anvende ungdomsfængsel over for personer, som er fyldt 21 men ikke 23 år. Bestemmelsen tager navnlig sigte på tilfælde af senmodning. Efter flertallets forslag skal der samtidig ske den praktisk mindre væsentlige ændring i hovedreglen om 21 års grænsen, at vægten lægges på alderen på domstiden, ikke på gerningstiden. Om disse spørgsmål henvises til bemærkningerne ovenfor p. 50 f.

Stk. 2 handler om den af kommissionens *flertal*, p. 53 ff., foreslåede nye domsform (betinget dom til ungdomsfængsel), som går ud på, at der i forbindelse med dom til ungdomsfængsel kan træffes bestemmelse om, at

anbringelse i henhold til dommen kun skal ske, såfremt det viser sig formålsløst fortsat at anvende institutionsbehandling under børne- og ungdomsforsorgen. Flertallet forudsætter, at domsformen kun anvendes i forholdsvis sjældne tilfælde, idet det må undgås, at den får karakter af en mellemøsning, som modvirker, at der sættes rettidigt ind med ungdomsfængsel.

Et *mindretal* foreslår (p. 55 f.), at der som § 61 e optages følgende bestemmelse, der giver en noget videregående adgang til anvendelse af betinget dom til ungdomsfængsel:

»Når det ikke med tilstrækkelig sikkerhed kan antages, at øjeblikkelig anbringelse i ungdomsfængsel er påkrævet, og det findes rettest indtil videre at anvende børne- og ungdomsforsorg eller anden egnet forsorg, kan retten, såfremt betingelserne i § 41, stk. 1, er opfyldt, afsige betinget dom til ungdomsfængsel. Det skal fastsættes som vilkår i sådan dom, at domfældte undergiver sig en nærmere angivet forsorg, som enten kan være en af vedkommende myndighed iværksat børne- og ungdomsforsorg eller en af retten anordnet forsorg af anden art. I sidstnævnte tilfælde skal der ved dommen fastsættes en længstefrist af mindst 1 og højst 3 år for forsorgens varighed; ved senere kendelse kan retten træffe bestemmelse om forsorgens ophør.

Stk. 2. Såfremt det efter dommen viser sig formålsløst fortsat at anvende den anordnede forsorg, skal spørgsmålet om anbringelse i ungdomsfængsel i henhold til dommen af anklagemyndigheden indbringes for retten, som ved kendelse afgør, om anbringelse skal ske.

Stk. 3. Adgangen til at bestemme anbringelse i ungdomsfængsel i henhold til dommen bortfalder ved forsorgens ophør af andre grunde end den i stk. 2 nævnte.«

Et andet *mindretal* kan ikke tiltræde nogen af de to forslag.

Det hidtidige stk. 2 i § 41 foreslås ophævet som overflødigt, jfr. herved p. 48.

Til nr. 6.

Den nugældende § 42 foreslås delt i to paragraffer: § 42 om varigheden af ophold i ungdomsfængsel og om prøveløsladelse og § 42 a om genindsættelse.

Udkastet til § 42, stk. 1 og 2, svarer med et par formelle ændringer til stk. 1 og 2 i den nugældende § 42.

Som omtalt ovenfor p. 61, foreslår et *mindretal* indenfor kommissionen, at fængselsnævnets beslutninger om nægtelse af prøveløsladelse skal kunne begæres efterprøvet ved domstolene. Mindretallet foreslår derfor, at der i § 42 indføjes et stykke af følgende indhold: »I de i stk. 2 nævnte tilfælde kan fængselsnævnets beslutning om, at løsladelse ikke skal ske, på domfældtes begæring indbringes for den ret, som har pådømt sagen i 1. instans. Retten kan bestemme, at løsladelse skal finde sted straks eller indenfor en nærmere fastsat frist. Afgørelsen træffes ved kendelse.« I bestemmelsen om tilsyn og andre vilkår (lovudkastets § 42, stk. 4) ønsker mindretallet samtidig en tilføjelse om, at retten, når den træffer bestemmelse om prøveløsladelse, skal træffe afgørelse om vilkårene for prøveløsladelsen efter indhentet erklæring fra fængselsnævnet.

Et andet *mindretal* stiller forslag om, at alle afgørelser om prøveløsladelse fra og genindsættelse i ungdomsfængsel henlægges til domstolene, jfr. herved ovenfor p. 61 f. Dette mindretals forslag er ikke udformet i et lovudkast.

Stk. 3 giver fængselsnævnet mulighed for under særlige omstændigheder at træffe bestemmelse om prøveløsladelse før forløbet af 1 år, idet det forudsættes, at bestemmelsen kun anvendes i undtagelsestilfælde. Endvidere gives der udtrykkelig lovhjemmel for fængselsnævnets nuværende praksis, hvorefter der også iøvrigt kan ske prøveløsladelse uden for årsterminerne.

Der henvises iøvrigt til p. 58 f, hvor det anføres, at et *mindretal* ikke kan tiltræde forslaget om adgang til prøveløsladelse før forløbet af 1 år.

Stk. 4 indeholder en lidt ændret formulering af de bestemmelser om tilsyn og andre løsladelsesvilkår og om tilsynstidens længde, som nu findes i § 42, stk. 3 og 6, jfr. herved overfor p. 65 ff.

Til nr. 7.

Stk. 1 indeholder i uændret form de bestemmelser om fængselsnævnets kompetence med hensyn til genindsættelse og om forlængelse af den maksimale opholdstid fra 3 til 4 år, som nu findes i § 42, stk. 4.

Et *mindretal*, som stiller forslag om adgang til domstolsprøvelse af visse af fængselsnævnets afgørelser (jfr. bemærkningerne til § 42, stk. 2), foreslår følgende bestemmelse indføjet som 2. pkt. i udkastet til § 42 a, stk. 1: »Fængselsnævnets beslutning om genindsættelse kan på domfældtes begæring indbringes for den ret, som har pådømt sagen i 1. instans. Rettens afgørelse træffes ved kendelse.« - Som nævnt under bemærkningerne til § 42 stiller et andet *mindretal* forslag om, at afgørelser om genindsættelse henlægges til domstolene.

I stk. 2 foreslås en regel, hvorefter ungdomsfængslets inspektør får mulighed for at træffe bestemmelse om midlertidig genanbringelse. Spørgsmålet er nærmere omtalt ovenfor p. 62 ff. Det er her nævnt, at to *mindretal* indenfor kommissionen ikke kan tiltræde flertallets forslag om en generel bemyndigelse til fængselsinspektøren. Det første *mindretal* foreslår, at stk. 2 indledes således: »I forbindelse med løsladelse eller ved en senere beslutning kan fængselsnævnet meddele fængselsinspektøren bemyndigelse til som en midlertidig foranstaltning at foranledige den løsladte genanbragt etc.« Det andet *mindretals* forslag, som ikke er udformet i et lovudkast, er omtalt p. 64.

Stk. 3 gengiver uændret den bestemmelse, som ved lov nr. 120 af 17. maj 1956 blev indsat som § 42, stk. 5, jfr. ovenfor p. 59 f.

Stk. 4 er identisk med den nugældende bestemmelse i § 42, stk. 7.

Til nr. 8.

I stk. i og 2 i § 43 foreslås en efter kommissionens opfattelse mere tidssvarende og hensigtsmæssig formulering af reglerne om fuldbyrdelse af ungdomsfængsel.

I stk. 3 foreslås en adgang for inspektøren til i undtagelsestilfælde at anbringe en indsat til behandling og oplæring uden for ungdomsfængslet.

Der henvises iøvrigt til bemærkningerne p. 48 ff., hvor det anføres, at et *mindretal* stiller forslag om, at der som § 43, stk. 4, indsættes følgende bestemmelse:

»Findes den dømte at være så psykisk afvigende, at han må anses for uegnet til behandling i ungdomsfængsel, kan fængselsnævnet bestemme, at han skal overføres til en anstalt eller anstaltsafdeling som omhandlet i § 17, stk. 2, 1. pkt.«

Til nr. g.

I denne bestemmelse foreslås tilvejebragt hjemmel for, at der kan anvendes bødestraf over for unge under 21 år, selv om der for den pågældende lovovertrædelse iøvrigt kun er hjemlet: frihedsstraf.

Tiltaltes alder på *domstidspunktet* er afgørende for reglens anvendelighed.

Bestemmelsen forudsættes kun anvendt under særlige omstændigheder; i de tilfælde, hvor det på grund af en tiltaks unge alder findes rettest at anvende bødestraf i stedet for frihedsstraf, vil mulighed herfor som regel foreligge allerede efter de gældende regler, jfr. navnlig straffelovens § 84, stk. 1, nr. 2, og § 287.

Der henvises iøvrigt til p. 81, hvor det nævnes, at et *mindretal* ikke kan tiltræde forslaget.

Endvidere henvises til p. 83, hvor det anføres, at et *mindretal* også på et andet punkt foreslår, at der sker en ændring af bøderegerne for så vidt angår unge. Mindretallet foreslår, at der som § 53, stk. 2, indsættes følgende bestemmelse om anvendelse af forvandlingsstraf:

»Når der opstår spørgsmål om at hen-

sætte en person under 21 år til afsoning af forvandlingsstraf, skal sagen indbringes for underretten i den retskreds, i hvilken den pågældende bor eller opholder sig. Retten afgør da ved kendelse, om afsoning skal finde sted. Der skal herved lægges vægt på, om det kan lægges den pågældende til last, at bøden ikke er betalt, og om hans unge alder og forhold iøvrigt i særlig grad taler imod, at han hensættes til afsoning.«

Til nr. 10.

Denne bestemmelse hjemler adgang til direkte at dømme en tiltalt til at undergive sig børne- og ungdomsforsorg. Domsformen svarer iøvrigt med enkelte afvigelser til de i betænkningen af 1953 foreslåede forsorgsdomme. Der henvises til den ret udførlige redegørelse for bestemmelsens betydning p. 74 ff.

Bestemmelsen har karakter af et supplement til de af kommissionen foreslåede regler i straffelovens § 30, stk. 2, og retsplejelovens § 1018, stk. 3.

Til nr. 11 og 12.

I sin betænkning af 1953 (p. 69) foreslog kommissionen, at der som § 56, stk. 3, indsattes en bestemmelse, hvorefter retten, når overtrædelser af straffeloven og af anden lov forelå til samlet pådømmelse, kunne idømme ubetinget straf for sidstnævnte lovovertrædelse i forbindelse med dom til forsorg. Endvidere foresloges (p. 71) en tilsvarende bestemmelse (§ 61, stk. 2) om kombination af betinget og ubetinget straf.

Det foreslås nu, at der tilvejebringes mulighed for kombination af ubetinget straf og forsorg (eller betinget straf) i alle tilfælde, hvor der foreligger flere uligeartede lovovertrædelser til samlet pådømmelse, altså også i sager, der kun angår straffelovsovertrædelser. Det er dog en betingelse for den nævnte kombination, at særlige grunde taler herfor.

Der henvises til p. 77, hvor det nævnes, at et *mindretal* ikke kan tiltræde forslaget,

men foretrækker de i betænkningen af 1953 indeholdte mere begrænsede forslag.

2. Udkast til lov om ændringer i lov om rettens pleje.

I lov om rettens pleje, jfr. bekendtgørelse nr. 265 af 15. september 1953, foretages følgende ændringer:

1. Til § 784, stk. 1, nr. 1, føjes som sidste pkt.:

»Undtagelse fra sidstnævnte bestemmelse kan dog gøres for så vidt angår undervisning og arbejde under direkte tilsyn.«

2. I § 784, stk. 1, indsættes som nr. 5:

»Det skal som regel pålægges varetægtsfanger under 18 år at holde sig beskæftigede ved anvist arbejde, såfremt de ikke selv skaffer sig passende beskæftigelse. Hvor forholdene gør det muligt at gennemføre undervisning i fængslet, skal det som regel pålægges varetægtsfanger under 21 år at deltage i sådan undervisning.«

3. I § 784, stk. 1, ændres nr. 5 og 6 til nr. 6 og 7.

4. I § 1018 indsættes som stk. 3:

»Spørgsmålet om, hvorvidt en person under 18 år har gjort sig skyldig i et strafbart forhold, der ville kunne begrunde anvendelse af foranstaltninger i henhold til afsnit II i lov om offentlig forsorg, kan af anklagemyndigheden indbringes for underretten. Det afgøres ved dom, om der foreligger tilstrækkeligt bevis for, at den pågældende har begået den handling, for hvilken han er mistænkt. Afgørelsen træffes under medvirken af domsmænd. Strafferetsplejens almindelige regler kommer iøvrigt til anvendelse med de fornødne lempelser.«

Bemærkninger til lovudkastet.

Til nr. 1.

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 784, stk. 1, nr. 1, må varetægts-

fanger under 18 år ikke sættes sammen med fanger over denne alder. Det foreslås, at der hjemles adgang til at fravige denne regel for så vidt angår undervisning og arbejde under direkte tilsyn. Der henvises til p. 17.

Til nr. 2.

Efter retsplejelovens § 784, nr. 4, har varetægtsfanger - med visse begrænsninger - ret til beskæftigelse. Derimod indeholder retsplejeloven ingen regler om *pligt* til beskæftigelse, og spørgsmålet om undervisning af varetægtsfanger omtales ikke.

Kommissionen foreslår nu, at det som regel skal pålægges varetægtsfanger under 18 år at holde sig beskæftigede og varetægtsfanger under 21 år at deltage i undervisning, hvor det er muligt at gennemføre en sådan. Der henvises iøvrigt til de udførligere bemærkninger p. 17.

Til nr. 4.

Der foreslås tilvejebragt lovhjemmel for, at der ved dom kan tilvejebringes en ren skyldafgørelse om, hvorvidt en person under 18 år har begået et strafbart forhold, der kan begrunde anvendelse af børneforsorg.

Bestemmelsen hjemler en judiciel bistand for børneværnsmyndighederne og kan for de 15—17 åriges vedkommende anvendes til tilvejebringelse af det fornødne bevisgrundlag for et tiltalefrafald efter straffelovens § 30 i tilfælde, hvor denne afgørelsesmåde skønnes at burde foretrækkes fremfor en dom efter den af kommissionen foreslåede bestemmelse i straffelovens § 55 a. Se iøvrigt p. 37 f.

3. Udkast til lov om ændring i lov om offentlig forsorg.

I lov om offentlig forsorg, jfr. bekendtgørelse nr. 320 af 19. november 1958, foretages følgende ændringer:

1. I § 153 indsættes som stk. 3:

»Når en person over 15 år har gjort sig skyldig i et strafbart forhold, og anklage-

myndigheden er sindet at frafalde tiltale på det vilkår, at den pågældende anbringes. i opdragelseshjem eller på anden måde udenfor hjemmet, kan landsnævnet beslutte sådan anbringelse, såfremt vedkommende børneværnsudvalg trods henstilling fra landsnævnet ikke finder grundlag for at træffe beslutning herom.«

2. I § 153 ændres stk. 3 til stk. 4.

Bemærkninger til lovudkastet.

Der henvises til bemærkningerne til kommissionens forslag om ændring af straffelovens § 30 og til p. 34 f.

VII

BRUGSTYVERIER AF MOTORKØRETØJER

Ved skrivelse af 4. oktober 1956 anmodede justitsministeriet straffelovskommissionen om at overveje spørgsmål vedrørende brugstyveri af motorkøretøjer. Skrivelsen havde følgende indhold:

»I anledning af, at der overfor justitsministeriet er rejst spørgsmål om ændring af retningslinierne for den strafferetlige reaktion overfor personer, der gør sig skyldige i brugstyveri af motorkøretøjer, skal man anmode straffelovskommissionen om at overveje spørgsmålet om ændring af bestemmelsen i straffelovens § 293, stk. 1, om brugstyveri. Ministeriet forudsætter herved, at det tages under overvejelse, om der her i landet bør søges gennemført bestemmelser svarende til § 260 i den norske straffelov eller til 6. kapitel, 1. og 7. § i det i den svenske strafferetskomité's betænkning af 1953 indeholdte udkast til »brottsbalk«.

Da brugstyverier af motorkøretøjer i meget betydeligt omfang begås af unge mennesker, skal man samtidig anmode kommissionen om i forbindelse med behandlingen af det almindelige spørgsmål om reaktioner overfor unge lovovertrædere at have opmærksomheden henvendt på de særlige problemer vedrørende anvendelse af straf eller andre foranstaltning

ger overfor unge mennesker, der gør sig skyldige i den nævnte lovovertrædelse.«

Som antydnet i justitsministeriets skrivelse beror de kriminalretlige problemer i forbindelse med brugstyverier af motorkøretøjer i væsentlig grad på, at disse lovovertrædelser i relativt stort omfang begås af unge. På denne baggrund har kommissionen fundet det rettest at behandle de i ministeriets skrivelse rejste spørgsmål i nærværende betænkning.

1. Brugstyverikriminalitetens omfang og udvikling.

Dette spørgsmål kan ikke belyses gennem den officielle kriminalstatistik's oplysninger om forbrydelser, der er anmeldt eller iøvrigt kommet til politiets kundskab, jfr. tabel I, p. 62, i *Kriminalstatistik 1955*; brugstyverier af motorkøretøjer bliver i politistatistikken i betydeligt omfang registreret som tyverier.

Af nogen interesse er derimod kriminalstatistikens oplysninger vedrørende personer, der har modtaget tiltalefrafald eller er domfældt for overtrædelse af straffelovens § 293, stk. 1. Nedenfor anføres tallene for 1950-55:

	1950	1951	1952	1953	1954	1955
<i>Tiltalefrafald:</i>						
Straffelovens § 30 og forsorgslovens § 150	18	33	14	53	54	38
Mod bøde	38	42	54	46	59	66
Iøvrigt efter retsplejelovens § 723	17	53	65	49	49	47
<i>Domme:</i>						
Bøde	58	81	104	76	114	126
Varetægt i stedet for straf	4	2	—	2	4	1
Hæfte	140	126	168	169	173	132 ¹⁾
Fængsel	45	44	40	48	65	76 ²⁾
Militær straf	4	9	13	16	26	24
Ungdomsfængsel	—	—	—	—	—	1
Domme ialt	251	262	325	311	382	360
<i>Tiltalefrafald + domme</i>	324	390	458	459	544	511

¹⁾ Heraf 30 betingede domme.

²⁾ Heraf 16 betingede domme.

Da disse tal kun omfatter de brugstyverier, der har medført domfældelse eller tiltalefrafald, kan de naturligvis ikke give noget sikkert grundlag for en bedømmelse af brugstyverikriminalitetens omfang og udvikling. Hertil kommer, at tallene ikke er begrænset til brugstyverier af motorkøretøjer, herunder knallerter, men også omfatter brugstyverier af andre ting, navnlig cykler, og på den an-

den side kun omfatter sager, i hvilke brugstyveriet har været hovedforbrydelsen.

Fra Københavns politi har der kunnet tilvejebringes oplysninger om antallet af anmeldte og opklarede tyverier af motorkøretøjer i København. På grundlag af disse tal og statistisk departements tal for indregistrerede motorkøretøjer har rigsadvokaturen udarbejdet nedenstående oversigt:

		1953	1954	1955	1956	1957	1958
Automobiler incl. lastvogne	Antal indregistrerede						
	automobiler	35563	42624	47702	52084	57869	62603
	Antal anmeldte tyverier	449	356	490	475	577	674
	I % af indregistrerede	1,27%	0,84%	1,03%	0,91%	1,00%	1,08%
	Antal opklarede tyverier	153	104	115	94	137	239
	% af anmeldte	34,0%	29,7%	23,5%	20,0%	23,6%	35,8%
Motorcykler og scootere	Antal indregistrerede	16818	21041	22608	23066	23043	29279
	Antal anmeldte tyverier	941	1117	1162	922	1232	1301
	% af indregistrerede	5,60%	5,32%	5,14%	4,01%	5,36%	4,46%
	Antal opklarede tyverier	159	239	193	184	211	208
	% af anmeldte	16,9%	21,5%	16,6%	20,0%	17,1%	15,2%
Knallerter	Antal anmeldte tyverier	411	1277	1960	2383	3202	3286
	Antal opklarede tyverier	—	—	97	190	327	356
	% af anmeldte	—	—	5,0%	8,0%	10,0%	10,9%
Cykler	Antal anmeldte tyverier	—	—	—	6302	6630	6375

Det fremgår heraf, at der inden for de sidste 6 år er sket en stigning i de absolutte tal for brugstyverier af de 3 kategorier af

motorkøretøjer, men at tyverierne af biler og motorcykler står i et nogenlunde konstant forhold (henholdsvis ca. 1 % og ca. 5 %) til

antallet af indregistrerede køretøjer. Hvorledes antallet af knallertyverier i København forholder sig til tallet for knallerter i samme område, kan ikke oplyses, men ifølge oplysninger fra statistisk departement har antallet af ikke-registrerede knallerter i landet som helhed i årene 1953-56 været følgende:

1953: 22.000
1954: 97.100
1955: 208.700
1956: 257.900
1957: 304.300

Har antallet af knallerter i København udviklet sig på samme måde som i landet som helhed, synes også knallertyverierne at være øget nogenlunde i takt med antallet af knallerter.

De foreliggende absolutte tal for brugstyverier af biler, motorcykler og knallerter og de nedenfor p. 94 anførte oplysninger, hvorefter brugstyverierne i betydeligt omfang begås af unge, viser, at disse lovovertrædelser betegner et alvorligt kriminalitetsproblem. Kommissionen må dog på den anden side fremhæve, at den stedfundne stigning i denne kriminalitet ikke går ud over, hvad der kunne påregnes under hensyn til motorparkens forøgelse, befolkningstilvæksten (herunder de store årgange, der lean have påvirket statistikken for de seneste år) og den meget betydelige fristelse som motorkøretøjerne, der her i landet praktisk talt aldrig er forsynede med *særlige* låseanordninger, jfr. p. 98, og i vidt omfang — også om natten — parkeres på offentlig gade og plads, frembyder, navnlig for unge. Den alarmerende udvikling med hensyn til de heromhandlede brugstyverier, som har fundet sted i Norge³⁾ og Sverige⁴⁾, har ikke nogen parallel her i

landet, men på baggrund af denne udvikling, den stadig voksende motorpark og de nærmeste års store aldersgrupper af unge, må der regnes med muligheden af en betydelig stigning af brugstyverikriminaliteten også her i landet. Straffelovskommissionen har ment at måtte tage denne mulighed i betragtning ved sine overvejelser af spørgsmålet om lovændring vedrørende brugstyverier, jfr. nedenfor p. 98.

2. De gældende lovbestemmelser og deres anvendelse i praksis.

I straffelovens § 293, stk. 1, bestemmes, at den, der uberettiget bruger en ting, som tilhører en anden, således at der derved påføres denne tab eller væsentlig ulempe, straffes med bøde eller hæfte, og at straffen *under skærpende omstændigheder, navnlig når tingen er af betydelig værdi, kan stige til fængsel i 2 år*. Der vil således i sager angående brugstyveri af motordrevne køretøjer i almindelighed være mulighed for anvendelse af fængselsstraf i indtil 2 år, hvilket svarer til det normale strafmaksimum ved egentligt tyveri.

Spørgsmålet om, hvilke reaktioner der i praksis anvendes over for personer, der har begået brugstyveri af motorkøretøjer, belyses af den p. 92 anførte oversigt. Endvidere har rigsadvokaturen til belysning af dette og forskellige andre spørgsmål vedrørende brugstyverikriminaliteten, jfr. nærmere nedenfor, foretaget en undersøgelse vedrørende 321 personer, der i 1954 blev dømt eller fik tiltalefrafald efter straffelovens § 30 m. v. for brugstyveri af motorkøretøj som hovedforbrydelse. Undersøgelsesgruppen tør anses for repræsentativ.

Det bemærkes, at undersøgelsen ikke omfatter personer, der er dømt eller har fået tiltalefrafald for brugstyveri sammen med en anden lovovertrædelse, i praksis navnlig tyveri, som hovedforbrydelse; i disse sager bestemmes sanktionsvalget naturligvis i overvejende grad af den sidstnævnte lovovertrædelse.

³⁾ Jfr. navnlig den norske politistatistik for 1957, omtalt i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 1958, p. 280 ff.

⁴⁾ Jfr. navnlig Ivar Agge och Gunnar Fredriksson, Biltillgrepp i Stockholm (Stockholm 1956) og Gunnar Fredriksson, Biltillgrepp i Sverige 1950-1957 (Stockholm 1958).

Undersøgellesgruppen fordeler sig således efter alder:

15—17 år	79 personer
18-20 år	95
21-24 år	89 -
over 25 år	58

Undersøgelsen bekræfter således den almindelige opfattelse, hvorefter brugstyveri af motorkøretøj i relativt stort omfang begås af unge. Dette forhold påvirker — som det fremgår af nedenstående oversigt - i væsentlig grad valget af reaktioner:

	15—17 år	18—20 år	21—24 år	Over 25 år	Samtlige personer
Tiltalefrafald mod					
børneforsorg	40 (50,5%)	2 (2%)	—	—	42 (13%)
Bøde	25 (31,5%)	25 (26,5%)	9 (10%)	7 (12%)	66 (20,5%)
Betinget frihedsstraf ..	13 (16,5%)	15 (15,5%)	5 (5,5%)	—	33 (10,5%)
Ubetinget hæftestraf ..	—	27 (28,5%)	41 (46%)	34 (58,5%)	102 (31,5%)
Ubetinget fængselsstraf	—	16 (17%)	22 (25%)	13 (22,5%)	51 (16%)
Militær straf	—	9 (9,5%)	10 (11%)	2 (3,5%)	21 (6,5%)
Åndssvageforsorg	1 (1,5%)	1 (1%)	2 (2,5%)	2 (3,5%)	6 (2%)
Ialt	79 (100%)	95 (100%)	89 (100%)	58 (100%)	321 (100%)

Der er ved undersøgelsen foretaget en opdeling på København, Øerne (herunder birkerne) og Jylland, der viser, at praksis er noget uensartet. Betingede domme er således anvendt i forholdsvis større omfang i Jylland (21 %) end i de to andre områder (København 2,5 %, Øerne 5,5 %). Overfor de 15-17 årige er tiltalefrafald mod børneforsorg anvendt i 76,5 % af tilfældene på Øerne, medens den tilsvarende procent for København og Jylland er henholdsvis 57 og 26.

Den foretagne undersøgelse vedrører som nævnt 1954, og det må efter de for kommissionen foreliggende oplysninger antages, at der siden er sket en vis forskydning i praksis i retning af udvidet anvendelse af bødestraf og ubetinget hæftestraf på bekostning af forsorgsmæssige foranstaltninger som betingede domme og tiltalefrafald mod børneforsorg. For Københavns vedkommende har kommissionen således fra statsadvokaten for København modtaget følgende oplysninger om den nuværende praksis: Over for personer under 18 år anvendes bødestraf ved både førstegangs- og andengangs-overtrædelser. Personer over 18 år idømmes ved førstegangs-overtrædelser i almindelighed ubetinget straf af hæfte i 14-20 dage, men under formildende

omstændigheder bødestraf; andengangs-overtrædelser medfører som regel ubetinget hæfte i 30-60 dage og i grovere tilfælde ubetinget fængselsstraf. Med hensyn til knallerttyverier anlægges i det hele en noget mildere kurs; bødestraf anvendes her også i et vist omfang for førstegangsovertrædelser, selv om tiltalte er over 18 år.

Efter bestemmelsen i straffelovens § 305 påtales overtrædelser af § 293, stk. 1, kun af det offentlige, såfremt den forurettede begærer det eller almene hensyn kræver det. Denne sidstnævnte betingelse anses i praksis altid for opfyldt i sager angående brugstyveri af motorkøretøjer.

Sagerne behandles som politisager, jfr. retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 2, litra bb.

3. Valg af reaktioner.

Kommissionen har overvejet, om der måtte være trang til en *skærpelse* af de kriminalretlige reaktioner, der for tiden anvendes i anledning af brugstyverier. I den offentlige debat om dette spørgsmål har der været henvist til meget betydelige skadevirkninger i forbindelse med brugstyverierne, herunder navnlig til den fare, de antages at frembyde for færdselssikkerheden, og det har været

fremhævet som urimeligt, at brugstyverier behandles mildere end almindelige tyverier.

På en forespørgsel fra kommissionen har politidirektøren i København og politimestrene i birkerne i en fælleserklæring udtalt, at brugstyverierne frembyder »en ikke helt ubetydelig og samtidig unødvendig fare for færdselssikkerheden, da det i de fleste tilfælde drejer sig om unge mennesker, der ikke har førerbevis og ofte har nydt spiritus«.

Spørgsmålet om brugstyveriernes skadevirkninger belyses af den af rigsadvokaturen foretagne undersøgelse. Denne viser, at der skete personskade i forbindelse med 8 af de 321 brugstyverier, som undersøgelsen omfattede; i alle 8 tilfælde var det gerningsmanden, der kom til skade. I 77 tilfælde skete der skade på motorkøretøjet, og i 25 tilfælde var skaden på over 1.000 kr. Kun i 6 tilfælde skete der skade på trediemands ejendom. I langt de fleste tilfælde blev motorkøretøjet skaffet til veje i løbet af kort tid. I 113 af de undersøgte 321 sager har gerningsmanden ved et eller flere af forholdene været så påvirket af spiritus, at bestemmelsen i den dagældende motorlovs § 24 har fundet anvendelse.

Yderligere statistiske oplysninger om, hvilke skader der er forbundet med brugstyverierne, foreligger ikke, men spørgsmålet belyses af en udtalelse fra Assurandør-Societetet. I skrivelse af 15. februar 1957 anmodede justitsministeriet Assurandør-Societetets komité om en udtalelse om mulighederne for her i landet at indføre en ordning, hvorefter forsikringsselskaberne giver nedsættelse af præmierne for tyveriforsikring af motorvogne, der er forsynet med særlige låseanordninger. I anledning heraf udtalte komitéen i skrivelse af 6. juni 1957, »at såvidt det er komitéen bekendt, tegner intet af de koncessionerede selskaber særskilt forsikring, der dækker tyveri af motorvogne, og har således heller ikke nogen særlig for denne risiko fastsat præmie, hvorved bemærkes, at de fleste tyveriskader oftest er små partielle skader, at skadeshyppigheden er ringe, idet der kun indtræffer 5 tyveriskader årligt pr.

1000 forsikringer, og at tyveririsikoen dækkes som et led i en fuldstændig kaskoforsikring og kun udgør en meget ubetydelig del af den samlede kaskorisiko. - Som følge af det anførte anser man det ikke for muligt at yde en rabat på den del af kaskopræmien, der dækker tyveririsikoen, af en sådan størrelse, at den kan tænkes at influere på interessen hos ejeren af motorvogne for på disse at anbringe låseanordninger«.

En sammenligning af straffene for brugstyveri med tyveristraffene lader sig vanskeligt foretage. Brugstyverier medfører gennemgående væsentligt kortere frihedsstraffe end tyverier, men til gengæld gøres frihedsstraffen for brugstyveri ikke betinget i tilnærmelsesvis samme omfang som straffen for tyveri. Til sammenligning med tallene for betinget straf i rigsadvokaturens undersøgelse, jfr. ovenfor p. 94, kan anføres, at ca. 43 % af alle de mandlige lovovertrædere, som i 1955 idømtes frihedsstraf (hæfte og fængsel) for tyveri, fik betinget dom, og at ca. 64 % af samtlige frihedsstraffe, der i samme år idømmes personer i aldersgruppen 18—20 år, var betingede. Straffelovskommissionen ønsker i denne forbindelse yderligere at fremhæve, at en sammenligning af straffene for brugstyveri med tyveristraffene ikke i sig selv bør tillægges væsentlig betydning; dels er brugstyveriets skadevirkninger af en anden beskaffenhed end tyveriets, dels bør straffastsættelsen i væsentlig grad bero på gerningsmandens person; der henvises herved til bemærkningerne nedenfor, hvoraf fremgår, at der som gerningsmænd til brugstyveri i hvert fald i et vist omfang forekommer gerningsmandstyper, der adskiller sig fra den sædvanlige gerningsmandstype ved tyverikriminalitet.

Efter de oplysninger, der er omtalt i det foregående, med hensyn til omfanget og arten af brugstyverier af motorkøretøjer og reaktionen derimod i anklagemyndighedens og domstolenes praksis, må kommissionen som sin opfattelse udtale, at det for tiden hverken kan anses som påkrævet eller ønskeligt, at der sker en skærpelse af denne praksis.

Kommissionen har dernæst overvejet, om

der måtte være trang til ændring af praksis med hensyn til valg af *sanktionsart*. Som tidligere nævnt karakteriseres den nuværende praksis navnlig af en forholdsvis hyppig anvendelse af bøde og hæfte. Denne praksis må antages tildels at bygge på den opfattelse, at brugstyverier ikke i samme omfang

som f. eks. tyverier er udtryk for almindelige kriminelle tilbøjeligheder.

På denne baggrund er der ved rigsadvokatens undersøgelse lagt vægt på en belysning af brugstyveriernes gerningsmandstyper.

Efter kriminel fortid fordeler undersøgelsesgruppen sig således:

	15-17 år	18-20 år	21-24 år	Over 25 år	Samtlige personer
Ingen forstraf ⁵⁾	56 (71%)	46 (48,5%)	31 (35%)	6 (10,5%)	139 (43,5%)
Een forstraf	14 (17,5%)	28 (29,5%)	15 (17%)	15 (26%)	72 (22,5%)
To eller flere forstraffe	9 (11,5%)	21 (22%)	43 (48%)	37 (63,5%)	110 (34%)

Rigsadvokatens undersøgelse omfatter også recidivspørgsmålet. Recidivperioden er beregnet fra domfældelsens eller tiltalefrafaldets dato, dvs. et eller andet tidspunkt i 1954, til den 1. januar 1957 og varierer således for de enkelte personer mellem 2 og 3 år. Som recidiv er anset domme og tiltalefrafald efter straffelovens § 30 og forsorgslovens § 150 for straffelovsovertrædelser. Undersøgelsen viser følgende recidivprocenter:

15-17 årige	49,5 %
18-20 årige	49,5 %
21-24 årige	41,5 %
Personer over 25 år	39,5 %
Samtlige personer	45,5 %

For de hidtil ustraffede er recidivprocenterne:

15-17 årige (56) ..	41,1 % (23)
18-20 årige (46) ..	32,6% (15)
21-24 årige (31) ..	6,5 % (2)

For ca. 1/3 af aldersgruppen 15-24 år gælder det, at de var ustraffede forud for brugstyveriet i 1954, og at de ikke er recidiveret før den 1. januar 1957.

Selv om recidivprocenten ved brugstyveri synes at være noget mindre end ved tyverikriminalitet⁶⁾, tyder undersøgelsen på, at en

betydelig del af brugstyperne har mere almindelige kriminelle tilbøjeligheder. Undersøgelsesgruppen er dog for lille til at berettigede til sikre slutninger om dette spørgsmål (rigsadvokaturen foretager for tiden en supplerende undersøgelse vedrørende 1955).

Kommissionen finder ikke grundlag for at foreslå ændringer i den nuværende praksis vedrørende valg af sanktionsart i brugstyverisagerne. Navnlig må det fremhæves som tilrådeligt, at man fortsat - såvidt muligt - undgår at anvende ubetinget frihedsstraf over for de 15-17 årige, og at man over for de 18-20 årige foretrækker hæftestraf fremfor fængselsstraf⁷⁾. - Rigsadvokatens ovenfor refererede undersøgelse giver imidlertid grund til at fremhæve betydningen af, at der i disse sager mod unge lovovertrædere tilvejebringes personlige oplysninger til belysning af, om forsorgsmæssige foranstaltninger, navnlig børneforsorg eller betinget dom med tilsyn (forsorgsdom) er indiceret.

4. Spørgsmålet om ændring af straffelovens § 293, stk. 1.

Justitsministeriet har anmodet kommissionen om at overveje, om der her i landet bør søges

⁵⁾ Som »forstraffe« anses domme og tiltalefrafald efter straffelovens § 30 og forsorgslovens § 150 for straffelovsovertrædelser.

⁶⁾ Smig. Erik Christensen, Unge lovovertrædere (1957) P- 84 ff, navnlig p. 86.

⁷⁾ I forbindelse hermed kan opmærksomheden henledes på bestemmelsen i lærlingelov nr. 261 af 2. oktober 1956 § 21, stk. 2, hvorefter en læremester kan hæve en lærekontrakt, når lærlingen idømmes fængselsstraf.

gennemført bestemmelser svarende til § 260 i den norske straffelov eller til 6 kap., 1 og 7 § i det i den svenske straffrättskommittés betænkning af 1953 indeholdte udkast til »brottsbalk«.

Den norske straffelovs § 260, som affattet ved lov nr. 2 af 11. maj 1951, har følgende indhold:

»For brukstyveri av motorvogn straffes den som uten å høre til den berettigedes husstand eller å være i hans tjeneste, rettsstridig tar en motorvogn og bruker eller forføyer over den, eller som medvirker hertil.

Med motorvogn menes ethvert kjøretøy (herunder sykkel) som har kraftmaskin til framdrift.

Straffen for brukstyveri av motorvogn er fengsel inntil 1 år. Under særdeles formildende omstendigheter kan bøter anvendes.

Straffen er fengsel inntil 3 år dersom bruken har hatt tilfølge betydelig skade på person eller formue eller den skyldige har unnlatt å bringe vognen tilbake til den berettigede eller dit hvor han tok den, eller han tidligere er dømt for overtredelse av denne paragraf eller av den tidligere § 265 a.

På samme mate straffes brukstyveri av fartøy som har kraftmaskin til framdrift, og av luftfartøy.

Reglen skal ses på baggrund af den almindelige bestemmelse om brugstyveri i den norske straffelovs § 393, som er placeret i lovens tredie del om forseelser:

»Med bøder straffes den, som retsstridig bruger eller forføyer over løsøreigenstand, der tilhører en anden, således at den berettigede derved påføres tab eller uleilighed, eller som medvirker hertil.«

Den gældende svenske straffelovs 20 kap. 6 § fastsætter i første stykke straf af bøde eller fængelse for »egenmäktigt förfarande«; i stk. 2 bestemmes:

»Är egenmäktigt förfarande att anse som grovt, skall till straffarbete i högst två år eller fängelse dömas. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det förövats med våld eller hot eller innefattat tillgrepp av annans fortskaffningsmedel som brukats vårdslöst, eljest vanvårdats eller icke återställts.«

Efter svensk retspraksis straffes »tillgrepp« imidlertid som »stöld« efter 20 kap. 1 §,

hvis gerningsmanden stiller køretøjet fra sig i længere afstand fra det sted, hvor han har borttaget det.

Straffrättskommittéens forslag til »brottsbalk« går videre i denne retning, idet der i 6 kap. 1 § om tyveri bestemmes:

»Var som olovligen tager vad annan tillhör med uppsåt att tillägna sig det, eller att bruka det till gripna utan att återställa det, dömes, där tillgreppet innebär skada, för stöld till fängelse i högst två år.«

I forslaget 6. kap. 7 § om »egenmäktigt förfarande« hjemles straf af bøde eller fængsel indtil 6 måneder; hvis »brottet är grovt« kan straffen stige til fængsel i 2 år.

Medens de citerede svenske bestemmelser om tyveri og »egenmäktigt förfarande« næppe egner sig til at overføres til den danske straffelov, er der formentlig grund til at følge det ved den norske lov af 11. maj 1951 givne eksempel, således at der i straffeloven optages en særskilt bestemmelse om brugstyveri af motorkøretøj og strafansvaret derfor. Brugstyveri af motorkøretøj har udviklet sig til et særligt typedelikt, der adskiller det fra de fleste andre - som regel mindre alvorlige og sjældnere — former for brugstyveri. Både af teoretiske og praktiske grunde, bl. a. med henblik på strafferammens affattelse og på talereglerne, vil det derfor være hensigtsmæssigt at henføre motor-brugstyverierne under en selvstændig straffebestemmelse, hvilket også er egnet til at understrege den betydning, lovgivningsmagten tillægger dette nye typedelikt og dets bekæmpelse. I overensstemmelse hermed foreslår kommissionen, at der som stk. 1 i straffelovens § 293 optages en bestemmelse specielt om denne særart af brugstyveri.

Til denne — lovteknisk begrundede — ændring af straffelovens § 293 føjes et forslag, hvorefter strafferammen for brugstyveri fastsættes som »bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år«, medens der efter den gældende affattelse af § 293, stk. 1, foreskrives straf af »bøde eller hæfte«, og »under skærpene omstændigheder, navnlig når tingen er af be-

tydelig værdi« kan dømmes til fængsel i 2 år, alt under forudsætning af, at der ved brugen påføres ejeren »tab eller væsentlig ulempe«. Det er kommissionens opfattelse, at man uden betænkelighed kan stryge disse to forbehold, når talen er om motor-brugstyper. Lovteknisk er en sådan ændring ønskelig. Desuden må man - selv om der som ovenfor fremhævet ikke aktuelt er trang til en skærpelse af reaktionen mod disse forseelser — anse det som en fordel, at domstolene ved straffens bestemmelse i det enkelte tilfælde fremover bliver så frit stillet som muligt inden for den anførte strafferamme.

5. Spørgsmålet om ændring af de processuelle bestemmelser.

Kommissionen foreslår, at straffelovens § 305 ændres, således at brugstyveri af motordrevne køretøjer undergives almindelig ubetinget offentlig påtale. Denne ændring findes naturlig under hensyn til lovovertrædernes beskaffenhed, men betegner ingen ændring i forhold til den nuværende praksis, jfr. ovenfor p. 94.

Endvidere foreslås det, at sager om brugstyveri af motordrevne køretøjer i overensstemmelse med det almindelige princip i retsplejelovens § 721, stk. 1, gøres til statsadvokatsager. Denne procesmåde svarer til sagerne betydning og må antages at ville sikre en mere omhyggelig afgørelse af sanktionsspørgsmålet, hvilket navnlig er vigtigt i de relativt mange sager vedrørende unge.

6. Den politimæssige efterforskning.

Af den p. 92 anførte oversigt fremgår, at opklaringsprocenten for brugstyverier af motordrevne køretøjer er forholdsvis lav i København; dette gælder navnlig med hensyn til knallerttyverier (1958: 10,9%). For den øvrige del af landet foreligger der ikke nærmere oplysning om spørgsmålet.

Kommissionen har intet grundlag for en

kritik af det politimæssige efterforskningsarbejde i brugstyverisagerne, men ønsker at fremhæve betydningen af, at myndighederne har opmærksomheden henvendt på mulighederne for en effektivisering af efterforskningen i disse sager.

Endvidere ønsker kommissionen at pege på betydningen af en effektivisering af det præventive politiarbejde, navnlig en forøget patruljering i særlig udsatte distrikter.

7. Særlige låseanordninger.

I Sverige er der ved samarbejde med motororganisationerne, automobilhandelens organisationer og forsikringsselskaberne udfoldet stærke bestræbelser for øget anvendelse af »stöldskyddsanordningar«, navnlig ratlås.

Som det fremgår af betænkningens bilag 5 er omkring 45 % af alle biler i Stockholm forsynet med »stöldlås« og for landet som helhed er den tilsvarende procent omkring 30. Det er endvidere oplyst, at det ved udgangen af 1958 kunne anslås, at ca. 85 % af de fabriksnye biler, som blev solgt, var forsynede med »stöldskydd«.

Der er i bilag 5 givet nærmere oplysninger om, hvilken betydning de omhandlede låseanordninger har haft i retning af at begrænse brugstyverierne. Det anslås, at kun ca. 1/2 procent af de biler, der stjæles, er forsynede med den særlige låseanordning.

Kommissionen henstiller, at der indføres en ordning, hvorefter det — i det omfang, det er teknisk muligt - pålægges ejere (brugere) af motordrevne køretøjer at forsyne disse med godkendte låseanordninger, der beskytter dem mod brugstyveri. En sådan obligatorisk ordning må findes velbegrundet i såvel hensynet til beskyttelsen af de samfundsmæssige værdier, køretøjerne repræsenterer, som den mulighed for en effektiv formidskelse af brugstyverikriminaliteten, som sådanne låseanordninger må antages at frembyde.

LOVUDKAST

1. Udkast til lov om ændring af borgerlig straffelov.

I borgerlig straffelov, jfr. bekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939, foretages følgende ændringer:

1. § 293, stk. 1, affattes således:

»Den, som uberettiget bruger et motordrevet køretøj, der tilhører en anden, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år.«

2. I § 293 indføres som stk. 2:

»Den, som iøvrigt uberettiget bruger en ting, der tilhører en anden, straffes, såfremt der påføres denne tab eller væsentlig ulempe, med bøde eller hæfte. Under skærpende omstændigheder, navnlig når tingen er af betydelig værdi, kan straffen stige til fængsel i 2 år.«

3. I § 293 ændres stk. 2 til stk. 3.

4. I § 305 ændres »293, stk. 1« til »293, stk. 2« og »293, stk. 2« til »293, stk. 3«.

Bemærkninger til lovudkastet.

Til nr. 1.

Efter den gældende bestemmelse i straffelovens § 293, stk. 1, 1. pkt., straffes den, som uberettiget bruger en ting, der tilhører en anden, således at der derved påføres denne tab eller væsentlig ulempe, med bøde eller hæfte; i 2. pkt. bestemmes, at straffen under skærpende omstændigheder, navnlig når tingen er af betydelig værdi, kan stige til fængsel i 2 år.

Det følger af disse bestemmelser, at der i almindelighed vil være mulighed for anvendelse af fængselsstraf i indtil 2 år i sager angående brugstyveri af motordrevne køretøjer. Denne straffesamme har efter kommissionens opfattelse hidtil vist sig at være tilstrækkeligt omfattende.

Kommissionen finder heller ikke anledning til at foreslå, at den praksis, der for tiden følges af anklagemyndigheden og domstolene, og som der nærmere er redegjort for p. 93 f, skærpes. Som det anføres p. 93, er antallet af brugstyverier af motorkøretøjer og knallerter ikke steget i videre omfang, end det måtte forventes under hensyn til motorparkens udvidelse, og kommissionen finder

ikke grundlag for at antage, at sådanne strafskærpelser, som kunne komme på tale, i nævneværdig grad ville reducere antallet af disse lovovertrædelser. Hertil kommer, at brugstyverier i relativt stort omfang begås af unge, og at der for disses vedkommende gør sig særlige betænkeligheder gældende ved en omlægning af den nuværende sanktionspraksis, jfr. p. 96.

Kommissionens forslag til § 293, stk. 1, betegner en lovteknisk ændring, idet brugstyverier af motordrevne køretøjer herved udskilles fra den almindelige brugstyveribestemmelse. Denne ændring synes velbegrundet, idet disse brugstyverier har udviklet sig til en specifik gerningstype, der er af betydeligt alvorligere karakter end de fleste andre brugstyverier, og i hvert fald tildels begås af en særlig gerningsmandstype.

Efter nærværende forslag er der endvidere foretaget ændringer i den nuværende affattelse af § 293, stk. 1, således at strafbarheden for brugstyverier af motorkøretøjer ikke længere udtrykkelig skal være betinget af, at der ved brugstyveriet påføres ejeren tab eller væsentlig ulempe, og således at straffen efter et frit dommerskøn kan stige fra bøde eller hæfte indtil fængsel i 2 år, cfr. den hidtil anvendte formulering, hvorefter idømmelse af fængselsstraf betinges af, at der foreligger »skærpende omstændigheder, navnlig at tingen er af betydelig værdi«. Disse ændringer er nærmest af formel karakter, overvejende begrundet i motorbrugstyveriernes udskillelse til et særskilt delikt af noget alvorligere type end brugstyverier i almindelighed. Forsåvidt den nye formulering giver domstolene en formelt noget friere adgang end hidtil ved strafudmålingen, stemmer dette med, hvad der af kommissionen anses for ønskeligt med henblik på en mulig udvikling i alvorligere retning af kriminaliteten på dette område. Derimod har det, som det fremgår af bemærkningerne overfor p. 96 ikke været meningen med de foreslåede ændringer, at der, som forholdene ligger i øjeblikket, skulle være trang til en skærpelse af anklagemyndighedens og domstolenes nuværende praksis i disse sager.

Udtrykket »motordrevet køretøj« omfatter ethvert køretøj, der er forsynet med motor som drivkraft, jfr. færdselslovens § 2, II, altså også knallerter, selv om disse i færdselsloven, jfr. dennes § 2, III, sidste stk., i almindelighed er undergivet de for cykler gældende bestemmelser.

Det er anset for rettest at gøre brugstyveri af motordrevne køretøjer strafbart, uanset om brugstyveriet har påført ejeren tab eller væsentlig ulempe; denne ændring er dog uden væsentlig praktisk betydning.

Til nr. 2.

Bortset fra den ovenfor omtalte udskillelse af brugstyverier af motordrevne køretøjer svarer bestemmelsen ganske til den gældende bestemmelse i straffelovens § 293, stk. 1.

Til nr. 4.

Efter bestemmelsen i straffelovens § 305 påtales overtrædelse af § 293, stk. 1, kun, når den forurettede begærer det, eller almene hensyn kræver det.

Efter kommissionens opfattelse bør brugstyverier af motordrevne køretøjer være undergivet almindelig ubetinget offentlig påtale.

2. Udkast til lov om ændring i lov om rettens pleje.

I lov om rettens pleje, jfr. bekendtgørelse nr. 265 af 15. september 1953, foretages følgende ændringer:

1. I § 721, stk. 1, nr. 2, *litra bb*, ændres »293« til »293, stk. 2 og 3«.

2. I § 769, nr. 2, ændres »293, stk. 1« til »§ 293, stk. 2«.

Bemærkninger til lovudkastet.

Til nr. 1.

Efter forslaget gøres sager vedrørende brugstyveri af motordrevne køretøjer, der efter de gældende regler er politisager, til statsadvokatsager. Dette er i overensstemmelse med det almindelige princip i retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 1, og findes rettest under hensyn til sagernes beskaffenhed. Det skal særlig bemærkes, at sagernes behandling som statsadvokatsager må antages at sikre en mere omhyggelig afgørelse af sanktionsspørgsmålet, hvilket navnlig er af betydning i de forholdsvis talrige sager mod unge.

Til nr. 2.

Ændringen er af rent redaktionel karakter og en følge af de ovenfor foreslåede ændringer af straffelovens § 293 og retsplejelovens § 721.

KARL O. CHRISTIANSEN

UNGDOMSKRIMINALITETEN
I DANMARK 1933-55

En statistisk redegørelse

FORORD

Den foreliggende statistiske redegørelse for ungdomskriminaliteten i Danmark siden 1933er baseret på Statistisk Departements publikationer om kriminalstatistik og årsberetninger fra Landsnævnet for børneforsorg. Den tilsigter kun at give en kriminografisk oversigt og lader en lang række meget væsentlige spørgsmål vedrørende ungdomskriminaliteten uomtalt. Det gælder i første række de vigtige spørgsmål vedrørende årsagsforholdene, der kun på overfladisk måde kan belyses gennem undersøgelser af hyppigheden af visse kriminalitetsfaktorer. Det gælder i anden række det lige så vigtige spørgsmål om behandlingen af unge lovovertrædere, hvor man fra kriminologisk hold stærkt må understrege betydningen af dybtgående undersøgelser af de forskellige behandlingsformers effektivitet. Endelig er alle de problemer, der vedrører forebyggelse af ungdomskriminalitet, forbigået i tavshed. Forfatteren har imidlertid - ligesom straffelovskommissionen - fundet det værdifuldt, at der blev udarbejdet en oversigt over væsentlige træk ved ungdomskriminalitetens udbredelse og former. Det er vel også af betydning, at der gennem en sådan undersøgelse kan gives et definitivt svar på spørgsmålet om, hvorvidt den registrerede ungdomskriminalitet har været stigende i efterkrigsårene.

Undersøgelsen blev først afsluttet i 1955, da kriminalstatistiken for 1952 var den sidst foreliggende publikation. Den er ved den endelige bearbejdelse i 1959 suppleret med data frem til 1955, for enkelte oplysningers vedkommende frem til 1959. Visse analyser, der er baseret på specielle undersøgelser foretaget i Statistisk Departement, har ikke kunnet føres længere frem end til 1952.

I den foreliggende form er oversigten en stærkt forkortet udgave af den oprindelige redegørelse. Navnlig en stor del af det tilgrundliggende tabelmateriale er udeladt. Begrænsningen af stoffet er foretaget efter retningslinier, der er fastlagt ved drøftelser med straffelovskommissionens sekretær, professor dr. jur. Knud Waaben.

Forfatteren er Statistisk Departement og medarbejderne ved departementets afdeling for kriminal- og retsplejestatistik, sekretærerne Edv. Pedersen og F. L. Vedel, megen tak skyldig for den beredvillighed, hvormed specielle opstillinger er fremskaffet og andet ikke-offentliggjort materiale stillet til rådighed.

Tabeller og kurver er anbragt i slutningen af redegørelsen, side 126 ff.

Karl O. Christiansen.

INDLEDNING

UNDERSØGELSENS FORMÅL

Straffelovkommissionen har anset det for ønskeligt at få foretaget en statistisk beskrivelse og analyse af ungdomskriminaliteten her i landet gennem den sidste snes år. Man har fremhævet følgende 3 formål for undersøgelsen:

1) at belyse ungdomskriminalitetens udvikling i den nævnte periode og herunder specielt at give en oversigt over ungdomskriminalitetens omfang i efterkrigsårene;

2) i den udstrækning, det fandtes muligt, at tage spørgsmålet om ungdomskriminalitetens årsager op til behandling; og

3) at give en oversigt over de reaktioner, der anvendes overfor unge lovovertrædere.

Principielle og praktiske vanskeligheder medfører, at intet af disse spørgsmål kan underkastes en tilbundsgående behandling, og navnlig er mulighederne for at behandle årsagsproblemet på basis af kriminalstatistikken begrænsede. Imidlertid er selv en summarisk oversigt af en vis interesse, bl. a. fordi en sådan bearbejdelse af kriminalstatistiske oplysninger om de unge lovovertrædere hidtil ikke er foretaget i Danmark. Iøvrigt kan en extensiv undersøgelse være nyttig som basis for en vurdering af resultaterne af mere specielle undersøgelser, gennemført på mindre materialer.

KRIMINALITETSBEGREBETS AFGRÆNSNING

Ved kriminalitet forstås i denne redegørelse overtrædelser af borgerlig straffelov (bortset fra betleri og løsgængeri), medens spørgsmålet om ungdommens andel i landssvigerkrimi-

naliteten i krigsårene ikke er behandlet her¹). Der foreligger ikke tilgængeligt materiale vedrørende overtrædelser af særlovgivningen, hvis antal under krigen var stort, antagelig også for de unges vedkommende. Ikke-kriminaliserede former for asocialitet er ikke gjort til genstand for undersøgelse.

Ved enhver undersøgelse af kriminaliteten, hvor der bygges på masseiagttagelser, må man gå ud fra de af offentlige myndigheder konstaterede lovovertrædelser. Det vil for ungdomskriminalitetens vedkommende navnlig sige de lovovertrædelser, der har medført domfældelse eller tiltalefrafald efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150. Den skjulte kriminalitet er formentlig stor blandt børn og unge²), men problemet kan ikke belyses ud fra den officielle kriminalstatistik og skal ikke tages op til drøftelse i denne oversigt.

Ved ungdomskriminalitet er her — i lighed med synspunktet i ungdomskommissionens betænkning »Den tilpasningsvanskelige ungdom« — forstået lovovertrædelser begået af unge under 25 år. Afgrænsningen er selvsagt vilkårlig valgt, men en række grunde, bl. a. statistiske, taler for at sætte grænsen ved 25 års alderen. Spørgsmålet er iøvrigt mindre væsentligt, når oplysningerne — så vidt muligt — meddeles for mindre aldersgrupper. Visse data vedrørende børn under 15 år, der har

¹) Visse oplysninger om unge landssvigere kan findes i Karl O. Christiansen, Mandlige landssvigere, Kbh. 1950, og Landssvigerkriminaliteten i sociologisk belysning, Kbh. 1955, samt Retsopgøret med landssvigerne, udgivet af Det statistiske departement, Kbh. 1958.

²) Se nærmere om grundlaget for denne formodning, bl. a. Karl O. Christiansen, Ungdomskriminaliteten, i Kampen mod Forbrydelsen, I-III, Kbh. 1951-52, II pp. 83 ff., og Den tilpasningsvanskelige ungdom, Kbh. 1952.

begået handlinger, som ville være straffbare, hvis de var over kriminel lavalder, er medtaget fra beretningen fra Landsnævnet for børneforsorg.

KILDERNE

Undersøgelsen er baseret på oplysninger i »Kriminalstatistik« udgivet af Statistisk Departement og »Statistisk beretning fra Landsnævnet for Børneforsorg«. Yderligere har Statistisk Departement for visse af periodens år suppleret det offentliggjorte materiale med mere detaillerede - for undersøgelsen meget værdifulde - oplysninger vedrørende de unge lovovertrædere.

PERIODEN

Den periode, der skal vurderes, er tiden fra den nu gældende straffelovs ikrafttræden, i/i 1933, til 31/12 1955, idet 1955 ved^{den} endelige redaktion af nærværende oversigt er det sidste år, hvorom der foreligger fuldstændige statistiske oplysninger.

De afgørende begivenheder i den pågældende periode var krigsudbruddet i 1939, landets besættelse i 1940 og befrielsen i 1945. De har sat deres let læselige præg også på kriminalitetens udvikling. Det vil derfor være naturligt indledningsvis at give en kort oversigt over den økonomiske og sociale udvikling siden begyndelsen af trediverne i 3 perioder: førkrigsårene indtil 1940, krigsårene 1940 til 1945 og efterkrigsårene fra 1946.

Førkrigsårene.

Verdenskrisen i begyndelsen af 30'erne var her i landet overstået i løbet af 1933. Arbejdsløshedsprocenten faldt fra omkring 30 til omkring 20-21, og realværdien af årsfortjenesten beregnet med hensyntagen til arbejdsløshedens omfang, steg svagt³⁾.

Den første del af perioden frem til krigsudbruddet i 1939 kan nok i almindelighed

karakteriseres som en opgangsperiode, omend de økonomiske og erhvervsmæssige forhold ikke var helt stabile. Specielt for ungdommens vedkommende var det af betydning, at det var vanskeligt at skaffe lærepladser, og at mange af dem, der kom i lære, mistede arbejdet, så snart de var udlærte og skulle have løn som faglærte.

Arbejdsløshedens omfang blandt de unge fremgår af en optælling den 30. 6. 1934 - et tidspunkt af året, hvor beskæftigelsesforholdene skulle være gode. Arbejdsløshedsprocenten for de 18-24 årige mænd var da 16,7⁴⁾.

løvrigt er der grund til at være opmærksom på, at omlægningen af kriminalstatistiken i 1933 ikke forløb ganske smertefrit. I den første kriminalstatistiske publikation efter den nye straffelovs gennemførelse, Kriminalstatistik 1933-37, g⁰res der opmærksom på, at politikredsenes indberetninger vedrørende tiltalefrafald i en del tilfælde var behæftede med fejl (p. 149). Dette er sikkert ikke den eneste fejlkilde i disse års kriminalstatistik.

Det vil derfor næppe lønne sig at underkaste udviklingen i periodens første 5 år en altfor dybtgående analyse.

Krigsårene.

Krigsudbruddet medførte et moment af usikkerhed, men den erhvervsmæssige situation ændredes hurtigt til det bedre. I løbet af krigen aftog arbejdsløsheden væsentligt. I 1940 var der gennemsnitligt 15,7 % arbejdsløse blandt de forsikrede; i 1944 var tallet faldet til 4,6 %. Arbejdsløsheden blandt de unge faldt antagelig i lige så høj eller højere grad som for samtlige arbejdsløshedsforsikrede. Den har i de sidste krigsår næppe ligget væsentlig over den lave arbejdsløshedsprocent i efterkrigsårene (se straks i det følgende). Antallet af personer, der modtog kommune- og/eller fattighjælp i perioden 1939-45, formindskedes fra ca. 182.000 til ca. 76.000, og statens og kommunernes udgifter halveredes i den samme periode. Til dette kan føjes, at den gen-

³⁾ Statistisk Departements meddelelse om arbejdsløsheden i årene 1931-1935 (4. række 2. hefte).

⁴⁾ Statistisk Årbog 1937, tabel 141.

nemsnitlige ydelse pr. person var nedadgående for kommunehjælpsnyderne, hvilket antagelig skyldes, at de pågældende gennemsnitlig har oppebåret hjælpen i kortere perioder⁵⁾).

Den gunstige, økonomiske og erhvervmæssige udvikling skyldtes i ikke ringe grad, at et betydeligt antal danske arbejdere var beskæftiget i Tyskland eller ved værnemagtsarbejde i Danmark. I løbet af hele besættelsestiden var 150.-200.000 personer beskæftiget ved sådant arbejde; fra sommeren 1941 til sommeren 1943 var tallet af Tysklands- og værnemagtsarbejdere næppe på noget tidspunkt under 35.000 og i sommeren 1944 mindst 80.000, i april 1945 antagelig ca. 50.000. Dette forhold er af en vis betydning, fordi disse arbejdere relativt ofte rekrutteredes fra de sociale lag, hvorfra hovedparten af lovovertræderne stammer. Blandt Tysklands- og værnemagtsarbejderne var der relativt mange unge, blandt Tysklandsarbejderne iflg. en utrykt redegørelse fra Statens udvandringskontor 35% under 25 år⁶⁾).

Krigstidens kriminalstatistik er højst mangelfuld for årene 1944 og 1945. Politiets fjernelse medførte et alvorligt afbræk i kriminalitetsbekæmpelsen. Forbrydelser anmeldtes i disse år kun i begrænset omfang, efterforskningsarbejdet gik omtrent i stå, og kun en begrænset del af kriminaliteten førtes frem til pådømmelse ved domstolene⁷⁾. Kriminalstatistiken for 1944 og 1945 indeholder ingen oplysninger om anmeldte forbrydelser eller om tiltalefrafald, og domfældelsesstatistiken alene er - bortset fra de mangler, den i disse år er præget af, — næppe egnet som grundlag for en beskrivelse af ungdomskriminalitetens omfang og udvikling. Der er der-

for i den efterfølgende redegørelse set helt bort fra disse to år. Kriminalstatistikens oplysninger vedrørende 1946 lider ikke af de samme mangler, men behandlingen af de ordinære straffesager hæmmedes utvivlsomt af retsopgøret med landssvigerne og behandlingen af de mange overtrædelser af særlovgivningen, der lagde beslag på en væsentlig del af de retshåndhævende myndigheders arbejdskraft. Det samme gælder mindre udpræget om 1947. Det er antagelig først i 1948, at man får et lige så troværdigt billede af kriminalitetens omfang, som man havde i førkrigsårene.

Efterkrigsårene.

Den 30. 7. 1952 var arbejdsløshedsprocenten følgende i de forskellige aldersklasser: 18-21 årige 3,4; 22-24 årige 5,2; 25-34 årige 6,4; 35-44 årige 7,1; 45-54 årige 7,8; 55-59 årige 9,2; 60-64 årige 11,6; 65-69 årige 15,4; og 70 årige og ældre 27,0⁸⁾. De forbedrede beskæftigelsesforhold under og efter krigen har altså navnlig medført en nedgang i arbejdsløsheden blandt de yngre og helt unge. - Beskæftigelsesforholdene i efterkrigsårene har således været gode. De store årgange har endnu ikke meldt sig på arbejdsmarkedet. Antallet af personer, der har modtaget kommune- og/eller fattighjælp, har i efterkrigsårene holdt sig omkring det — lave — niveau, det nåede ned på i de sidste krigsår⁹⁾.

TALMATERIALETS BEARBEJDELSE

En analyse af ungdomskriminalitetens udvikling gennem en 20 års periode, hvor den danske befolkning som helhed er vokset stærkt, og hvor der er sket væsentlige for-

⁵⁾ Socialpolitikken i Danmark siden socialreformen, belyst ved udviklingen i de sociale udgifter. En undersøgelse ved Arbejds- og socialministeriets statsvidenskabelige konsulent — Socialt tidsskrift 1954 nr. 1-2.

⁶⁾ Se Karl O. Christiansen, Landssvigerkriminaliteten i sociologisk belysning, Kbh. 1955, pp. 127-30.

⁷⁾ Jfr. Jørgen Trolle, Syv måneder uden politi, Kbh. 1945.

⁸⁾ Statistisk Departements meddelelse om arbejdsløsheden 1952. I juli måned 1955 var de tilsvarende arbejdsløshedstal for 18-21 årige 1,1; 22-24 årige 2,1; 25-34 årige 2,5; 35-44 årige 3,2; 45-54 årige 4,1; 55-59 årige 6,4; 60-64 årige 11,8; 65 år og derover 16,7; jfr. Statistisk Departements meddelelse om arbejdsløsheden 1955.

⁹⁾ Jfr. note 5.

skydninger mellem de forskellige aldersklasser, gør det nødvendigt, at man i størst mulig udstrækning sætter antallet af lovovertrædere i relation til størrelsen af de tilsvarende befolkningsgrupper. Dette volder betydelige vanskeligheder, da sådanne tal ikke er beregnet for de aldersklasser indenfor de tre hovedområder, som kriminalstatistiken opererer med: hovedstaden, provinsbyer, landkommuner. Ved stor imødekommenhed fra Statistisk departements side er der foretaget en række omfattende beregninger, som var nødvendige for at kunne meddele de ønskede oplysninger. Herefter har det været muligt at beregne kriminalitetshyppigheden

for befolkningsgrupper, om hvilke man ikke tidligere har besiddet sådanne oplysninger.

Både ved undersøgelsen af ungdomskriminalitetens udvikling og i forsøget på at belyse kriminalitetsfaktorerne og vurdere reaktionsformerne overfor de unge lovovertrædere er der i ret vid udstrækning gennemført sammenligninger med lovovertrædere i de ældre aldersklasser.

I visse tilfælde er der som basis for vurderingen foretaget en beregning af den procentvise fordeling af de kategorier, der kommer i betragtning. Dette gælder særlig om kriminalitetsfaktorerne og de anvendte sanktioner.

UNGDOMSKRIMINALITETENS OMFANG 1933-55 IFOLGE KRIMINALSTATISTIKEN

INDLEDNING

Anmeldte forbrydelser.

Man regner i almindelighed med, at anmeldelsesstatistikens oplysninger om forbrydelser, der er anmeldt eller på anden måde kommet til politiets kundskab, giver det mest pålidelige billede af den totale (kendte og ukendte) kriminalitets omfang, fordi anmeldelsesstatistikens tal er dem, der nærmer sig mest til tallene for den totale kriminalitet. Denne antagelse er rigtig under forudsætning af, at registreringen af de lovovertrædelser, der kommer til politiets kundskab, efter den nødvendige undersøgelse af forholdets strafbarhed, foretages nøjagtigt og ensartet i de forskellige politikredse. Det er ikke givet, at dette er tilfældet her i landet¹⁰). Det kan f. eks. tænkes, at der i så henseende er en væsentlig forskel på hovedstaden og provinsen. Sammenholdt med andet kildemateriale kan anmeldelsesstatistiken imidlertid, når den

behandles med den fornødne kildekritiske skepsis, yde væsentlige bidrag til billedet af kriminalitetens udvikling.

Kriminalstatistikens oplysninger om anmeldte forbrydelser bygger på indberetninger fra politikredsene. De omfatter overtrædelser af borgerlig straffelov med undtagelse af betleri og løsgængeri. Udviklingen fra 1933 til 1955 fremgår af tabellerne 1 (absolutte tal) og 2 (kriminalitetsfrekvensen). Det ses heraf, at antallet af anmeldte forbrydelser har ligget nogenlunde konstant omkring 80.000 årlig i førkrigsårene. Under krigen steg tallet til 166.000, og i efterkrigsårene viste tallene en stærkt faldende tendens, således at man nu med 110.-115.000 anmeldte forbrydelser årlig igen er ved at nærme sig førkrigsårenes niveau. Udviklingen fremgår iøvrigt bedst af tabel 2, hvor antallet af anmeldte forbrydelser er beregnet pr. 100.000 personer over kriminel lavalder¹¹).

For samtlige forbrydelser taget under et kan den skildres således:

¹⁰) Se Betænkning vedrørende en nyordning af kriminalstatistikken (Justitsministeriet, Kbh. 1958), PP- 9, 21, 23-24, 25, 28, 39 og 41-42.

¹¹ I kriminalstatistiken sættes antallet af anmeldte forbrydelser i relation til den samlede befolk-

I førkrigsårene ligger antallet af anmeldte forbrydelser nogenlunde konstant på et niveau, der svarer til omkring 2900 pr. 100.000 indbyggere. Krigsårene medførte en stærk stigning i kriminaliteten, under hensyntagen til befolkningstallets vækst omtrent: en fordobling. Fra 1946 er antallet væsentligt reduceret. Tendensen har herefter i nogle år været uregelmæssigt svingende, men nedadgående; i 1954—57 har den ligget omkring 3500 pr. 100.000.

For de enkelte forbrydelsesgrupper tegner billedet sig således: Sædelighedsforbrydelsernes antal svinger mellem 75 og 100 pr. 100.000 indbyggere i førkrigsårene og under krigen. I efterkrigsårene iagttages en stigning med uregelmæssigt svingende tendens svarende til en kriminalitetshyppighed mellem 110 og 125 anmeldte sædelighedsforbrydelser pr. 100.000 indbyggere. Det er tvivlsomt, om dette kan tages som udtryk for en stigning i den totale - kendte og ukendte - seksualkriminalitet¹²⁾.

Voldsforbrydernes antal ligger i førkrigsårene på omtrent samme niveau som sædelighedsforbrydelserne, men krigen medfører fra 1941 en fordobling af voldskriminaliteten (i 1943 er der 170 anmeldte voldsforbrydelser pr. 100.000 indbyggere). I efterkrigsårene har tendensen været klart faldende, og voldskriminaliteten ligger nu igen på et niveau, der ikke overstiger, men snarere ligger lidt under førkrigsårenes.

Hovedparten af de anmeldte lovovertrædelser er ejendomsforbrydelser. Det er dem, der bestemmer udviklingens tendens for samtlige anmeldte forbrydelser, og udviklingen kan følgelig beskrives på samme måde: niveauet er før krigen nogenlunde konstant, svarende til 26-2700 anmeldte ejendomsfor-

ning. Intet af disse befolkningstal svarer med hensyn til aldersfordeling helt til den befolkningsgruppe, hvorfra samtlige (kendte og ukendte) kriminelle rekrutteres; men den her valgte - personer over 15 år - er dog den, der kommer de kriminelle, hvis lovovertrædelser anmeldes, nærmest med hensyn til alder.

¹²⁾ Se i det flg., bl. a. side 111.

brydelser pr. 100.000 indbyggere. Krigen medfører en fordobling. I efterkrigsårene har de anmeldte ejendomsforbrydelsers antal svinget med en svagt nedadgående tendens svarende til en kriminalitetshyppighed omkring 32-3500 i de sidste år.

Samlegruppen »Andre forbrydelser« udgør kun en ringe brøkdel af det samlede antal af anmeldte forbrydelser; der er ikke nogen klar tendens i udviklingen før, under og efter krigen. Frekvensen ligger nu omkring 40 anmeldte lovovertrædelser pr. 100.000 indbyggere.

Fra 1937 indeholder anmeldelsesstatistiken oplysninger om antallet af anmeldte forbrydelser i landets hovedområder: hovedstaden, provinsbyer og landkommuner (se tabel 3, hvor tallene er anført for udvalgte år: 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955). Afgrænsningen af hovedstadsområdet ændredes i 1941. Indtil dette tidspunkt omfattede det København og Frederiksberg, fra 1941 tillige nordre og søndre birk, der tidligere har været henregnet under landkommunerne.

Kriminalitetsfrekvensen er — som det ses af tabel 4 — noget større i hovedstaden end i provinsbyerne i førkrigsårene, og væsentlig mindre i landkommunerne i hele den pågældende periode. Forskellen mellem provinsbyerne og hovedstaden udlignes under krigen og i efterkrigsårene, og fra 1953 synes provinsbyerne at have en noget større kriminalitetsfrekvens end hovedstaden. Hvilken betydning man tør tillægge denne statistisk konstaterede forskel, er noget tvivlsomt (jfr. det foran anførte om mulige forskelle i registreringsmåden i forskellige retskredse, samt tabel 10, der ikke afslører en tilsvarende tendens).

Det fremgår umiddelbart af tabellerne, at kriminaliteten steg stærkt såvel på landet som i byerne frem til 1943, og at tendensen i efterkrigsårene har været faldende, ligeledes i alle de tre nævnte geografiske områder, mest i hovedstaden, hvor man synes at have nået førkrigsårenes niveau.

Lovovertræderne.

Kriminalstatistikken indeholder yderligere oplysninger om i) det antal personer, overfor hvem tiltale er frafaldet i medfør af strfl. § 30 eller forsorgslovens § 150, mod bødevedtagelse eller iøvrigt i medfør af retsplejelovens § 723, samt 2) det antal personer, der er blevet domfældt, se tabel 5. I begge tilfælde drejer det sig ligesom for anmeldelsesstatistikens vedkommende om overtrædelser af borgerlig straffelov, bortset fra betleri og løsgænger. Da aldersgrænsen for de pågældende personer er fastlagt ved den kriminelle lavalder, er de relative tal i de efterfølgende beregninger baseret på befolkningstallene for den mandlige og kvindelige befolkning over 15 år.

Samtlige personer, som i henhold til de ovenfor nævnte bestemmelser har fået tiltalefrafald, plus samtlige domfældte, giver med lovovertræderen som statistisk enhed det videst mulige kriminalitetsbegreb. De væsentligste træk i udviklingen fremgår af tabel 6, hvor tallene for årene 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955 er anført særskilt for hovedstadsområdet alene og for hele landet¹³⁾.

En oversigt over kilderne for oplysninger om tiltalefrafald findes på side 119 ff.

På grundlag af tabellens data og en nøjere undersøgelse af udviklingen i hele perioden kan følgende anføres: I periodens første 5 år varierer *den mandlige kriminalitetsfrekvens for hele landet* mellem 1000 og 1200 lovovertrædere pr. 100.000 indbyggere. I 1938 er tallet væsentligt lavere, og frekvensen ligger indtil krigsårene omkring 800. Herefter stiger den til ca. 1300 i 1943. Fra 1946

er kriminalitetshyppigheden atter nedadgående, og i periodens sidste år er førkrigsårenes niveau atter nået. I *hovedstaden* har udviklingen været nogenlunde den samme, men med et endnu større fald i de senere år.

For *kvindernes* vedkommende er tendensen i store træk den samme, men stigningen er væsentlig større, og nedgangen i efterkrigsårene er ligeledes betydelig, således at kriminalitetsfrekvensen for kvindelige lovovertrædere i 1955 har nået førkrigsårenes niveau.

Udskiller man de personer, der har opnået tiltalefrafald mod bøde eller iøvrigt i medfør af retsplejelovens § 723, bliver der en gruppe tilbage, som omfatter kriminalitet af mere basant karakter, hvilket må foretrakkes som basis for en vurdering af kriminalitetens udvikling. Tallene for disse lovovertrædere fremgår af tabel 7. Efter dette snævrere kriminalitetsbegreb svinger den mandlige kriminalitetshyppighed i førkrigsårene mellem 450 og 500 pr. 100.000. Krigsårenes stigning viser sig i 1941 og kulminerer efter de tilgængelige oplysninger i 1943, hvor en kriminalitetsfrekvens på 933 markerer (det foreløbige) maksimum. Efterkrigsårenes tal ligger væsentligt lavere og viser som helhed en klart nedadgående tendens, for de sidste års vedkommende næsten til førkrigsårenes niveau, svarende til en kriminalitetsfrekvens på godt 500.

Den kvindelige kriminalitet udgør, som det fremgår af tabellerne, kun en brøkdel af den mandlige. I førkrigsårene var kriminalitetsfrekvensen for kvinder beregnet på tilsvarende måde kun en tiendedel af den mandlige; men krigsårene medførte en væsentlig højere stigning for kvindernes vedkommende end for mændenes. Faldet efter krigen har til gengæld været noget større end for mændene. Dette svarer til en kriminalitetsfrekvens før krigen omkring 50, et maksimum i 1943 med en kriminalitetsfrekvens på 165 og en kriminalitetsfrekvens på godt 50 i de senere år.

Krigsårene medførte altså en fordobling af den mandlige og mere end en tredobling af

¹³⁾ I kriminalstatistikens tabel over tiltalefrafald er oplysningerne opført for følgende hovedområder: hovedstaden, øerne iøvrigt og Jylland. Domfældelsesstatistikken opererer med følgende hovedområder: hovedstaden, provinsbyerne og landkommunerne. Tallene vedrørende tiltalefrafald og domfældte kan derfor ikke sammenstilles efter stedet for forbrydelsen (politikreds for tiltalefrafald eller retskreds for domfældelse). Man har måttet nøjes med at angive tallene for hovedstaden og hele landet særskilt.

den kvindelige kriminalitet, men kriminalitetsfrekvensen nærmer sig nu for begge køn førkrigsårenes niveau. Det snævrere **kriminalitetsbegreb**, der her opereres med, må antages at give et bedre billede af kriminalitetens omfang og udvikling end det ovenfor omtalte videre kriminalitetsbegreb, der også indbefatter en række lovovertrædelser af mindre alvorlig karakter.

Fordelelingen på *forbrydelsesgrupper* fremgår af tabel 8, der giver de relative tal for 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955. Ejendoms-kriminaliteten er såvel blandt mænd som kvinder den dominerende gruppe af lovovertrædelser, selv om den relativt ikke spiller helt så stor en rolle som blandt de anmeldte forbrydelser.

Stigningen under krigen viser sig blandt mændene indenfor alle forbrydelsesgrupper. Den er størst for ejendoms-kriminaliteten og for gruppen »andre forbrydelser«, der dog talmæssigt kun spiller en underordnet rolle; også volds-kriminaliteten forøgedes væsentligt. Seksual-kriminaliteten tiltager kun lidt. Stigningen i den kvindelige kriminalitet skyldes ligeledes hovedsagelig ejendomsforbrydelserne, men også i nogen grad forbrydelser mod liv og legeme, hvortil også udbredelse af venerisk smitte henregnes. Den kvindelige seksual-kriminalitet er kun af ringe omfang, og den steg ikke under krigen.

Efterkrigsårenes faldende kriminalitet viser sig i denne statistik over de mandlige lovovertrædere på alle forbrydelsesgrupper. Kun ejendomsforbrydelsernes antal lå endnu i 1955 med en noget højere frekvens end i førkrigsårene. Seksual-kriminaliteten viser en klart nedadgående tendens i efterkrigsårene, men i 1955 springer tallet pludselig fra 42 (i 1954) til 51. Dette skyldes ganske overvejende en stigning i de straffbare former for homoseksuelitet i hovedstaden, hvor bl. a. en stor sag med mange implicerede blev pådømt i dette år¹⁴). Også den kvindelige ejendoms-kriminalitet er faldet stærkt, omtrent til førkrigs-

årenes niveau. For seksual- og volds-kriminaliteten samt »andre forbrydelser« er tallene så små, at det er vanskeligt at vurdere deres betydning.

Udviklingen illustreres gennem den nedenfor anførte oversigt, hvor der er beregnet indextal på basis af kriminalitetshyppigheden i 1938.

	1938	1943	1948	1952	1955
<i>Mænd:</i>					
Seksuualforbrydelser .	100	111	107	91	111
Voldsforbrydelser ..	100	127	101	96	107
Ejendomsforbrydelser	100	236	199	147	119
Andre forbrydelser ..	100	176	109	76	71
Ialt	100	205	171	131	114
<i>Kvinder:</i>					
Seksuualforbrydelser .	100	50	25	25	0
Voldsforbrydelser ..	100	317	150	67	50
Ejendomsforbrydelser	100	365	235	149	119
Andre forbrydelser ..	100	300	200	133	100
Ialt	100	337	212	129	104

Med lovovertræderen som statistisk enhed kan kriminalitetens udvikling indenfor *landets tre hovedområder*: hovedstaden, provinsbyerne og landkommunerne, kun belyses på basis af domfældelsesstatistikken. Resultatet af denne del af undersøgelsen fremgår for de mandlige lovovertrædere af tabel 9. I store træk illustreres udviklingen ved nedenstående oversigt, hvor der er beregnet indextal med 1938 som basis.

	1938	1943	1948	1952	1955
Hovedstaden	100	182	148	120	95
Provinsbyer	100	225	203	141	118
Landkommuner	100	182	152	108	105

Det ses heraf, at den mandlige kriminalitet under krigen steg stærkest i provinsbyerne, hvor den også i 1955 ligger højest i forhold til kriminalitetsfrekvensen før krigen.

De tilsvarende tal vedrørende den kvindelige kriminalitet fremgår af tabel 10. Udviklingen fremgår klarest af nedenstående oversigt.

¹⁴) Sagen blev ikke afsluttet i 1955, og man må forvente forhøjede tal også i 1956.

	1938	1943	1948	1952	1955
Hovedstaden	100	303	179	116	85
Provinsbyer	100	372	240	136	100
Landkommuner	100	269	163	100	113

Indextallene bekræfter, at den kvindelige kriminalitet i alle landets hovedområder steg væsentligt mere end den mandlige under krigen og er faldet tilsvarende mere efter krigen. Det skal bemærkes, at kriminalitetsfrekvensen i landkommunerne er så lav, at relativt små variationer, der meget vel kan have en helt tilfældig karakter, vil give forholdsvis store udslag i indextallene.

Sammenfatning.

På grundlag af anmeldelsesstatistiken og statistiken over tiltalefrafald og domfældelser kan kriminalitetens udvikling i perioden fra 1933 til 1955 i store træk beskrives således:

Kriminaliteten steg stærkt under krigen, men har nu atter nærmet sig stærkt til førkrigsårenes niveau.

Ændringerne har været størst for ejendomsforbrydelser og voldsforbrydelser. Ejendoms kriminaliteten ligger dog endnu noget over førkrigsårenes niveau.

Stigningen var væsentlig større for kvinder end for mænd, men den herved fremkomne forskydning i forholdet mellem de to køns kriminalitet er udlignet i de seneste år.

Stigningen var særlig stor i provinsbyerne, hvor kriminalitetsfrekvensen for mændene også i 1955 ligger mest over førkrigsårenes niveau.

LOVOVERTRÆDERNES ALDERS- FORDELING

Kriminalstatistikens oplysninger om lovovertræderes aldersfordeling er mangelfulde. For det første indeholder tabellerne vedrørende tiltalefrafald før 1952 ingen oplysninger om de pågældende personers alder. Ved undersøgelser over ungdomskriminaliteten er det en særlig alvorlig mangel, at der ikke tidligere blev givet oplysning om alderen på de

unge, overfor hvem tiltale blev frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgsloven § 150. For det andet er oplysningerne om domfældtes alder summariske, idet der opereres med aldersgrupper af varierende åremål fra 3 til 10 års længde. Også dette får særlige konsekvenser for ungdomskriminaliteten, idet den kun er opdelt på følgende aldersklasser under 25 år: 15-17 årige, 18-20 årige og 21-24 årige. I dette 10-år, hvor kriminalitetshypigheden varierer betydeligt fra år til år, har man altså ikke mulighed for at give et detailleret billede af aldersfordelingen; man kan end ikke med sikkerhed sige, om kriminaliteten kulminerer i 18-20 års alderen eller i 21-24 års alderen, selv om det første er det sandsynligste.

Ser man bort fra tiltalefrafald, der gives mod vedtagelse af bøde, og andre tiltalefrafald efter retsplejelovens § 723, kan man udnytte oplysningerne om tiltalefrafald efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 ved for de unge under 25 år at operere med 2 aldersklasser, nemlig de 15-20 årige og de 21-24 årige, idet man til antallet af domfældte under 21 år adderer antallet af personer, der har opnået tiltalefrafald af den ovenfor nævnte art. Hovedparten af den sidste kategori er under 18 år, men der gives dog efter forsorgslovens § 150 adskillige tiltalefrafald til unge mellem 18 og 21 år, der i forvejen er inddraget under børneforsorg. Det er ikke meget tilfredsstillende at måtte begrænse sig til at inddele de unge lovovertrædere i to aldersgrupper, men hvis man ikke vil indskrænke sine undersøgelser til de domfældte, har man ikke andre muligheder, idet oplysningerne om tiltalefrafaldene ikke - således som tilfældet er ved domfældelser - er fordelt på aldersklasserne 15-17 år og 18-20 år.

Aldersfordelingen i 1952 og 1955.

Kriminalstatistiken for 1952, 1954 og 1955 er dog en undtagelse. I 1952 findes for første gang i serien af kriminalstatistiske publikationer en aldersfordeling for personer, der har opnået tiltalefrafald, som er indført i

strafferegistrene. I 1954 og 1955 er der yderligere givet tilsvarende oplysninger for domfældte. Alderen er angivet for 15 årige, 16 årige, o. s. v. med 1 års trin op til 25 års alderen. Personer, der har fået tiltalefrafald, som er indført i strafferegistrene, er dog ikke identiske med dem, der har opnået tiltalefrafald efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150, idet oplysningerne om disse beror på meddelelser fra politikredsen, mens kildematerialet for den førstnævnte kategori af tiltalefrafald som nævnt er straffekortene. I det følgende behandles materialerne fra 1952 og 1955.

I 1952 er der ialt 1045 unge mænd og 167 unge kvinder, der har opnået tiltalefrafald efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 (if lg. politikredsenes indberetninger) mod 948 mænd og 171 kvinder, der er meddelt tiltalefrafald, som er indført i strafferegistrene. I den sidste kategori er medregnet 79 mænd og 17 kvinder på »25 år eller derved«. Endvidere er der blandt de sidste medregnet tiltalefrafald mod inddragelse under åndssvageforsorg, samt tiltalefrafald i forbindelse med genanbringelse i ungdomsfængsel eller arbejds- og hus samt visse andre ikke nærmere beskrevne tilfælde.

Som supplement til oplysningerne for 1952 har Statistisk Departement ladet foretage en optælling af domfældte under 25 år fordelt på 1 års grupper. På grundlag af dette materiale og oplysningerne om tiltalefrafald kan man danne sig et mere detaljeret billede af alderskurven for unge lovovertrædere, som kan suppleres med de summariske oplysninger for de ældre aldersklasser. Fordelingen fremgår af tabel 11, hvor de 79 mænd på 25 år eller mere er fordelt i forhold til de pågældende aldersklassers størrelse. Dette er næppe korrekt, men på den anden side er tallene så små, at det ikke kan influere væsentligt på billedet.

Det ses af tabel 11 og diagrammerne I (1952) og II (1955) på side 139, at kriminaliteten stiger meget hurtigt med voksende alder fra den kriminelle lavalder frem til 19 års alderen i 1952, til 20 års alderen i 1955.

Herefter holder kriminaliteten sig på et kun lidt lavere niveau indtil 23-24 års alderen, hvorefter kurven falder ret stejlt, men efterhånden flader af. Dette svarer i store træk til de aldersfordelinger for kriminelle, som man kender fra udenlandske opgørelser. Kriminalitetshyppigheden beregnet i forhold til 100.000 mænd på de pågældende alderstrin er i 1952 for de 15 årige 384, for de 19 årige 1654, for de 20 årige 1632 og for de 24 årige 1210. De tilsvarende tal er i 1955: 429, 1409, 1507 og 1208. De 19 åriges kriminalitetsfrekvens er 1,5 gange så stor som de 25-29 åriges og godt 8 gange så stor som de 50-59 åriges. Billedet ændres ikke væsentligt, hvis man i 1955 foretager tilsvarende sammenligninger med de 20 årige, som dette år har den største kriminalitetsfrekvens.

En sammenligning af frekvenstillene for de enkelte alderstrin i 1952 og 1955 viser en moderat stigning for de 15 og 16 årige, samme niveau for de 17 og 18 årige og et betydeligt fald for de ældre aldersgrupper. Det er vel endnu for dristigt at opfatte den svage stigning i de to yngste aldersklasser som de første varsler om en begyndende tilvækst i ungdomskriminaliteten, betinget af de store årgange¹⁵⁾; men fortsætter denne udvikling i de kommende år, kan der næppe være tvivl om, at den i betydelig udstrækning må ses på baggrund af de økonomiske, erhvervs-mæssige og sociale vanskeligheder, som befolkningstilvæksten i de unge aldersklasser vil medføre.

For de kvindelige lovovertrædere fremgår aldersfordelingen af tabel 12 og diagrammerne III og IV. Det ses, at den kvindelige kriminalitet stiger frem til 18 års alderen, hvorefter kriminalitetsfrekvensen holder sig nogenlunde uforandret i aldersklassen 18-21 år med maksimum hos de 20 årige. I løbet af de næste 4-5 år falder frekvensen stærkt, og fra 25-29 års alderen er den svagt aftagende med et som helhed relativt lavt

¹⁵⁾ Se Karl O. Christiansen og Arne Nielsen, Den forventede kriminalitet i de store fødselsår-gange, Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, Kbh. 1958, p. 4 ff. Se iøvrigt p. 125 ff.

niveau. For de 15 årige er kriminalitetsfrekvensen 73 pr. 100.000, hos de 18-21 årige ligger den omkring 250, og for de 24 årige 113. De tilsvarende tal er for 1955: 41, 215 og 126. De 20 åriges kriminalitetsfrekvens er godt 3 gange så stor som hos de 25-29 årige og mere end 15 gange så stor som hos de 50-59 årige. Alderen spiller altså en endnu større rolle som kriminalitetsfaktor hos kvinder end hos mænd.

En sammenligning af de mandlige og kvindelige lovovertræderes aldersfordeling baseret på kriminalitetsfrekvenserne viser, at den kvindelige kriminalitet er *relativt* høj i den første ungdom indtil 20-22 års alderen. Kønnene er altså en mindre fremtrædende kriminalitetsfaktor hos de unge end hos de ældre. Når bortses fra aldersklassen over 60 år, hvor de absolutte tal er meget små, er den kvindelige kriminalitetsfrekvens relativt lavest i 25-29 års alderen. Dette vil anderledes udtrykt sige, at den kvindelige kriminalitet ligger på et forholdsvist højt niveau i perioden fra 15 til ca. 20 års alderen; herefter falder den relativt mere end den mandlige kriminalitet indtil 30 års alderen. Under resten af livsløbet sker der ikke større forskydninger i forholdet mellem de to køns andel i kriminaliteten udtrykt ved aldersklassernes kriminalitetsfrekvens.

Om årsagerne til den store kriminalitetshyppighed hos de 15-20 årige henvises til den foreliggende litteratur, f. eks. Stephan Hurwitz, *Kriminologi* (Kbh. 1951), pp. 270 ff. med litteraturhenvisninger.

Sammenfattende kan man antagelig pege på to sæt faktorer, som - dels hver for sig, dels i et mere eller mindre kompliceret samspil - udøver en særlig indflydelse: 1) Den med puberteten følgende psykiske ustabilitet, som nok vil medføre, at nogle unge lettere påvirkes af eller giver efter for kriminelle tilskyndelser. 2) Den sociale omvæltning, der sker i denne periode, hvor de unge må forlade skolens og hjemmets mere beskyttende milieu for i løbet af en kort årrække gennem overgangen til erhvervslivet at skabe sig muligheder for økonomisk og personligt

at opnå en relativ høj grad af selvstændighed og uafhængighed. En sådan overgangsperiode må ifølge sagens natur medføre tilpasningsvanskeligheder for de fleste unge, i nogle tilfælde tilpasningsvanskeligheder i form af kriminalitet.

Forskydninger i aldersfordelingen siden 1938. På grundlag af oplysningerne om tiltalefald efter strfl. § 30 eller forsorgslovens § 150 og domfældelsesstatistikens oplysninger kan man danne sig et groft billede af aldersfordelingen i andre af periodens år. En sådan grov aldersfordeling for årene 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955 fremgår af tabellerne 13 og 14 for henholdsvis mænd og kvinder.

Aldersfordelingen for de nævnte år viser i alt væsentligt den samme profil. Store forskydninger er der ikke i periodens løb sket indenfor de her behandlede aldersklasser. Hvad specielt de unge lovovertrædere angår, kan man konstatere, at end ikke krigsårenes stærke kriminalitetsstigning medførte nogen væsentlig forrykkelse af forholdet mellem de ganske unge og de lidt ældres andel i kriminaliteten. De små forskydninger, der forekommer, afslører nærmest en tendens i retning af en højere gennemsnitsalder blandt de unge lovovertrædere under og efter krigen. Forholdet belyses i nedenstående oversigter, hvor der for de omtalte aldersklasser er beregnet indextal med kriminalitetsfrekvensen i 1938 som basis:

		15-20 år	21-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60 år og mere	Ialt
1938	..	100	100	100	100	100	100	100	100
1943	..	203	222	228	215	200	162	175	205
1948	..	175	174	191	195	196	170	203	171
1952	..	140	147	164	147	144	120	148	131
1955	..	136	131	136	123	119	117	135	112

Det fremgår af oversigten over de mandlige lovovertrædere, at stigningen under krigen var størst for de 25-29 årige. Blandt de unge steg kriminaliteten mere for de 21-24 åriges vedkommende end for de 15-20 årige.

I aldersklasserne over 50 år var stigningen noget mindre.

Nedgangen efter krigen har været noget mindre blandt de yngre aldersklasser under 30 år end blandt de ældre.

Kvinder	15-20 år	21-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60 år og mere	Ialt
1938 ..	100	100	100	100	100	100	100	100
1943 ..	346	411	431	308	237	422	133	336
1948 ..	219	250	300	203	230	267	200	212
1952 ..	144	151	148	163	141	178	67	129
1955 ..	119	125	107	120	126	178	133	102

For den kvindelige kriminalitets vedkommende har udviklingen stort set været den samme. Dog er kriminalitetsfrekvensen i 1952 og i 1955 sammenlignet med årene før krigen størst blandt de 50-59 årige, hvor de absolutte tal, der danner grundlaget for beregningerne, dog er relativt små.

Aldersfordelingen i landets hovedområder.
Forskellen på kriminalitetshyppigheden i landets tre hovedområder: hovedstaden, provinsbyerne og landkommunerne er tidligere omtalt.

Der er iflg. domfældelsesstatistikken kun på et punkt en væsentlig forskel på aldersfordelingen. I byerne er kriminalitetsfrekvensen for mænd bortset fra år 1943 størst hos de 18-20 årige. På landet er kriminalitetsfrekvensen i alle årene størst for de 21-24 årige.

Aldersfordelingens sammenhæng med forbrydelsens art.

Ved en undersøgelse af alderens sammenhæng med kriminalitetens art kan man igen benytte kriminalstatistikens oplysninger om tiltalefrafald efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 og sammenfatte de her meddelte tal og domfældelsesstatistikens tal for de to yngste aldersklasser til én gruppe, der omfatter de 15-20 årige lovovertrædere.

Analysen er kun gennemført for årene 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955. Resultatet fremgår for mændenes vedkommende af ta-

bellerne 15 og 16 samt kurverne V og VI, der viser følgende:

Alderen er hos såvel seksual- og voldsforbrydere som ejendomsforbrydere en betydningsfuld kriminalitetsfaktor: kriminaliteten aftager i almindelighed væsentligt med voksende alder. Denne virkning er stærkest for volds- og ejendomsforbrydernes vedkommende, mindre udtalt, men dog betydelig hos sædelighedsforbryderne. Kriminalitetsfrekvensen er højst i 15-20 års alderen hos ejendoms- og sædelighedsforbrydere, men aftager også mest i de yngre aldersklasser frem til omkring 30 års alderen, hvorefter reduktionen formindskes, men stadig kan påvises. For voldsforbryderne er forløbet et noget andet: kriminalitetshyppigheden er væsentlig lavere for de 15-20 årige end for de 21-24 årige. Herefter falder alderskurven stærkt frem til 40 års alderen for så at flade af, idet dog reduktionen også i de ældste aldersklasser er forholdsvis stor.

Ved gruppen »andre forbrydelser« må man erindre, at de absolutte tal er små. Kriminalitetsfrekvensen afhænger kun i ringe grad af alderen. Den er lidt større i 30-50 års alderen end hos de yngre og ældre.

Udtrykker man iagttagelserne vedrørende lovovertrædernes alder meget generelt, bliver resultatet, at ejendomsforbryderne gennemgående er yngst, voldsforbryderne gennemgående ældst, mens seksualforbryderne, hvor alderen spiller en noget mindre rolle for kriminalitetshyppigheden, placerer sig herimellem. Som kriminalitetsfaktor spiller alderen den største rolle ved voldskriminaliteten, medens den er af mindst betydning ved seksualkriminaliteten.

Udviklingen fra 1938 til 1955 kan nærmere beskrives således:

Den svage stigning i seksualforbrydernes kriminalitetsfrekvens under krigen skyldes særlig aldersklasserne mellem 25 og 50 år. I 1954 var de 15-39 åriges kriminalitetsfrekvens lavere end i 1938, de ældres lidt højere. Tallene for 1955 skal ikke kommenteres, da året - som tidligere anført - må betragtes som »unormalt«.

Voldskriminaliteten derimod stiger stærkest i de yngste aldersklasser, og i de yngre aldersklasser under 40 år er kriminalitetsfrekvensen med hensyn til vold endnu i 1955 væsentligt over førkrigsårenes niveau. Betragter man år 1938 som basis, er indextallet i 1955 for de 15-20 årige 207, for de 21-24 årige 119 og for de 25-29 årige 115.

Ejendoms kriminaliteten steg under krigen stærkt uafhængigt af alderen. Indextallene er over 200 i samtlige aldersklasser i 1943, hvis 1938 betragtes som basis. I efterkrigsårene ligger antallet af dømte ejendomsforbrydere stadig klart over førkrigsårenes niveau. De laveste indextal for året 1955 finder man i aldersklasserne 15-20 år (135), 30-39 år (134) og 50-59 år (127).

I gruppen »andre forbrydelser« er stigningen størst blandt de yngre. Efterkrigsårenes nedgang, som har været betydelig, har navnlig bragt de ældre aldersklassers kriminalitetsfrekvens ned.

For de *kvindelige lovovertrædere* skal tal materialet ikke gengives her. Stort set tegner billedet sig således:

Både de absolutte tal og de relative tal er for de kvindelige seksualforbrydere så små, at man intet kan slutte om sammenhængen mellem alder og kriminalitet på dette felt.

Forbrydelser mod liv og legeme viser også for kvindernes vedkommende ret høje tal i de yngre aldersklasser med maksimum for de 21-24 årige og en tydelig nedgang fra 25 års alderen.

Kvindelige ejendomsforbrydere viser den største kriminalitetsfrekvens i 15-20 års alderen, hvorefter tallene falder med voksende alder.

I gruppen »andre forbrydelser« afsløres en faldende kriminalitetshyppighed med voksende alder. De absolutte og relative tal i gruppen er små.

Udviklingen kan kun belyses for ejendomsforbrydere. Her var stigningen under krigen størst i aldersklasserne mellem 21 og 40 år. Hos de yngre og ældre var den noget mindre, men klart påviselig i alle aldersklasser. Nedgangen efter krigen gælder ligeledes alle al-

dersklasser; men de 21-39 årige ligger stadig væsentligt over førkrigsårenes niveau.

En sammenligning viser, at kønnets mindre fremtrædende rolle som kriminalitetsfaktor i de unge år gælder såvel volds- som ejendomsforbrydelser, og at kønnet i samtlige aldersklasser er af større betydning ved volds- end ved ejendoms kriminaliteten.

Alder og forbrydelsesgrupper indenfor landets hovedområder.

Alderens sammenhæng med forbrydelsens art og stedet for forbrydelsen (retskreds) er belyst på grundlag af en række mere detaljerede opstillinger for årene 1939, 1948, 1951, 1952 og 1955, som Statistisk departement har udarbejdet. Tallene, der ikke skal refereres her, vedrører kun de domfældte, og et tilsvarende materiale vedrørende tiltalefrafald, der tillader en lignende kombination af alder, forbrydelsens art og sted, foreligger ikke.

En sammenligning af provinsbyer og landkommuner på grundlag af tabelmaterialet afslører, at provinsbyernes højere kriminalitetsfrekvens viser sig i alle de nævnte år, relativt uafhængigt af forbrydelsens art, domfældelsesstedet og lovovertræderens alder. Forskellen på kriminalitetsfrekvensen i hovedstaden og provinsbyerne er mindre fremtrædende. Krigsårene og efterkrigsårene har i nogen grad medført en udfligning, der dog kan hænge sammen med udvidelsen af hovedstadsområdet. Seksualkriminaliteten og ejendomsforbrydelserne er lidt stærkere repræsenteret i hovedstaden end i provinsbyerne. Derimod har provinsbyerne nogle flere voldsforbrydere end hovedstaden.

Det fremgår yderligere af tabellerne, at den relativt højere alder blandt de på landet dømte lovovertrædere særlig skyldes ejendomsforbryderne.

Aldersfordelingen for lovovertrædere i hovedstaden og provinsbyerne er i store træk den samme, ikke blot for de domfældte som helhed, men også for de domfældte indenfor samme forbrydelsesgruppe.

Endelig er det et gennemgående træk, at

voldsforbryderne som helhed er noget ældre end ejendomsforbryderne; denne forskel er mest udpræget i hovedstaden.

Man kan altså konkludere, at a) landkommunernes kriminalitet er væsentlig lavere end byernes i praktisk talt samtlige aldersklasser og forbrydelsesgrupper i de år, der her er gjort til genstand for en nærmere analyse; b) voldsforbryderne er gennemgående noget ældre end ejendomsforbryderne; og c) de på landet domfældte lovovertrædere er gennemgående ældre end byernes kriminelle.

Mere detaljerede sammenligninger viser følgende :

Frekvensen af seksual- og voldskriminalitet (baseret på domfældelsestallene alene) er godt og vel dobbelt så stor hos de 18—20 årige som hos de mere end 24 årige. For ejendomsforbrydelser er forskellen endnu mere fremtrædende: frekvensen for 18-20 årige er 3-4 gange så stor som i gruppen over 24 år. For »andre forbrydelser« er der ingen væsentlig forskel. Alderen er altså en fremtrædende kriminalitetsfaktor både i byerne og på landet¹⁶⁾.

Sammenligner man forholdet mellem byernes og landkommunernes kriminalitet på basis af frekvenstillene for de forskellige aldersklasser, finder man følgende: Seksualkriminaliteten er i samtlige her behandlede aldersklasser mere end dobbelt så stor i byerne som på landet. Noget lignende gælder voldsforbrydelser, dog med en tendens til lidt større variationer fra by til land. Ejendoms-kriminaliteten er 3-4 gange så hyppig i byerne som på landet. Også dette gælder nogenlunde ensartet indenfor de forskellige aldersklasser. I gruppen »andre forbrydelser« er der ingen væsentlig forskel. Man kan altså konkludere, at a) geografisk milieu i den her nævnte betydning spiller en rolle som krimi-

nalitetsfaktor, der er relativt uafhængig af alderen; b) geografisk milieu er en mere fremtrædende kriminalitetsfaktor med hensyn til ejendomsforbrydelser end med hensyn til volds- og seksualforbrydelser.

En tilsvarende analyse er uigennemførlig for *de kvindelige lovovertrædere*, fordi materialet er så lille, at det ikke tillader en så detaljeret opdeling.

Erhverv.

Det er sandsynligt, at også erhvervet spiller en rolle som kriminalitetsfaktor. Den officielle kriminalstatistik's oplysninger om lovovertrædernes erhverv er imidlertid lidet detaljerede og meget usikre, fordi klassifikationen er foretaget på basis af de pågældende lovovertrædernes egne opgivelser til politiet eller i retten. Da den tilgængelige statistik over befolkningens erhvervsfordeling sandsynligvis ligeledes er behæftet med fejl, er det næppe muligt på grundlag af de kilder, der her er anvendt, at gennemføre en undersøgelse af, hvilken rolle den erhvervsmæssige placering spiller for kriminaliteten.

En grov bearbejdelse af det foreliggende talmateriale, der ikke skal refereres her, viser, at tjenestemænd og liberale erhverv tæller flere blandt lovovertræderne i aldersklasserne over 40 år end blandt de unge lovovertrædere. Det samme gælder selvstændige indenfor landbrug, selvstændige indenfor håndværk og industri samt hovedpersoner i handel m. v.

Medhjælpere i landbruget, medhjælpere i industri samt søfolk og fiskere findes hyppigere hos de unge lovovertrædere under 25 år end blandt de ældre. Arbejdsmænd (uden nærmere angivelse) optræder med størst relativ hyppighed hos de 25-39 årige lovovertrædere. De andre forskelle er mindre fremtrædende.

Det er et spørgsmål, om dette afviger væsentligt fra, hvad man skulle vente efter den danske befolknings almindelige erhvervsfordeling. Erhvervsforholdenes kriminogene betydning må søges belyst på grundlag af an-

¹⁶⁾) At man her i modsætning til tidligere (cfr. side 115) finder større aldersvariationer ved ejendomsforbrydelser end ved voldsforbrydelser, skyldes den grove opdeling af materialet i kun tre aldersgrupper. Herved tilsløres forskelle, der i et finere opdelt materiale ville træde klart frem.

dre og mere indgående undersøgte materialer¹⁷⁾).

Sammenfatning.

i. Bortset fra de seneste år kan der kun gives en meget summarisk beskrivelse af lovovertræderes aldersfordeling, fordi der i kriminalstatistiken ikke findes oplysninger om alderen for personer, overfor hvem tiltale frafaldes, og fordi der i domfældelsesstatistiken opereres med mere eller mindre bredt afgrænsede aldersklasser af varierende åremål fra 3 til 10 års længde. .

2. Af den mere detaljerede aldersfordeling for 1952 og 1955 fremgår det, at kriminaliteten for mændenes vedkommende stiger stærkt fra 15 til 19-20 års alderen og falder ret stærkt fra omkring 25 års alderen, hvorefter alderskurven flader af. Den kvindelige kriminalitet kulminerer omtrent samtidig.

3. Der var i 1955 10,2 mandlige for hver kvindelig lovovertræder. Kvindernes andel i den samlede kriminalitet var størst i de yngre aldersklasser frem til 21—24 års alderen, mindst i den derefter følgende aldersklasse af 25-29 årige. Under krigen steg den kvindelige kriminalitet væsentlig mere end den mandlige, også for de yngre aldersklassers vedkommende.

Man kan altså opfatte kønnet som en fremtrædende kriminalitetsfaktor i alle aldersklasser; men det spiller en mindre rolle hos de unge end hos de lidt ældre.

Omvendt viser sammenligningerne, at alderen spiller en større rolle som kriminalitetsfaktor hos kvinder end hos mænd.

4. Der er ikke sket væsentlige ændringer i lovovertræderes aldersfordeling siden 1938. Under krigen var stigningen for begge køn lidt større i aldersklassen 25-29 år end blandt de yngre og ældre.

5. Ifølge domfældelsesstatistiken kulminerer mændenes kriminalitet i 18-20 års alderen i byerne og i 21-24 års alderen på landet,

når domfældelsesstedet benyttes som kriterium for sondringen mellem landets hoveddele.

6. Mandlige ejendomsforbrydere har den største kriminalitetsfrekvens i 15—20 års alderen. Herefter falder den stærkt med voksende alder. Også sædelighedsforbrydere har et klart maksimum i disse år, men faldet i de ældre aldersklasser foregår mere jævnt. Voldsforbryderne har maksimum i 21—24 års alderen. Herefter falder kriminalitetsfrekvensen ret jævnt med voksende alder.

Set under en anden synsvinkel kan sammenhængen udtrykkes således: Blandt mændene er alderen en mere afgørende faktor ved vold end ved ejendomsforbrydelser; den spiller - så længe man holder sig til kriminalitetshyppigheden som sammenligningsgrundlag — mindst rolle ved seksualkriminaliteten. Men alderen viser sig dog at være en betydningsfuld kriminalitetsfaktor ved alle hovedgrupper af forbrydelser.

Billedet af de kvindelige lovovertræderes aldersfordeling indenfor forbrydelsesgrupperne afviger ikke væsentligt fra det ovenfor beskrevne; men tallene er i nogle kategorier så små, at de tendenser, der afsløres, må blive temmelig usikre.

Kønnet synes dog i samtlige aldersklasser at være af større betydning for volds- end for ejendomsforbrydelserne.

7. Under krigen steg ejendoms-kriminaliteten blandt mænd stærkt uden nogen væsentlig forskel indenfor de enkelte aldersklasser. Blandt volds-mændene var stigningen derimod størst i de yngste aldersklasser, og de yngre voldsforbryderes kriminalitetsfrekvens ligger stadig noget højere over førkrigsårenes niveau end de ældre aldersklassers.

8. Den mandlige kriminalitet er nærmere analyseret efter alder, forbrydelsesart og stedet for domfældelsen. Af resultaterne skal fremhæves:

Landkommunernes kriminalitet er væsentlig lavere end byernes i praktisk talt samtlige aldersklasser og forbrydelsesgrupper.

Voldsforbryderne er gennemgående noget ældre end ejendomsforbryderne i landets tre

¹⁷⁾ Se f. eks. *Lauge R. Kallestrup*, *Straffrekvensen i forskellige sociale grupper*, N. T. f. K. 1954, side 30 ff.

hovedområder; forskellen er størst i hovedstaden.

De på landet domfældte lovovertrædere er gennemgående ældre end byernes kriminelle.

Om geografisk milieu som kriminalitetsfaktor kan man iøvrigt fremhæve, at det spiller en væsentlig rolle for begge køn og i alle aldersklasser og nogenlunde samme rolle for yngre og ældre. Dets virkninger er mere fremtrædende ved ejendomsforbrydelser end ved volds- og sædelighedsforbrydelser.

9. Dansk kriminalstatistik's oplysninger om de domfældte lovovertræderes erhverv tillader ikke nogen påvisning af erhvervets betydning som kriminalitetsfaktor.

Bruger man udtrykket ungdomskriminaliteten som en sammenfattende betegnelse for de lovovertrædelser, der begås af unge under 25 år, kan man altså konkludere, a) at kriminaliteten både for mænd og kvinder kul-

minerer indenfor dette åremål, b) at denne aldersfordeling i den sidste snes år i alt væsentligt har været uforandret, c) at forskellen på den kvindelige og den mandlige kriminalitets omfang er relativt mindre i de unge år end senere hen i livet, d) at lovovertræderne gennemgående er yngre i byerne end på landet, e) at ejendomsforbrydelser og seksualforbrydelser spiller en relativt meget større rolle blandt de unge end voldsforbrydelser, i) at krigsårenes stigende kriminalitet var stor for ungdomskriminalitetens vedkommende, men i hvert fald lige så stor, måske større, i de ældre aldersklasser, og g) at efterkrigsårenes tilbagevenden til et lavere kriminalitet snive au på de fleste områder er sket lige så hurtigt for ungdomskriminalitetens vedkommende som i de ældre aldersklasser.,

DE STATISTISKE BERETNINGER FRA LANDSNÆVNET FOR BØRNEFORSORG

I beretning for Landsnævnet for børneforsorg meddeles der på grundlag af indberetning fra statsadvokaterne visse oplysninger om personer under 18 år, overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 og retsplejelovens § 723, og om domfældte under 18 år, samt endelig oplysninger om børn, der er fjernet efter forsorgslovens §§ 130 og 131.

SAMMENLIGNING MED KRIMINALSTATISTIKKEN

Som nævnt i foregående afsnit, der er baseret på den officielle kriminalstatistik's oplysninger om de unge lovovertrædere, indeholder Statistisk Departements publikation »Kriminalstatistik« to tabeller med oplysninger om tiltalefrafald efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150: 1) en tabel, der er baseret på oplysninger fra politikredsene, og 2) en

tabel, der bygger på de til Statistisk Departement indsendte straffekort. I beretning fra Landsnævnet for Børneforsorg findes 3) en tabel, der giver oplysninger om antallet af personer under 18 år, som er meddelt tiltalefrafald efter straffelovens § 30 og retsplejelovens § 723.

Om kilderne skal følgende anføres:

1) Indberetningerne fra politikredsene sker på særligt skema (skema 8), der desuden indeholder en række andre oplysninger, som anvendes i kriminalstatistikken, først og fremmest oplysninger om anmeldte og opklarede forbrydelser. Skemaet udfyldes i de fleste politikredse på grundlag af de af politiet førte protokoller over anmeldte forbrydelser og sigtede personer og indsendes af politimestrene gennem statsadvokaterne til Statistisk Departement. Registreringsmåden er ikke den samme i de forskellige politikredse.

2) Visse tiltalefrafald indberettes til Stati-

stisk Departement på straffekort. Det gælder a) tiltalefrafald i henhold til straffelovens § 30 og forsorgslovens § 150, b) tiltalefrafald for handlinger, der er straffri efter straffelovens § 16, og c) tiltalefrafald i henhold til retsplejelovens § 723, stk. 2, jfr. stk. 3, på andre vilkår end bøde eller erstatning. Disse straffekort udfyldes ved politimesterembederne.

3) Landsnævnets oplysninger om tiltalefrafald efter straffelovens § 30 sker på grundlag af kvartalsoversigter, der udarbejdes af statsadvokaterne og gennem rigsadvokaturen videresendes til Landsnævnet for børneforsorg. Den praktiske fremgangsmåde ved registrering hos statsadvokaterne er ikke ensartet.

Selv om tallene som nævnt ikke er umiddelbart sammenlignelige, er forskellene dog så store, at man med sikkerhed kan sige, at der i et eller flere af de nævnte kildematerialer forekommer ikke uvæsentlige fejl. Det skal eksempelvis nævnes, at der for 1952 foreligger følgende tal:

	mænd	kvinder
Tiltalefrafald efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 (politikredsnes indberetn. på skema 8)	1045	167
Strafferegister-tiltalefrafald mod børneforsorg eller andet tilsyn for personer under 21 år.	771	136
Strafferegister-tiltalefrafald mod børneforsorg eller andet tilsyn for unge under 18 år.	613	112
lait personer under 18 år		725
Landsnævnet: Tiltalefrafald efter straffelovens § 30 for personer under 18 år.		861
<i>/ 1955 finder man følgende tal:</i>		
Tiltalefrafald efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 (politikredsnes indberetn. på skema 8)	1100	155
Strafferegister-tiltalefrafald mod børneforsorg eller andet tilsyn for personer under 21 år.	822	123
Strafferegister-tiltalefrafald mod børneforsorg eller andet tilsyn for unge under 18 år.	662	101
lait personer under 18 år		763
Landsnævnet: Tiltalefrafald efter straffelovens § 30 for personer under 18 år.		923

De tal, der er baseret på politikredsnes indberetninger på skema 8, skulle være lavere end antallet af strafferegister-tiltalefrafald overfor personer under 21 år, idet den sidste gruppe af tiltalefrafald skulle omfatte alle tiltalefrafald efter straffelovens § 30 og forsorgslovens § 150, samt yderligere visse tiltalefrafald efter retsplejelovens § 723 (jfr. ovenfor under punkt 2). Den påviste forskel skyldes i hvert fald tildels, at skema 8's tal er for store, jfr. betænkning vedrørende en nyordning af kriminalstatistikken, side 84-85. Det kan heller ikke udelukkes, at tallene for strafferegister-tiltalefrafald er for små, måske fordi man nu og da glemmer at indsende straffekort for de pågældende personer (jfr. nedenfor).

En sammenligning af Landsnævnets tal for personer under 18 år, der får tiltalefrafald efter straffelovens § 30, og de tilsvarende tal fra kriminalstatistikken (strafferegister-tiltalefrafaldene) vedrørende personer under 18 år, der meddeles tiltalefrafald mod børneforsorg eller anden form for tilsyn, er heller ikke uden videre mulig. Landsnævnets tal omfatter nemlig personer, der har begået forbrydelsen før det 18 år, medens resolutionen, der danner grundlaget for indsendelse af straffekort, i et vist antal tilfælde først foreligger efter det fyldte 18. år. Denne kategori af tiltalefrafald vil blive medtaget i Landsnævnets statistik over tiltalefrafald vedrørende personer under 18 år, medens de efter straffekort-statistikken vil blive registreret som personer, der er fyldt 18 år. Forskellen er imidlertid 136 personer i 1952 og 160 personer i 1955; denne relativt store forskel kan næppe forklares ved den ovenfor nævnte divergens med hensyn til aldersregistreringen. Ved forespørgsel i tre statsadvokaturer er det oplyst, at de tal, der indberettes til Landsnævnet, ikke kan antages at være for høje, men muligvis lidt for lave. Det kan tænkes, at visse sager, der burde registreres og medtages i optællingerne, bliver overset. Såfremt dette holder stik, er det overvejende sandsynligt, at strafferegister-tallene er for små.

Man må vistnok herefter anse de i Lands-

nævnets årsberetning meddelte tal for de pålideligste. Desværre er oplysningerne ikke specificerede, således at materialet kan klassificeres efter køn, placering indenfor aldersgruppen af 15—17 årige, fordelingen på by og land etc., etc.

Af denne grund har det været nødvendigt at behandle kriminalstatistikens oplysninger og Landsnævnets tal som to af hinanden uafhængige kildematerialer. De tal vedrørende tiltalefrafald, man har opereret med i de fleste af de i foregående afsnit opstillede oversigter, må - ifølge det ovenfor anførte - anses for lidt for store. Man har altså ikke i disse opgørelser undervurderet, men snarere overvurderet ungdomskriminalitetens omfang.

Opgørelserne over strafferegister-tiltalefrafaldene foreligger kun for årene 1952, 1954 og 1955. For de fra politikredsene indberettede tiltalefrafald og Landsnævnets oplysninger kan man imidlertid gennemføre sammenligningen over en længere periode. En analyse af udviklingen siden 1937 viser, at de svingninger, der forekommer, i store træk afspejles på samme måde i de to materialer., selv om de pågældende kurver ligger i noget forskelligt niveau.

Kriminalstatistikens og landsnævnets oplysninger om domfældte under 18 år afviger ligeledes fra hinanden, som regel således at tallene i kriminalstatistikken ligger væsentlig højere end i landsnævnets beretning.

I årene 1934-43 og 1946-55 har landsnævnet fået indberetning om 651 domfældte personer under 18 år, mens kriminalstatistikken for de samme år har registreret 884 domfældte under 18 år.

Landsdommer Kirchheiner har for straffelovskommissionen foretaget en nærmere undersøgelse af denne forskel ved for et enkelt år at gennemgå samtlige sager vedrørende domfældte under 18 år. Resultatet af denne gennemgang er blevet følgende: Man må anse domfældelsesstatistikens tal for korrekte. De lavere tal, som figurerer i landsnævnets beretning, skyldes hovedsagelig tekniske fejl ved statistikens førelse, herunder bl. a. ekspe-

ditionsfejl vedrørende sager med flere implicerede.

I Statistisk beretning fra Landsnævnet for børneforsorg finder man som nævnt oplysninger vedrørende antallet af børn, der er fjernet efter lov om offentlig forsorg § 130, stk. 1, eller § 131. Den her behandlede gruppe af børn omfatter flere forskellige kategorier: 1) børn, der enten har en særlig vanskelig karakter og har udvist en meget slet opførsel, således at barnets forældre eller andre opdragere ikke skønnes at kunne magte dets opdragelse (§ 130, stk. 1, nr. 1); 2) børn, der fjernes på grund af forældrenes forhold (lastefuldhed, grov forsømmelighed m.v. eller mishandling) (§ 130, stk. 1, nr. 2 og 3); 3) børn, der trænger til særforsorg (§ 130, stk. 1, nr. 4); og 4) børn, der fjernes midlertidigt (§ 131)¹⁸). Det er den første kategori af børn, der er af størst interesse ved en undersøgelse af ungdomskriminaliteten; men også den fjerde gruppe tæller nogle begyndende kriminelle. Disse grupper er imidlertid kun i en enkelt tabel over f jernelsesgrundene skilt ud fra det øvrige materiale.

For nærværende undersøgelse er det særlig uheldigt, at man i en tabel over de fjernede børns aldersfordeling ikke har udskilt de børn, der er fjernet på grund af deres egne forhold. Man har derfor ikke nogen mulighed for at supplere kriminalstatistikens mangelfulde oplysninger om unge lovovertræderes alder med et mere detaljeret materiale fra Landsnævnet for børneforsorg. En sammenligning med aldersfordelingen for samtlige efter § 130, stk. 1, eller § 131 fjernede børn kan virke vildledende. Det skal eksempelvis anføres, at af 837 drenge, der blev fjernet i 1952, var de 190 (ca. 23 %) i alderen 0-6 år og 375 (ca. 45 %) i alderen 7-14 år. I den første gruppe er der sikkert ingen, der er fjernet på grund af kriminalitet eller kriminalitetslignende forhold, i den anden er det antagelig kun tilfældet for en mindre dels vedkommende. Det er alt-

¹⁸) Paragraf henvisningerne er affattet, således som disse var formuleret, før loven blev ændret ved lov nr. 192 af 7. juni 1958.

så ikke på basis af dette materiale muligt at sige noget om, hvorvidt der i løbet af den her undersøgte periode er foregået væsentlige aldersforskydninger *indenfor* gruppen af untæ lovovertrædere.

FJERNEDE BØRN OG UNGE

Antallet af børn, fjernede efter forsorgsloven § 130, stk. 1 eller § 131, lå for drengenes vedkommende i førkrigsårene omkring 6-700 og for pigernes vedkommende omkring 4-500 årlig, hvilket svarer til henholdsvis 0,11-0,13% og 0,8-0,9 % af samtlige børn under 18 år. Tallene steg under krigen mest for pigernes vedkommende, således som det også er tilfældet blandt kriminelle. I efterkrigsårene har tallene været stærkt faldende; de lå i 1956 med 0,10 % fjernede drenge og 0,07 % fjernede piger under førkrigsårenes niveau. Nedgangen er utvivlsomt tildels — men ikke udelukkende — et resultat af den tilbageholdenhed, der har præget børneværnenes indstilling i fjernelsessager efter grundlovsændringen i 1953 (§ 71, stk. 6) og den midlertidige ændring af forsorgsloven af 11. juni 1954. De efterfølgende kommentarer bygger på hele det tilgængelige talmateriale, hvoraf dog hovedparten - af pladshensyn - er udeladt her.

Fordelingen på hovedstaden, provinsbyerne og landkommunerne fremgår for årene 1938, 1943, 1948, 1952, 1955 og 1956^{af} tabellerne 17 og 18. Tallene varierer uregelmæssigt i hovedstaden, men afslører dog en tydeligt stigende tendens under krigen og et klart fald i efterkrigsårene, således at procenttallet af fjernede børn svarer til 30'ernes niveau. I provinsbyerne er tendensen klarere; stigningen er mere tydelig og faldet siden 1946 betydeligt, således at procenttallet af fjernede børn i provinsbyerne i 1956 ligger klart under førkrigsårenes niveau. Også i landkommunerne skete der en vis stigning i antallet af fjernede børn under krigen, og tendensen har efter krigen været nedadgående, således at man også her er nået ned under 30'ernes fjernelseshyppighed.

Antallet af fjernede børn er for samtlige år væsentlig højere i hovedstaden end i provinsbyerne, og væsentlig højere i provinsbyerne end på landet.

Opdeles materialet på aldersgrupper med de 0-6 årige, 7-14 årige, 15-16 årige og 17 årige, ses det, at antallet af fjernede børn i aldersklassen 0-6 år steg væsentligt under krigen. Efter krigen har tallet igen været faldende, og niveauet fra førkrigsårene er nået. Det samme gælder de 7-14 årige, de 15-16 årige og de 17 årige. I den sidste aldersklasse har tendensen dog været ret uregelmæssig. Den første aldersklasse omfatter sikkert ikke børn, der med nogensomhelst rimelighed kan kaldes kriminelle. Blandt de 7-14 årige kan der være nogle, der har begået handlinger, som realiserer et eller flere af straffelovens gerningsindhold. Det relative antal af unge, som er fjernede efter et tiltalefrafald i henhold til straffelovens § 30 i 15-16 års og 17 års alderen, er dog antagelig væsentlig større end antallet af »kriminelle« i de yngre aldersklasser.

Den her anførte almindelige beskrivelse gælder for såvel drenge som piger.

En undersøgelse af de fjernede drenge og de fjernede piger fordelt efter alder og fjernelseskommune viser ingen væsentlig forskel på udviklingen for de to køn. I hovedstaden kan man i alle aldersklasser iagttage en stigning under krigen og et tilsvarende fald i efterkrigsårene.

Tallene varierer på en højst uregelmæssig måde, og selv om den almindelige tendens er klar, kan man nok være i tvivl om betydningen af udsvingene fra år til år. For de 15 årige og de 16-17 årige ligger procenttallene i 1956 over de tilsvarende tal i 1954 i flere af landets hovedområder. Man kan ikke udelukke, at det er virkningerne af de store årgange, der begynder at gøre sig gældende; men først om et par år vil det være muligt at bedømme udviklingen med nogen sikkerhed.

I provinsbyerne og landkommunerne er tendensen klarere; antallet af fjernede børn stiger væsentligt under krigen i samtlige al-

dersklasser, og faldet i efterkrigsårene har - ligeledes i alle fire aldersklasser - bragt fjernelserne ned på førkrigsårenes niveau.

Man kan altså også på basis af en sådan opdeling af materialet vedrørende fjernede børn konkludere, at ungdomskriminaliteten steg væsentligt under krigen, og at tendensen i efterkrigsårene har været klart faldende.

Landsnævnets årsberetning indeholder fra 1938 tabeller over fjernede børn under 18 år fordelt efter fjernelseskommune og fjernelsesgrund. Fjernelsesgrundene er klassificeret i følgende grupper : § 130, stk. 1, rit. 1 ; nr. 1 i forbindelse med nr. 2 og 3; og nr. 2 og 3 alene. Sammenfatter man de første 2 grupper, skulle de svare til de tilfælde, hvor fjernelserne er sket udelukkende på grund af barnets forhold eller på grund af barnets forhold i forbindelse med andre fjernelsesgrunde, medens 2 og 3 alene omfatter de fjernelser, hvor grunden til fjernelserne skyldes hjemmets forhold eller andre grunde, der ikke direkte kan tilregnes barnet. Det er vanskeligt at vurdere betydningen af det her foreliggende talmateriale. For det første kan man ikke være sikker på, at de enkelte børneværn, som sender indberetning til Landsnævnet for børneforsorg om fjernelser, angiver de samme fjernelsesgrunde i ensartede tilfælde.

Tallene varierer ret uregelmæssigt, og tendensen i udviklingen er i flere henseender meget forskelligartet i hovedstaden, provinsbyerne og landkommunerne. For det andet er der ikke i denne tabel angivet nogen hyppighed for fjernelsesgrundene indenfor de pågældende befolkningsgrupper af børn under 18 år, hvorimod der er foretaget beregninger af den procentvise hyppighed af anvendelsen af de forskellige fjernelsesgrunde for hvert år i hovedstaden, provinsbyer og landkommuner. Da man ikke kender de befolkningstal, som Landsnævnets statistik opererer med, er det ikke muligt at foretage hyppighedsberegninger, som er sammenlignelige med de i foranstående tabeller anførte.

KONKLUSION

Undersøgelsen af den af Landsnævnet for børneforsorg publicerede statistik støtter i alt væsentligt resultaterne af analysen af kriminalstatistiken. Landsnævnets talmateriale strider på intet punkt på afgørende måde mod konklusionerne af den kriminalstatistiske undersøgelse, der kun har kunnet gennemføres for perioden frem til 1956.

SPECIELT OM UDVIKLINGEN SIDEN 1948

Det kan straks fastslås, at almindelige påstande om en stigende ungdomskriminalitet ikke finder nogen støtte i de oplysninger, der foreligger i den officielle kriminalstatistik eller i beretningerne fra Landsnævnet for børneforsorg.

KRIMINALSTATISTIKEN

En undersøgelse af udviklingen indenfor de aldersklasser, som kriminalstatistiken opererer med, viser, således som det fremgår af tabellerne 13 og 14, at kriminalitetsfrekvensen for såvel mænd som kvinder er klart af-

tagende fra 1948 til 1955 i samtlige aldersklasser. De 15-17 årige domfældte danner dog en undtagelse, idet denne kategori viser en stigning. Imidlertid er tallene for domfældte under 18 år så små og tallene for tiltalefrafald så store (se f.eks. tabellerne 11 og 12), at man ikke tør slutte noget om kriminaliteten i denne aldersklasse på grundlag af domfældtallene alene. Hyppigheden af tiltalefrafald for de 15-17 årige viser derimod et meget betydeligt fald siden 1948.

I det følgende skal udviklingen for de unge lovovertrædere omtales på basis af mere detaljerede oplysninger, idet aldersklassen af 15-17 årige udelades ved de sam-

menligninger, hvor man er henvist til at bygge på domfældelsesstatistikken alene.

Det fremgår af tabel 19, at kriminalitetsfrekvensen for domfældte mænd og kvinder i 18-20 og 21-24 års alderen siden 1948 har været faldende såvel i hovedstaden som i provinsbyerne og i landkommunerne.

Ved en klassifikation efter forbrydelsesgrupper kan man atter bygge på oplysninger vedrørende antallet af unge, der har fået tiltalefrald, + antallet af domfældte. Resultatet af sammenligningen mellem 1948 og 1955 fremgår af tabel 20. Den mandlige seksualkriminalitet er steget svagt i begge aldersklasser. For de mandlige voldsforbrydere gælder noget lignende, dog med en relativt større stigning for de 15-20 årige. I de øvrige kategorier er kriminalitetsfrekvensen faldet blandt de unge mænd. Den kvindelige kriminalitet er kun repræsenteret ved meget små tal bortset fra gruppen af ejendomsforbrydelser, hvor faldet har været betydeligt.

Foretager man en klassifikation af de mandlige lovovertrædere efter alder, arten af forbrydelser og landets hovedområder, viser det sig, at ungdomskriminaliteten i de fleste undergrupper er faldet væsentligt siden 1948. Der skal dog gøres opmærksom på følgende undtagelser:

Seksualkriminaliteten er i hovedstaden ifølge domfældelsesstatistikken steget væsentligt i begge aldersklasserne mellem 18 og 24 år, og den er steget svagt for de 21-24 årige i provinsbyerne og for de 18-20 årige i landkommunerne. Hyppigheden af domfældte voldsforbrydere er steget i begge aldersklasser i hovedstaden samt hos de 18-20 årige i provinsbyerne og på landet.

Ved en vurdering af disse afvigelser fra den almindelige tendens må følgende tages i betragtning:

1) Det er tvivlsomt, om stigningen i antallet af domfældte unge seksualforbrydere i hovedstaden er udtryk for en stigning i den totale - kendte og ukendte - seksualkriminalitet begået af 18-20 årige og 21-24 årige unge mænd. For det første er de absolutte tal i de nævnte aldersklasser små: i 1948

henholdsvis 12 og 15 og i 1955 henholdsvis 38 og 30. For det andet falder stigningen ganske overvejende på overtrædelser af straffelovens §§ 225 og 230, usædelighed mellem personer af samme køn. Stigningen i antallet af domfældte kan meget vel skyldes det københavnske politis stigende aktivitet overfor denne type af lovovertrædelser, hvilket blandt andet medførte opklaringen af en omfattende sag med mange implicerede unge.

2) For volds-kriminalitetens vedkommende gælder det ligeledes, at de absolutte tal er relativt små. I 1948 var antallet af domfældte voldsforbrydere i hovedstaden i 18-20 års alderen 29, i provinsbyerne var det 43 og på landet 26. De tilsvarende tal for de 21-24 årige var henholdsvis 56, 81 og 74. Hertil svarer for de 18-20 årige i 1955 følgende tal: hovedstaden 40, provinsbyerne 66 og landkommunerne 37. Og for de 21-24 årige henholdsvis 65, 76 og 63. De påviste stigninger er altså gennemgående små. Men de kan meget vel være betinget af en skærpet kurs overfor voldsforbrydere. Det ville næppe være holdbart på det givne grundlag at slutte, at der forekommer en reel stigning i volds-kriminaliteten blandt visse kategorier af unge mænd i den her behandlede periode.

FJERNEDE BØRN OG UNGE

Kriminalstatistikens oplysninger kan suppleres med visse data fra de statistiske beretninger fra Landsnævnet for børneforsorg. Tabel 21 viser, at der i samtlige aldersklasser for såvel drenge som piger er en klar nedgang i det relative antal af fjernelser efter lov om offentlig forsorg § 130, stk. 1, og § 131. Opdeles materialet efter landets hoveddele og de fjernede børns køn og alder, bliver billedet det samme. Procenttallet af fjernelser er mindre i 1955 end i 1948 for samtlige kategorier undtagen tre grupper på landet, hvor de absolutte tal er små. Det drejer sig om 7-14 årige drenge og piger, hvor tallene er uforandrede, og 15-16 årige drenge, hvor der forekommer en lille stigning. Det synes mest rimeligt at opfatte disse som et udslag af de tilfældigheder, der altid

vil kunne præge et materiale af begrænset omfang.

KONKLUSION

Det kan betragtes som definitivt fastslået, at ungdomskriminaliteten er faldet væsentligt fra 194.8 til 1955. Det gælder for unge af begge køn. Det gælder i hovedstaden, i provinsbyerne og på landet. Og det gælder i

alle de aldersklasser, for hvilke man har været i stand til at belyse udviklingen statistisk.

Nedgangen har været størst for ejendoms-kriminaliteten. Svage stigninger for visse kategorier af domfældte unge seksual- og voldsforbrydere influerer ikke på helhedsbilledet, og det er yderst tvivlsomt, om de kan tages som udtryk for en reel stigning af den totale - kendte og ukendte - kriminalitet indenfor de specielle områder, hvor de har vist sig.

FORELØBIGE OPLYSNINGER OM UDVIKLINGEN I ÅRENE 1956-58

Som nævnt tidligere, foreligger der ikke fuldstændige statistiske oplysninger for årene efter 1955. Enkelte opgørelser vedrørende antallet af anmeldte forbrydelser og kriminaliteten i de yngste aldersklasser kan dog meddeles.

I politiets årsberetninger for årene 1956—58 findes der således oplysninger om antal af anmeldte og opklarede forbrydelser. Anmeldelsestallene ligger stort set på samme niveau som i 1955. 1956 bragte et mindre fald (114.085), 1957 en noget større stigning (117.500), medens tallene for 1958 ligger lavere med ialt 115.600 forbrydelser, som er kommet til politiets kundskab. Deri største ændring er, når hensyn tages til de stigende befolkningstal, på 2 %. Dette ligger sikkert væsentligt under de variationer, der kan skyldes forskellige - ukontrollable - fejkilder i politistatistikken.

Siden 1955 er der altså ikke sket væsentlige, påviselige ændringer i anmeldelsestallene. Nogen klar op- eller nedadgående tendens kan ikke iagttages.

For de sidste 3 år foreligger der opgørelser vedrørende tiltalefrafald fra Statistisk Departement, baseret på skema 8 (indberetninger fra politikredsene) og på straffekortene. Endvidere har Landsnævnet for børneforsorg udsendt sin oversigt for årene 1956 og 1957 og meddelt tilsvarende tal for 1958. Om disse kilder er der gjort visse kildekritiske

bemærkninger i det foregående, side 119 ff.

Tallene fra skema 8 for årene 1955—1958 fremgår af tabel 22. Det ses, at kriminalitetshyppigheden, beregnet alene på grundlag af tiltalefrafaldene, for de unge mænd i aldersklassen 15—20 år er steget svagt fra 1955 til 1956 og herefter en halv snes procent i 1957. Stigningen er fortsat i 1958 og har været væsentlig større, omkring 18 %. For kvindernes vedkommende har kriminalitetshyppigheden været faldende. Som tidligere anført er tallene fra skema 8 de mindst pålidelige. Hertil kommer, at man har været nødt til at basere beregningerne på hele aldersgruppen 15-20 år, men for de 18-20 årige udgør tiltalefrafaldene kun en ringe del af det samlede antal reaktioner. Tallene er altså dårligt egnede til at belyse udviklingen.

Ifølge straffekortmaterialet har udviklingen artet sig noget anderledes (se tabel 23). For de 15-17 årige mænd stiger kriminalitetshyppigheden 7—8 % i 1956 og omkring 27 % i 1957. I 1958 er hyppigheden igen aftagende. Også dette materiale viser en nedgang (i 1958) for de 15—17 årige kvinder.

En gennemgang af udviklingen for de 15, 16 og 17 årige unge mænd tyder på, at stigningen er sket fra 1956 til 1957. For de 16 årige er der en fortsat stigning i 1958, for de 17 årige et betydeligt fald i 1958.

Straffekortmaterialet er som tidligere omtalt ufuldstændigt. Det er usikkert, om den

påviste stigning er reel eller skyldes indsendelsen af *forholdsvis* flere straffekort. Specielt den ejendommelige forskel i udviklingen hos de 16 og 17 årige giver anledning til betydelig skepsis med hensyn til materialets værdi.

Løvrigt tyder dette materiale på, at seksualkriminaliteten har været faldende, mens tallene for voldsforbrydelser nærmest er uforandrede. Stigningen ligger - tilsyneladende - udelukkende på ejendomsforbrydelsernes område.

Materialet for de 15-17 årige lovovertrædere fra Landsnævnet for børneforsorg er ikke opdelt efter køn. Tallene fremgår af tabel 24, der viser en stigning fra 1956 til 1957 på ca. 20 %. I 1958 er der ingen næneværdig stigning, hvilket svarer til den udvikling, straffekorttallene afslører. Landsnæv-

nets materiale må som nævnt anses for det pålideligste.

På grundlag af disse oplysninger om udviklingen i de sidste 3 år må man konkludere, at *kriminaliteten i de yngste aldersklasser er steget væsentligt i 1957, hvor den synes at have nået et — i hvert fald foreløbigt — højdepunkt*. Det er sandsynligt, at denne stigning kun gælder ejendomsforbrydelser. Hvis stigningen i 1957 — efter stagnationen i 1958 — fortsætter efter de samme linier og forskyder sig opefter til de ældre aldersklasser, må det nok tages som et tegn på, at den forøgelse i kriminalitetshyppigheden, som man kunne forudse som en mulig indirekte følge af de store årganges problem¹⁹⁾, nu sætter ind.

¹⁹⁾ Jfr. forfatterens artikel om den forventede kriminalitet i de store fødselsårge, NTFK 1958, pp. 4 ff.

Tabel 1.
Antallet af anmeldte forbrydelser, fordelt efter forbrydelsesgrupper,
i perioden 1933/55.

	Sædelighedsforbrydelser	Voldsforbrydelser	Ejendomsforbrydelser	Andre forbrydelser	Tilsammen
1933	1629	2022	73245	1216	78112
1934	2053	2183	74161	1421	79818
1935	2154	2262	72699	1151	78266
1936	2106	3228	73497	1314	80145
1937	2454	2501	76074	1173	82202
1938	2768	2625	74871	1204	81468
1939	2782	2377	75126	1359	81644
1940	2151	2491	90460	1346	96448
1941	2684	3274	124221	1317	131496
1942	2856	4012	146142	1506	154516
1943	2907	5094	156423	1643	166067
1944					
1945					
1946	2408	3297	115193	1332	122230
1947	3283	2835	114952	1291	122361
1948	3841	2863	112636	1399	120739
1949	3735	2706	103618	1529	111588
1950	3671	2501	101549	1396	109117
1951	3826	2529	114943	1347	122645
1952	3586	2459	112889	1395	120329
1953	3861	2483	112370	1454	120168
1954	3761	2566	103635	1258	111220
1955	3906	2336	108431	1255	115928

Tabel 2.

Anmeldte forbrydelser, fordelt: på forbrydelsesgrupper i perioden 1933/55-
Anmeldelseshyppighed pr. 100.000 indbyggere over 15 år.

	Sædeligheds- forbrydelser	Volds- forbrydelser	Ejendoms- forbrydelser	Andre forbrydelser	Tilsammen
1933	61	76	2739	45	2921
1934	76	81	2736	52	2945
1935	78	82	2645	42	2847
1936	76	116	2637	47	2876
1937	87	89	2697	42	2915
1938	97	92	2626	42	2857
1939	96	82	2607	47	2832
1940	74	86	3107	46	3313
1941	91	111	4224	45	4471
1942	85	119	4339	45	4588
1943	97	170	5212	55	5534
1944					
1945					
1946	78	107	3754	43	3982
1947	106	92	3727	42	3967
1948	124	92	3629	45	3890
1949	119	87	3315	49	3570
1950	117	79	3227	44	3467
1951	121	80	3628	43	3872
1952	112	77	3541	44	3774
1953	120	77	3499	45	3742
1954	116	79	3202	39	3436
1955	120	72	3325	38	3555

Tabel 3.

Antallet af anmeldte forbrydelser efter landets hovedområder, i perioden 1938/55.

	Hovedstad	Provinsbyer	Landkommuner	Ialt
1938	29891	27984	23593	81468
1943	68527	58994	38546	166067
1948	48139	41918	30682	120739
1952	47267	43947	29115	120329
1955	43763	42899	29266	115928

Tabel 4.

Anmeldte forbrydelser, efter landets hovedområder, i perioden 1938/55. Anmeldel-
seshyppigheden pr. 100.000 indbyggere over 15 år i de pågældende områder.

	Hovedstad	Provinsbyer	Landkommuner
1938	4517	4063	1572
1943	7999	7802	2777
1948	5293	5207	2209
1952	5017	5157	2089
1955	4483	4897	2078

Tabel 5.

Domfældte samt personer overfor hvem tiltale er frafaldet i medfør af straffelovens § 30 (eller forsorgslovens § 150) eller efter retsplejelovens § 723, efter køn, i årene 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955.

	Domfældte		Tiltalefrafald				Ialt	
			Efter straffelovens § 30		Iøvrigt			
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
1938	5426	576	924	138	5486	576	11836	1290
1943	12011	2097	1733	417	5181	1344	18925	3858
1948	10551	1378	1337	259	5049	1061	16937	2698
1952	8278	863	1045	167	4862	767	14185	1797
1955	7220	694	1100	155	3856	675	12176	1524

Tabel 6.

Personer, der har fået tiltalefrafald + domfældte i hovedstaden og i hele landet, efter køn, i årene 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955. Absolutte tal samt kriminalitetshyppighed pr. 100.000 mænd eller kvinder over 15 år i de pågældende områder.

	Hovedstaden				Hele landet			
	Absolutte tal		Krim. hyppighed		Absolutte tal		Krim. hyppighed	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
1938	3537	410	1187	113	11836	1290	849	89
1943	7005	1570	1790	337	18925	3858	1285	253
1948	6433	1090	1550	221	16937	2698	1112	171
1952	5333	742	1236	145	14185	1801	907	111
1955	4476	596	991	114	12176	1524	761	92

Tabel 7.

Personer, der har fået tiltalefrafald efter straffelovens § 30 (eller forsorgslovens § 150) + domfældte, efter køn, i perioden 1933-55. Absolutte tal samt kriminalitetshyppighed pr. 100.000 mænd eller kvinder over 15 år.

	Absolutte tal		Krim. hyppighed	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
1933	5216	564	402	41
1934	6379	664	484	48
1935	6723	699	502	50
1936	7092	776	522	54
1937	6713	698	487	48
1938	6350	714	456	49
1939	6229	681	442	46
1940	6546	792	460	53
1941	9319	1314	647	88
1942	12413	2058	852	136
1943	13744	2514	933	165
1944				
1945				
1946	11651	2028	774	130
1947	12353	1964	817	125
1948	11888	1637	781	104
1949	10335	1370	674	86
1950	9021	1066	584	67
1951	10347	1085	666	67
1952	9323	1030	596	63
1953	8295	922	527	56
1954	8541	888	538	54
1955	8320	849	520	51

Tabel 8.

Personer, overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 (eller forsorgslovens § 150) + domfældte, efter køn og forbrydelsens art, i årene 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955. Kriminalitetshyppighed pr. 100.000 mænd eller kvinder over 15 år.

	Mænd					Kvinder				
	Seksualforbrydelser	Voldsforbrydelser	Ejendomsforbrydelser	Andre forbrydelser	Ialt	Seksualforbrydelser	Voldsforbrydelser	Ejendomsforbrydelser	Andre forbrydelser	Ialt
1938	46	67	322	21	456	4	6	37	3	49
1943	51	85	760	37	933	2	19	135	9	165
1948	49	68	640	23	781	1	9	87	6	104
1952	42	64	474	16	596	1	4	55	4	63
1955	51	72	382	15	520	0	3	44	3	51

Tabel 9.

Domfældte mænd efter landets hovedområder i årene 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955. Absolutte tal samt kriminalitetshyppighed pr. 100.000 mænd over 15 år i de pågældende områder.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Landkommuner	
	Absolutte tal	Krim. hyppighed	Absolutte tal	Krim. hyppighed	Absolutte tal	Krim. hyppighed
1938.....	2132	715	1671	519	1623	210
1943.....	5085	1299	4160	1167	2766	382
1948.....	4383	1056	3843	1015	2325	319
1952.....	3695	857	2927	731	1656	226
1955.....	3066	679	2521	614	1633	221

Tabel 10.

Domfældte kvinder efter landets hovedområder i årene 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955. Absolutte tal samt kriminalitetshyppighed pr. 100.000 kvinder over 15 år i de pågældende områder.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Landkommuner	
	Absolutte tal	Krim. hyppighed	Absolutte tal	Krim. hyppighed	Absolutte tal	Krim. hyppighed
1938.....	264	73	195	53	117	16
1943.....	1026	221	789	197	282	43
1948.....	646	131	542	127	190	26
1952.....	434	85	324	72	105	16
1955.....	325	62	247	53	122	18

Tabel u.

Mænd overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 m. v. (strafferegistertiltalesrafald) + domfældte mænd i 1952 og 1955 efter alder. Absolutte tal samt kriminalitetsfrekvens pr. 100.000 mænd i de pågældende aldersklasser.

År	1952				1955			
	Tiltale- frafald efter straffelovens § 30 m. v.	Domfældte	Ialt	Frekvens pr. 100.000 mænd	Tiltale- frafald efter straffelovens § 30 m. v.	Domfældte	Ialt	Frekvens pr. 100.000 mænd
15	116	3	119	384	140	1	141	429
16	236	13	249	811	266	19	285	882
17	269	36	305	1007	266	54	320	1013
18	129	291	420	1419	135	306	441	1427
19	52	431	483	1654	37	390	427	1409
20	18	452	470	1632	12	437	449	1507
21	15	386	401	1383	9	377	386	1326
22	15	390	405	1406	13	338	351	1232
23	12	406	418	1446	12	303	315	1113
24	7	345	352	1210	24	318	342	1208
25-29	10	1606	1616	1078	6	1288	1294	894
30-39	20	2092	2112	681	12	1740	1752	571
40-49	20	1211	1231	416	12	1023	1035	342
50-59	20	451	471	203	12	464	476	194
60-	9	165	174	62	7	162	169	57
Ialt..	948	8278	9226	590	963	7220	8183	511

Tabel 12.

Kvinder overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 m. v. (strafferegistertiltalesrafald) -j- domfældte kvinder i 1952 og 1955 efter alder. Absolutte tal samt kriminalitetsfrekvens pr. 100.000 kvinder i de pågældende aldersklasser.

År	1952				1955			
	Tiltale- frafald efter straffelovens § 30 m. v.	Domfældte	Ialt	Frekvens pr. 100.000 kvinder	Tiltale- frafald efter straffelovens § 30 m. v.	Domfældte	Ialt	Frekvens pr. 100.000 kvinder
15	22	0	22	73	13	0	13	41
16	48	1	49	165	39	0	39	126
17	44	1	45	154	50	0	50	162
18	23	46	69	244	20	45	65	215
19	3	67	70	247	4	51	55	186
20	1	74	75	264	4	57	61	210
21	2	65	67	235	0	40	40	141
22	3	49	52	182	0	32	32	113
23	3	38	41	143	2	40	42	148
24	5	28	33	113	0	36	36	126
25-29	3	123	126	82	2	85	87	59
30-39	4	206	210	66	4	150	154	49
40-49	4	118	122	40	4	104	108	35
50-59	4	40	44	18	3	42	45	17
60-	2	7	9	3	3	12	15	5
Ialt..	171	863	1034	64	148	694	842	51

Tabel 13.

Mænd overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 + domfældte mænd i årene 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955 efter alder. Absolutte tal og kriminalitetshyppighed pr. 100.000 mænd i de pågældende aldersklasser

	15-20 år	21-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60 år og derover	Ialt
<i>a. Absolutte tal.</i>								
1938	1809	1131	1069	1313	654	292	82	5426
1943	3551	2664	2336	3075	1449	509	160	12011
1948	2815	1914	1992	2824	1547	587	209	10551
1952	2271	1527	1606	2092	1211	451	165	8278
1955	2307	1336	1288	1740	1023	464	162	8320
<i>b. Hyppighed.</i>								
1938	900	893	654	460	285	161	40	456
1943	1832	1984	1492	990	571	261	70	933
1948	1579	1556	1250	899	559	274	81	781
1952	1264	1319	1071	674	409	194	59	596
1955	1228	1170	890	568	338	189	54	520

Tabel 14.

Kvinder overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 + domfældte kvinder i årene 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955 efter alder. Absolutte tal og kriminalitetshyppighed pr. 100.000 kvinder i de pågældende aldersklasser.

	15-20 år	21-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60 år og derover	Ialt
<i>a. Absolutte tal.</i>								
1938	281	132	89	121	67	18	6	576
1943	932	564	367	389	173	79	10	2097
1948	539	322	264	259	179	56	18	1378
1952	356	180	123	206	118	40	7	863
1955	308	148	85	150	104	42	12	849
<i>b. Hyppigheden.</i>								
1938	142	104	54	40	27	9	3	49
1943	491	427	233	123	64	38	4	165
1948	311	260	162	81	62	24	6	104
1952	204	157	80	65	38	16	2	63
1955	169	130	58	48	34	16	4	51

Tabel 15.

Antal mænd overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 - domfældte mænd efter alder og kriminalitetens art, i årene 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955.

	15-20 år	21-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60 år og derover	Ialt
<i>Sex.forbrydelser.</i>								
1938	172	95	91	139	73	38	27	635
1943	177	89	105	180	115	45	40	751
1948	175	78	91	142	118	90	57	751
1952	159	90	90	105	99	61	50	654
1955	200	75	111	186	116	75	58	821
<i>Voldsforbrydelser.</i>								
1938	85	190	211	262	127	46	14	935
1943	168	277	232	349	152	51	24	1253
1948	118	211	204	278	160	46	17	1034
1952	128	204	208	274	128	42	19	1003
1955	163	204	214	300	189	66	15	1151
<i>Ejendomsforbrydelser.</i>								
1938	1513	817	731	834	400	170	28	4493
1943	3105	2203	1912	2420	1098	383	77	11198
1948	2475	1598	1645	2308	1188	418	118	9750
1952	1957	1207	1277	1637	928	325	89	7420
1955	1907	1034	932	1200	671	291	80	6115
<i>Andre forbrydelser.</i>								
1938	39	29	36	78	54	38	13	287
1943	101	95	87	126	84	30	19	542
1948	47	27	52	96	81	33	17	353
1952	27	26	31	76	56	23	7	246
1955	37	23	31	54	47	32	9	233

Tabel i6.

Mænd overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 - domfældte mænd, efter alder og kriminalitetens art i årene 1938, 1943, 1948, 1952 og 1955. Kriminalitetshyppighed pr. 100.000 mænd i de pågældende befolkningsgrupper.

	15-20 år	21-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60 år og derover	Ialt
<i>Sexforbrydelser.</i>								
1938	86	75	56	48	31	21	13	46
1943	91	66	67	58	45	23	17	51
1948	98	63	57	45	43	42	22	49
1952	89	78	60	34	33	26	18	42
1955	106	66	77	61	38	31	19	51
<i>Voldsforbrydelser.</i>								
1938	42	150	129	92	56	25	7	67
1943	87	206	148	112	60	26	10	85
1948	66	172	128	88	58	21	7	68
1952	71	176	139	88	43	18	7	64
1955	87	179	148	98	62	27	5	72
<i>Ejendomsforbrydelser.</i>								
1938	753	645	447	292	174	94	14	322
1943	1602	1640	1221	779	432	197	34	760
1948	1388	1299	1032	734	429	195	46	640
1952	1090	1042	852	528	314	140	32	474
1955	1015	905	644	391	222	119	27	382
<i>Andre forbrydelser.</i>								
1938	19	23	22	27	24	21	6	21
1943	52	71	56	41	33	15	8	37
1948	26	22	33	31	29	15	7	23
1952	15	22	21	25	19	10	2	16
1955	20	20	21	18	16	13	3	15

Tabel 17.

Antal børn under 18 år fjernede efter Lov om offentlig forsorg, § 130, stk. 1, eller § 131, fordelt efter køn og fjernelseskommune i perioden 1938-56.

	Hovedstaden	Provinsbyer	Landkommuner	Ialt
<i>Drenge.</i>				
1938	299	215	201	715
1943	404	391	289	1084
1948	469	331	246	1046
1952	421	236	180	837
1955	312	203	225	740
1956	327	231	176	734
<i>Piger.</i>				
1938	154	169	174	497
1943	252	325	296	873
1948	279	214	229	722
1952	260	168	175	603
1955	198	115	145	458
1956	220	138	119	477

Tabel i8.

Børn under 18 år fjernede efter Lov om offentlig forsorg, § 130, stk. 1 eller § 131, fordelt efter køn og fjernelseskommune i perioden 1938-56. I % af antallet af børn i de pågældende befolkningsgrupper.

	Hovedstaden	Provinsbyer	Landkommuner	Ialt
<i>Drenge.</i>				
1938	0,30	0,17	0,06	0,13
1943	0,40	0,30	0,08	0,19
1948	0,40	0,21	0,07	0,16
1952	0,35	0,13	0,05	0,12
1955	0,26	0,11	0,06	0,11
1956	0,27	0,12	0,04	0,10
<i>Piger.</i>				
1938	0,15	0,13	0,05	0,09
1943	0,25	0,28	0,09	0,16
1948	0,24	0,14	0,07	0,12
1952	0,22	0,10	0,05	0,10
1955	0,17	0,06	0,03	0,07
1956	0,19	0,08	0,03	0,07

Tabel 19.

Antal personer overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 + domfældte efter køn, alder og landets hovedområder i 1948 og 1955 pr. 100.000 indbyggere i de pågældende befolkningsgrupper.

	Mænd		Kvinder	
	1948	1955	1948	1955
<i>Hovedstad.</i>				
18-20 år	2756	1882	519	202
21-24 år	2213	1603	361	193
<i>Provinsbyer.</i>				
18-20 år	2652	1932	417	262
21-24 år	2348	1684	355	138
<i>Landkommuner.</i>				
18-20 år	647	598	127	80
21-24 år	779	616	107	70

Tabel 20.

Antal personer overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 + domfældte efter køn, alder og kriminalitetens art. Kriminalitetshyppighed pr. 100.000 indbyggere i de pågældende befolkningsgrupper.

	Mænd		Kvinder	
	1948	1955	1948	1955
<i>Sexualforbrydelser.</i>				
15-20 år	98	106	2	1
21-24 år	63	66	2	2
<i>Voldsforbrydelser.</i>				
15-20 år	66	87	18	5
21-24 år	172	179	33	6
<i>Ejendomsforbrydelser.</i>				
15-20 år	1388	1015	280	153
21-24 år	1299	905	209	112
<i>Andre.</i>				
15-20 år	26	20	10	10
21-24 år	22	20	16	11

Tabel 21.

Børn under 18 år fjernede efter Lov om offentlig forsorg, § 130, stk. 1 eller § 131, fordelt efter køn og alder i årene 1948 og 1955. I % af samtlige børn i de pågældende befolkningsgrupper.,

	Drenge		Piger	
	1948	1955	1948	1955
0- 6 år.....	0,08	0,04	0,07	0,03
7-14 år.....	0,18	0,11	0,10	0,05
15-16 år.....	0,30	0,26	0,29	0,22
17 år.....	0,53	0,33	0,41	0,25
Ialt..	0,16	0,11	0,12	0,07

Tabel 22.

15-20 årige personer, overfor hvem tiltale er frafaldet i årene 1955-58 efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 (kriminalstatistikens skema 8) efter køn. Absolutte tal samt kriminalitetshyppighed pr. 100.000 personer i de pågældende befolkningsgrupper.

	1955		1956		1957		1958	
	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.

Tiltalefrafald efter strfl. § 30 el. forsorgslovens § 150.

Absolutte tal	1100	155	1187	147	1341	134	1623	129
Hyppighed pr. 100.000 personer	586	85	616	79	672	70	796	66

Tabel 23.

15-17 årige personer overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 (strafferegister-tiltalefrafald) i årene 1955-58 efter køn og alder. Absolutte tal og kriminalitetshyppighed pr. 100.000 personer i de pågældende befolkningsgrupper.

	1955		1956		1957		1958	
	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.

Absolutte tal.

Tiltalefrafald

15-årige	140	13	142	22	196	22	212	20
16-årige	266	39	288	30	374	40	419	39
17-årige	266	50	306	57	394	48	357	35
Ialt	672	102	736	109	964	110	988	94

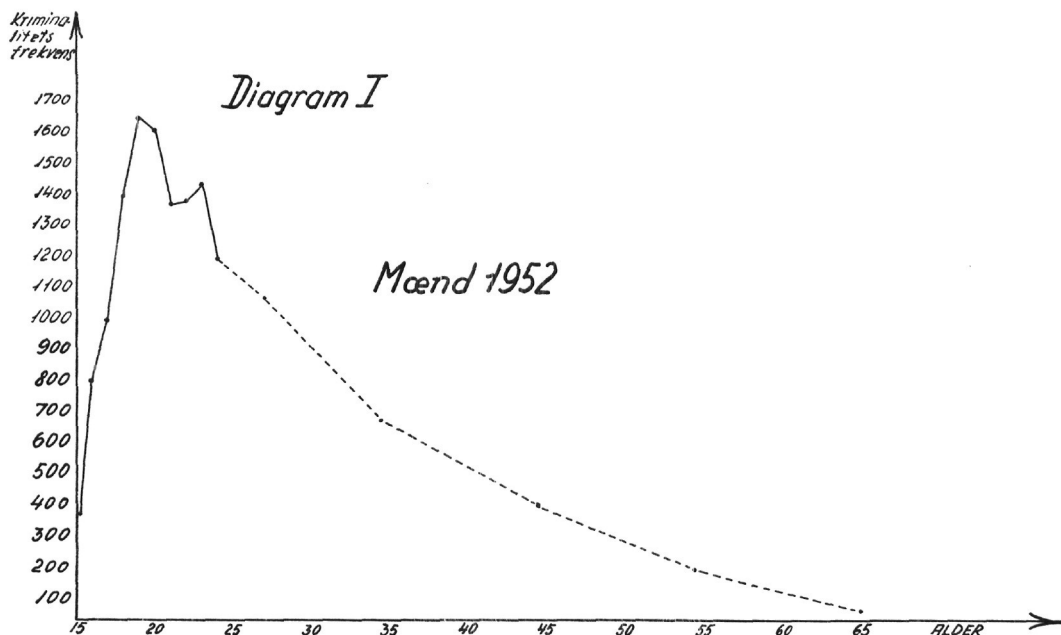
Hyppighed pr. 100.000.

15-årige	425		423		546		542	
16-årige	824		875		1116		1170	
17-årige	842		950		1201		1069	
15-17-årige	694	110	746	115	943	112	912	90

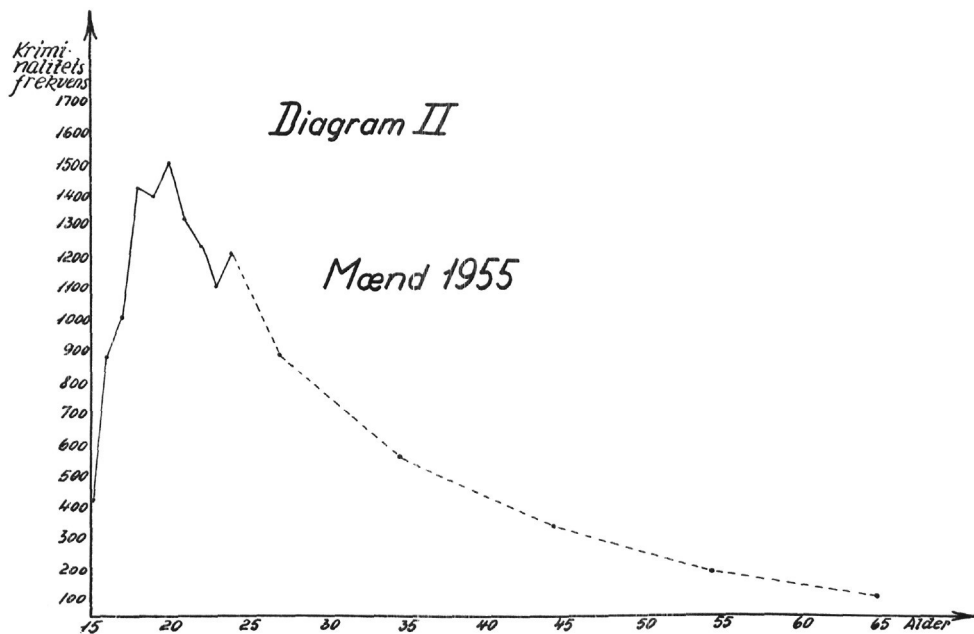
Tabel 24.

15-17 årige personer overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 (landsnævnets materiale) i årene 1955—58. Absolutte tal samt kriminalitetshyppighed pr. 100.000 personer i de pågældende aldersklasser.

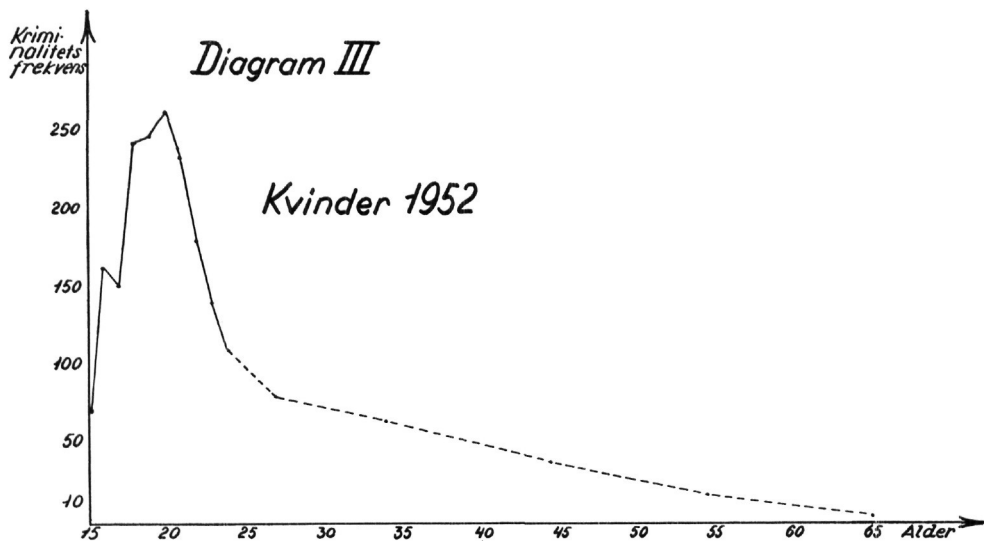
	¹⁹⁵⁵ M. + Kv.	¹⁹⁵⁶ M. + Kv.	¹⁹⁵⁷ M. + Kv.	¹⁹⁵⁸ M. + Kv.
Tiltalefrafald. Absolutte tal	923	936	1192	1241
Hyppighed pr. 100.000	485	483	594	583

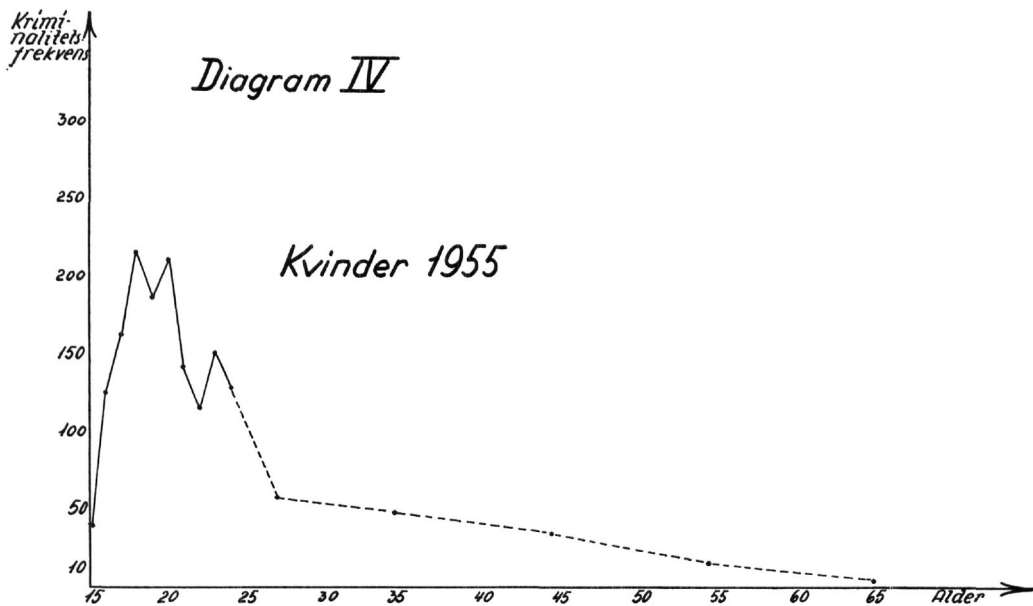
Mænd overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 + domfældte mænd i 1952 efter alder – kriminalitetsfrekvensen pr. 100.000 mænd i de pågældende aldersklasser. (Baseret på tabel 12).

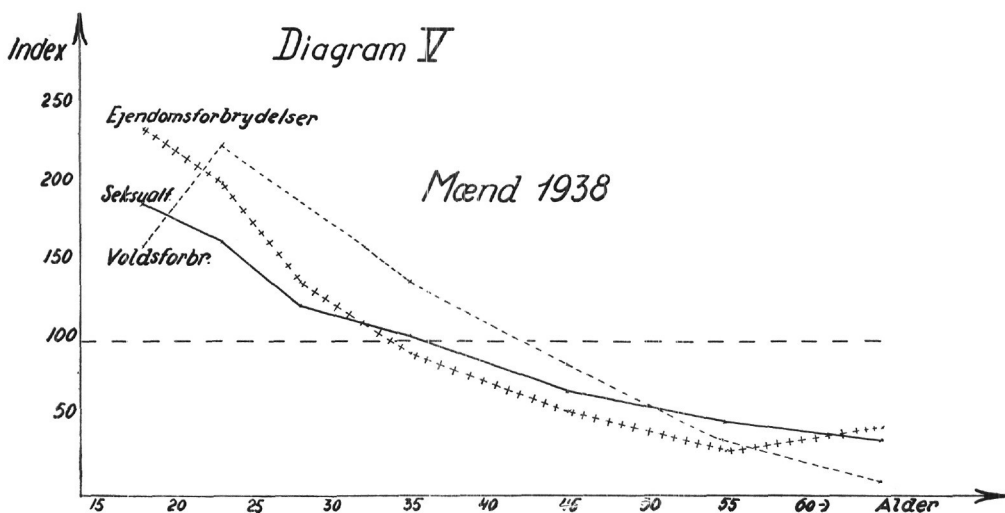
Mænd overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 + domfældte mænd i 1955 efter alder – kriminalitetsfrekvensen pr. 100.000 mænd i de pågældende aldersklasser. (Baseret på tabel 12).

Kvinder overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 + domfældte kvinder i 1952 efter alder – kriminalitetsfrekvensen pr. 100.000 kvinder i de pågældende aldersklasser. (Baseret på tabel 13).

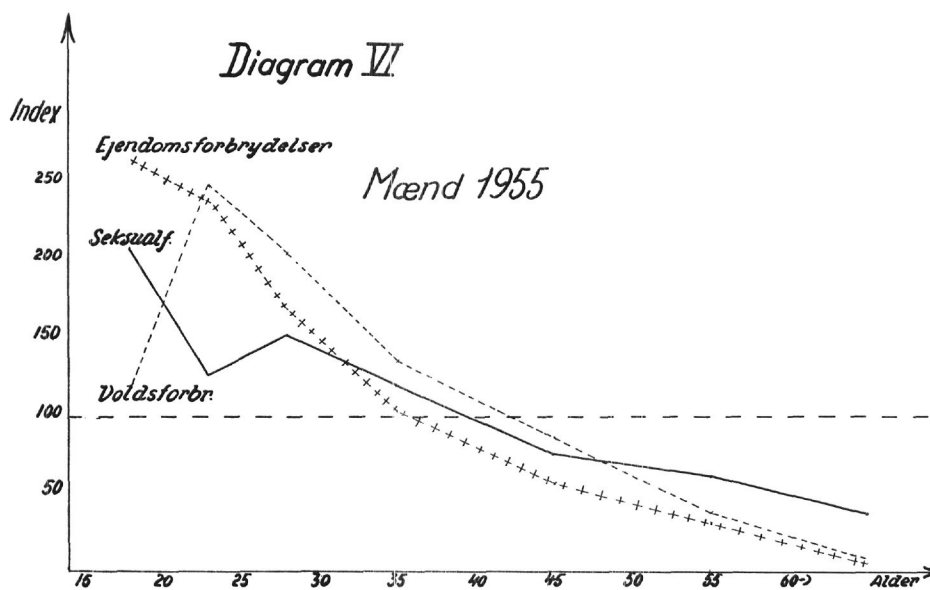

Kvinder overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 + domfældte kvinder i 1955 efter alder – kriminalitetsfrekvensen pr. 100.000 kvinder i de pågældende aldersklasser. (Baseret på tabel 13).

Mænd overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 + domfældte mænd efter alder og kriminalitetens art i 1938.

Indeberegning baseret på tabel 19 med kriminalitetsfrekvensen for hele gruppen som basis.

Mænd overfor hvem tiltale er frafaldet efter straffelovens § 30 eller forsorgslovens § 150 + domfældte mænd efter alder og kriminalitetens art i 1955.

Indeberegning baseret på tabel 19 med kriminalitetsfrekvensen for hele gruppen som basis.

UNGE LOVOVERTRÆDERE
DOMT TIL UNGDOMSFÆNGSEL I
ÅRENE 1933-53

*En statistisk oversigt udarbejdet af
Direktoratet for fængelsvæsenet*

INDLEDNING

Ungdomskriminaliteten har været et af hovedemnerne for straf felovskommissionens drøftelser i de senere år, og det har været ønsket, at der i denne forbindelse blev givet en oversigt over anvendelsen af ungdomsfængsel samt nogle oplysninger om det klientel, der siden ungdomsfængselsinstituttets indførelse i 1933 har været anbragt i ungdomsfængsel.

De oplysninger, der meddeles i det følgende, er hentet fra en undersøgelse fra 1950 foretaget af fængselsinspektør *Aage Hansen*, ungdomsfængslet på Søbysøgård, samt fra en undersøgelse fra 1954—55, som er foretaget af *direktoratet for fængselsvæsenet*. Den førstnævnte undersøgelse (i det flg. kaldt U. 1) omfatter 234 mandlige domfældte, der den 1. april 1950 opholdt sig i ungdomsfængslet, og angår fortrinsvis de domfældtes sociale forhold, medens undersøgelsen fra 1954—55 (U. 2) omfatter samtlige mandlige personer

idømt ungdomsfængsel i tiden fra 1. januar 1933 til 31. december 1953, ialt 1483 personer, med hovedvægten lagt på spørgsmålet om recidiv.

Det bør nævnes, at endnu en undersøgelse vedrørende ungdomsfængselsklientellet foreligger, nemlig den af *Åge Petersen* foretagne undersøgelse over 244 ungdomsfanger, der er refereret i *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab* 1951 s. 147 ff. og s. 233 ff.

Nærværende redegørelse er gennemgået af docent, dr. jur. *Karl O. Christiansen*.

Oplysningerne i det følgende vil angå (I) antal domfældelser til ungdomsfængsel pr. år, (II) ungdomsfangernes sociale forhold, intelligens og psykiske habitus i korte træk, (III) alderen, (IV) tidligere kriminalitet og reaktioner heroverfor, (V) kriminalitetens sværhedsgrad ved dommen til ungdomsfængsel, (VI) varigheden af opholdet i ungdomsfængsel, samt (VII) recidiv m. m.

I. ANTAL DOMFÆLDELSER TIL UNGDOMSFÆNGSEL

Ved domsåret forstås det kalenderår, i hvilket den pågældende første gang er idømt ungdomsfængsel; er han ved dommen i i. instans idømt ungdomsfængsel, regnes der med denne doms dato, uanset om dommen påankes og stadfæstes; er han først ved appelinstansen idømt ungdomsfængsel, regnes der med ankedommens dato.

I nedenstående tabel meddeles for hvert af årene 1933-56 (1) antallet af domme til ungdomsfængsel og (2) antallet af personer, som hensat i ungdomsfængsel ved udgangen af

kalenderåret. De sidstnævnte tal viser belægets skiftende størrelse gennem årene.

År	Antal domte	Belæg pr. 31. decbr.
1933	72	69
1934	36	80
1935	46	85
1936	49	94
1937	37	104
1938	54	112
1939	60	129
1940	50	136

År	Antal dømte	Belæg pr. 31. decbr.
1941	76	148
1942	91	180
1943	74	183
1944	80	178
1945	81	170
1946	64	141
1947	78	141
1948	108	179
1949	124	232
1950	77	211
1951	82	202
1952	77	190
1953	67	186
1954	65	146
1955	97	173
1956	142	219
1957	136	214
1958		278

I tilknytning hertil meddeles oplysning om *antallet af løsladelser* i de enkelte år. Det samlede antal pr. år er opdelt efter, om løsladelsen for den enkelte ungdomsfanges vedkommende finder sted efter hans første ophold, andet ophold, tredje ophold eller fjerde ophold i ungdomsfængsel.

Antallet af løsladelser pr. år bliver da:

År	Første ophold	Andet ophold	Tredie ophold	Fjerde ophold	Ialt
1933	1	0	0	0	1
1934	29	0	0	0	29
1935	43	0	0	0	43
1936	45	3	0	0	48
1937	34	9	0	0	43
1938	40	13	0	0	53
1939	43	6	1	0	50
1940	47	8	0	0	55
1941	63	11	0	0	74
1942	54	11	0	0	65
1943	82	12	0	0	94
1944	83	17	0	0	100
1945	83	13	1	0	97
1946	91	23	0	0	114
1947	84	16	3	0	103

År	Første ophold	Andet ophold	Tredie ophold	Fjerde ophold	Ialt
1948	70	20	0	0	90
1949	82	25	2	0	109
1950	102	31	2	0	135
1951	107	29	3	0	139
1952	81	53	3	0	137
1953	94	44	6	0	144
1954	86	44	10	0	140
1955	63	39	6	1	109
1956	91	32	12	1	136

I disse tal vedrørende løsladelser er kun indbefattet »egentlige« løsladelser, det vil sige tilfælde, hvor løsladelsen finder sted på prøve i henhold til fængselsnævnets beslutning eller ved fuld straffetids udløb.

I nogle få tilfælde, hvor en fange efter undvigelse fra ungdomsfængslet som følge af undvigelsen og forbrydelser herunder *idømmes* ungdomsfængsel eller *idømmes* fængselsstraf uden senere at blive tilbageført til ungdomsfængsel, er der sket en sådan afbrydelse af ungdomsfængselsopholdet, at man måske kan tale om en »uegentlig« løsladelse. Disse tilfælde fordeler sig således:

År for undvigelse	Antal undvegne, der hensat	
	under 1. ophold	under 2. ophold
1936	1	0
1939	1	0
1946	2	0
1947	0	1
1948	1	1
1951	2	0
1952	1	1

Af disse undvigere - 11 ialt - idømtes 9 ungdomsfængsel påny, medens 2 idømtes længere fængselsstraffe.

Udover de nævnte 9 tilfælde forekommer i årene 1933-54 endnu 4 tilfælde af gentagen dom til ungdomsfængsel.

II. UNGDOMSFANGERNE SOCIALE FORHOLD, INTELLIGENS M. V.

Oplysningerne herom er hovedsageligt hentet fra U. I, da denne undersøgelse er mere differentieret på det omhandlede felt; dog medtages til sammenligning nogle tal fra U. 2.

A. Opvækst og opdragelse.

For 202 af de 234 ungdomsfanger, der omfattes af U. 1, gælder, at opdragelsen i en vis periode eller hele perioden indtil det 14. år er foregået i et hjem med begge forældre. I en række tilfælde er hjemmet imidlertid brudt ved dødsfald eller skilsmisse, eller børneværnsmyndighederne har grebet ind: Følgende tabel kan opstilles:

<i>Helt eller delvis opdraget:</i>	
af samlevende forældre	202 = 86 %
af en af forældrene + evt. stedfader eller -moder	64 = 27 %
af slægtninge	25 = 11 %
af fremmede	20 = 9 %
på børnehjem	43 = 18 %

Ved eksklusiv opstilling kan resultatet sammenfattes i følgende to grupper:

Opdraget udelukkende af samlevende forældre	116 = 49 %
Opdraget under unormale forhold i brudte hjem, hos fremmede eller på børnehjem	118 = 51 %

For sammenligningens skyld skal anføres følgende tal fra U. 2:

Af 1483 ungdomsfanger er 151 = 10,2 % hovedsagelig opdraget hos slægtninge eller fremmede op til deres 15. år, medens 242 = 16,3 % er opdraget på børnehjem, optagelseshjem o. l.

Inddeles i perioder på 7 år efter tidspunktet for dommen, er det muligt at konstatere en vis stigning i gruppen »opdraget på børnehjem« i de senere år:

	Domsår 1933-39	Domsår 1940-46	Domsår 1947-53
Opdr. hos slægtn. el. fremmede	44 = 12,4 %	57 = 11,0 %	50 = 8,2 %
Opdr. på børnehjem	56 = 15,8 %	60 = 11,7 %	126 = 20,5 %
(Samlet antal)	(354)	(516)	(613)

I U. 1 er undersøgt forekomsten af forskellige andre faktorer under opvæksten, der efter almindelig erfaring må karakteriseres som ugunstige:

Svigtende tilsyn	116 = 49 %
Fattigdom	48 = 21 %
Stor børneflokk (over 8 børn)	28 = 12 %
Sygelighed hos pårørende	24 = 10 %
Udpræget sjælelig uligevægt hos pårørende	27 = 12 %
Drikkeri hos pårørende	68 = 29 %
Sexuel løsagtighed hos pårørende	18 = 8 %
Kriminalitet hos pårørende	90 = 38 %

I ovenstående tabel er kun medregnet evidente tilfælde, i hvilke det af erklæringer

fremgår, at de anførte forhold har haft betydning for opdragelsen eller iøvrigt er objektivt konstateret. Til pårørende er alene henregnet forældre og søskende samt enkelte andre opdragere (stedfader el. -moder, onkler og tanter).

Bemærkelsesværdigt er navnlig de høje tal af kriminalitet, drikkeri og seksuel løsagtighed hos ungdomsfangerne pårørende; men det er iøvrigt kun et ringe antal ungdomsfanger, for hvem ingen af de nævnte ugunstige faktorer har foreligget.

Ved eksklusiv opstilling kan resultatet sammenfattes således:

Ungdomsfanger, for hvis vedk. en el.
 flere af ovenstående faktorer har
 foreligget 196 = 84 %
 Ungdomsfanger, for hvis vedk. in-
 gen af de nævnte faktorer har
 foreligget 38 = 16 %

Kun 30 = 13 % af de 234 ungdomsfanger
 er opvokset hos samlevende forældre og uden,
 at nogen af de nævnte ugunstige faktorer har
 foreligget.

B. Intelligens og psykisk habitus.

En dyberegående undersøgelse på dette
 punkt, der måtte forudsætte psykiatrisk bi-
 stand, er endnu ikke foretaget. I U. 1 er
 imidlertid forsøgt opstillet en oversigt på
 basis af mentalobservationserklæringerne sup-
 pleret med anstaltens bedømmelse efter det
 kendskab, man har opnået til de pågæl-
 dende.

Intelligenskvotient iflg. mentalerklæring:

Fra 70-79.	4 = 2 %
80-89.	29 = 12 %
90-99.	64 = 27 %
100-109.	49 = 21 %
110 og derover.	7 = 3 %
	ialt.. 153 = 65 %

Intelligensvurdering uden talmæssig angi-
 velse (baseret på ungdomsfængslets bedøm-
 melse, hvor der ikke har foreligget mental-
 erklæring) :

sinke i udpræget grad.	1
sinke i lettere grad.	3 = 1 %
under normalt begavet.	16 = 7 %
normalt begavet.	59 = 26 %
over normalt begavet.	2 = 1 %
	ialt.. 81 = 35 %

Akcepterer man en simpel addition, **kan**
 resultaterne samles i følgende oversigt:

sinker i udpr. grad + I- K. 70-79..	5 = 2 %
sinker i lettere gr. + I. K. 80-89	
+ under normalt begavet	48 = 20 %
normalt begavet + I. K. 90-109...	172 = 74 %
over normalt beg. + I. K. no-mere	9 = 4 %
	ialt. . 234 = 100 %

For så vidt angår de af fangerne, for hvem
 en intelligenskvotient er anført, fremgår -
 jvf. den første tabel — at 97 af 153 fanger =
 ca. 63 % ligger med en intelligenskvotient
 under 100. Denne procent kan antagelig stå
 som nogenlunde karakteristisk for hele grup-
 pen.

Psykisk habitus: Ungdomsfangerne er gen-
 nemgående karakteriseret som pubertetspræ-
 gede, holdningsløse, miljøskadede, endnu for
 unge til, at man tør tage mere afgjort stand-
 punkt til spørgsmålet om psykiske afvigelser.
 Dog er i nogle tilfælde mere markante be-
 tegnelser anført:

psykopat.	21 = 9 %
psykopatiske træk.	46 = 20 %
underudviklet.	27 = 12 %
	94 = 41 %

III. UNGDOMSFANGERNE'S ALDER VED DOMMEN

I U. 2 er fundet følgende fordeling af de
 1483 ungdomsfanger efter alder på tidspunk-
 tet for dommen til ungdomsfængsel:

Ingen af ungdomsfangerne var u. 16 år v. dommen	
31 = 2,1 % af ungdomsf. var 16 år v. dommen	
139 = 9,3 % -	- 17 år
550 = 37,1 % -	- 18 år
535 = 36,1 % -	- 19 år
224 = 15,1 % -	- 20 år
4 = 0,3 % -	- 21 år

Betragter man udviklingen gennem den
 21-årige periode, U. 2 omfatter, vil det ses,
 at de yngre aldersklasser er relativt stærkest
 repræsenteret i besættelsesårene, medens der
 for de senere år er en tydelig overvægt af
 19-, 20- og 21-årige.

Nogle oplysninger vedrørende spørgsmålet
 om en eventuel sammenhæng mellem ung-
 domsfangerens alder ved dom og muligt re-
 cidiv meddeles i et senere afsnit.

Alder ved dommen	Domsår 1933-39	Domsår 1940-46	Domsår 1947-53
16-17 år	39 = 11,0 %	76 = 14,7 %	55 = 9,0 %
18 år	126 = 35,6 %	219 = 42,5 %	205 = 33,4 %
19 år	132 = 37,3 %	173 = 33,5 %	230 = 37,5 %
20-21 år	57 = 16,1 %	48 = 9,3 %	123 = 20,1 %
Ialt..	354 100,0 %	516 100,0 %	613 100,0 %

IV. TIDLIGERE KRIMINALITET

I U. 2 er det bl. a. undersøgt, i hvilket omfang de til ungdomsfængsel dømte personer forud for de senest pådømte forhold har gjort sig skyldig i kriminelle handlinger, og hvilke reaktioner disse har givet anledning til. Det er i undersøgelsen valgt at opstille resultaterne i en stigende skala efter sanktionsindgrebets omfang. Det bør således eksempelvis bemærkes, at ungdomsfanger, der i den følgende oversigt er henført til grupperne »tidligere betinget eller ubetinget fængselsstraf«, ikke sjældent tillige har haft et eller flere tiltalefrafald.

løvrigt fordeler de 1483 ungdomsfanger sig som følger:

423 = 28,5 % af ungdomsfangerne har ingen tidligere kriminalitet før de forhold, der fører til ungdomsfængselsdommen (der bortses dog fra overtrædelser af politivedtægt, færdselslov og enkelte andre særlove),
 197 = 13,3 % af ungdomsfangerne har tidligere alene haft tiltalefrafald uden anbringelse på hjem under børneforsorgen,

223 = 15,0 % af ungdomsfangerne har tidligere været dømt for straffelovsovertrædelser — uden dog at have afsonet fængselsstraf,

552 — 37,2 % af ungdomsfangerne har tidligere været anbragt på hjem under børneforsorgen på grund af kriminalitet, og

88 = 6,0 % af ungdomsfangerne har tidligere afsonet fængselsstraf — (af disse 88 har 20 fanger tillige været anbragt på hjem under børneforsorgen forinden fængselsstraffen).

Det fremgår af opstillingen, at kun lidt over $\frac{1}{4}$ af ungdomsfangerne er uden tidligere kriminalitet, medens mere end to femtedele af fangerne har været anbragt på hjem under børneforsorgen eller afsonet fængselsstraf.

Fordelingen har varieret noget gennem årene. En betragtning af de enkelte års fordeling (efter domsår) viser ret store spring, men samles tallene i tre perioder, tegner der sig en vis linie i udviklingen:

	Domsår 1933-39	Domsår 1940-46	Domsår 1947-53
Ingen tidl. kriminalitet	110 = 31,1 %	184 = 35,7 %	129 = 21,0 %
Tiltalefrafald ÷ anbr.	47 = 13,3 %	88 = 17,0 %	62 = 10,1 %
Tidl. dom, men ikke afsonet fængselsstraf	55 = 15,5 %	64 = 12,4 %	104 = 17,0 %
Anbr. på hjem p. gr. af kriminalitet	124 = 35,0 %	158 = 30,6 %	270 = 44,1 %
Afsonet fængselsstraf, evt. + anbr. på hjem	18 = 5,1 %	22 = 4,3 %	48 = 7,8 %
Ialt..	354 100,0 %	516 100,0 %	613 100,0 %

Det vil bemærkes, at der igennem perioden 1933-53 taget under eet er en tydelig stigning i grupperne »anbragt på hjem« og »afsonet fængselsstraf« og en lige så klar nedgang i gruppen »ingen tidligere kriminalitet«. Den modgående tendens i domsårsperioden 1940-46 bør næppe tillægges for stor betydning på grund af disse års samfundsmæssigt set atypiske karakter.

Det kan iøvrigt tilføjes, at en undersøgelse af fordelingen for hvert enkelt domsår synes at godtgøre, at stigningen i gruppen »anbragt på hjem« er kulmineret i årene 1950—51 - med procenter på hhv. 54,5 og 59,8 - hvorefter fordelingen i de seneste år er vendt tilbage mod gennemsnitsfordelingen for hele perioden.

V. DELIKTET VED DOM TIL UNGDOMSFÆNGSEL

Det er en forudsætning for idømmelse af ungdomsfængsel, at den pågældende lovovertræder har forskyldt straf af fængsel, og hertil kommer — i kraft af et af domstolene sædvanligt iagttaget proportionalitetshensyn - at ungdomsfængsel næppe kan forventes idømt for mere bagatelagtige straffelovsovertrædelser, som - omend der hjemles fængselsstraf - normalt kun medfører ganske kortvarige straffe.

I U. 2 er fundet, at der for ungdomsfangeres vedkommende er tale om en ret fast afgrænset gruppe lovovertrædelser gennem årene. Følgende fordeling kan opstilles for de 1483 ungdomsfanger:

Simpelt tyveri alene	97 = 6,6 %
Indbrudstyven	735 = 49,6 %
Motortyveri alene eller komb. med indbrudstyveri	255 = 17,2 %
Andre berigelsesforbrydelser, evt. komb. med tyveri (-/røveri) ..	223 = 15,0 %
Røveri	91 = 6,1 %
Sædelighedsforbrydelser, evt. komb. med berigelsesforbrydelser	29 = 2,0 %

Vold, evt. komb. med berigelsesforbrydelser (røveri undtaget)	31 = 2,1 %
Brandstiftelse, evt. komb. med berigelsesforbrydelser	14 = 0,9 %
Overtrædelse af straffelovstillægget af 1945, evt. komb. med berigelsesforbrydelser	7 = 0,5 %

Meddelagtighed i forsøg på manddrab er forekommet for en enkelt fanges vedkommende.

Til oversigten kan føjes, at ikke færre end 1468 af de 1483 fanger i større eller mindre omfang har gjort sig skyldige i berigelsesforbrydelse. Samtidig kan nævnes, at gruppen motortyveri alene kun omfatter 3 fanger, og at »andre berigelsesforbrydelser« uden kombination med tyveri kun forekommer for 18 fangers vedkommende.

I U. 2 er tillige foretaget en opstilling af hovedgrupperne indenfor deliktsarterne fordelt efter tre perioder. Herved tegner der sig et vist udviklingsbillede:

	Domsår 1933-39	Domsår 1940-46	Domsår 1947-51
Simpelt tyveri alene	23 = 6,5 %	51 = 9,9 %	23 = 3,8 %
Indbrudstyveri alene	188 = 53,1 %	308 = 59,7 %	239 = 39,0 %
Motortyveri, evt. + indbrudstyveri	60 = 17,0 %	18 = 3,5 %	177 = 28,9 %
Andre berigelsesforbrydelser evt. + indbrudstyveri	66 = 18,6 %	79 = 15,3 %	78 = 12,7 %
Røveri	6 = 1,7 %	29 = 5,6 %	56 = 9,1 %
Andre forbrydelser	11 = 3,1 %	31 = 6,0 %	40 = 6,5 %
Ialt..	354 100,0 %	516 100,0 %	613 100,0 %

Man bemærker en relativ kraftig stigning i gruppen »røverier«, som i den seneste doms-årsperiode forekommer i op mod 10 % af domfældelserne. Ses der bort fra besættelses-årene, bemærker man en betydelig stigning i gruppen »motortyveri« og samtidig en nedgang i gruppen »indbrudstyveri«; summen af de to sidstnævnte gruppers procenttal er dog nogenlunde uændret.

En mere detaljeret undersøgelse af karakteristika ved deliktet er foretaget i U. i, for så vidt angår de 234 fanger, som denne undersøgelse omfatter. Bl. a. er opstillet fordelingen efter antallet af kriminelle forhold pådømt ved ungdomsfængselsdommen:

Antal kriminelle forhold:

1-9	99 = 42 %
10-19	77 = 33 %
20-29	32 = 14 %
30 eller flere	26 = 11 %
	234

Tabellen viser, at næsten $\frac{3}{5}$ af ungdomsfangerne (58 %) er dømt for mere end 10

kriminelle forhold. Det må erindres, at antallet af forhold undertiden også omfatter forhold, som er begået længere tid forinden domfældelsen til ungdomsfængsel, og for hvilke den pågældende har modtaget tiltalefrafald; men ofte er sådanne forhold ikke genoptaget, og den kriminelle aktivitet er da meget muligt endnu større, end tabellen giver udtryk for.

Endvidere er i U. 1 undersøgt forekomsten af bandekriminalitet, se herom følgende tabel:

Forbrydelserne udført:

alene	60 = 26 %
sammen med 1	43 = 18 %
sammen med 2	42 = 18 %
sammen med 3 eller flere	89 = 38 %

234

Det vil ses, at kun relativt få af ungdomsfangerne opererer alene (ca. $\frac{1}{5}$). I U. 1 er det endvidere påvist, at omkring $\frac{1}{3}$ af de i ungdomsfængsel indsatte er i sag med andre, som dømmes til ungdomsfængsel.

VI. VARIGHEDEN AF OPHOLDET I UNGDOMSFÆNGSEL

I U. 2 er foretaget en fordeling af de 1483 ungdomsfanger efter varigheden af deres ophold i ungdomsfængsel. Man opnår det klareste billede ved at sonde mellem opholdstiden for fanger under første ophold i ungdomsfængsel og opholdstiden for genindsættelse.

En førstegangs-indsat ungdomsfange kan ifølge straffeloven tidligst løslades på prøve, når han har hensiddet 1 år i ungdomsfæng-

sel. Minimumstiden kan dog blive mindre end 1 år, hvor der er tale om varetægtsfradrag; i tabellen er alene regnet med den effektive opholdstid i ungdomsfængslet.

Fangerne er i tabellen opdelt efter året for løsladelsen, og løsladelsesårene er igen samlet i tre perioder.

Opholdstiden for fanger under første ophold i ungdomsfængsel:

Effektiv opholdstid i ungdomsfængsel	År for 1. løsladelse		
	1933-39	1940-46	1947-53
12 mdr. eller mindre	52 = 22,1 %	51 = 10,1 %	76 = 12,3 %
13-18 mdr. incl.	41 = 17,5 %	68 = 13,5 %	193 = 31,1 %
19-24 mdr. incl.	76 = 32,3 %	218 = 43,4 %	222 = 35,8 %
25-30 mdr. incl.	30 = 12,8 %	70 = 13,9 %	79 = 12,7 %
31 mdr. eller mere	36 = 15,3 %	96 = 19,1 %	50 = 8,1 %
Ialt..	235 100,0 %	503 100,0 %	620 100,0 %

Det vil ses af tabellen, at fængselsnævnet i de senere år har været mindre tilbøjelig end tidligere til at lade ungdomsfanger hendside i over 2 år under første ophold i ungdomsfængsel - kun ca. 20 % for 1947-53 i modsætning til 33% for 1940-46 -, medens man på den anden side viser større tilbageholdenhed end i årene 1933-39 med hensyn til løsladelse allerede efter 1 års ophold i ungdomsfængsel.

En gennemsnitsopholdstid i måneder og dage er ikke udregnet; men tabellen viser ret klart, at opholdstiden gennemsnitligt for

alle perioder ligger mellem 1½ år og 2 år for første ophold i ungdomsfængsel.

Ved genindsættelse i ungdomsfængsel er der ikke i straffeloven sat nogen grænse for, hvor kortvarigt opholdet kan blive. Derimod følger det af straffelovens bestemmelser om fuld straffetid sammenholdt med reglen om minimumstid for første ophold, at en fanges andet ophold i ungdomsfængsel ikke kan overstige 3 år, dog bortset fra mulig forlængelse som følge af disciplinærstraf i strafcelle.

Opholdstiden for fanger under andet ophold i ungdomsfængsel (genindsættelse):

Effektiv opholdstid i ungdomsfængsel	År for 2. løsladelse		
	1933-39	1940-46	1947-53
6 mdr. eller mindre	0	0	12 = 5,5 %
7-12 mdr. incl.....	2 = 6,4 %	9 = 9,5 %	78 = 35,8 %
13-18 mdr. incl.....	13 = 41,9 %	24 = 25,3 %	78 = 35,8 %
19-24 mdr. incl.....	10 = 32,3 %	41 = 43,1 %	43 = 19,7 %
25-30 mdr. incl.....	3 = 9,7 %	17 = 17,9 %	6 = 2,7 %
31 mdr. eller mere	3 = 9,7 %	4 = 4,2 %	1 = 0,5 %
Ialt..	31 100,0 %	95 100,0 %	218 100,0 %

I denne tabel vil man navnlig hæfte sig ved tendensen i de senere år til at løslade genindsætterne relativt hurtigt efter genindsættelsen. Medens man i de tidligere perioder forholdsvis sjældent (i mindre end 10 % af tilfældene) løslod en genindsætter, inden der

var forløbet et år efter genindsættelsen, er udviklingen i de seneste år gået i modsat retning; over 40 % af genindsætterne løslades nu, inden der er gået et år fra genindsættelsen.

VIL UNGDOMSFANGERNE RECIDIV TIL NY KRIMINALITET

I U. 2 er foretaget en ret indgående undersøgelse af, i hvilket omfang ungdomsfangerne efter løsladelse falder tilbage til ny kriminalitet. De vigtigste resultater af undersøgelsen skal meddeles i det følgende.

For de fanger, der er medtaget i recidivopgørelsen, gælder, at deres levnedsløb maksimalt er fulgt i 10 år efter deres løsladelse (i tilfælde af flere ophold i ungdomsfængsel -

efter deres seneste løsladelse) fra ungdomsfængslet.

Af de 1483 personer, der blev idømt ungdomsfængsel fra 1/1-33 til 31/12-53 blev 1366 løsladt inden 1/1-54 efter at have opholdt sig en gang i ungdomsfængsel. *Tabel A* viser, hvorledes det gik disse 1366, der blev løsladt efter 1 ophold. 405 af de 1366 blev påny anbragt i ungdomsfængsel. 347 af

disse 405 blev påny løsladt inden 1/1-54. *Tabel B* viser, hvorledes det gik disse 347, der blev løsladt efter 2 ophold i ungdomsfængslet. 32 af disse 405 nåede inden 1/1-54 at blive genanbragt i ungdomsfængsel for tredje gang, og 21 af disse opnåede at blive løsladt for tredje gang inden 1/1-54. *Tabel C* viser, hvorledes det gik de 21, der blev løsladt efter 3 ophold i ungdomsfængslet.

Tabel A.

Resultatet af 1366 løsladelser efter 1 ophold i ungdomsfængslet.

	Antal	%
Intet recidiv	528	42,6
Bøde eller hæfte	51	
Genindsættelse*) uden ny kriminalitet	37	2,7
Fængsel eller særforanstaltning ..	382	27,8
Ny dom til ungdomsfængsel. 12	368	26,9
Genindsættelse*) efter ny kriminalitet		
356		
ialt..	1366	100,0
Heraf kriminelt recidiv (ekskl. bøde og hæfte)	750	54,9

*) Efter fængselsnævnets bestemmelse.

Tabel B.

Resultatet af 347 løsladelser efter 2 ophold i ungdomsfængslet.

	Antal	%
Intet recidiv	116	36,9
Bøde eller hæfte	12	
Genindsættelse uden ny kriminalitet	7	2,0
Fængsel eller særforanstaltning ..	187	53,9
Ny dom til ungdomsfængsel	1	7,2
Genindsættelse efter ny kriminalitet	24	
ialt..	347	100,0
Heraf kriminelt recidiv (ekskl. bøde og hæfte)	212	61,1

Tabel C.

Resultatet af 21 løsladelser efter 3 ophold i ungdomsfængslet.

	Antal	%
Intet recidiv	81	47,6
Bøde eller hæfte	21	
Genindsættelse uden ny kriminalitet	0	
Fængsel eller særforanstaltning ..	11	52,4
Ny dom til ungdomsfængsel	0	
Genindsættelse efter ny kriminalitet	0	
ialt..	21	100,0
Heraf kriminelt recidiv (ekskl. bøde og hæfte)	11	52,4

Ved bedømmelsen af ovenstående oversigt må det erindres, at de senere årgange blandt de 1483 fanger ikke som de tidligere har kunnet følges i 10 år efter løsladelsen, og at recidiv tallene i henseende til en 10-årsstatistik derfor kun er minimumstal.

Når ungdomsfangers tilbagefald til ny kriminalitet skal undersøges generelt, må man have for øje, at der for undersøgelsens videre forløb bliver en væsentlig forskel, alt efter som tilbagefaldet medfører fornyet anbringelse i ungdomsfængsel eller en anden reaktion. I virkeligheden kunne meget tale for, at man ved bedømmelse af ungdomsfængslets værdi som behandlingsinstitution helt så bort fra kriminelt recidiv, der resulterede i genindsættelse i eller ny dom til ungdomsfængsel. Begrundelsen herfor ville blandt andet være, at ungdomsfængslet og fængselsnævnet i overvejelserne om en ungdomsfanges eventuelle løsladelse på prøve ikke snævert lader sig lede af det ene synspunkt, om den prøveløsladte vil kunne klare sig *straffrit* fremover, men tillige af en række andre faktorer: ungdomsfangens oplæring og udvikling under opholdet, hans beskæftigelsesforhold under opholdet og ved en eventuel løsladelse, det tidsrum han har hensiddet i ungdomsfængsel, omfanget og arten af hans hidtidige kriminalitet m. m., faktorer, der vel alle er af betydning ved bedømmelse af

spørgsmålet, om han vil falde tilbage til ny kriminalitet, men som dog samtidigt på mange punkter rækker langt videre. Det vil ikke være urimeligt at betragte forholdet således, at løsladelser på prøve og genindsættelser er led i ungdomsfængslets behandling af fangerne, en behandling, der først ophører i det øjeblik, prøvetiden udløber eller den prøveløsladte recidiverer til anden strafreaktion.

Uanset, om fornævnte synspunkter vil blive akcepteret, vil det under alle omstændigheder være ønskeligt at få en oversigt over hyppigheden af genindsættelse i ungdomsfængsel såvel på grund af ny kriminalitet som på grund af overtrædelse af løsladelsesvilkår uden (konstateret) ny kriminalitet.

I den følgende oversigt er angivet antallet af genindsættelser med og uden ny kriminalitet, idet ungdomsfangerne er opdelt efter året for deres første løsladelse fra ungdomsfængsel; tabellen omfatter således kun i. gangs-genindsættelser:

År for i. løsladelse	Samlet antal i. gangs- løsladte	Genindsatte på grund af ny kriminalitet		Genindsatte på grund af vilkårsovertrædelse	
		antal	%	antal	%
1933 ...	1	0		0	
1934 ...	29	7	24,1	0	
1935 ...	43	12	27,9	1	2,3
1936 ...	45	7	15,6	1	2,2
1937 ...	34	8	23,5	2	5,9
1938 ...	40	6	15,0	0	
1939 ...	43	12	27,9	0	
1940 ...	47	9	19,2	1	2,1
1941 ...	63	12	19,0	2	3,2
1942 ...	54	14	25,9	2	3,7
1943 ...	82	19	23,2	0	
1944 ...	83	16	19,3	2	2,4
1945 ...	83	22*)	26,5	1	1,2
1946 ...	91	11	12,1	1	1,1
1947 ...	84	26*)	30,9	2	2,4
1948 ...	70	22**)	31,5	2	2,9
1949 ...	82	29*)	35,4	2	2,4
1950 ...	102	39	38,2	3	2,9
1951 ...	107	42	39,2	5	4,7
1952 ...	81	34	42,0	6	7,4
1953 ...	94	16**)	17,0	4	4,3
Ialt	1358	363	26,7	37	2,7

*) heri incl. 1 tilfælde af ny dom til ungdomsfængsel

**) heri incl. 2 tilfælde af ny dom til ungdomsfængsel.

I U. 2 er tabellerne til belysning af ungdomsfangernes recidiv i det hele opdelt efter løsladelsesåret, idet der atter er sondret imellem, om løsladelsen finder sted efter fangens første, andet eller evt. tredje ophold i ungdomsfængsel. Disse opgørelser er ikke medtaget i denne redegørelse.

Man får nok det klareste billede af ungdomsfangernes recidiv ved alene at se på, hvorledes det går dem, når de sidste gang forlader ungdomsfængslet, uanset hvor mange gange de har opholdt sig der. Dette billede fremkommer, når der for de enkelte løsladelsesår helt ses bort fra enhver løsladelse, der efterfølges af genanbringelse i ungdomsfængsel. Tilbage bliver de to hovedgrupper recidivister og ikke-recidivister, hvoraf recidivisterne atter er opdelt i følgende 3 grupper: (1) ungdomsfanger, der som følge af ny kriminalitet dømmes til anbringelse i arbejds- eller sikkerhedsforvaring, psykopatforvaring eller sindssygehospital; (2) ungdomsfanger, der som følge af ny kriminalitet idømmes ubetinget fængselsstraf (herunder psykopatfængsel) i 5 måneder eller mere; og (3) ungdomsfanger, der som følge af ny kriminalitet idømmes ubetinget fængselsstraf under 5 måneder eller betinget fængselsstraf uanset varigheden.

I den første tabel gives oversigt over *recidivet indenfor 10 år* efter ungdomsfangernes seneste løsladelse fra ungdomsfængsel. Såfremt en person indenfor de 10 år idømmes en af de under (1) nævnte særforanstaltninger, henføres han under denne gruppe, uanset om han tillige i perioden er idømt (kortere eller længere) fængselsstraf. På samme måde vil en person, der idømmes mindst 5 måneders ubetinget fængselsstraf i perioden, blive henført under gruppe (2), selv om han evt. tillige har modtaget en eller flere korte eller betingede straffe. Endelig bemærkes, at personer, der vel ikke klarer sig straffrit i perioden, men dog kun idømmes hæfte- eller bødestrafte, ikke i denne undersøgelse henregnes blandt de egentlige recidivister.

En 10-års statistik fulgt op til udgangen af 1953 skulle strengt taget kun omfatte per-

i o-års recidivstatistik.

År for seneste løsladelse	Samlet antal sidstegangss- løsladte	(1) Recidiveret til særforanstaltn.	(2) Recidiveret til fængsel i mindst 5 mdr.	(3) Recidiveret til fængsel i under 5 mdr.	Recidiveret ialt
1933.....	1	0	1	0	1 = 100 %
1934.....	22	0	1	2	3 = 13,6 %
1935.....	30	0	11	7	18 = 60,0 %
1936.....	40	1	17	4	22 = 55,0 %
1937.....	33	0	21	1	22 = 66,7 %
1938.....	47	5	22	4	31 = 65,9 %
1939.....	37	5	14	6	25 = 67,6 %
1940.....	45	2	14	2	18 = 40,0 %
1941.....	60	5	30	5	40 = 66,7 %
1942.....	49	0	28	3	31 = 63,2 %
1943.....	75	6	29	9	44 = 58,7 %
1944.....	81	5	30	12	47 = 58,0 %
1945.....	72	7	24	7	38 = 52,8 %
1946.....	101	5	35	11	51 = 50,5 %
1947.....	74	4	22	10	36 = 48,6 %
1948.....	64	1	22	3	26 = 40,7 %

soner, der løslades inden udgangen af 1943. Tallene er dog tillige udregnet for nogle af de følgende år, da en sammenligning næppe er uden interesse, men det bør herved erindres, at recidivet for disse år i henseende til en 1 o-års statistik kun kan betragtes som minimumstal, der eventuelt senere må reguleres.

Efter ovenstående tabel at dømme skulle man kunne forvente, at gennemsnitligt omkring 60 % af ungdomsfangerne vil falde tilbage til ny kriminalitet indenfor højst 10 år fra deres seneste løsladelse fra ungdomsfængslet.

Det synes imidlertid som om recidivprocenten har nået sin kulmination i højden for løsladelsesårene 1937-44, og selv om de seneste årgange som nævnt ikke umiddelbart kan sammenlignes med de tidligere på grund af observationsperiodens forkortelse, er der dog grund til at antage, at recidivprocenten vil vise sig at ligge noget lavere, jfr. herved navnlig 5-års recidivstatistikken side 156, der tillader umiddelbar sammenligning for løsladelsesårene til og med 1948.

De relativt høje recidivtal afspejler formentlig krigsårenes indflydelse på kriminali-

teten. I efterkrigsårene har kriminaliteten været faldende, såvel for forbryderbegyndere som for recidivister, og det er sandsynligt, at en fremtidig undersøgelse vil vise, at ungdomsfangerne recidiv gennemgående ikke afviger meget fra andre kriminelle gruppers recidiv, taget over en længere årrække.

Enkeltstående recidiv i 1 o-års perioden ctr. flere recidiver.

Imidlertid vil det måske have en vis interesse at undersøge, hvor mange af recidivisterne, der kun har *eet* recidiv i 1 o-års perioden efter seneste løsladelse fra ungdomsfængsel. Man **vil** måske i disse tilfælde med nogen ret kunne sige, at i hvert fald hvor strafreaktionen i sig selv må antages at have været den væsentlige årsag **til**, at den pågældende efter det enkeltstående recidiv har rettet sig, vil grunden til denne korrigerende virkning ofte være lagt i ungdomsfængslet.

Tabellen over recidiv indenfor 10 år efter sidste løsladelse er i den følgende tabel modificeret, således at der blandt recidivister alene medregnes ungdomsfanger, der i 1 o-års perioden er recidiveret mindst 2 gange til fængselsstraffe eller særforanstaltninger. Tabellen

i o-års statistik for recidivister med mindst 2 recidiver.

År for seneste løsladelse	Samlet antal sidstegangs-løsladte	Antal personer, der mindst er recidiveret 2 gange, heraf maksimalt til			Recidiveret ialt
		særfor-anstaltninger	fængsel i mindst 5 mdr.	fængsel i under 5 mdr.	
1933.....	1	0	0	0	0 = 0 %
1934.....	22	0	1	1	2 = 9,0 %
1935.....	30	0	8	2	10 = 33,3 %
1936.....	40	1	14	1	16 = 40,0 %
1937.....	33	0	15	0	15 = 45,5 %
1938.....	47	5	15	2	22 = 46,8 %
1939.....	37	5	10	1	16 = 43,2 %
1940.....	45	2	9	0	11 = 24,4 %
1941.....	60	5	24	1	30 = 50,0 %
1942.....	49	0	22	1	23 = 46,9 %
1943.....	75	6	19	2	27 = 36,0 %

omfatter kun løsladelsesårene til og med 1943, idet kravet om fulde 10 års observationstid ikke her bør fraviges.

Det er bemærkelsesværdigt, at den samlede recidivprocent falder til omkring 40-45, når der alene medregnes flere gang recidivister. En sammenligning med den foregående tabel viser, at det for næsten alle løsladelsesårene gælder, at ca. $\frac{1}{3}$ af recidivisterne kun recidiverer een gang indenfor 10 år fra løsladelsen.

Såfremt man i stedet for at registrere eventuelt indtrædende recidiv indenfor 10 år fra løsladelsen nøjes med at se på, hvorledes det går de løsladte i de første 5 år efter deres sidste løsladelse fra ungdomsfængsel, ligger recidivprocenten lidt lavere. Forskellen er dog ikke stor, hvilket hænger sammen med, at det store flertal af kriminelle tilbagefald indtræder allerede i de første par år efter løsladelsen:

5-års recidivstatistik.

År for seneste løsladelse	Samlet antal sidstegangs-løsladte	Recidiveret til særforanstaltninger	Recidiveret til fængsel i mindst 5 mdr.	Recidiveret til fængsel i under 5 mdr.	Recidiveret ialt
1933.....	1	0	1	0	1 = 100 %
1934.....	22	0	1	1	2 = 9,0 %
1935.....	30	0	9	4	13 = 43,3 %
1936.....	40	1	11	3	15 = 37,5 %
1937.....	33	0	18	1	19 = 57,6 %
1938.....	47	5	15	3	23 = 48,9 %
1939.....	37	5	12	3	20 = 54,0 %
1940.....	45	2	12	1	15 = 33,3 %
1941.....	60	5	28	5	38 = 63,3 %
1942.....	49	0	25	2	27 = 55,1 %
1943.....	75	6	25	7	38 = 50,6 %
1944.....	81	5	29	8	42 = 51,9 %
1945.....	72	7	21	2	30 = 41,7 %
1946.....	101	5	31	7	43 = 42,6 %
1947.....	74	4	21	9	34 = 46,0 %
1948.....	64	1	22	2	25 = 39,1 %

Som nævnt i forbindelse med 10-års tabellen side 155 er de noget højere recidivtal for løsladelsesårene 1937-44 formentlig udtryk for krigsårenes indflydelse på kriminaliteten.

Dette kommer tydeligere frem ved en sammentrækning af resultaterne i ovenstående tabel:

	Samlet antal løsladte	Recidiverede ialt
1933-36....	93	31 = 33,3 %
1937-44....	427	222 = 52,0 %
1945-48....	311	132 = 42,4 %

På grundlag heraf har man formentlig lov til at forvente, at recidivet for ungdomsfangerne for en længere periode gennemsnitligt kun vil ligge på ca. 40-45 % indenfor 5 år fra løsladelsen.

Genindsattes recidiv.

De genindsatte ungdomsfangers recidiv efter seneste løsladelse fra ungdomsfængsel er i U. 2 underkastet særlig undersøgelse.

Denne gruppe omfatter kun ungdomsfanger, der under en tidligere prøveløsladelse fra ungdomsfængslet har vist sig ude af stand til at klare sig kriminalitsfrit eller dog uden vilje eller evne til at overholde de for prøveløsladelsen stillede vilkår. Der er således

grund til at vente, at denne gruppe som gennemgående hårdere belastet vil have en højere recidivprocent end ungdomsfangerne som helhed, hvilket også holder stik.

I den følgende tabel forekommer bl. a. nogle få tilfælde af recidiv i form af genindsættelse i ungdomsfængsel som følge af ny kriminalitet, d. v. s. 2. gangs-genindsættelse i ungdomsfængsel. Teoretisk er der ingen grænse for, hvor mange gange en ungdomsfange kan genindsættes i ungdomsfængsel efter fornyede prøveløsladelser, men i praksis er der (i undersøgelsesperioden for U. 2) ikke forekommet mere end 2 genindsættelser, d. v. s. ialt 3 ophold i ungdomsfængsel.

I U. 2 er tillige foretaget en speciel undersøgelse af 2. gangs-genindsætternes eventuelle recidiv efter endelig løsladelse fra ungdomsfængslet, men det er et så beskedent antal, der findes i denne gruppe, at tallene er uden statistisk værdi. Det eneste, man med sikkerhed kan udlede af dem, er, at prognosen for en person, der har 3 ophold i ungdomsfængsel bag sig, er om muligt endnu mørkere end for de personer, der slipper med 2 ophold i ungdomsfængsel. Men dette siger intet sikkert om, hvorvidt den gentagne genindsættelse i ungdomsfængsel i sin tid har været hensigtsmæssig eller ej — en række andre momenter spiller ind her.

10-års recidivstatistik for genindsatte.

År for 2. løsladelse	Samlet antal 2. gangs-løsladte	Recidiveret til særforanst.	Recidiveret til fængsel i mindst 5 måneder	Recidiveret til fængsel i under 5 måneder	Recidiveret i form af genindsættelse (på grund af kriminalitet)	Recidiveret ialt
1936.....	3	0	2	1	0	3 = 100 %
1937.....	9	0	9	0	0	9 = 100 %
1938.....	13	3	6	1	0	10 = 76,9 %
1939.....	6	0	2	0	0	2 = 33,3 %
1940.....	8	1	3	0	0	4 = 50,0 %
1941.....	11	2	6	2	0	10 = 90,9 %
1942.....	11	0	8	0	0	8 = 72,7 %
1943.....	12	2	7	0	0	9 = 75,0 %
1944.....	17	0	8	3	1	12 = 70,6 %
1945.....	13	0	8	2	2	12 = 92,3 %
1946.....	23	0	10	3	0	13 = 56,5 %
1947.....	16	1	6	3	1	11 = 68,8 %
1948.....	20	0	11	1	2	14 = 70,0 %

Recidivtallene for de i. gangs-genindsatte skulle imidlertid være tilstrækkeligt store **til**, at de kan tages som udgangspunkt for en statistisk vurdering.

Der forekommer ikke 2. gangs-løsladelser fra ungdomsfængslet i årene 1933-35. For årene 1936-48 viser tabellen vel flere store udsving i recidivprocenten, men ser man bort fra de største udsving — eller tager man gennemsnittet for perioden som helhed — vil man finde en recidivprocent på omkring 70—75. Det vil altså sige, at *op imod* $\frac{3}{4}$ af de personer, der *genindsættes* i ungdomsfængsel, må forventes at ville falde tilbage til kriminalitet i løbet af 10 år fra løsladelsen. Dog vil formentlig også her den faldende kriminalitetsfrekvens i efterkrigsårene modificere recidivtallene for de seneste år og fremover.

Recidiv for forskellige grupper af ungdomsfanger.

I U. 2 er endelig foretaget en undersøgelse af, hvorvidt recidivprocenten som helhed varierer for forskellige grupper af ungdomsfanger, opdelt efter alderen ved dommen til ungdomsfængsel, eventuel tidligere kriminalitet m. m. Ved spørgsmålet om recidiv er alene set på, hvorledes det går de løsladte efter deres seneste løsladelse fra ungdomsfængsel. For at få et nogenlunde stort tal-

materiale er undersøgelsen af de nævnte forhold ikke begrænset til den gruppe af fanger, der senest er løsladt i 1943, ^{m e n} også fanger, der ikke har haft mulighed for at være ude i 10 år, er inddraget heri; dog er kun medtaget fanger, der senest er løsladt inden udgangen af 1950, således at observationsperioden i alle tilfælde ikke er under 3 år. Ialt 999 ungdomsfanger er herefter inddraget i undersøgelsen for perioden som helhed, og af disse er ialt 513 recidiveret til særforanstaltninger eller fængselsstraf indenfor højst 10 år fra deres seneste løsladelse.

Da gennemsnitsrecidivprocenten ligger en del lavere for den gruppe af fangerne, hvis seneste løsladelse først finder sted op imod 1950 ~ på grund af den forkortede observationstid - er det fundet mest hensigtsmæssigt at opdele de løsladte efter løsladelsesår i tre grupper: (1) senest løsladt i årene 1933-1940; (2) senest løsladt i årene 1941-1945; (3) senest løsladt i årene 1946-1950. Herved elimineres betydningen af den varierende gennemsnitsprocent i nogen grad.

I det følgende skal meddeles nogle af tabellerne fra undersøgelsen, som skønnes at være af særlig interesse.

Den første tabel viser recidivprocenten for de løsladte opdelt efter deres *alder ved dommen* til ungdomsfængsel:

Alder ved dom	Senest løsladt 1933-40		Senest løsladt 1941-45		Senest løsladt 1946-50	
	Løsladt ialt	Recidiveret	Løsladt ialt	Recidiveret	Løsladt ialt	Recidiveret
16-17 år	27	17 = 63,0 %	40	30 = 75,0 %	58	30 = 51,7 %
18 år	85	47 = 55,3 %	133	79 = 59,4 %	170	71 = 41,8 %
19 år	98	53 = 54,1 %	118	62 = 52,5 %	140	61 = 43,6 %
20-21 år	45	24 = 53,3 %	46	29 = 63,0 %	39	10 = 25,6 %
Ialt..	255	141 = 55,3 %	337	200 = 59,3 %	407	172 = 42,3 %

Tabellen synes at bekræfte, hvad man måtte forvente, at de ungdomsfanger, der dømmes til ungdomsfængsel i en tidlig alder, efter løsladelsen derfra har et relativt større kriminelt tilbagefald end de øvrige. Endvidere kunne den relativt lille recidivprocent for de 20-21-årige i den sidste periode —

1946-50 - sammenholdt med gruppens procenttal for de tidligere perioder, måske tyde på, at et eventuelt recidiv for en fange i denne aldersgruppe indtræder på et senere tidspunkt efter løsladelsen end for ungdomsfangerne som helhed.

Tabellen side 159 f. o. viser recidivprocenten

Eventuel tidligere reaktion	Senest løsladt 1933-40		Senest løsladt 1941-45		Senest løsladt 1946-50	
	Løsladt ialt	Recidiveret	Løsladt ialt	Recidiveret	Løsladt ialt	Recidiveret
Ingen tidl. krim.	84	35 = 41,7 %	118	56 = 47,5 %	141	49 = 34,8 %
Tilt.fraf. ÷ anbr. ...	40	18 = 45,0 %	37	19 = 51,4 %	78	35 = 44,8 %
Tidl. dom (÷ afson.)	36	20 = 55,5 %	57	34 = 59,6 %	50	20 = 40,0 %
Anbr. på hjem p. gr. af kriminalitet	81	60 = 74,1 %	113	86 = 76,1 %	121	60 = 49,6 %
Afsonet fængselsstraf.	14	8 = 57,1 %	12	5 = 41,7 %	17	8 = 47,1 %
Ialt..	255	141 = 55,3 %	337	200 = 59,3 %	407	172 = 42,3 %

ten for de løsladte opdelt efter deres *eventuelle tidligere kriminalitet* forud for ungdomsfængselsstraffen.

Det fremgår ret klart af tabellen, at den gruppe af ungdomsfangerne, der tidligere har været anbragt på hjem under børnefor sorgen på grund af kriminalitet, har en væ-

sentlig højere recidivprocent end den øvrige del af fangerne, hvilket næppe kan undre, idet den tidligere anbringelse ofte i sig selv er udtryk for en hårdere kriminel belastning.

Den næste tabel viser recidivprocenten for ungdomsfangerne opdelt efter *arten af delikt* ved dommen til ungdomsfængsel:

Arten af delikt	Senest løsladt 1933-40		Senest løsladt 1941-45		Senest løsladt 1946-50	
	Løsladt ialt	Recidiveret	Løsladt ialt	Recidiveret	Løsladt ialt	Recidiveret
Tyveri alene	191	112 = 58,6 %	266	153 = 50,8 %	288	110 = 38,2 %
Andre berig.forbryd. (÷ røveri)	50	25 = 50,0 %	47	34 = 72,3 %	61	40 = 65,6 %
Røveri	4	1 = 25,0 %	8	4 = 50,0 %	37	12 = 32,4 %
Andre forbrydelser ..	10	3 = 30,0 %	16	9 = 56,2 %	21	10 = 47,6 %
Ialt..	255	141 = 55,3 %	337	200 = 59,3 %	407	172 = 42,3 %

Tallene viser måske ikke så tydelig tendens som i de foregående tabeller, men det bemærkes dog, at gruppen »andre berigelsesforbrydelser« i hvert fald for de to seneste perioder — har en relativt høj recidivprocent. Da denne gruppe hovedsagelig omfatter fanger, der er dømt for bedrageri og falsk, synes der at være god overensstemmelse med er-

faringer fra andre recidivundersøgelser, gående ud på, at bedragere gennemgående har høj recidivprocent.

I øvrigt bemærker man, at de for røveri domfældte har en relativ lav recidivprocent.

Sidste tabel angiver recidivtallene for ungdomsfanger med henholdsvis eet, to eller tre ophold i ungdomsfængsel bag sig.

Antal ophold i ungdomsfængsel	Senest løsladt 1933-40		Senest løsladt 1941-45		Senest løsladt 1946-50	
	Løsladt ialt	Recidiveret	Løsladt ialt	Recidiveret	Løsladt ialt	Recidiveret
Eet ophold	216	112 = 51,4 %	275	151 = 54,9 %	292	98 = 33,5 %
To ophold	38	28 = 73,7 %	61	48 = 78,7 %	108	69 = 63,9 %
Tre ophold	1	1 = 100 %	1	1 = 100 %	7	5 = 71,4 %
Ialt..	255	141 = 55,3 %	337	200 = 59,3 %	407	172 = 42,3 %

Selv om nogle af tallene måske absolut taget er små, er tendensen dog tydelig: recidivprocenten stiger med den enkelte ungdomsfanges antal ophold i ungdomsfængsel. Resultatet kan ikke undre, allerede fordi gen-

indsættelse i sig selv er udtryk for større kriminel aktivitet hos den pågældende fange, en aktivitet, der naturligvis ikke kan bremses 100 % selv ved den mest dybtgående ungdomsfængselsbehandling.

REDEGØRELSE

vedrørende

POLITIETS UNGDOMSKLUBBER

(PUK)

I KØBENHAVN

(Udarbejdet på grundlag af oplysninger fra politidirektør Eivind Larsen
og politikommissær Svend Gredsted).

Politiets Ungdomsklubber er en selvejende institution, der i henhold til lov om offentlig forsorg er anerkendt som forebyggende børne- og ungdomsinstitution. 80 % af driftsudgifterne dækkes af tilskud fra stat og kommune.

Institutionen ledes af en bestyrelse, der omfatter repræsentanter for politi, skolevæsen og børneværn. Den øverste daglige ledelse af arbejdet varetages af bestyrelsens tilsynsførende. Iøvrigt omfatter organisationen en politiafdeling og et sekretariat. Politiafdelingen ledes af en politiassistent, som bistås af 8 andre polititjenestemænd, der sammen med civile afdelingsledere forestår det daglige arbejde i de enkelte klubber. De nævnte polititjenestemænd er heldagsbeskæftiget i klubberne. Arbejdet er organiseret omkring to klubcentre på henholdsvis Vesterbro og Nørrebro. Klubcentret på Vesterbro omfatter for tiden 5 fritidsklubber og en ungdomsklub. På Nørrebro findes 2 fritidsklubber og en ungdomsklub. Et tredje klubcenter søges for tiden oprettet på Christianshavn. Fritidsklubberne optager børn under 14 år. Ungdomsklubbernes medlemmer er 14-18 år¹).

Udenfor ferieperioder holder fritidsklubberne åbent fra skoletidens ophør til kl. 18 og ungdomsklubberne fra kl. 19,30 til midnat.

- 1) Nogle af disse går senere over i »Vesterbros Ungdomsklub«, der ligeledes er en selvejende institution, og som optager medlemmer, der er fyldt 18 år; de fleste medlemmer er i alderen 18-25 år.

Der er ca. 75 medlemmer i hver af de 7 fritidsklubber og ungdomsklubberne har hver ca. 125 medlemmer.

Flertallet af klubbernes medlemmer er »ikke-problembørn«, som er indmeldt på eget eller forældrenes initiativ. Dette anses som en forudsætning for, at arbejdet med de adfærdsvanskelige børn og unge, som udgør ca. en trediedel af medlemstallet, kan forløbe tilfredsstillende, og som afgørende for offentlighedens vurdering af klubberne. Iøvrigt rekrutteres medlemmerne ved samarbejde med politi, børneværn og skolevæsen. Navnlige består der et intimt samarbejde med ordenspolitiet. PUK's hovedkontor modtager således genparter af samtlige de pågældende politikredsers såkaldte »minutindberetninger«, der bl. a. omfatter selvmord, selvmordsforsøg og husspektakler, og får i reglen også tilsendt sager vedrørende børns overtrædelse af politivedtægten. Endvidere er der inden for Vesterbro-centrets område etableret en ordning, hvorefter opdagelsespolitiet underretter PUK om alle kriminelle sager, i hvilke børn er impliceret, eller som viser, at børn lever under forhold, der gør det ønskeligt, at de undergives PUK's opsyn. En tilsvarende ordning søges etableret på Nørrebro.

Klubarbejdet omfatter hobbyvirksomhed (sløjd, tegning m.v.), amatørteater, musik, sang, foredrag, institutions- og museumsbesøg, filmsforevisninger, samfundslære, idræt, ferie- og weekendlejr m. v.

Der er til PUK knyttet en halvdagsbeskæftiget psykologisk konsulent, der udfører et meget betydeligt arbejde. Konsulenten formidler således samarbejdet med skolepsykologisk kontor, universitetets børnepsykologiske klinik, psykiatere og psykiatriske hospitalsafdelinger i København, børneværnet og andre offentlige institutioner.

Institutionens arbejde omfatter ikke alene de børn og unge, der er medlemmer af klubberne, men man forsøger samtidig en sanering af de pågældendes miljø. Der aflægges hyppige besøg i hjemmene og holdes også iøvrigt, bl. a. gennem forældremøder, nøje kontakt med familien. Dette familiearbejde, hvori den psykologiske konsulent deltager,

omfatter bistand med hensyn til løsning af boligproblemer, arbejdsanvisning, budgetlægning og tilvejebringelse af ordning med kreditorer.

Ungdomsklubberne har bestået i 7 år (for Nørrebros vedkommende dog kun i 2 år). Deres arbejde har mødt en betydelig interesse i befolkningen, hos de sociale myndigheder og fra skolernes side, og det er Københavns politis opfattelse, at klubberne har haft en væsentlig kriminalitetsforebyggende betydning; at børnebander praktisk talt ikke forekommer mere i Vesterbro-kvarteret, må efter politiets opfattelse i væsentlig grad tilskrives klubbernes arbejde.

MEMORANDUM

vedrørende

spørgsmålet om indførelse af en adgang til at overføre en ungdomsfængselsfange til psykopatfængsel.

(Udarbejdet af direktør *H. Tetens*).

Det har i den forløbne tid vist sig, at der er hendømt til ungdomsfængsel et - omend mindre — antal unge, som under opholdet har vist sig helt uegnede til behandlingen i ungdomsfængsel, og hvis tilstedeværelse i dette har været til stor ulempe for anstalten. Fra ungdomsfængslernes side — og navnlig det lukkede ungdomsfængsel - har man lagt megen vægt på, at der tilvejebringes en ordning, således at de nævnte vil kunne overføres fra ungdomsfængslet til anden anstalt. Det har erfaringsmæssigt vist sig, at det trods foreliggende lægeerklæring vanskeligt lader sig gøre på forhånd ved domfældelsen at udskille sådanne fra behandlingen.

Der er således forekommet tilfælde, hvor den unges negativitet og reaktioner mod behandlingen har været langt voldsommere, end det på forhånd kunne forudses, medens der på den anden side er forekommet - ikke så få - tilfælde, hvor det efter foreliggende observationserklæringer og andre oplysninger, herunder fra børneforsorgsinstitutioner, måtte antages at stille sig yderst tvivlsomt, om vedkommende var egnet til behandling i ungdomsfængsel, men hvor det har vist sig, at den unge var påvirkelig for behandlingen, og at denne har kunnet gennemføres uden alt for store ulemper. En løsning kan derfor næppe opnås ved at forsøge denne kategori udsendt på forhånd.

Efter de nugældende regler i straffeloven er der kun i meget begrænset omfang mulighed for at ændre en dom lydende på ungdomsfængsel, hvis dette under opholdet i ung-

domsfængsel på grund af domfældtes psykiske tilstand viser sig formålstjenligt.

Den eneste bestemmelse herom i straffeloven er § 17, stk. 2, pkt. 3, der giver direktøren for fængselsvæsenet adgang til at indbringe en straffesag, hvorunder en person er idømt ungdomsfængsel, for den ret, der i sidste instans har påkendt sagen, hvis det under strafudståelsen skønnes, at en fortsættelse af denne vil være unyttig eller vil medføre fare for alvorlig forværring af den dømtes tilstand. Denne bestemmelse sammenholdt med lovens § 70 antages at give retten adgang til at ændre også en ungdomsfængselsstraf til en tidsubestemt forvaring. Bestemmelsens anvendelsesområde begrænses imidlertid i høj grad i praksis, idet det antages at være en betingelse for at benytte bestemmelsen, at det i dommen er fastslået, at en af de i lovens § 17, stk. 1, nævnte tilstande har foreligget hos domfældte. Bestemmelsen i § 17, stk. 2, pkt. 3, er aldrig bragt i anvendelse overfor personer idømt ungdomsfængsel, og iøvrigt ville anbringelse af disse unge i helt tidsubestemt forvaring næppe være en hensigtsmæssig foranstaltning.

Den i lovens § 17, stk. 2, pkt. 2, givne lette adgang for fængselsnævnet til, hvis det skønnes formålstjenligt, at træffe bestemmelse om overførelse af en fange fra fængsel til psykopatfængsel eller omvendt antages derimod ikke at finde anvendelse på personer idømt ungdomsfængsel.

Efter at der i 1946 blev indrettet en psykiatrisk observationsafdeling i psykopatanstal-

terne i Herstedvester, fik ungdomsfængslet her i påkommende tilfælde adgang til midlertidigt at overføre psykisk afvigende ungdomsfængselsfanger til denne afdeling.

Til observationsafdelingen er i den sidste halve snes år overført femten fanger fra ungdomsfængslerne, med hensyn til hvilke der er redegjort overfor kommissionen.

Af disse femten fanger opholder de tre sig stadig i observationsafdelingen - den ene af dem har dog tidligere været løsladt på prøve derfra, men er nu genindsat i afdelingen. Hvad angår de øvrige, har opholdet i observationsafdelingen for tre's vedkommende kun været af midlertidig karakter, idet de igen har kunnet tilbageføres til ungdomsfængsel, medens den psykiske tilstand hos een har været sådan, at han har måttet overføres til sindssygehospital, hvorfra løsladelse fandt sted. Den psykiske tilstand hos de resterende otte personer har været af en sådan beskaffenhed, at de har måttet tilbringe resten af deres ungdomsfængselsophold i observationsafdelingen, således at løsladelse har fundet sted fra denne afdeling og normalt under tilsyn fra afdelingen. Hovedparten af disse femten fanger har i virkeligheden været ganske uegnede til anbringelse i ungdomsfængsel.

I 1954 knyttedes en speciallæge i psykiatri til ungdomsfængslerne, således at der siden i et vist omfang har været mulighed for indenfor selve ungdomsfængslernes rammer at behandle psykisk afvigende personer. At det desuagtet ikke har været muligt i ungdomsfængslerne at behandle alle psykisk afvigende, der er idømt ungdomsfængsel siden 1954, viser den omstændighed, at ca. halvdelen af de femten personer, der er overført til den psykiatriske observationsafdeling, er overført efter 1954.

I den redegørelse for ungdomsfængslets anstaltsproblemer, som direktøren for fængselsvæsenet tidligere har afgivet til kommissionen, er der på grundlag af indhøstede erfaringer stillet forslag bl. a. om indretning af en ny særafdeling for psykopater med 40 pladser, ligesom der er givet udtryk for, at man i en sådan afdeling principielt bør tilstræbe samme

norm for undervisning og arbejds træning m. v. som i de normale ungdomsfængsler. Selvom det må antages, at hovedparten af den mere karakterafvigende del af ungdomsfængselsklientellet, når en sådan særafdeling kan indrettes, vil kunne rummes indenfor særafdelingens rammer, vil der som forudsat i redegørelsen kunne være adfærdsmæssigt så afvigende typer, at der kan blive spørgsmål om at udskille dem fra ungdomsfængselsinstitutionen. Og det er netop denne type, der her tales om. Det kan sikkert forventes, at den omstændighed, at ungdomsfængselsinstitutionen udbygges med bl. a. en afdeling for psykopater, vil medføre en stigende tilgang af psykopatisk prægede unge til ungdomsfængsel og hermed også i enkeltstående tilfælde af typer, der viser sig uegnede til behandling indenfor ungdomsfængslernes rammer.

En overførelse til den psykiatriske observationsafdeling i Herstedvester af en til ungdomsfængsel dømt person, der ikke hører hjemme indenfor rammerne af ungdomsfængslernes til enhver tid eksisterende behandlingsmuligheder, forekommer lidet hensigtsmæssig og har hidtil kun været bragt i anvendelse som en nødløsning. Den psykiatriske observationsafdeling er efter sin bestemmelse kun beregnet til midlertidigt ophold for fanger, der trænger til nærmere psykiatrisk observation eller til midlertidig psykiatrisk behandling, og behandlingen af de heromhandlede unge ligger i virkeligheden helt udenfor de givne rammer.

Det er meget ønskeligt, at der i forbindelse med straffelovskommissionens forslag til ændring af straffelovens regler om ungdomsfængsel foreslås indføjet en bestemmelse, der muliggør en mere rationel anbringelse af de ganske vist få til ungdomsfængsel dømte personer, der på grund af stærke karakterafvigelser ikke findes at høre hjemme indenfor ungdomsfængselsinstitutionens rammer. Den ændrede anbringelse, der kan komme på tale overfor disse personer, synes naturligt at kunne være anbringelse i psykopatfængsel, og i lighed med ordningen efter straffelovens

§ 17, stk. 2, 2. pkt., vil afgørelsen af overførelsesspørgsmålet uden betænkelighed kunne henlægges til fængselsnævnet, idet der kun bør blive tale om en ændring af anbringelsesstedet — ikke af varigheden for tilbageholdelsen.

Bestemmelsen, der formentlig mest hensigtsmæssigt vil kunne indføjes som et nyt stk. 4 i straffelovens § 43, foreslås affattet således:

»Findes den dømte at være så psykisk afvigende, at han må anses for **uegnet** til behandling i ungdomsfængsel, kan fængselsnævnet bestemme, at han skal overføres til en anstalt eller anstaltsafdeling som omhandlet i § 17, stk. 2, i. pkt.«

Det her omhandlede spørgsmål har vist sig at være en alvorlig vanskelighed i den praktiske administration af det lukkede ungdomsfængsel, og det bør derfor ikke udskydes til behandling i forbindelse med andre spørgsmål vedrørende overførsel fra en reaktionsform til en anden.

I denne forbindelse skal det oplyses., at der i den ny norske lov af 12. december 1958 om opdragende behandling af unge lovovertrædere findes en sålydende bestemmelse i § 7, stk. 3:

»En elev som viser fremtredende sjelelige mangler kan Fængselsstyret beslutte anbrakt i sikringsanstalt hvor han kan holdes så længe som han kunne vært holdt i arbeidsskolen. For øvrig kan en elev som viser fremtredende sjelelige eller legemlige mangler, av direktøren søkes anbrakt i andre anstalter som mottar sådanne personer.«

I lovudkastet fandtes tillige en sålydende bestemmelse:

»En elev som oppfører seg så dårlig at han finnes uskikket til behandling i arbeidsskolen, kan av Fængselsstyret overføres til fængsel, hvor han kan beholdes så længe som han kunne vært holdt i arbeidsskolen . . .«

Denne bestemmelse synes at være udgået i den endelige lov.

I den svenske betænkning til skyddslag findes i 5. kap. § 5 følgende bestemmelse:

»Anstaltsvården skall försiggå i ungdomsanstalt eller, om ungdomsnämnden finner det ändamålsenligt, i annan anstalt vari plats kan beredes den dömde.«

Sådan anbringelse i anden anstalt kan eksempelvis bruges af oplæringshensyn og bestemmelsen tilsigter næppe en overførsel af den her foreslåede art, men vil antagelig i givet fald kunne bruges hertil. Betænkningen søger jo den største grad af smidighed. Det er f. eks. side 182 anført, at ungdomsnævnet ikke unødigt skal bindes af formelle forskrifter, og at anstaltsbehandlingen nok som hovedregel skal ske i ungdomsanstalter, men at der er mulighed for, hvis nævnet finder det formålstjenligt, at placere den dømte i anden anstalt, deriblandt anden anstalt under fængselsvæsenet. En sådan anbringelse skal være formålstjenlig ud fra behandlingssynspunkt, men vil også være det, såfremt fangen, der overføres, er uegnet til behandling i ungdomsfængslet.

P. M. om de svenske erfaringer vedrørende anvendelse af ratlås.

(Udarbejdet af t.f.ire stadsfiskalassistent Sten Styring).

Det föreligger i Sverige icke någon fullständig statistik som belyser i hur stor omfattning bilar med rattlås stjälas i jämförelse med bilar utan sådana lås.

Från kriminalpolisen i Stockholm har emellertid inhämtats att i denna stad ett försvinnande litet antal bilar med lås stjälas. Under 1957 stals ett tiotal och 1958 hittills knappt 20 bilar med lås. Bland dessa fall kan finnas flera, då rattlås visserligen funnits på bilen men icke varit låst, beroende exempelvis på att ägaren glömt låsa bilen eller haft densamma uppställd i garage. Under oktober 1958 stals 487 bilar i Stockholm och man beräknar att antalet stulna bilar för hela 1958 kommer att uppgå till ungefär 4.000. Man kan alltså räkna med att ungefär 72 procent av de stulna bilarna varit försedda med stöldlås.

Naturligtvis har en hel del *stöldförsök* gjorts mot bilar som varit försedda med stöldskydd, men erfarenhetsmässigt förhåller det sig så att redan förekomsten av rattlås dämpar verksamhetslusten. Ju sämre låst bilen är dess större risk finns att den utsattes för stöldförsök. En bil som är försedd med godkänt stöldskydd förses i Sverige regelmässigt med en utifrån synlig skylt, vilket är ägnat att hålla tillbaka en yngling som tänker stjäla bilen.

Hos en del större försäkringsföretag har gjorts förfrågningar om hur stor del av personbilarna som äro försedda med godkända stöldlås. Där har upplysts att några säkra uppgifter icke kan lämnas från senare dag än den 1 april 1958. En sammanställning av de från de olika bolagen lämnade siffrorna ger vid handen att bilar för vilka *stöldförsäkring*

då fanns torde uppgå till något över 90 % i storstadsområdena och ungefär 82 % räknat för hela landet. Av de stöldförsäkrade bilarna var i storstadsområdena ungefär 48 % och i riket i dess helhet ungefär 35 % försedda med stöldlås.

Den 1 april 1958 övergick försäkringsanstalterna till ett nytt system för stöldförsäkring. Tidigare hade man lämnat rabatt å försäkringspremierna om stöldlås fanns på bilen. Med slopande av denna rabatt införde man nämnda dag i stället en sådan ordning att bilägaren vid stöld av bilen får stå en självrisk på 300—500 kronor, om bilen vid stöldtillfället icke var försedd med låst godkänt lås. Enligt uppgift från försäkringsföretagen har denna ordning betydligt stimulerat bilägarna att skaffa stöldskydd. Samtidigt har bilförsäljarna starkt propagerat för stöldskydd. Med hänsyn till det enligt bilförsäljarna allt starkare intresset för stöldskyddslås, kan man uppskattningsvis kanske anta att ungefär 50 % av personbilarna i storstäderna för närvarande är försedda med godkända stöldlås.

Då har nämnts stöldskydd så avses endast sådana som godkänts av Stockholmspolisens tekniska rådgivningsbyrå. Endast dessa lås godtagas av försäkringsföretagen.

Sammanfattningsvis förhåller det sig sålunda för det sist förflutna året och vad gäller storstadsområdena så att stöldskydds-försedda bilar utgjort ungefär 45 % av bilparken och ungefär 1/2 % av de stulna bilarna under det att bilar utan stöldskydd utgjort cirka 55 % av bilparken och cirka 99,5 % av de stulna bilarna. Det synes vara ett rätt slående argument.

